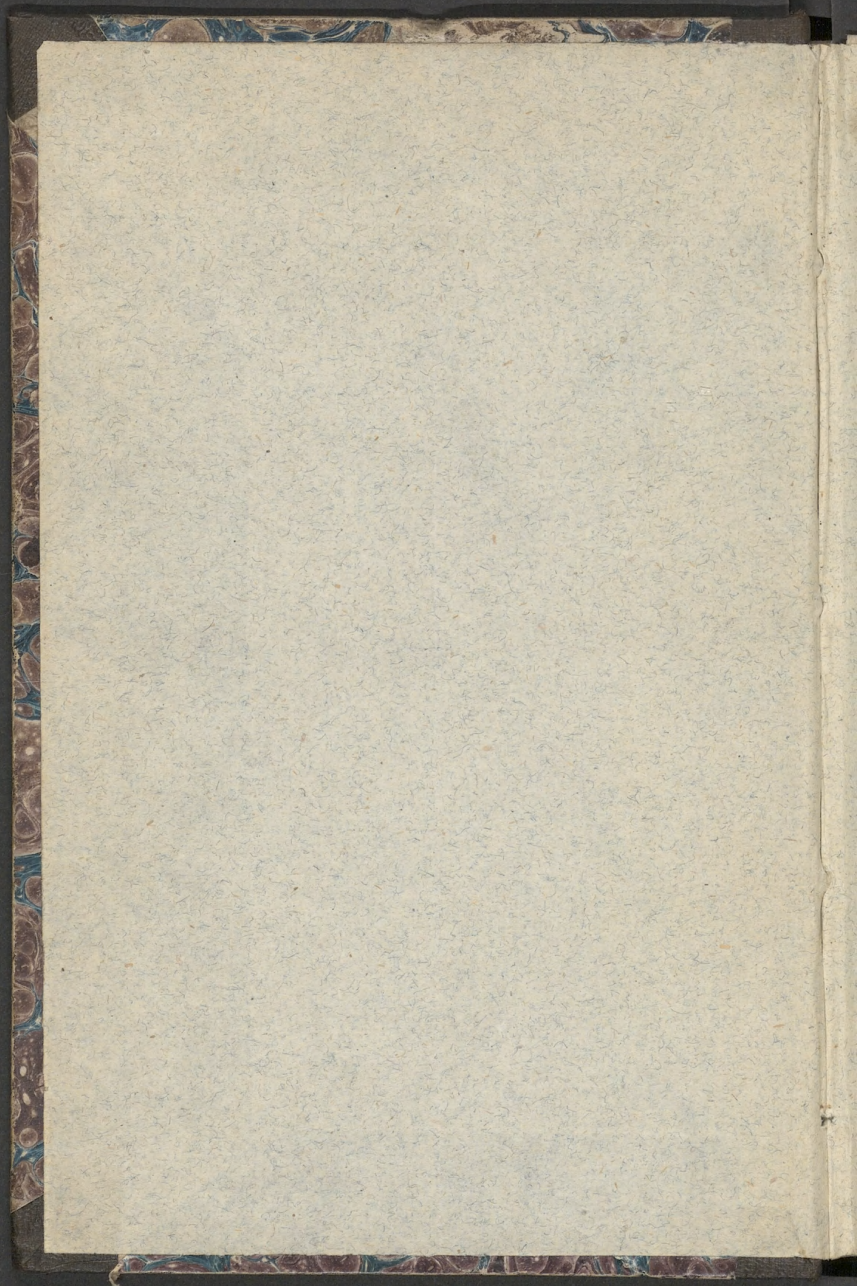
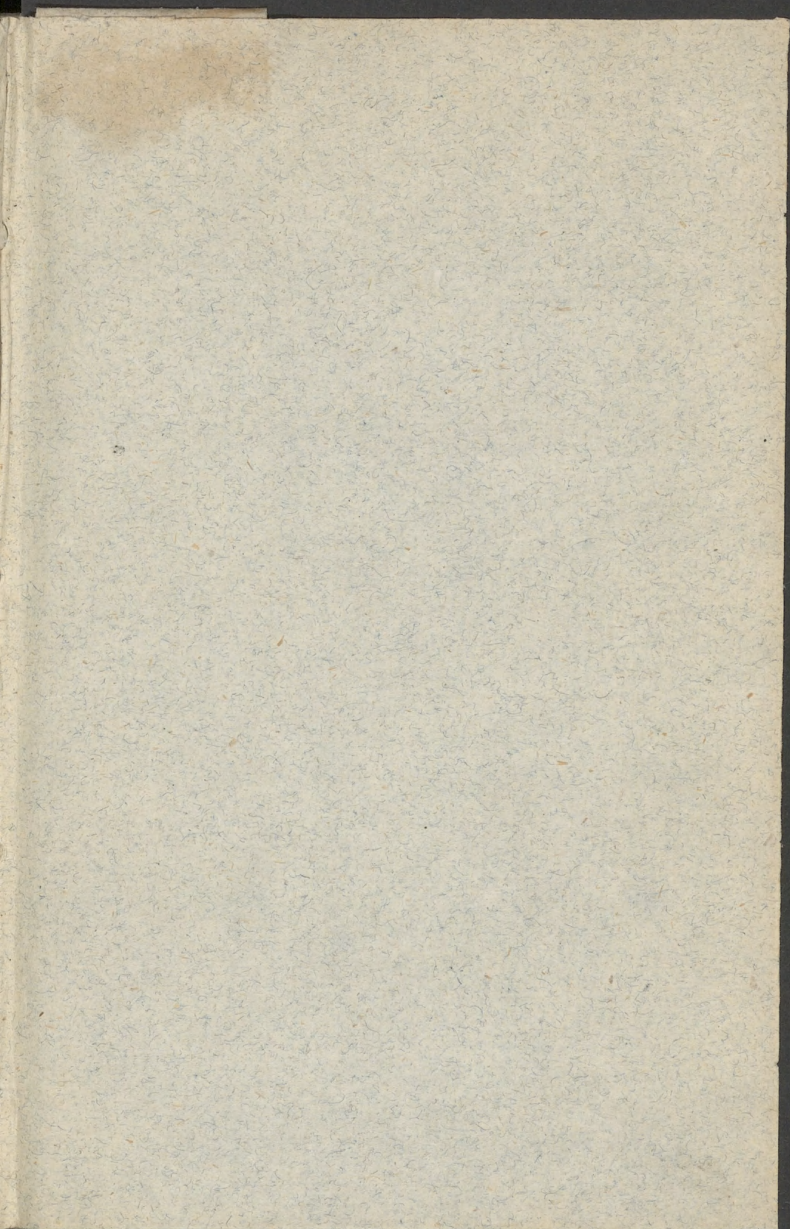

BIBLIOTEKA
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVI 8888

D

257

DE
DESTIL-
LATIONE,

HIERONYMI RVBEI
RAVENN.

LIBER:

In quo Stillaticiorum liquorum, qui ad Me-
dicinam faciunt, methodus ac ui-
res explicantur:

Et CHEMICÆ artis ueritas, ratione, & experimen-
to comprobatur. Iampridem ab innumeris men-
dis repurgatus, & in usum studio-
rum editus.

BASILEAE,
PER SEBASTIANVM
HENRICPETRI.

35.714

XVI.O.8888

SERENISS. FRAN-
CISCO MEDICEO,

Etruria Magno Duci, &c.

Hieronymus Rubeus, feli-
citatem D.

CRIBENTI mihi, &
in manus hominum, Li-
brū hunc de DESTIL-
LATIONE, Typogra-
phorum pralo, emittēti,
iure, tua Celsitudini, Se-
reniss. & Magne Dux,
natus, atq; ob id tuo inscribendus nomini, sem-
per uisus est. Ita enim accuratē, eo perpetuo
feliciq; cursu, maiores tui, literarum omnia
quidem studia, sed hanc potissimū artis stil-
latitiæ partem, coluerunt, ac euexerūt, ut ne-
mo non uir doctus, Mediceā familiā, pulcher-
rimorum omnium studiorum parentem pro-
pē, & altricem professus fuerit. Reliqua taceā,
quod non faciant ad propositum sermonē, de
Medicina loquar: quæ cum ob Gracarum litē-
rarum ignorationem, in maximis tenebris,
summo humanæ salutis, uitæq; incommodo,
squaleret, nemo est qui nesciat, Mediceorum
maximè opera, qui Græcam nobis linguā, ac-

EPISTOLA

citis in Italiam Græcis hominibus eruditissi-
 mis, mirificè propagarunt, reuixisse, pristi-
 numq; recepisse candorē. Cū autem omnis Me-
 dicinæ pars nobilis necessariaq; est: quæ ut Ma-
 gnus inquit Aurelius Cassiodorus, in homine
 plus inuenit, quàm in se ipse agnoscit, & ibi
 nos nititur subleuare, ubi nulla diuitiæ, nulla
 potest humana dignitas subuenire: Tum uerò
 quæ stillatitiorum liquorum rationem tra-
 ctat, ea, dignitate, utilitate, iucunditate faci-
 lè præstat omnibus: In qua excellere, est inter
 præstātes eminere, quā excolere, summo est ho-
 mines cumulare beneficio. In hac, artis cū na-
 tura ludentis, ac potius, ut Zeno dicere con-
 sueuerat, naturæ artificiosè ambulātis, mira-
 cula conspici iucundissimè à nobis possunt, dū
 uarij: ex aridissimis quādoq; rebus, destillātis
 humoris, halituumq; colores prodeunt, perin-
 de ac riparum uestitus uiridissimi, ac prata
 floribus distincta, cælumq; ipsum uersicolore,
 sub auroram, facie: præterquam quod hinc
 quādoq; latè diffusam planiciē, quādoq; mō-
 tes in ipsis uasibus, uidere uidemur: sæpe liquo-
 res per lucidos amniū, sæpe lacus, sæpe fontes:
 species etiā sese nobis obijcitur frugū, species ar-
 borū, quæ & fructus ferant: Aquarum præ-
 terea inductionibus, terris quandam quasi
 fecun-

DEDICATORIA.

fœcunditatem damus, sic ut artis ope, in rerũ natura, ferè alterã naturã efficere uideamur: Quo qd, in his caducis rebus, humano potest ingenio incũdius accidere? Quamobrẽ nõ est mirum, si eã excoluerint nobiliora hominum ingenia: si ea uel remotissimis gẽtibus placuit: Cõstat enim, etiã apud huius orbis extremos, Indos orientales, hanc artem diligenter excoli, quippe qui è Palma, seu Nucis Indicæ, incisis ramis, liquorem effluentem, quem Suram appellant, aquæ ardentis more, destillent, refertq; stillatitius hic liquor, aquã ardentem, sic ut madēs ea pãnus, ardeat, ceterisq; sit ardentis aquæ qualitatibus præditus. Huius ope artis, ea, quæ naturæ humanæ inimica ab ipsa uniuersitatis natura, constituta sunt adeò inter se conciliantur, ut maximè iuuēt, uideaturq; ob id aliquo modo ab arte natura, aut superari, aut mutari. Quid enim ut unum ex innumeris referam, chalcanthõ, magis aduersum naturæ hominis est? nam uomitum ciet, & Galenus, penitùs illi contrariũ scribit, eaq; ratione improbat stomachica quedam remedia, quæ minimè omnium, inter reliquas corporis partes, stomachum, ob præcellentem sensum, ferre asserit, ac potiùs magnopere affligere, etiamsi quidpiam cum alijs, stomacho

E P I S T O L A

*alioqui commodis, pharmacis, mixtum, præ-
 beatur: stillatitium tamen eius oleum, hac ar-
 te, paratum, non solum minimè stomacho nõ-
 cet, uerum mirificè illum inuat, egregiè robo-
 rat, languetemq; ac penè mortuum cibi appe-
 titum excitat, arcet humorum putredinem,
 efficitq; alia sanè plura, quæ maximam huius
 artis stillatitiæ præstantiã optimè patefaciunt.
 Quamquam autem eam, ueteres Græcos Phi-
 losophos nouisse nequaquam puto, nõ inuicim
 tamen inficias, quin magnus ille Aristoteles,
 nature monstrum, quæ fuit ingenij magnitu-
 dine, olfecerit, cùm aquam ardentem signifi-
 care uideatur, de mari in Meteoris scribens;
 aitq; uinum, & omnes humores, quicunque,
 cùm in uaporem mutati, iterum in humidũ
 consistunt, aquam fieri. Quod uerò id etiam
 ex problematum libro nonnulli patere existi-
 ment, non est forsàn absq; magna dubitatio-
 ne: licet enim, docēs ibi Aristoteles, mare deu-
 ri posse: quia salsum, atq; ob id oleosum: cùm è
 sale oleum depromatur, uideatur Destilla-
 tionem tetigisse, quòd dicant, oleum è sale nõ
 nisi Destillatione extrahi posse: id tamen non
 omnes fortè concederent, dicerentq; educi è
 sale oleum: quia uel ab eo resudet, uel ignis, spõ-
 téue: quod paulò inferiùs uidetur innuere:*

uel

DEDICATORIA.

uel quia bitumen, naturā, inde ferè emanet: affirmat. n. Galenus, bitumē ex ijs unum esse; q̄ in aqua marina proueniunt, et in alia quāpiā, q̄ nō est marina dissimilis: Pliniusq̄, testatur, id bitumen simile oleo, et illius in lucernis esse usum. Ex hac arte, rerū naturæ quādā ita sese in conspectum dant, ut quin hæc magna sit Philosophiæ naturalis pars, negare nemo planè queat, affirmariq̄, possit, huius cultores artis, iure Philosophos appellari. In quorū numero, cū maiores tui fuerint, uti dixi, meritò, hac etiam una de causa, ut innumeras, easdemq̄, maximas taceam, beatas se illæ dicere ciuitates, quibus illi imperarunt, potuere. & ne historiam maiorū tuorū texere uelle uidear, de maximo COSMO Magno Etruriæ Duce, Serenissimo Celsitudinis tuæ patre, dicam, quo quis aut diligentius, ex Italis Principibus, hanc excoluit, aut plura accuratius inuenit? Quem, non solū ē summis, nobilibusq̄, sed, quæ fuit illius singularis humanitas: uel ex infimæ conditionis uiris: dum necessitatem significauerit, preciosa, & mirifica illius stillatitia remedia non inuauerunt? Huic pietati, huic studio, tu, omnium ceterarū paternarum uirtutum acerrimus imitator, cū non desis, ac potius cū diligenter, magnoq̄, studio

EPIST. DEDIC.

dio in eo insudes, FRANCISCE, itaq³ e-
 gregiè in illius uestigijs insistas, ut equare ha-
 ctenus maximū patrē credaris: in posterū au-
 tē eam de te spē excitaris, ut de illa, ne uidear
 assentari: silendum putē, meritò, quod initio
 scripsi, opus hoc de DESTILLATIONE,
 dicandum tibi à me fuit. Celsitudinem tuam
 etiam, atq³ etiam rogatam uelim, hac ut acci-
 pere ne dedignetur. Neq³ uerò quasi noui qd-
 quā incognitiue tibi afferāt: ab hac enim te-
 meritate pcul absūm: sed quia, ut uerbis utar
 Boëtij, mei quoq³ Operis mihi ratio cōstabit,
 si quæ ex sapientia doctrinis elicui, sapientissi-
 mi iudicio cōprobentur, fieriq³ idcirco forsā
 poterit, ut ad hæc rursus diligentius incūba-
 mus. Rauēnæ 14. Cal. Decemb. 1581.

IVLII MORISII RAVENNATIS,
 ACADEMICI INNOMINATI PARMEN.
 In librum de Destillatione Hieronymi
 Rubei, Academici item In-
 nominati.

INVICTA, qui atani tractarunt bellica, dextra:
 Illustres animæ, magnanimūq³ genus:
 Nouēre ut RVBEI, medica hæc monimenta, nepotis,
 Queis destillantis dogma dat artis, aiunt.
 Perge salutari laudes acquirere ab arte,
 Restituant Phœbo, Martia tela, uices,
 Perge nepos: neque enim fuerit seruasse iacent.,
 Virtus, Grynæi, quàm Thracis arte, minor.

HIERO.

HIERONYMI RV.

BEI RAVENN. DE DESTILLATIONE,

Sectio prima.

Quid sit Destillatio, & cur hoc potissimum nomine
uocetur. Cap. 1.

VI aquas, uel ignis ex her-
bis, rebusq; alijs, elato in
sublime halitu eductas, De-
stillatas appellarunt, easq;
hoc modo extrahere, De-
stillare dixerunt, ij procul-
dubiò miro ingenio homi-
nes sapientesq; admodum mihi uidentur. Nā
rerum naturā optimè contemplati sunt, quā-
do earum Destillationum instar, quas homi-
nes patimur, Græcis uulgo *κατάρρεως* dictas,
harum aquarum liquores eliciuntur. Cū enim
humor à capite ad inferiores partes defluit,
ad pectus præsertim catarrhus propriè, id au-
tem est, Destillatio, uocatur, à temperamento
cerebri frigidioris, cuius est puitam coacer-
uare, ut 3. de caus. sympt. Galenus docet, cap.
4. His accedit capitis situs, in sublimi locati,
& inferiorū partium caliditas, quæ multos in
caput halitus expellit. Quod autem ad cere-
brum frigidius ascendit, non digeritur, nō co-
quitur, uti Galenus 3. Aphorif. 12. docet. Co-
guntur

guntur itaq; halitus ipsi, quemadmodum in
elembico, id quod ascendit ad ipsum, ex cu-
cubita, ut uerbis utar Auicennæ, cū de catar-
rho loquitur. Miro igitur ingenio uiri fuere,
qui hunc eliciendarum aquarum modum in-
uenerunt, & appellarunt, naturæ arcana ac
mysteria optimè imitati. Neq; solū in homi-
ne, id autem est, in paruo mundo, ut illum uo-
cat Aristoteles octauo Physicorum, sed in ma-
gno, ubi ex halitibus in sublime ad mediam
aëris regionem, calore Solis, raptis, eiusq; re-
gionis frigiditate dērioribus factis, in aquāq;
uersis, imbres fiunt. Quam ob rem etiam pa-
tet magno iudicio, pileum rostratum, cucur-
bitæ collo, impositū ab illis fuisse, tum quod
longiūs ibi à calore abest, tum quod plures ha-
litus, faciliūs, uehementiusq; recipere eo loci
potest, quam si in latere fuisset collocatus.
Haud secus quam in hominibus, capitis situs,
plurimū faciat, ad excipiendos uapores: sic
ut ijs, qui destillationibus laborant, quod ad
rem hanc attinet, multo utilius sit, capite in-
clinato, ut pulcherrimè Auicenna docet, pul-
uinariq; decliui dormire, quam erecto, & sub-
limi, quod hanc, quæ in elembico uidetur,
conformationem, satis confirmat; Faciliūs e-
nim uti diximus, uehementiusq; ac celerius,
rectus, ac sublimis pileus, cucurbitæ imposi-
tus, repletur. Id ipsum testatur Aristoteles Se-
ctione decima, Probl. 53. dum quærit. Cur
animan-

DE DESTILLAT. SECTIO I. 3

animantium, homo maximè soleat sternutare. Quoniam, inquit, grauedine etiam maximè tentatur : cuius rei causa est, quod calor, qui circa cor est, sursumq; sua natura effertur, cæteris animantibus in armos se effert: Vnde per refractionem disiectus, partim ceruicem, caputq; petit, partim in spinam, lumbosque deferitur: hæc enim linea recta, iuxtaque basim sita omnia sunt. Homini uerò, quod erecta base se in sublime, modo stirpium, attollit, euenit, ut caloris elatio plurima, & uehementissima caput adeat. Quoties itaque accidit, ut caput humescat, refrigereturque extrinsecus, amplius quàm satis sit, efficitur, ut calor, qui & alimentum habet, & se in partem interiorum contrahit, nimirum crescat, crescens, sese in caput, meatusque capitis efferat, quo humores prætenues, crudi que sectantes, implent meatus, destillationesq; faciunt. Cum enim calor directo tramite se ad cerebrum usque extulerit, eiq; ipsi impegit, ad nares reflectitur, eo quoniam meatus illac foras de cerebro pertendant. Cæterorum autem animantium, aues maximè grauedinem sentiunt, quòd formam corporis maximè similem hominibus gerunt. Verùm minus, quàm homines afficiuntur : quoniam caput magna ex parte deorsum tenent, ut quæ uictum abs terra petere soleant. Hæc ibi sparsim Aristoteles, quibus egregiè destillandi modum

A 2 describere

describere uideretur, sic ut hæc ars appositè sit naturæ imitatrix; neq; solùm in paruo mundo, sed & in magno, ut diximus. Et licet in eo differant, quod sol calefaciens, superius sit: ignis uerò in destillationibus adhibeatur inferius, minima tamen hæc est diuersitas, cum agens immediatum, ipsa scilicet caliditas, ubiq; tota sit materia diffusa, halitusq; in sublime emittat. Est itaq; destillatio, de qua orationem instituius, liquoris aquei, seu partis humidioris in halitus à calore extenuatio, atque sublatio, & ob frigiditatem aëris in aquã conuersio. Hanc Græci ab eo quod est stillare, id autem est, *σάλαρ, κατασκαρ, μόνον* dixere. Arabes, quiq; eos sequuti sunt, complures, nonnunquam appellarunt, sublimationem, nomine latiori, quòd in sublime uapores ferantur, sed haud ita fortassis proprio. Nam aliud operis genus est à destillatione, sublimatio, in qua in altum quidem uapores à rebus siccis tolluntur; sed non ut in aquam degenerent; uerùm ut sicciore, puriores, splendidioreq; fiât, adhærentq; ad uasis latera & operculũ: Neq; enim quòd ad sublimationem propriè uocatum pertinet, rostrato pileo opus est, nisi sit colligendi aquam animus, quæ exudauerit. Itaque ut res à terreis, aqueisq; partibus separentur, siccioreque fiant, sublimantur; cum destillatio, contra, in aquam fluentem uel liquorẽ eas adducat. Ioannes Baptista Montanus

DE DESTILLAT. SECTIO I. 5

ranus ciuis primarius Veronenſis , Medicus
clariffimus nunquam ſatis laudatus; qui om-
nem generationem, & corruptionem fieri per
ſublimationem ſcribit , libro de Vrinis, ſuo
quodam modo accepiffè ſublimationem: id
autem eſt deſtillationem, uiderur, cùm nihil
aliud eſſe uult, quàm eduſtionem humidi à
calore, generariq; aſſerit omnia, cùm calor ex-
trahit humidum utile , calorq; benignus eſt,
ſicut coſtione id agat, tunc enim quod edu-
citur humidum, generationi utile eſt; Quod ſi
calor ſit acrior, naturæq; minimè conſentiat,
humidum quod educitur, eſt crudum, cū æ-
reæ, igneæque partes euolent, relictis aqueis
incoſtis, ac terreis: ſed hæc niſi rectè intelligā-
tur, parere difficultatem poſſent, cùm uidea-
mus in aceto , multisq; præterea rebus cùm
deſtillantur, ui benigni caloris, aqueas tantū
partes educi, præſertim cùm in generatione
non ſeparentur partes , ſed in corruptione.
Huc accedit, quòd generatio, ſi propriè eam
accipiamus, cū mutatio ſit totius in totū, nullo
ſenſibili manente, ut ſubieſto, hanc humidi
eduſtionem, quæ tempore agitur, non inclu-
dat; Sin alterationem quoque intelligamus,
ipſamque coſtione, quæ antecedit, in ipſa
coſtione non educitur humidum, ſed in cor-
ruptione, in qua ſcribit 4. Meteor. Ariſtotel.
educi humidum utile, ac naturale à calore na-
turali exeunte. Quod ſi oppoſita fieri oppoſi-

ro modo debent, in generatione & coctione humidum non educetur, sed inducetur: nam cōcoctio est à naturali, ac proprio calido perfectio, ex oppositis passivis, estq; (si accipiamus, ut actum primū indicat) Alexandro, & Olimpiodoro testibus, humidi constantia: nam quod superfluerat humidū uī caloris resolutū est, quod permanet, crassius & constans fit, & sicco permiscetur, non educitur. Sin coctionē, ut actū secundū notat, intelligamus, mutationem dicit, quæ tendit ad eam humidi constantiā, quæ ex calidi actione in oppositas passivas, producitur; & mixtio in generatione, nō separatio est. Non me tamen latet, elixationē, *ἑλίσσις* Græcis dictā, concoctionē esse à calore humido, qui insitū mixti humorē à centro educit ad circūferentiā; cuius signū esse potest, quod quæ uim tractricē ualidā habent, elixationē citius perficiunt, ut uitri partes, carnibus elixandis interiectæ; uitri præsertim multum exusti, quod siccitate fortius trahit. Illud etiā cōstat, quæ in animalibus cōcoctio est, similē esse *ἑλίσσις* seu elixationi; quanquā alimentum quandoque maturatione & assatione coqui posse non negauerim; sed hæc à destillatione, de qua loquimur, longè absunt, potiusq; cum coctione, & ut huius scriptores artis aiunt, circulatione, numeranda: non enim accidit hīc frigiditas, q̄ elatos uapores cogat & in aquā uertat. Omitto autē quod insignis Medicus, Gentilis

DE DESTILLAT. SECTIO I. 7

Gentilis Fulginas, explicās Auicennę caput, dispositionibus aque: Fen. 2. lib. 1. scribit; sublimationē esse, quā nos destillationē appellamus; Destillationē uerò, cū per angusta foramina, ut p̄ filtrū, aut arenā in aquis cisternarū aliquid percolamus: Hęc enim procul à uero absunt; quāquā neq; Gētilis ex animi sentētia asserere id uidetur, ac potius ut locū illū tantū explicet, ita scribere: quod an sit ad mētem Auicennę, alterius negocij est disputare.

Quæ destillari possint. Cap. 11.

EX his autem quæ diximus, facillē pater, quænam sint ea, quę destillari possint: cū enim sit destillatio, liquoris aquei, seu rei humidioris in uapores extenuatio, & in aquā conuersio, satis cōstat ea destillari posse, quę cūq; halitus emittūt, & cogi possunt in aquā. At uidetur hic negocium facere Arist. 4. Meteor. t. c. 47. ubi de exhalabilibus disputat, cōstituitq; discrimen inter ea, quæ exhalant, & quę euaporāt: nam exhalant, quę à calido cōburente fumū emittunt, in quo sicce, & humidę partes ita cōiunctę sunt, ut nō tanquā duo, sed ut unum, calido subiiciantur, & diuelli una pars ab altera non queat: quamobrē huiusmodi fumus, neq; madefacit, ob siccū cōbustum sibi iunctū; neq; in spiritū uertitur cū distrahatur, dissipeturque, sed magis inficit: quod in fumo lignorum uidetur, qui, ut Al-

berrus Magnus egregiè docet, ob siccum terreum adustum, atro inficit colore; adheret autem ob humidū, quod tamē cū exiguum sit, nequaquam continuus est, & durior apparet, nisi ab unctuosō educatur; tunc enim nidore appellant, quemadmodum ē pingui fuliginē: & licet Petrus Pomponatius, clari Philosophus nominis, in quartum Meteororum dubitans, se nescire dicat, pingui, & unctuosō quid intersit, ea tamen facile mihi uidetur differentia posse colligi ab Aristotele eo loco, ubi paulò inferiūs, picem, ceram, thus, & quæcunq; picem habent, pingua uocat; oleum autem, & quæcunq; oleosa sunt, unctuosā. Videtur itaq; ex his, quæ asserit Arist. cognosci, ligna, ossa, oleum, oleagina, ceram, thus, & huiusmodi destillari non posse, cū horum fumi non madescant, sed in aërem extenuentur, nec possint in aquam cogi; oleū enim ut ibidem inquit Arist. non incrassatur, neq; elixatur: quia non est uaporabile, sed exhalabile; imò neque uinum poterit destillari, præsertim dulcē, cū non euaporet, sed exhalet, & pingue sit; non enim est uinoso sapore præditum, quamobrem neque inebriat; quod etiam idem testatur Aristot. 3. Probl. 13. 27. Ad hæc cū dicat 4. Meteor. 52. Ferrum, myrrham, thus, & omnia, quæ lachrymæ appellantur, terrea esse; quæ autem talia sunt, aut exhalant, aut nequaquam liquantur; fiet ut frustra

DE DESTILLAT. SECTIO I. 9

frustra assumatur horum omnium destillatio. Sed neq; aurū poterit destillari: quia neq; exhalabile est, ut docet 4. Meteor. 26. Arist. cū humiditatem habeat passiuam solubilē quidem, at non separabilem à partibus terreis in quibus est, ui caloris humidi; & si quid effumat, ut inquit Albertus Magnus, illud, impurum, fumosum, fæculētum ac terrestre destillat: & si humor à centro ad circumferentiam effluit, frigido superueniente, recurrit intrò. Satis etiam perspicuè Arist. t. c. 41. asserit, mel, lac, oleum, salem, nitrum, & sanguinem in igne non euaporare, sed crassiora reddi; causamq; afferens, ait id esse: quia mel est naturæ terreæ. t. 43. licet. t. 48. dicat terræ, & aëris, oleum aëris & aquæ; lac, & sanguis, præsertim fibrosus, aquæ, & terræ, sed magis terræ; sal, nitrumq; eiusdem; quare incrassantur igne, neq; euaporant: Quibus omnibus efficitur, ut destillari nequeant; cuius tamen oppositū ij asserunt, qui destillationibus uacant, & ex ijs omnibus liquores stillatitios elicere sibi persuadent, & quidem nō iniuria. Cæterum, ut rem hanc explicemus, illud primò ignorandum non est, quod & Alexander Aphrodisæus eo loco animaduertit, Aristotelem, cū aliquid asserit non euaporare, non dissolui, atque huiusmodi cetera, non sic accipere, ut nihil omninò euaporet, nulla eius pars dissoluatur, sed quòd non totum dissoluatur; cuius

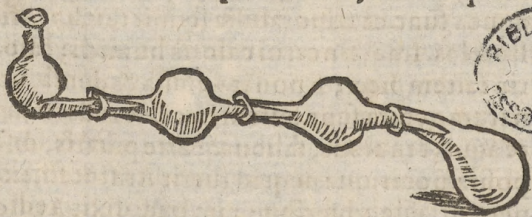
rei id esse argumento potest, quòd cū scribat.
t. 47. ligna non euaporare, sed exhalare, quòd
terrea sint, tamen t. 51. ait ligna euaporare ut
thus: & licet aliqui id nitātur declarare ob id,
quod hīc de uiridibus, ibi de siccis intelligat,
quantum tamen id sit ad Aristotelis mentem;
non est hīc disputandi locus; mihi quidem
non uidetur. Scribit etiam eodē rex. 47. oleū
non incrassari: quia non euaporat, & tamen
superiūs t. 40. dixerat oleum fieri crassius, &
albescere ab igne, & tempore, euaporante a-
qua, si qua inerat, & marcescente calido: asse-
rit præterea. t. 36. mel elixatum igne, & solu-
rum, concreescere frigido, cū tamē dicat, t. 41.
mel esse naturæ terræ; oleum autem aëris, &
aquæ; atq; ob id igne incrassari, nec euapora-
re; quamobrem non poterimus negare, cū
mel igne dissoluatur, & frigido concreseat,
quin habeat partes etiā aqueas: quod & Ale-
xander, t. 28. affirmat; quia tamē plurima eius
pars calido incrassatur, simpliciter asseruit A-
ristoteles, esse naturę terrę; quod ipsum quo-
que eo modo intelligendum est, quo Beatus
Doctor, præclare, ut omnia; docet 2. sent. dist.
15. quęst. 2. ar. 1. nempe cum alijs comparatur,
quæ fluunt; non autem simpliciter. Sit igitur
quod diximus; Aristotelem, cū quidpiam
nō euaporare, nō dissolui, aut tali natura esse
dicit; id pro maxima parte intelligere, nō ne-
gare tamen quin diuersæ aliquæ partes in-
esse

esse in eo possint, si ex ijs quæ adduximus, & adducere possemus; si ferret occasio; eius morem in eo quarto libro rectè fuerimus uenati. Non est deinde omittendum, multa, Aristotelis ætate, & uno modo uera fuisse, in hac præsertim dissolutionum ac eliquationum materia, quæ tamen nostra, & alio modo, nõ dixerim falsa, sed longè diuersa uidetur, postquam tot aquarum genera, tot præparationũ reperta sunt. Verũ quidem est aurum non elixari aqua communi, neque diminui, sed tamen aqua acuta, forti appellata, ita facillè, ita breui dissoluitur, dum in minimas ac sensum effugientes partes distrahitur, ut mirũ uideatur, & nisi uideremus, credi uix possit, quod multò etiam magis in reliquis metallis constet, & potissimũ ferro, quod in oleum facillè abit. Dixit t. 41. Aristoteles oleum incrassari calido & frigido: si nos cõtra assereremus, nõ incrassari, falsum dixisse uideremur, cũ tamen uerum esse possit, diuersa ratione acceptum, qua ductus idem Aristoteles scripsit, t. 47. nõ incrassari calido & frigido. Reperta igitur cũ non essent, quando Aristoteles scripsit, quæ siccũ ab humido, uel aëreo, in huiusmodi, aut separarent, aut ita utrumq; extenuarent, ut possent fluere & educi, qđ repetita ignis ui, & additis, q̃ extenuent, rebus, posterior etas, ut pleraq; alia, uidit, nequaquã mirandũ est, si multa secus accidunt. Argentum uiuum, oleum,

oleum, picem, & huiusmodi elixari non posse, est uerè ab Aristotele scriptum. t. 43. ijs artibus & liquoribus, quæ illa secula norant, sed quid repugnat, ut luculenter Pomponatius scribit, fieri id posse, humidumq; aëreum separari? nō ne ex aëre, dum exiccatur, fit ignis, atq; etiam terra, absq; ullo medio, uel ipso Aristotele id 2. de ortu, & interitu affirmante? Præterea cū Arist. eod. t. 43. argentum uiuum, cū oleo eiusdem naturæ tradiderit, aëreum. s. & inconcretile, & quod, uti oleum, ob aëreas partes, difficile misceatur: imò non misceatur, tamen posteriorib. sæculis cōpertum est, misceri; quodq; admirabilius est, cū liquido rū nulli misceatur, liquida ipse natura, durioribus tamen arctissimè iungitur, & ijs non omnibus, sed auro, & argento & stanno & plūbo, in quæ ita imbibitur, ut mollia ea reddat; & præter cetera aurum, quod tamen densius, ac tenuius reliquis metallis scribitur. Neq; uerò ea mihi ratio satisfacere omnino potest, quam doctiss. clarissimusq; medicus, Hieronymus Fracastorius, patricius Veronensis affert de sympathia cap. 11. liquidis non admisceri: quia propter pōdus subsidat omnibus; fieri enim potest ut ambiat, ut obruat liquida; sed quia, ut subdit, diuersæ naturæ sit, & fortis mixtionis: quæ naturæ diuersitas, & fortis mixtio, aëreis partibus, si Aristoteli credimus, adscribenda fuerit. Albertus tamen Magnus,

DE DESTILLAT. SECTIO I. 13

gnus, clarissimus rerum naturalium indagator, cui posteriora inuenta, comperta fuere, plurimaq; ipse inuenit siccarum argentum uiuum docet; imò neq; etiam impossibile est, ut in aquam uertatur; tãtam patitur separationem aërearum partium. Sic aut efficitur. Fictile parant uas rotundo uentre ac crasso: collo uerò leniter turbinato, ut aptatæ capitis parti, accommodari possit uitreum pileum, inde figurorum luto circumliniunt spiramenta, ne uiuum argentum in auras expiret: aperto canali uas subijcitur, ut liquorem excipiat: sit uas postea peruium è latere, quò uiuum argentum intromitti possit. Igne totum incandescat, tumq; infundibulo, uel alio instrumento hydrargyrum immittito, & cretam statim inducito, ut aptatæ parti par sit: ubi enim ualdè intonuerit, & crepitum ediderit, cogitur in uaporem solui, ac paulatim crassescēs, in subiectam fideliā elabitur. Alij etiam eandem aquam conficiunt, uasibus, quæ hîc describuntur, in furno ad id apto locatis, sic ut stipatis

accuratè rimis, æquali ignis caliditate participant,

cipient, præter uas recipiens, quod nulla affici caliditate debet: quemadmodū eminere etiam è furno necesse est, prioris uasis collū, p quod immittitur argētū uiuum. Itaq; ubi uasa hæc, luto incrustata, igne incāduerint, è superiori osculo, argētum uiuum diligēter expurgatum, in ea immittitur, occluso statim osculo; nā breui, partim aquā factū, partim adhuc uiuū, in recipiēs uas decurret. Quod uiuū est, repetito opere, totum in aquā uertitur. Quāquam cū argētū uiuum in sublime efferatur, & humido loco positū in aquā abeat, cumq; facilē euolet in auras, quod oleo non conuenit, esse potest argumento, nō esse omninō impossibile separari, quod aērēū est, nedum aqueū, cū tamē in oleo ob maiore cōnexionem, uel ipsum aqueū, difficilē separet. Præterea cū metalla sint natura aquea; dissoluntur enim calido & sicco, frigido autē cogunt, ut asserit 4. Meteor. 52. Aristoteles, cur non poterunt destillari, id autē est, in halitus dissolui, qui deinde cogantur? quæcunq; enim aquea sunt, ea uaporabilia scribit tex. 47. Aristoteles. Itaq; si non ui caloris humidi; caloris saltem sicci; si non ita crassa & densa, uti natura genita sunt, saltem in calcē redacta, salte aquis tenuibus, salibusq; arte paratis, disposita, poterunt: neq; id fuerit Aristoteli, experientiæ uē aduersum; nam quæ dixit Aristoteles, uera sunt, ut sepi, memorauim, eoq; calore,

lore, & artificio, de quo ipse loquitur, dissolui non possunt: non negasset tamen, quin alia ratione, ac maiore vi, id posset, tamen si magna sint pororum angustia, qua efficiuntur, ut adamas, & plerique huiusmodi gemæ liquari non posse uideantur. De melle, sanguine, thure, cera & id genus ceteris, nihil dicam, quando difficultatem ob iam numeratas causas, non impossibilitatem ostendunt. Cera. n. butyrum, sanguis, sal, & alia, aut prius parantur, maceranturque, quod sit facilius attenuatio & separatio partium, aut repetitur destillatio arte facta, quemadmodum suis patebit locis: Ipsa enim experientia, qua oleum vi ignis elicimus, è chalcantio uesto, & huiusmodi, nos, ut puto, cogit, ut ita dicamus, si Aristotelis scripta, uera, ut uera profecto sunt, tueri animus fuerit.

Quot modis fiat Destillatio. Cap. III.

Non uno modo Destillatio efficitur: potest tamen eius diuersitas, uel ratione rerum, è quibus aqua, humoremque elicimus, accipi: nam alio modo mel, alio uinum, alio oleum extillat; uel à uase sumi, aut à medio, quo uas circumdatur. Et quoniam de ea quæ à rebus accipitur uarietate, singulis seorsum capitibus dicemus, persequemur nunc duas posteriores. Itaque si à uase sumatur, duobus hæc potest modis contingere, uel enim à forma, figuraque uasis, uel à modo quo in furno locatur. Forma uasis non una est: quæ uel cucurbita recta, quæ appellatur

pellant uulgo Bociam, Albuchasis autem, seu
ut absq; articulo pleriq; scribunt, Buchasis in
Seruitore, uocari Ventrem scribit, quòd infe-
riùs rotunda sit, superiùs autem extensa, in
cuius colli apice, pileum rostratum imponi-
mus; cucurbitam autem appellamus: quia fa-
tioris cucurbitæ formam referat; Vel cucurbi-
ta non recta est, sed incurua, quã storræ ap-
pellant; Vel est matula, Vrinale uocata, quæ
quo ad rem ipsam, à cucurbita parùm distat.
Cum enim facibus nobis opus est siccioribus,
ne assiduè frangatur uas, cū sunt nobis
extrahendæ, aut terendæ, recta præsertim ac
pileata, rostrataq; destillatione, tunc matulæ
usus est. Curua cucurbita elicimus ea, quæ nõ
admodū tolli in sublime queūt. Atq; hæc est à
uasibus diuersitas, quæ tamen infinita propè
uidetur, cum multi uarias ex animi sententia,
uasorum figuras, inani maximam partem, ac
inutili, ut putamus, studio elaborandas curer.
Non est autem omittendum uas illud, quo
passim officinæ destillandis aquis utuntur,
habetq; inferiùs matulam ex aëre, non admo-
dum elatis lateribus, qui è plumbæ pileum
imponunt rostratum, in pyramidis formam,
quã Campanam uocant; quorum omnium,
quantum ad præsens negocium facit, inferi-
ùs figuræ describentur. Quod si à uasis situ ua-
rium destillandi modum accipere consilium
fuerit, eam duplicem potissimùm inuenie-
mus;

mus; nam aut recta cucurbita, cui rostratum pileum imponitur, aut incurua, seu cū unius collum cucurbitæ, in alterius collū immittitur, quod bociā contra bociā appellant: nisi fortè hunc destillandi modū numerare tertium uelimus. His autem ea destillantur, quæ difficile ascendunt, succiq; minus habent. Quod si accipiamus latiùs destillationis nomen, ut sit humidieductio à calore, in hūc locum referenda erit ea, quæ per descēsum fit, inuerso cucurbitæ ore. Quæ aut à medio summi diuersitas, quod mediū inter cucurbitā, & ignē cadit, ea primò duplex est: q̄a uel nullū est, uel aliquod: si nullū, id accidit, uel cū fundū cucurbitæ, ignis ferit, quo modo in educēdis acutis aquis, oleisq; chalcāthi, salis, sulphuris, & huiusmodi utimur, q̄ nō nisi ui ignis maxima elici queunt, quòd forti pfunda ualidaq; mixtione constent, ijs partibus, q̄ sunt extrahendæ. Vel nullū esse mediū accidit, cū cucurbita, rostrato pileo cōrecta, Solis radijs exponitur; quem modum pleriq; miris laudibus extollūt quòd à radijs illis, cœleste quidpiam, & ut aiūt, uiuificatiuum, accipere, quæ destillantur, putant quod tamen uanū, ne dicā falsum, putauerim; quanquā 2. de generat. anim. cap. 3. uitalē esse Solis calorē Aristoteli dicat: præterquā quod parū admodū in sublime tolli eo calore posset, atq; etiā min⁹, ob pilei, rostriq; caliditatē à Sole conceptā, in aquam

ueri. Si uerò aliqd mediū fuerit, primū quidē olla constituitur, quàm ignis ferit caliditas, ea in olla collocatur cucurbita, circa quā mediū illud, de quo nunc loquimur, adhibetur; & quandoq; elimata scobs est ferri, aut chalybis, nonnunquā arena, quib. duobus magnauis caliditatis seruatur. Sunt qui fimo cucurbitā obruant, sic tamen, ut rostratū pileū emineat aëreq; ambiatur: & caliditatē hanc, perinde ac humano tēperamēto propiorē, suprā quā dici potest, laudant. Verū ut improbari non potest, mea sententia, hic destillandi modus, ita melius, ac delicatius fieri destillatio cū possit, hunc libenter præterierim; neq; tamen ea ratione, q, ut Michaël Sauonarola, & eū secutus Syluius putauit, teter fimi odor, eorum quæ destillant, spiritus inficiat, & aquam impuriorem reddat; non enim penetrare uitrum potest. Alij finum cum calce in olla ponunt, ignemq; subtus adhibent; sæpius autem cinere utimur, & aqua, & plerūq; solo aquæ uapore; atq; ut illa per cineres, ita hæc calentis aquæ balneo, seu balneo Mariæ destillatio appellatur, quā adhibere consueuimus, in ijs, quæ leuiori igne indigent, quòd facile exolubiles, & in halitum degenerantes, tenuioresq; partes habeant, delicatisq; admodū conuenit, cū nec tetri odores è fumo atq; igne percipiantur. Appellant aut balneum Mariæ, ignem primi gradus; Cineres,

neres, secundi; Arenę, seu sabuli, tertij gradus atq; ubiq; rimas uasorũ esse optimẽ luto, seu glutine obductas necesse est, ne destillãtis rei spiritus euolẽt. Matthiolus cũ aqua balnei, arenę etiã nõnihil admiscebat, ut quasi mediũ esset calor; & in huiusmodi destillatione duplicem liquorem excipi posse ait, primũ dilu-
tiorẽ, alterũ rubentiorẽ. Disputat quoq; Ioan-
nes Manardus Ferrariensis medicus, & eum
imitatus Fuchsius, unicẽ cauẽdũ in succis stil-
latitijs eliciẽdis, ne eis uasculi fundus, in quo
stirpes cõtinentur, aquã in cacabo bullientẽ
attingat, sed solo uapore ab ea eleuato inca-
lescat. Verũ ipse nõ possum, Manardi, uiri, ge-
neris nobilitate, & rei medicę cognitione cla-
rissimi; sententię omninò subscribere, ut qui,
unã cũ Petro Andrea Matthiolo, iudicẽ, non
esse semper ea exquisita ratione proceden-
dũ in herbis destillãdis, quòd certò sciã, nihil
referre, quando etiam uasculum herbas reci-
piens, in aquam maiori in uase bullientẽ, im-
mergatur. Nã etsi aquę quas illi uolũt ex her-
bis uapore tãtũ ab aqua bulliẽte eleuato, ex-
trahi, ceteris prestantiores haberi possint: ta-
mẽ quę ex herbis eliciũtur, uasculo impossi-
tis, quod aqua bulliens circũluat, parũ certẽ,
aut ferẽ nihil illis bonitate cedũt: quod mihi,
uti etiã Matthiolo, cõpertum est in ijs aquis,
quas sepius libuit utroq; modo elicere, &
experiri. Attamen aliquis illud discrimen

esse dicet, quòd illo modo aquę ex herbis extrahantur, quę tenuiores partes retinēt, quòd uaporis illius caliditas imbecillior sit, quàm ut possit totam herbę substantiam conficere: hoc autem modo aquę eliciantur, quę omnes herbarum partes secum referunt. Hęc sanè differentia, quę facilè concedi potest, non est tanta, ut illa regula sit perpetuò obseruanda, hęc uerò euitanda: quin potiùs facit, ut hęc Matthiolo uideatur probanda: illa uerò reiicienda, tanquā cautio nimis religiosa, præterquam quòd in aliquibus non omnes eas partes eliciat, quas quærimus, at solum aqueas, aut illis proximas. Ignis etiam ratio facere plurimum uidetur: è carbonibus enim odoratiorem aquam reddit, quàm ex lignis, quòd lignorum inæqualis sit, ideo modò tarditate sua consumit aquam, modò celeritate exurit, & oleagineum quiddā cogit ascendere: atq; idem contingit, quod in lateribus, qui intermisso igne excoquantur: omnis enim ignis inæqualitas, quę est ab ordine aliena, coctionem omnem, destillationemq; uiciat. Verùm differentia hęc magis pater, cū ignis uasi subijciť, in quo res destilladę sunt; obscurior est, cum Marię balneo. Atque tot modis fieri, uariariq; destillatio potest; omitimus autem destillationem per patinas, per lignum, & per descensum, quod propriè destillationes, uti nunc accipimus, non sint. Nā
per

per lignū destillare dicimus, cū res ipsa in uase ligneo posita, cuius fundus sit adeo tenuis, ut perspicuus sit, ut ignis per fundum illum destillat, inficiturq; fierq; potus aut medicamentum pro ligni ratione. Per patinas, cū adhæret fumus in guttras concretus, patinæ: nam herbæ, quarum elicere uires optamus; mense Maio cum rore collectæ, uino feruent; excipiunturq; patina terrea, ac cōteguntur, sudorq; qui adhæret, colligitur, denuo quoq; coguntur; ac ter, quater, quinquies: similiq; modo semper colligitur ros ille, q̄ tātō tenuior est destillatione, quæ sit per uasa collecto; quāto minore calore ascendit: multū tamen aqueæ partis retinere puro, cuius signū est, quod aquam ardentem uix refert: post annum autem non nihil cæruleus euadit. Hoc modo collyrium illud fit; singulare à plerisq; habitum; quo plurimos sanatos uidisse supra spem, refert Hieronymus Cardanus libro de Rerū uarietate 10. ex suffusionibus, maculis, inflammationibusq; oculōrum; ex herbis ocularibus; mense Maio cū florent; rore adhuc madentib. collectis, & uino albo coctis: liquoreq; hac ratione coacto: media enim est acrimonia: ut suffusionem erodere, non oculi substantiam ualeat. Destillationis per descensum meminit in seruitore suo Albuchasis, cū stillaticiam aquam è scilla docet. Nā quæ distillare cupimus, in uase ponuntur terreo, ac

uitro interiùs obducto; cuius sit fundus punctim pertusus; contegitur diligenter, lutoque oblinitur; sub eo uerò uas aliud collocatur, in quod ingrediatur fundus uasis superioris; stipatisq; optimè luto rimis, igne, uas superius, circumdatur; sic ut inferius nò attingat; quod idcirco terra obruere consueuerunt: Destillat enim liquor, atq; hoc modo non solum è scilla, sed è quocunq; ligno, si ramen pingue sit, ut Pinus, & Guaiaci, copiosum detrahitur oleum. Sed quando hæc destillationum genera ad nostrum institutum non faciunt, tot de illis dixisse sat fuerit.

Cucurbitæ.

recta.

curua.

Matula.

Pil. rostr.

De antiquitate Destillationis. Cap. 1111.

Verustissimam esse hanc artem ad sexcē
tum amplius annos, nemo est, qui negare

gare possit, cū de ea, perinde ac de recepto iam ac satis noto modo, uerba faciant Rasis, & Albuchasis, celeberrimi in re medica uiri, qui circiter annum à partu Virginis Millesimum octuagesimum floruerunt. Sunt tamen, in quibus uir doctissimus Hermolaus Barbarus est, qui uelint multò antiquiorem esse, adducti arca quadam Atestino in agro reperia, in qua elementa à Maximo quodam Olibrio secreta, Plutoni sacratū munus, uisa sunt: quod quoniam uerum ne sit an fictum ab aliquo, qui uasibus in arca illa locatis, fidē huic arti facere uoluerit, nescio; neq; si destillatione, aliāue arte, ac methodo fuerit elaboratū; idcirco nec rejicio, nec affirmo; quanquam sapere carmina illic reperta antiquitatem uidentur. Raimundus Lullius, qui hanc plurimū artem illustrauit, Hippocrati fuisse cognitam opinatur, ipsamq; Quintā essentiam, modumq; quo herbas illi lapidesq; & metalla infundim⁹, quod stellas cœlo figere uocāt; idq; esse, quod scribit libri Prognosticorum initio: Medicum noscere oportere, si quid Diuini in morbis est: ita enim meritò admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Sed si Galenum Raimundus optimè legisset, Hippocratisq; animaduertisset sensum, non ita fortasse scripsisset. Per Diuinum enim, seu, ut legit Raimundus, cœleste intelligit Hippocrates ambientē nos aëris cōstitutionē, teste

Galenus: quanquam Fernelius id accipiat lib. 2. de abditis rerum causis, esse uim quandam è cœlo demissam, toto aëre, quasi semē quoddam malorum sparsam. Sed neque ab re fortasse fuerit, cum Herophilo, tametsi eum reprehendat Galenus, intelligere Diuinum in morbis, iram Diuinam, quæ sæpe ob peccata morbos incurrit; cū dicat idē Hippocrates initio libri de Natura muliebri (si tamen is liber Hippocratis sit) Morborum maximè quidem numen in hominibus causam esse: postea uerò naturas mulierum, & colores. Paucisq; post uerbis ita adscribit: Oportet autem eum, qui hæc rectè tractare uelit, primū quidem ex Dijs ordiri, deinde mulierum naturas discernere; quemadmodū quoq; optimè Pius Quintus Pont. Max. ob admirabilē uitę sanctitatē omnib. semper uenerabilis, nuper restituit ueterem sanctorum Pontificum sanctionem, qua diligenter cauetur, ne ægrotos Medici uisitent, qui peccata sua sacerdoti confessi non fuerint. Sed ut ad rem redeam, hac Hippocratis sententia nequaquam fieri puto, ut dicamus hanc artem Hippocratis tempore fuisse cognitam, sed neque Aristotelis, licet ex ijs uerbis, quæ Philosophus ille primo Physicorum aducit text. 63. cū ait ex lapide fieri Mercurium, plerique id sentiant, quasi lapidem Philosophorum uocatum intellexerit. Quod enim Auerroës illud falsò (inquiūt) intel-

intelligat de statua Mercurij; accidit, quia non reminiscitur, parum antea Philosophum, cū de quinque generibus eorū, quæ sunt, disputaret, exemplum de statua præbuisse, quæ fieri ex omni metallo, non ex ære tantū, potest, & text. 64. affirmat Philosophus totius esse Philosophiæ subiectum, æs, aurum, & lapidem: quæ omnia lapidem ipsum Philosophorum significant, ut ipsi asserunt. Sed hanc sententiam non est quod refellam, cū satis constet, aliud ibi magnum illum Philosophū uoluisse, & si id sensisset, quod isti putant, dixisset potius, ex Mercurio lapidem, quā ex lapide Mercurium conflare. Quemadmodum & cum 4. Meteor. de lapide Pyrimacho loquitur, qui igne liquefcit, ac fluit. Iacobus Antonius Cortusus in ea quoque sententia est, ut putet Galenū, Aristotelē, Platonē, atq; ipsum etiā Hippocratē, Quintam essentiam nouisse, ductus potissimū Hippocratis libro de Natura humana, Galenique commentarijs in eum librum, cū scribat commentar. 38. terram depuratam, duriorē adamante euadere, & 3. Methodi cap. 4. dixerit, utinam solennis ueterum medicina, nunc esset in usu; de puris, simplicibusque materijs intelligens. Verū non possum cum clarissimo hoc Patruino patricio, de materia medica optimē merito, sentire, quando alium sensum adducti ab eo loci habeant: quod enim ad hunc po-

stremum spectat, seipsum explicat Galenus, aperitq; de qua ueterū medicīna loquatur, cū addit: Quippe ij simplicis cuiusque affectus propriam curationē dicūt, præcipueq; omniū Hippocrates. Itaq; in eo laudat ueterē medicīnā, quòd primò simplicium affectuū curationē, mox compositorum scriberet. Cōmentario de natura humana, dum uult ostēdere, elementa nequaquā sincera reperiri: Si igitur, inquit, mēte conceperis aquā euadere exquisitē humidā frigidāq; , iam iam desinet esse aqua: illicò enim gelascet, ac sistetur, nec ampliùs fluat. Et si terrā pariter mente cōceperis prorsus siccam, & frigidā esse, eiusmodi corpus, durius erit adamante: & si euadet talis, generatio stirpium cessabit. Tantū igitur abest, de Quinta Essentia Galenum loqui, ut nihil nisi de Elementis ipsis tractet. Posset forsan adducere nos, ut antiquam esse mille iam ampliùs & tercentum annis hanc artem puremus, Plinij sententia, qui scribit libro trigesimo tertio, cap. 4. Caium Principē, ex auripigmento Aurum fecisse; atq; dictum etiam Suidæ, qui testatur, Diocletianum libros de chemia auri argentiq; Aegyptiorum, ab antiquis scriptos, cremasse ne Aegyptij arte illa, diuinijs comparatis, arma mouerent. Iulius quoq; Firmicus Maternus, Iunior, Siculus, uir cōsularis, qui Constantini Imperatoris tempore, annis iam mille ducētis, & ampliùs, uixit, lib.

3. Matheſeos ad Mauortiũ Lollianum, cap. 15. Alchimix meminit, aſſerens: Lunam in nono ab horoſcopo, loco, in nocturna genitura, in domo Saturni, hominem ad ſcientiam Alchimix propenſum reddere; Si tamen non abſq; deſtillatione, aurum illud & chemia fieri poterint. Hermetem autem quendã, & Geberũ omitto, quòd nihil penes me certi de illis habeatur. Niſi Hermes ille, Arabs medicus ſit, cuius ſape meminit Meſues; ſitque Geber, ut plerique aſſerunt, impiſſimi Mahometi ex filia nepos; quod ſi ita eſt, nihil maioris antiquitatis nobis refert, quàm dixerimus. Illud enim puto, quòd cùm ab Arabibus ſape memoratam hanc deſtillandi artem reperiã: apud Gręcos autẽ antiquiores nullũ de ea uerbum legatur; ab illis inuentã, aut certè propagatã fuiſſe, ab eo tempore cũ Saracenis iuncti; regniq; finibus mirum in modum latioribus factis, Damascum urbem, ſedem Regni conſtituerunt. Tunc enim multam literis operam dediffe oſtendit uel conuẽtus ille doctorum uirorum, quem Muauias, eorum Ammiras, ſeu Rex, Damasci habuit, anno ſalutis circiter 670. adepta enim regia dignitate, quam Almiratum dicebant, Principes quoque neceſſariò, & complures potentes ac nobiles uiri nati ſunt, qui rationem habentes ualitudinis tuendæ, prorogandæq; uitæ; quod antea nequaquam feciſſe credi poteſt, cùm inopes
& uagi

& uagi desertis in locis uiuerent; medicis remedijs multò diligentius operam nauabant. Quamobrè Medici ex ipsis facti sunt plures, & in precio habiti: honos enim, & præmium alit artes, atque auget: neque tamen adeo frequenti usu habebantur stillatitij liquores, ab Arabibus, ut modo inualuerūt, quod ex Auicennæ, & Mesue, aliorumq; eius temporis & gentis scriptis, facile nosci potest cū ipsa dies multa inuenerit. Facile autem conijcitur ab Aegyptijs profectam hanc artem, ab illisque occultè seruata, quod & Suidas id illis adscribat, & Firmicus suam Matheseos disciplinā, in qua de Alchimia meminit, Aegyptiam appeller.

De dignitate, & utilitate Destillationis.

Cap. V.

PVLCHERRIMAM hanc artem, maximo semper in honore habitam, uel ex eo cognosci potest, quod ubi innouit, perpetuò apud uiros nobiles, ac Principes locum sortita est. Nam eo libro, què Seruitorem inscripsit Albuchasis, qui annos quingentos ab hinc floruit, testatur Reges Abarach Destillationis arte plurimùm delectatos, modumque adscribit, quo ipsi rosaceam aquā stillatitiā eliciebant. Idem ducentis iam, & quinquaginta annis Robertus Rex Neapolis, fecit, magnoque in pretio habuit, qui eam callebāt:
à quo

à quo etiam studio Odoardus Angliæ Rex nequaquam abhorruit. Sed ne historiam texere uelle uidear, nostra ætate id satis perspectum est, cum inter alios plurimos, Octavianum Languscum, uirum nobilitate generis ac doctrina insignem, hanc optimè calluisse & exercuisse, multasque res novas adinuenisse satis cõstet. Vt omittam Cosmum Medicem, Magnum Ducẽ Etruriæ, qui oleis, aquis, pluribusque huiusmodi stillatitijs liquoribus, ad humani corporis morbos pellendos, mirum in modum utilibus, hanc artem maximè ornavit. Idem Hercules, idem Alphonſus Estenses, Ferrariensium Duces Serenissimi fecerunt: Nec desunt Austriacæ domus Principes, non Galliæ Reges, ipseque in primis Franciscus Valesius, Henrici Regis frater, quin artẽ hanc nobilitent: Omitto multos alios uiros Principes, apud quos perpetua serie ars hæc floruit; quæ ab ipsis non minorem nobilitatem acquisiuit, quàm illi præbeat eius finis, formaque & utilitas. Nam partes dissimiles separar, nobilitatemque rebus addit, dum eas à crassiori materia, sc̃cibusque; secernit, ac puriores facit, & quasi corporibus cœlestibus similes; quæ imperfecta sunt, attenuando perficit, & è corruptibilibus, facileque; putrescibilibus, incorruptibiles propè reddit. Quod si ut Galenus ait 1. de simpl. med. facult. cap. 11. corpus exile facilius alteratur, mutaturque; ab eo, cui admodum

admotum est; quod autem grandius est, non nisi temporis spatio, ac uix tādē etiam sensibilem alterationem sustinet, atq; idcirco si piperis particulæ à nobis accipere debeant mutationem, eoq; accipiant facilius, quò fuerint minutiores, mirandum non sit, si eas tantò citius excalfacere experiamur quantò accuratius in minimas fuerint comminutæ, quid erit dicendum de ijs, quæ destillatione excipiuntur? quibus, ut Manardus ait, ubi opus est uehementer calefacere, & ad intima usque accedere, nullam rem naturalem posse comparari satis constat; adeò ut aliquot olea hac arte elicita, uim ignis, quod est omnium elementorum nobilissimum, superent, fereq; uideatur falsum dictum illud Hippocratis, si tamen Hippocratis est, cū ait lib. 7. Aphorism. 85. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportere. Quamobrem Iacobus Syluius Ambianus, clarissimus Medicus: quem Andreas Tiraquellus, suo de Nobilitate libro, fama gloriaq; maxima; sed eruditione, & doctrina maiore, publicè profiteri sua ætate, Parisijs testatur; in Mesuem scribens, de oleo ex ranis: Oleorum, inquit, quartum genus à sapientibus multis descriptum, hodie chymistica arte magis perficitur, uim quandam in concreto & composito occultam manifestante. Hæc nāq; ignis uehementia, ex liquoribus, gummis, resinis, melle, saccharo, cera oleaginam

nam quādam substantiam separat, & in capitellum attollit; nec minus ex plantis pingui-
bus, ligno Guaiaci, Iuniperi, Pini, Larice, Cedro, & id genus alijs; præterea ex plantarum,
atq; adeò animalium partib. omnib. ipsum uelut glutē terreæ substantiæ, humore insitū, pingue, imputribile maximè, uel ignis secretū, nūc sursum attollit in capitella, uel utriculos, uel deorsum in subiectū aliquē catinū præcipitat: rem omnibus alijs remedijs planè diuiniore, si Vlstadio in cælo Philosophorum, & Gebero, & ueritati credimus: Quanquam hodie sunt idiotæ quidā, magnorū tamen Medicorū nomine se uenditantes, qui id ipsum ceu nugatorium calumnientur, ut alia propè omnia pulcherrima ipsis ignorata, solas, ut uocant, receptas scribere, nulla tamen ratione, scientibus. Adde quòd metalla quēdā, chymistis in calcē uersa in oleum fundantur; Sunt qui terrea quoque corpora, ut lateres ignitos, oleo incoquunt, ut uires oleo ipsi præstantissimas acquirant. Hæc ad uerbum Syluius; quæ hîc placuit ita adscribere, ut grauissimi uiri sincerum testimonium accederet; quæ ferè, clarissimum Manardum imitatus, repetit, cū de oleo Philosophorum loquitur, cuius, cæterarumq; stillatitiarum rerum tenuitatem potissimū extollit; quæ certè ea est, ut omnes alias harum caducarū rerū facillè superet. Quantū autem tenuitas profit, Galen. i. de simplicium med.

med. facult. cap. 11. docet luculenter, asserens, quæ subtiliorū sunt partium, promptius propriam exerere actionem, quàm quæ crassarū, tamen si eandem cum illis facultatem obtineant. Adde etiam, minus esse insuaves, ac potius odoratiores, liquores stillaticios, si rectè ex arte eliciantur; quod Galeno teste, 8. de compos. med. secundum locos, cap. 3. in curandis morbis, stomachi præsertim, plurimum ualer: & ob id curationis est scopus, ut simul ad affectas partes, odoratas qualitates opponamus. Iuxta hanc itaq; rationem Hippocrates in pleuriticis purgatiuum exhibens medicamentum, misceri aliquid ex his iussit: Quemadmodum enim graueolentia omnia stomachum subuertere solèt, sic odorata corroborare. Nō est præterea omittendum, cum destillatione, purissima tantū, ac sincerissima pars eliciatur, omni crassiore sorde, quæ impedimento esse actioni solet, deposita, minimam quātitatem stillaticij liquoris, magnā æquaturā, eius, quod est concretum ac mixtū cū crassiore parte. Michaël Sauonarola Hierosolymitanus eques, & Medicus sanè egregius, refert, Antonium è Scarperia, quæ Apennini in Etruria regio est, clarissimum Medicū cū esset annos natus octuaginta, dicere solitū, se stillaticio uini liquore: id autem est, aqua ardente, annos duos & uiginti uitam produxisse: Suaq; tempestate, scribit, eximium Medicum,

DE DESTILLAT. SECTIO I. 33
dicum, praxi & scientia celebrem, Iacobum
Parmensem, cū nonagesimo anno propin-
quus esset, id se eidem stillatitio liquori refer-
re acceptum: multosq; præterea alios addu-
cit, & ipsum in primis Ioannem Franciscum
Gonzagam, primum Mantuæ Marchionem,
qui succis hac arte eductis, plurimum auxilij
acceperint; quod ex his quæ inferiùs dice-
mus, magis cōstabit. Neq; uerò hoc loco præ-
terierim Thomæ Erasti, medici ætatis nostræ
clarissimi testimonium, qui libro de Metal-
lis, scribit, hanc destillandi artē nō modò utilē,
sed propè necessariam esse, ut sine qua longè
incommodiùs uitam acturi simus: equidem
(inquit) uix absoluta est ars medica, sine de-
stillatoria.

An præsent Destillata, Decoctis, Dilutisq. Cap. VI.

PATERE autem hinc posse puto, an Destil-
latio, macerationi, seu infusioni, quam
Dilutū è Latinis pleriq;, Græci ἀποθήρυμα
appellāt, atq; item Decoctioni præstet. Nam
ubi penetrare, calefacere, tenuiora reddere
medicamenta uelimus, nihil destillatione
melius. Vbi laxare corpora, & deiectionem
moliri quærimus, omnibus antecellit mace-
ratio, seu infusio, quam non modò Galenus
nouisse uisus est 8. de compos. med. secun-
dū loc. cap. 10. & 1. ad Glauconem 11. sed ipso
etiam Galeno Medici antiquiores, Damocra-
tesq; præsertim, cuius meminit Galenus; Id-

C circo

circo autē infusio præstat, quòd in decoctione, ac destillatione, tenuiores quædam & calidiores partes, quibus uis deiectoria insidet, in auras abeūt, adeò ut uel ipsum Scamoniū, cū alioqui ualidissimum sit medicamentum, quod purgat trahens, Turpetū item, & Agaricum, & huiusmodi reliqua, si paulò plus coquantur, uim deiectoriam egregiè remittant. Quamobrem Conciliator Differentia 146. ex causis unam, cur medicamenta huius generis decoquamus, esse ait, ut deiectoria medicamenti uis refrangatur. Itaq; in ijs medicamentis, quorum est uis deiectoria in superficie, cuiusue rariores partes sunt, nihil maceratione melius, ut aluum deiciant. Destillatio & decoctio minus possunt, uel eo argumento, quòd cū rosarum dilutum egregiè aluum cieat, liquor stillatitius nihil ea in re possit: Quanquam cū res urget, Rhabarbarum cū spica, aut schænantho in duplici uase, aquæ calentis balneo decoctum, præclarè satisfecisse noui. Cū alterationem poscimus; id autem est, uirium alicuius plantæ, quandam quasi translationem, Decoctio præstat omnibus, præterquam in ijs, quæ suprà à nobis enumerata sunt, cū de Destillatione loqueremur. Adhæc etiam illa accedunt medicamenta, quæ oculis imponimus, in quibus stillatitios liquores præstare decoctis ac dilutis nō est dubium uel eo exemplo, quòd cū Gale-

nus

DE DESTILLAT. SECTIO I. 35

nus adstrictionē in rosa, aliquem oculis mortuum parere scribat, eius tamen stillaticius liquor, eo prorsus caret; quod experiētia testatur, & Victor etiā Trincauellius Venetus, Medicus doctrina, & ingenio clarissim⁹, scribit; nā in destillatione partes rosæ asperiores nō ascendūt, nonnihil tamē adstringit: Itaq; optime ophthalmiē cōuenit, cū oui præsertim cādido. Hinc etiā efficitur, iniuria quosdā adeo acerbè Mesuē repræhendisse, quod hunc rosarum stillaticium liquore, sirupo suo è glycyrrhiza, addiderit, quasi rem adstrictoriam, in ea posuerit, quæ dilatando pectori, adhibetur, quod idē in manus Christi uocatis asserūt: adeo. n. modica, ne dicā ferè nulla, adstrictio in hoc liquore est, ut roborādo iuuet, adstringēdo nō lædat; uti Mandinus Lentius, Manardus, & Syluius egregiè tradidēre: quāquā nō initio solum, ut Syluius, sed toto morbi progressu; cū nō lædat, ac potius iuuet, uimq; expultricē, quę omnium maximè necessaria est, roboret, exhibere; nequaquā formidauerim. Illos tñ medicos haud rectè facere puto, qui loco stillaticij liquoris, dilutū rosarū miscent, cū magis adstringat. Sed ut ad propositū reuertamur, In Epithematibus etiā cordis & hepatis, renūq; multò est cōmodior & utilior, q̃ tenuior sit, & penetret magis, liquor stillaticius, decoctis, ac dilutis. Neq; uerò, uti suprā tetigimus, minimi æstimandū commodū est,

quod in conficiendis serapijs, cum huiusmodi stillatitijs aquis habemus, delicatis hominibus, qui hodie plurimi sunt, & ferè omnes, mulieribusq; ac pueris maximè opportunū; quodq; unum si rectè suis momentis rem pōderemus, magnam stillatitorum liquorum præstantiam facit; nam huius suauitatis magnam habuisse rationem, Hippoc. ac Gal. cōpertissimum est, qui aromata, de quibus supra diximus, & mel modò addebant, modò detrahebant medicamentis, ut gustus ratio non negligeretur; quæ enim stomachus abhorret, ea minus coquit, ut 2. aph. 38. docentur: quambrem apud Aet. Philagrius, primam dulcium portionum utilitatem esse ait, quod natura iucunditatis gratia ea libenter amplectit, ac inde refocillata, & ueluti reuiuiscens, actiones suas languidas, & à morbi feritate defatigatas, excitat. Quid uerò dixerim in ijs remedijs, ubi celeritate opus est? ut in pestilentia, & sumpto ueneno, aut uenenatorū morfu; quib. casibus stillatitij liquores lōgè omnes superant, quòd adeo tenuis essentię sint, adeoq; efficaces, & ad intima penetrātes, ut momento temporis in omnes penè corporis uenas permeent, ut in librum 6. Dioscoridis scribens Matthiolus etiam confirmat; ubi refert multos à Vipera demorsos, cū morti essent propinqui, stillatitijs huiusmodi; quæ refert, liquoribus sanitati restitutos.

In de-

In decorandis autē ac ornandis mulieribus, hac nihil arte commodius, nihil pulchrius, nihil delicatius, sic ut uel una hac re, multis nominibus stillatitij liquores, dilutis decoctisq; præstent; detergitur enim, illustrior red ditur, & alba fit facies, uix ut appareat imò ut non appareat fucus; neq; quicquam apponitur, quod ingratum sit, si rectè pars hæc noscatur, quam celeberrimos medicos ueteres etiā tractasse cōpertum est, in primisq; Crito, Cēsarium medicus, & honestissimus ille uir, medicusq; summus Archigenes, nec non Heraclides Tarentinus illis antiquior, & Elephantis & Moschio; ut omittam Galenum, qui cū artem hanc, comptoriam ab ipso appellatā, damnatam ætate sua scribat, aliqua tamē primo lib. de compositione med. secundum locos adducit; propterea quòd necessarium sit medicis, licet grauissimis & honestissimis, ad Regiarum fœminarum atq; adeo ipsorum Regum Imperium, huiusmodi comptoria nō negare: quæ tamen ab exornatoria distare ibidem Galenus ostendit: ipse quoq; Dioscorides, qui Galenum antecessit, toto suo libro de medica materia, sparfit, quæ ad decorē faciunt, nempe ad faciei nitorem, ad colorem conciliandū, ad faciem derugādam, & huiusmodi, quibus omnibus nihil stillatitijs liquoribus fieri delicatius potest, & commodius. Quantum etiam diluta, decoctaq; his cedāt,

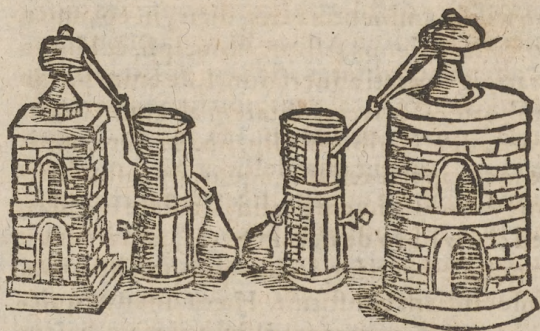
conijcere hinc possumus, quòd licet chalcanturum, Alumen rupeum, salnitrum, & cætera id genus, decoquas, aut diluas, macerésue, nunquam tamen eam vim assequeris, quã habet stillatitius eorũ liquor: & licet id pleriq; ab igne fieri contendant, quo in destillatione utimur, id tamen uerum non esse ostendunt ij, qui leuiori id igne conficere norunt: ostendunt & illa, quibus licet uehementissimum ignem destillando adhibeas, nequaquam accri, nihilominus, sapore percipiuntur.

De fornacibus, & uasorum materia. Cap. VII.

VITREA organa cæteris præferuntur; nã aurea, argenteaque non omnibus pre-
sto esse possũt; ex reliquis metallis nõ nihil abraditur; quod nocuũ est. Quamobrẽ Michaël Sauonarola, eo libro, quem ad Leonellum Estensem, Ferrariæ Marchionem, & literatorum hominum Mœcenatem, de aqua ardente scripsit, plumbea uasa, quibus passim pharmacopolæ utuntur, plurimũ abhorret: plumbi enim fumo, cerebrum, & partes quæ respirationi deferuiunt, maximè læduntur; plumbumq; ipsum uisum uertiginẽ ac epilepsiam gignit: hincq; Dioscorides, Argenti spumam, quæ nihil aliud est, quàm plumbum; argenti aut æris recremento commixtum, aut forsan plumbum solum, adustũ, scribit, stomacho, uentri, & interaneis, grauitatem, cum magis torminibus adferre, urinamque

urinamque suppressere, ac intumescere corpus, & plumbeam deformitatem concipere; quæ etiam mala, auctore Aëtio, maiora sunt. Accedunt ad hæc, Cerussæ incommoda, quæ adeo magna lib. 6. Dioscorides, & in Alexipharmacis Nicander testantur, ut nemi-
nem non deterrire ab aquis huiusmodi plumbeis organis exceptis, facile possint; è quibus cerussa in fundum eijcitur, si modico acetato resperferis: affirmatque grauissimus auctor Auicenn. plumbi odore, dum uritur, fugiendum, eiusque esse scobem uenenosam. Neque tamen uitrea ob id organa præfero, quæ ut idem inquit Sauonarola; cum uitrum sit temperamento calidum, & siccum, aquas, ardentemque præsertim; de qua ibi loquitur; uiuet & quasi meliores faciat; neque enim è uitro quicquam abraditur, aut substantiæ, aut qualitatis, neque fortasse uitrum ita calidum est, quâquam secus Auicenn. senserit lib. 2. tractat. 2. Verum idcirco præfero, quod nullam aqua inde peregrinam qualitatem concipiat, etiâ si non modò obscurum ac turbidum, sed si uel uiride arte elaboratum fuerit, quod minio, aut filice conficere plerique solent; & in aquis acutis, quæ metalla dissoluunt ac corrodunt, positum, uix quidquam deperdat, aut fortasse nihil, fiatque nitidius; præterquam enim quod siccissimum uitrum est, nimiam habet pororum angustiam, ut

scribitur. sect. Probl. 61. Aristot. Quamobrem neq; aquis tenuissimis, atq; acutissimis, quales destillatio supra res omnes mortales facit, exitum concedit; Quâquam enim sic alienas qualitates induere possit uitrum, ut frigescat & incalascat; non tamen peregrinis saporibus aut odoribus sic imbui eius potest substantia, ut quæ destillantur, inde aliquid detrahere queant, licet ut meliùs aquâ, quæ in uase continetur, perspicere possimus, quoad eius fieri poterit, perspicuum uitrum, nulloq; colore insignitum accipiendum sit. Pile quoq; latior, & uitro mediocriter crasso quæritur; eius enim latitudo plurimùm conducit, ut maior aquæ copia habeatur, cùm non ita incalascat, halitusq; in ipsum elatos non comburat neq; dissoluat. Quamobrem solent etiam pleriq; in hac arte peritiores, lineis paninis frigida madefactis, pileum ipsum circumdare, ut faciliùs, pluresq; halitus frigiditate densiores redditi, in aquâ uertantur, imò his non contenti, aut rostrum ipsum longissimum faciunt, aut canale uitreũ addunt, quod per uas frigida plenum transducunt, sic ut assiduè, ubi aqua incaluerit, foramine inferius facto, detrahi, & frigida alia addi possit, cuius modi figuram tum ex Saonarola libro de aqua ardente, tum ex Cardano de subtilitate, qui illum securus est, hîc describendam putauimus.

*Ex Cardano.**Ex Sauonarola.*

Hoc ingenio in aqua potissimum ardente, aromatibusq; utuntur. Sunt tamen, qui affirmant; in quib. est Sauonarola; frigida huiusmodi tū lineis pānis, tū uase frigida ipsa pleno, circūfusa, halitus debiliores reddi; ut in aqua ardente: contrarium. n. alterius cōtrarij uim, uiresq; minuit; quod fabri ferrarij ostendunt, qui ut pauca igni aspersa aqua, ignem magis acuunt, ita multa affusa extinguunt: quapropter Sauonarola eā stillatitiā aquā p̄fert cæteris, quæ nulla frigida affusione elicatur. Poterat clarissimus idem medicus exemplum addere ex Aristotele, primo Meteororum, cū de generatione pruinae, & roris uerba facit, asserente, aquas puteorum ac fontium hyeme calidiores, ob circumstantis frigus, esse. Quanquam enim Galenus 3. de simpl. med.

facult. ca. 8. & 12. repugnare uideatur, cū non calidiores esse, quā estare, sed uideri nobis, ob frigus ambientis aëris, dicit, in eo tamen fortasse Galenus fallitur, sibiq; ipsi, & Hippocrati, & Veritati aduersatur. Ipse enim primo Aphorif. 14. & 15. caliditatem ab ambiente frigore augeri scribit: & Hip. lib. de Aëre, aquis & locis, apertè testatur, aquas, è profundissimis fontibus, hyeme calidas, æstate frigidas; sed clariꝝ libro de natura pueri, tametsi inter eam, quæ hauritur, & eam quæ non hauritur, differentiam constituit. Hæc tamen nequicquam me deterrerent, quin huiusmodi pannis lineis uterer, cū præter modum nō solū pileus, sed, ut in aquis acutis cōtingit, uas recipiens incallescere; nam Raimundus, & reliqui huius artis stillatriciæ peritissimi, id, experimento ab ipsis assiduè comprobatū, seruant; neq; ratio aliqua deest, q̄ ad id me hortetur: nam non admodum frigida utimur; sic enim uasa, quæ iam plurimū incaluerunt, perfringerentur; quòd si etiam frigida uteremur, uasa ad teporem adducerentur; quamobrem non ea poterit fieri *à utrimpiasais*, quam aduersæ sententiæ medici putant, neq; sequetur ea uirum refractio, quam timent; At ubi nimis incaluerit pileus, aut uas recipiens, periculumq; imminebit, ne aut halitus in sublimē elati urātur, dissoluantur uē aut uitro ipsi adhæreant, tunc frigide huiusmodi perfusione, ijs

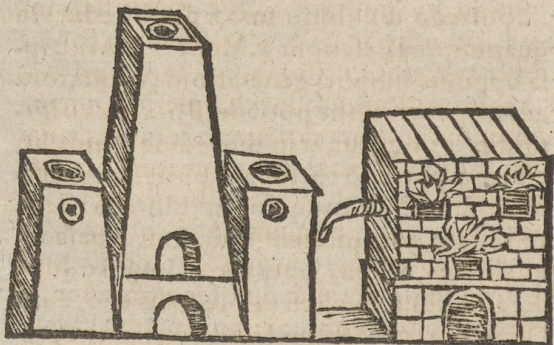
ne, ijs incommodis obuiam ibitur. Verùm ut eò redeā, unde diuerti, Vitrea uasa omnibus præferuntur, cùm etiam argentum, & aurum non eos sustinerent ignes, quos uitrum, luto præsertim incrustatū; neq; figulina meliora sunt, potissimùm cū uitro sunt oblinita, & aciores materias destillare uolumus; acetum enim cū destillaremus ijs uasibus; omnē detraxit plūbi materiam, quæ in ipso uitro, quo erat uas oblinitum, cōtinebatur. De fornacibus, paucis agam, cū multi eas descripserint; nam aliæ sunt quadratæ, quæ à plerisq; magis laudantur, quod caliditatem ob angulos, magis feruent: aliæ orbiculari forma. Triplicis autem generis sunt, quantum ad nostrum spectat institutum, Destillatoria, Reuerberatoria, & Circulatoria, ut eorum utar uocabulis: Omnesq; supra ostiolum, quod in fundo est, ferream cratem habēt, lateribus furni insertam; cui crati, per ostiolum aliud, supra illud extructum, ligna, carbonēsue imponimus; sic enim uento inferiùs ingrediente, perspiratuq; aëris accenduntur, & cinis in concamerationem inferiorem decidens, nihil impedit ignis actionem. Supra autem, ubi lebes est, uel uas in quo cineres & cucurbita ponuntur; quod uas cruci ferreæ parietibus furni infixæ innititur; nisi tamen fundo detecto uelimus ignem adhibere; foramina quatuor, iuxta angulos, si quadrata sit forma,

max,

*lat
res
quid*

nax, fiunt; quæ cū omnia aperiuntur, ignis, habetur uehementissimus; cum epistomijs suis clauduntur, debilis; mediocris autem magis, minus uē, ut plura aut pauciora referantur. In rotundis fornacibus hæc foramina paulò supra crucem ferream, è regione lebetis fiunt. Potestq; huiusmodi fornax magna, & parua, ut animus fert, fabricari; atq; etiā supra tabulam lignēā, ut circumferri, quò uelis, possit. Sunt autem qui lateribus crudis, fornacum parietes extruant, sunt & qui coctis, qui minus probantur: Alij è ferro, quas fornaces nullo negotio circumferunt, aperiuntq;, & claudunt. Nec desunt qui rotundam quasi turrim excitent, ferrea crate, ostijsque ac foraminibus, uti suprà dictum est; circiter autem ipsam, uas aquæ, uel cineris plenum, contentum, in quo multæ cucurbitæ destillationi aptæ locantur: de quibus & Vlstadius, & Matthiolus, & cæteri complures, tum è priscis, tum è recentioribus plura scripserunt; quemadmodum & de reuerberante fornace, quæ uti suprà de alijs diximus, extruitur, præterquam quòd ab uno laterum, longa, lataq; rima relinquitur, per quam uasis collum promineat: ad latus uerò in quo sunt ostiola, uel potiùs è regione rimæ, duæ fenestræ fiunt, per quas carbones supra uas immittantur. Vbi uerò in fornace fuerit locatum uas, claudenda fornacis rima, atq; item orificium. Pro circulo-

DE DESTILLAT. SECTIO I. 45
 latoria fornace, extruitur turris, geminis of-
 ftiolis & crate ferrea, ut dictum de alijs est: ad
 eius latera duę alię turres dimidio minores,
 in quarum medio fundus utriq; ponatur ob-
 structissimus, tribus digitis latis, medię tur-
 ris craticulam utrinq; excedens. Foramen u-
 triq; turri, in fundi medio fiat, quod in mediã
 turrim penetret. Superiùs propè uasa, subtus,
 foramen paruum. Media turris carbonib. re-
 pletur: atq; hac fornace possumus nō circulo
 solùm agere liquores, sed & destillare. Lutū
 quo & lutari uasa & fornaces extrui consue-
 uerūt, ex argilla optimè subacta, stercore eq-
 uel asini siccato, & pāni frustulis cōficiūt: sunt
 q̃ plura addāt uti laterū puluerē, ferri scobē,
 cinerē, sed illa nobis, ut puto, satis fuerint. Ut

aūt faciliùs oīa habeantur, apponere hīc for-
 nacis reuerberatorię ac circulatorię schema-
 ta, ope-

ta, operæ precium duximus; nam reliquæ satis patent.

An præcedere Destillationem Putrefactio debeat. Cap. VIII.

NON incōgrua dubitatio oriſ; utrūne antequā res deſtillētur, eā deſtillationē pcedere putrefactio debeat, ſic ut res ipſę, antea, ſimo, aut alio quopiā calore extraneo obrutę, putreſcāt, quā ex ipſis aqua uitreis organis eliciatur: Putantq; fieri ita debere grauiffimi in hac arte uiri; Hieronymus Brunſuicenſis præſertim, qui centū ferē iā annis, de ſtillatitijs aquis, cū Medicinā faceret Argentorati, Germanicē, ſcripſit; nam cū partium diuiſionem quæramus, quas partes natura iunxit, putrefactio ad eam diuiſionē uia eſt: Vt enim mixtio, teſte Ariſtotele, eſt unio, ita putredo, diſſolutio. Imò ſi de putredine loquamur, quā deſcripſit 4. Met. tex. 6. Ariſt. ipſa opponit ſimplici generationi; in mixtorū autem generatione potiffimū ſiccitas cū humiditate miſcetur, at in putredine diuiditur; eſt enim putredo corruptio pprię & naturalis caliditatis in unoquoq; humido, ab aliena caliditate, quæ ambientis eſt: tuncq; paſſiuę qualitates, actiuas ſuperant, & innati caloris defectu, humor unā cū calore forās euocatur: Quamobrem ex humefactis corporibus, futura putredinis, aut iam præſentis indicium ſumi poteſt; fieri enim humidiora, quę putreſcunt,

scunt, uidemus, teste Arist. 4. Met. 4. quòd, ut dixi, humor innatus foràs euocetur; quæ magna uidet ad destillationē uia, ac potius destillationis initiū, qua humor elicitur, ex sententia præsertim Montani. Ad hæc accedit summorum hac in re uirorum auctoritas; nā Raimundus Lullius, qui hanc artem maximè illustrauit, antequam è uino, & ex herbis aquam destillatione eliciat, eas, quadraginta diebus, in fimo equino, loco calido atq; humido ponit, ut putrescant, quem posteriores secuti sunt, Philippus Vlstadius præsertim, qui de auro potabili; librum, Cælum Philosophorum uocatum, nouissimè scripsit, ut cū de Chelidonij aqua, & quineta, ut aiūt, essentia, loquitur, quā prius putrescendam curat, seu, ut ipse uocat, fermentandam, triū hebdomadarum spacio. Non est præterea ignotum putredinē attenuare; uel Platonis testimonio, quod Galenus 1. de simpl. med. facult. cap. 35. adducit; nam de ijs quæ sapore sunt acri, uerba faciens, eadem uerè ista, inquit, interdū à putredine attenuata, angustas ingrediunt uenas, acidusq; inde sapor emanat: & Euonymus Philiatrus refert, mulierem uidisse, quæ tuberculis faciei liberata est, sola lotionē aque destillationis fragorū, cū tamē illa, priusquā destillarētur, sub fimo in uitreo uase, cōputruissent. Videmus etiā aliqua nō solū putrefacta, sed combusta, uim suam retinere, ut doctissimus

etissimus Ioan. Fernelius Ambianus, lib. de
 abditis rerum causis, 2. probat: nam qui ex
 hydrargyro exustione fit pulvis, præcipuas
 illius vires habet. Vistarum cātharidum cinis,
 urinas abundè mouet, estq; ut cantharides
 deleterium. Cancrorum ustorum cinis, de-
 morforum à cane rabido amuletū est. Putre-
 factio autem, & combustio non admodum
 inter se distant, cū utraq; à caliditate aucta ini-
 tiò fiat, & in cinerē utraq; desinat, neq; tamē
 non differt; nā fit putredo à calido humido,
 cōbustio à calido sicco: Putredo nō solū fit à
 caliditate, sed & à frigiditate interna, qđ cō-
 bustioni nō accidit, & utriusq; qualitatē cō-
 munit passio est, ut ait 4. Met. Arist. neq; n.
 ob id solū differūt, q, ut pleriq; putāt, una fiat
 subitò, ipsa s. cōbustio; paulatim uerò putre-
 factio. Sed est pfectò mirū, qua ratione her-
 bas, ac flores; nā idē de florib. faciunt, & de pi-
 ris; ad putrescendū ponāt, q̄ leuioris, ut ita di-
 cā, substātiæ sunt, cū tamen Vinum, Acetū,
 Mel, ut patere ex Vlstadio potest, hæc ab illis
 nequaquam patiantur. Quæ enim maior in
 illis, quàm in his sit partium commixtio, non
 intelligo: siquidem simplex expressio, succū
 ex herbis colligit, quod & decoctio imò in-
 fusio facit; uidemusq; eum esse partiū in mel-
 le nexum, ut simul omnes ascendant, nec nisi
 magno labore aqua à reliquis separetur. Est
 autē putrefactio, uti Galenus optimè descri-
 bit

bit II. Method. cap. 8. mutatio totius putrescentis corporis substantiæ, ad corruptelam, à calido externo: quæ definitio longè præstare Aristotelicæ creditur, quòd per ipsam rei formam sit descripta: non enim est putredo propriè caliditatis naturalis, sed ipsius rei substantiæ corruptio aut interitus, *φθόρος* Græci dicunt: Quanquam non ob id maximus Philosophus Aristoteles redarguendus est; cùm enim terminum ipsum putredinis Galenus definiuerit, quæ est rei uelut forma, Aristoteles pro præuia alteratione iuncta termino eam descripsit, definitione planè causali, nō ratione tantū termini, qui est interitus formæ substantialis mixti, sed & ratione uie ad terminū; quæ uia, dissolutio est humidi à sicco, antecedens dissolutionem substantiæ, & ad corruptionem ac defectum propriæ caliditatis nullo medio sequitur. Quæ cùm ita sint, ex putrefacta iam florū, herbarumq; & cæterarum huiusmodi rerum substantia, id autem est, corrupta, quo modo aqua elici, & liquor, qui uires illius integras, ac potius puriores referat, ac conseruet, non uideo; & quemadmodum in uino putredo, ad acidum saporem ita illum adducit, ut sit ad destillandam inde aquam ardentem ineptum, ita de alijs quamquam minus pateat, existimandum est. Tamen si in hoc dubitationi haudquāquam leui esse locus potest, cur elici ex putrido, cor-

D ruptoq;

ruptoq; uino, aqua ardēs possit, ex uino acetum iam factum non possit, cū utrobique sit putredo: ac in illo fortasse maior, quā in acido: nam uti pulcherrimè docet Galen. lib. 4. de simpl. med. faculta. cap. 3. in acido uino nō omnes partes putruere, imò neque ipsa uini substantia; uinosæ enim uini partes, dum ipsum in acetum transit, refrigeratur, at aqueū recrementum putrescens adscititiā caliditatem obtinet, uelut cætera omnia quæ putrescunt, sitq; acetum, quiddam ex contrariæ facultatis partibus compositum, partim refrigerantibus, partim calidis. Habet enim uinū recremētum aqueum, quod toti ipsi permixtum est, hocq; potissimū primarioq; feruet. Sed respondere possumus, in uino, quod in acetum iam transijt, ita ipsam uini substantiam, uinosas scilicet partes, refrigeratam, ut innatum calorem omnem, ob idq; naturam uini amiserit; natura enim est, ut 3. Aphor. luculenter Galenus explicat; propriā cuiusq; rei temperatura quatuor elementorum, idemq; est, quod rei substantia, ut ex initio libri de natura humana, satis patere potest. Id in putrefactione non contingit, quæ præsertim non peruenit ad terminum, qui est terra, & cinis. Humida enim primò fiunt, quæ putrescunt omnia; tandem uerò sicca, uti ex 4. Mete. tex. 4. & 6. habetur. Cū enim quidquam putrescit, sit humidius, euocata scilicet humiditate ad
super-

superficiem; non est autem tunc impossibile, ignis actione eandem humiditatem, ut Raimundus lib. i. de Quinta essentia testatur, uitreis organis elicere, quæ tamen impurius sit, & nidorem quendam à putredine iam incepta, contraxerit; Quod facile in aqua ardente, ex iam putrescente uino extillata, percipi potest; si quis enim eam gustauerit, uel postquam exarsit quod remanet humoris, aut in quo fuerit, locum olfecerit, putredinis odorem sentiet, sic ut minus apta tuendæ ualitudini, pellendisque morbis uideatur, nisi repetitis destillationibus plurimis, accuratè expurgetur. Itaque diligenter animaduertant, qui uendibili passim ardente aqua utuntur. Patere autem ex ijs facile posse putauerim, detrimentum potius, ac incommodum ex putrefactione præcedente, quàm commodum rebus, quæ destillatione puriores, ac tenuiores fieri curamus, haberi; in herbis præsertim ac floribus, dum eius uires integras requirimus. Quamobrem non possum cum Raimundo Lullo, Ioanne è Rupe scissa, Guainerio, & plerisque alijs doctissimis uiris sentire, cum putrefactionem huiusmodi destillandis rebus præponunt, & lóge minus cum ijs, qui sale admiscunt, præterquàm enim quod contraria uelle uideantur, putrescere, scilicet & non putrescere, è sale potest aliquid elici, ab eo diuersum, & forte aduersum, quod querimus ac

destillamus. Quanquam autem Vlstadius putrefactionis loco, fermentationem dicat, non ramen quid à putrefactione diuersum asserit, quando fermentum ipsum, quod ad rem hanc attinet, uti Galenus 5. de simpl. med. facult. ca. 17. docet, ex putrefactione uires habear, quod patet in attractione: licet si solam fermentationem intellexisset Vlstadius, non utique mea sententia à uero abhorreret; non quidem in ijs, quæ facile putrescunt, euanescentque uti fructibus, floribus, ac herbis, sed cum plura miscentur, è quorum mutua actione, quiddam quasi tertium educitur; ut cum aromata aquæ ardenti immiscemus, aquam paulopost destillaturi: At nō dierum hīc aut mensium, uerū horarum aliquod spatiū satis fuerit; atq; idcirco Thadeus ille Florentinus, cuius ea fuit uirtutis fama, ut ad medendum, extra Urbem Bononiam; ubi profitebatur, ac decessit ferè octogenarius; uocatus, nō uilius quàm aureorū quinquaginta mercede in singulos dies, peregrinaretur; uocatusq; ab Honorio Quarto Pont. Max. centum statui sibi uoluerit; itaq; reuersus, ab eo iam sanitati restituto, decem millia reportauit. Hic inquit Thadeus, dum aquam ardentem compositam elaborat, aromata in simplici ardente posita, octo horarum spatio macerat, & quasi fermentat. Hæc autem maceratio, quæ fit ut res attenuentur, ac misceantur; calidi & humidi
opus

opus est, cuiusmodi est balneum Mariæ, uel equinus simus, aut oliuarû recrementa, postquam est oleum detractum. Cæterum aromata, & lachrymas, quæ in ueram putredinem transire uix queunt, nonnihil amplius quandoque maceramus, ac fermentamus, ut dum ui caliditatis simul ebulliunt, unius in alterû actione, melius, uti memorauimus, misceantur. Neq; intelligo, quo modo summus in re medica uir, Ioannes Baptista Montanus Veronensis; si modò ea Montanus dixit; artem paruam Galeni explicans, dum loquitur de medicamentorum compositione, asserat, ubi fit compositio mixtorum, chymistas quærere tertium resultans, ut puta aurum, argentum-ue, & illam compositionem, uocare putrefactionem, Philosophos uerò, mixtionem. Fermentationem quoq; fieri à solo calido, ut chymistæ operantur, cum duo sicca, aut plura componunt, locantq; arenoso loco & calido, ut calor igneus extrinsecus accedens ad intima penetrare, deducereque ea ad actum possit; qua actione fit fermentatio, & tertium quoddam. Hæc omnia ipsi Arnaldo Villanouano, Raimûdo Lullo, & cæteris, qui hac de re scripserunt, ualde repugnare uidentur; ut omit- tam magnum illum cognomento & re Albertum Sueuum, ortum ex nobilissima Principum Bolstadiensium familia, nō rusticum, ut plerique falsò tradidêre, & celeberrimi

ordinis Dominicani insigne ornamentū. Hic enim Albertus & secundo de Generatione, & Quarto Meteor. apertè huic Montani sententię repugnat. Est enim fermētatio, teste Galeno 1. de simpl. med. facult. cap. 35. Ebullitio, q̄ absq; humore fieri nequit, ut ibidem à Galeno adductus Plato, docet, & abundè colligi ex Galeno potest, in primum Prorrhēt. comment. 2. text. 40. Nam tria in fermentatione adsint necesse est; Terreā pars, quæ in maiorem molem attollitur: Humida, quæ gignere flatus possit, à quibus flatibus, perinde ac à tertia parte in sublime tollatur terreā, humidaq; substantia; Quamobrem cū acetum acre in terram effusum, eam fermentat, id autem est, ebullire facit, id non tenuitati, non frigiditati, sed humiditati aceti Galenus adscribit. Addere autem hīc libet, quę scribit de pestilētia sermonem faciens Antonius Guainerius Ticinensis, qui centum quinquaginta ab hinc annis, & Marchioni Mōtisferrati, & magnis alijs Principibus uiris medicinam fecit, & multis in Gymnasijs magna laude medicinam professus est: Aquam enim hic clarissimus Medicus describens, quam fermentatio præcedit, dum, inquit, res illę sepultę permanebant, in eis quædam est facta fermentatio, demum per destillationem noua in eas induta forma est, per quam, nō ratione qualitatū quatuor, sed quia tale, ut auctorum nostrorum

rum modum loquendi insequar, cuidam pestem inducere ualēri, opponitur corruptiue: modus namq; huius optimę fermentationis elici potest à Mesue cum de coctionis medicamentorū differētijs loquitur, docetq; quo modo coctio facultates medicamentorū diuersas, omnium optimè permisceat. Verūm ut eò reuertamur, unde discessimus, quæ facile euaporant, facileq; corrumpuntur, earum destillationem nulla præcedere putrefactio, aut ne fermētatio quidē debet: cæterorum q̄ difficile corrumpunt, quæq; miscere animus est, p̄cedere putrefactio nō debet; fermētatio potest, sed magna cura, ne putrescāt. Quamobrem melius aqua fragorū Cōradi Gesneri, si is Euonymus est, ut scribit Card. mulierē illā suā faciei tuberculis, mea sententia liberaffet, nisi putruisset; quanquam potuit putrefactio, ut minus fragorū seruare uires, ita ad apta acuitate magis abstergere. A putrescente enim omni medicamento, destillari, ac secerni acutum aliquid, & naturæ humanæ inimicū ac pingue, & alienū ab eo, quod putrescit, necesse est: Quod & Hieronymus Cardanus lib. 10. de Varietate rerum, parum forte sibi deinde constans, animaduertit. De cancris, cantharidibusq; ustis, quę afferuntur, ad propositum nobis sermonem non faciunt: in ijs enim non est dubium, quin acrior caliditas reddatur; in illis ad proprietatem substantiæ

Galenus recurrit, adeo ut rationem Pelopis præceptoris sui, non recipiat: ea autem proprietas in uiuentibus, & nequaquam uis forte non inesset. Hydrargiri autem puluerem, quem in medium attulerūt, tantum abest, priores seruare uires, ut aduersas potius habeat; neq; enim caliditate nimia argētum uiuum fluens exurit, neq; corrodit, ac potius pondere deorsum ruit suo, uti cecinit eleganter uir consularis Aufonius Gallus, Aufonij Medici clarissimi filius; præterquam quòd cū magna dissensio sit, ut refert Differen. 151. Conciliator, Argētum uiuum calidumne sit, ut etiam opinatur ex recentioribus Nicol. Massa, an frigidum natura, an ex frigidissimis calidissimisq; partibus conflat, ut Fracastorius sensit; & maiora sint eius frigiditatis indicia, nihil in nostram sententiā efficere adducta exempla possunt. His autem omnibus illud etiam patere arbitror, nempe nequaquam conducere, ut omnis aqua semel destillata, denuò, aut etiam terriò facibus suis tritis superfundatur, & per duos, aut tres dies putrescat, atq; iterum destilletur; nimis enim acris, & à natura sua aliena fieret; licet secus Brunswicensis senserit, atq; item Euonymus.

De separatione Elementorum. Cap. IX.

Qui putat è rebus cōpositis sic elemētā, Destillatiōe, separari, ut ipsa pura sint, quem-

quemadmodum uis in locis Philosophi afferunt reperiri, ij dubio procul falluntur: nam cum non una sit ratio separandorum elementorum, si eorum naturam conspiciamus, uidebimus ea non esse elementa, nedum ut pura, simpliciaq; sint: Satis enim cōstat, ignem esse leuissimum; tamen in quibusdā, quod leuius est, primoq; loco educitur, aquam sapit: Quēadmodum enim in educenda è uino aqua ardente, primum quod exit, leuius est, & calidius, sic ut in eo seruari optimè ratio ignis uideatur, ita in aceto, chalcantho, sulphure cōtra accidit: Quod primò educitur, aqua est, postremò exit pars acrior, & calidior, nec nisi uis ignis maxima exprimitur. Quòd si dicas esse leuissimum, at postremum exire, ob magnā cōnexionem earum partium in mixto, id nequaquam uerum uidetur; quia cum mixtum æqualiter sit, eadem difficultas esse, in aqueis partibus separandis deberet. Imò in ijs, quæ ad ignem ipsi referunt, & re ipsa quasi urūt, ut in oleo chalcanthi, sulphuris, & huiusmodi, adstrictionem acerbiteremq; quandam gustu percipimus, quæ terreum quiddam inesse nobis apertè significant, & in aqua posita, aliqua eorum descendunt. Itaq; ratione primarum qualitarum, quas præseferunt similes elementarijs, elementa dicuntur, cum tamen composita & ipsa sint, ex quatuor elementis, purissima tamen, & simplicissima, quantum fie-

ri in compositis humano possit ingenio; Ipsique met eius artis proceres, Raimundus Lullius præsertim, eo libro cui Codicillo nomen est, ad Odoardum Britanniæ Regem scribens, mirabilesq; destillationum subtilitates docens, ignem, & aërem post aquam detractam ac destillatam primò duplici vase, postea cineribus, asserit, remanere in fundo ad modum substantiæ oleagineæ plurimum lentæ, quam deinde abluit miris penè modis, & ui ignis in calcem redigit. Quæ satis ostendunt omnia, crassio rem partem, quæ ui ignis maiorem acrimoniam adepta est, & ratione crassificiei maioris, quantum haberi in ea tenuitate potest, maiorem acquisiuit efficaciam, sortitam fuisse nomen ignis, tum quòd magis calefaciat, tum quòd rubro colore inficiat; Huc accedit, quòd non ignem solùm, aëremque & cætera elementa eliciunt, sed aquam ignis, aquamq; aëris: aquam ignis eam appellant, quæ post primam exit: quia, inquit Raimundus, calidior prima est. Quare satis patere puto, hæc quæ uocantur elementa, è rebus, quæ destillantur separata, non esse pura ipsa simpliciaq; elemēta, sed concreta corpora, admodum tamē tenuia, hoc nomine ab ipsis, quæ excellunt facultatib⁹, uocata. Quod etiam eò magis confirmari uideretur, quòd scribat magnus ille Philosoph⁹ Auerroës 4. Meteor. cap. 10. Elementa non inueniri in locis suis

fuis simplicia, & pura, quanto igitur minus in
ijs, quæ concreta, ac mixta sunt? Aliquorum
etiam Philosophorum insignium opinio est,
elementa, cum pura, & simplicia sunt, ad mi-
xtionem nullo pacto cōferre: quoniam com-
misceri nequeant; cū enim sic sunt, alte-
rari non posse, sed uninerſi partes exiſtere:
Quanquam utrūne hæc ſit opinio uera, al-
terius negocij eſt diſputare.

*Quæ generatim ſint, eorum quæ deſtillatio-
ne eliciuntur, vires.*

Cap. X.

QUOD 3. de diebus decretorijſ cap. 11. di-
cebat Galenus, ut in alijs omnibus du-
plex uitij cuiuſq; ac prauitatis natura
eſt, exceſſus, & defectus, ita duplicem uideo
hac quoq; in re hominum opinionem; pleriq;
enim pulcherrimam hanc & admodum uti-
lem artem deridentes, omnia ferè ipſius reij-
ciunt, nullasq; ſtillatitios liquores, referre ui-
res, eorum, unde deſtillant, opinantur; in qui-
bus primum fuit, qui palinodiam deinde ce-
cinit, Hieronymus Cardanus, cū de malo
medendi uſu ſcriberet; Poſt ipſum Marcus
Oddus Patauinus Medicus eruditiffimus
lib. 4. de peſtis & peſtiferorum curatione cap.
8. eū librū perficiens, cui moriens Oddus pa-
ter,

ter, finē imponere non potuit; nisi omnia fortē ad plumbi malignitatē referat; quod ipsum quoque est à ueritate alienum, quādo frigida, frigiditatem; ut secundas ac tertias qualitates taceam; uel plumbeis uasis destillata seruent. Odores autem ac sapores, quæ in liquoribus destillatione exceptis seruantur, certissimè ostendunt, uires in ipsis seruari. Contrà, alij, huic arti nimium addicti, qui uel montes aureos pollicentur, adeo quoscunque liquores destillauerint, extollunt ut etiam contrarias illis tribuant uires, calefaciendi, refrigerandiq;, siccandi, & humectandi; adstringendi, ac laxandi. Itaq; ut etiam, quod rem esse puto, illud primum satis constar, quæcūq; destillantur, cū experiantur uim ignis, caliditate, ac tenuitate, aut certè minori frigiditate insigniri. Quemadmodum enim, ut Arist. 23. sect. Problem. docet, ab Hippocrate sumens libro de Aëre, aquis, & locis, Sol partem humorum leuissimam, & ut Hippocrates ait, tenuissimam, assidue detrahit, educitq; sursum ac rapit, ita ignis, quod leuius ac tenuius est, sursum ad pileum, cucurbitæ impositū, uel quò patere potest exitus, effert: quamobrem necessario asserendum est, quicquid ui ignis destillat, tenuius seipso, & calidius esse, aut saltē minus frigidum; idq; eò magis, quò uehementiorem ignem, acrioremq; expertum fuerit; cuius rei argumento esse illud etiam potest, quod

quod scribunt, Moscouitas, cum uino careāt,
 uti aqua stillatitia Auenæ, quæ licet tempera-
 mento sit paulo frigidior, eius tamen stilla-
 titia aqua, non minus calefacit, aut inebriat,
 quàm uinum; quòd destillatione, tenuior &
 acrior reddatur, & ad aquæ ardentis naturam
 accedat. Imò apud Tartaros referunt, aquam
 è lacte stillatitiam, inebriare; forte autem lac
 densius esse oportet, & moram penes ignem
 contraxisse, & ex lac forsan equino; neque e-
 nim clam me est, Aristotelem 4. Meteor. asse-
 rere, quod suprà meminimus, lac nō inebria-
 re, quod spirituosum non sit, uti neq; aqua: est
 autem aliud spiritus, aliud uapor. Non est etiā
 incompertum, cū rerum proprietates, aliæ
 materiam magis consequantur, aliæ magis
 formam; quanquam actiones omnes suppo-
 sitorum sunt, & præcipuè propter formam ac-
 cidunt, ut eleganter 2. de Anima. cap. 24. do-
 cet Auerroës, cū in destillatione quod te-
 nuius est, excipiat, subsidat autē quod cras-
 sius est, materiæq; uices refert, in rebus stilla-
 titijs magis seruari quæ à forma sunt uires,
 minus autem quæ à materia; item quæ à cali-
 ditate, quàm quæ à frigiditate prodeunt.
 Itaque si quis ualidiorem putat uim adstrin-
 gendi, stipandi, densandiue, aut roborandi, ac
 detergendi, cæterarumq; huiusmodi faculta-
 tum, quæ à materia pendent, in liquoribus
 stillatitijs, quàm in composito fuerit, is, mea
 senten-

sententia, ualde decipitur; tenuior enim pars tollitur in sublime; crassior, unde uires hac prodeunt, in fundo relinquitur, ut diximus. Nam Galenus etiam 4. de simpl. med. facul. cap. 7. differit, adstringentia terrena esse, & crassa corporis consistentia, qualitate uerò frigida; Quoniam uerò ratione adstrictionis roborât, uti ex Galeno colligi potest 1. de compos. med. secundū locos cap. 6. multisq; præterea locis, hinc fit, minus roborare, quod per destillationē elicitur, quàm totum ipsum cōcretum; quāquam ratione tenuitatis, cū magis, stillatitia, penetrant, uideri possint quandoq; magis adstringere, ac roborare, cū tamē secus se res habeat; quemadmodum enim ea, quorum est substantia tenuior; temperamentum uerò frigidum, aquam emittunt, uiribus sibi haud dissimilem, ita quæ crassiora sunt, nequaquam eam uim seruant, quæ illis inerat, crassarum partium ratione. Contrā quæ à forma prodeunt actiones, ut calefacere, attenuare, digerere, aperire, flatus discutere, & huiusmodi reliquas, egregiè, & suprà quàm dici potest, celeriter liquores stillatitij efficiunt; atq; hic huius est artis laus præclara; cū à sordida materia, quæ esse impedimento solet, secernat. Quamobrem Ioannes Marnardus, in oleum Philosophorum Mesue scribens, quod destillatione excipitur, ut uerò, inquit, ego scribā, quid de hisce rebus sentiā, dicam,

dicam, ubi opus est uehementer calefacere, & ad intima usque accedere, nullam naturalem rem posse his oleis, per hanc artem elicitis, conferri; adeo ut etiam uim ignis & æquent, & superent. Vidi enim his oculis guttam cuiusdam olei foruitò cadentem, lecti sterna omnia, quæ multiplicia erant, momento penetrasse, & lecti fundum, qui erat ex asseribus, inuississe. Hæc clarissimus uir Manardus. Itaque mihi suspectus semper admodum fuit, pro cauterijs, fonticulisque in humanis corporibus faciendis, usus olei uitrioli, ac sulphuris, quibus aliquot grauissimi uiri usi sunt, & ea maximè probant: imminet enim periculum, ne ob substantiæ tenuitatem ulterius, quàm uellemus, ad neruos ac tendones penetret, uratque & inflammationem pariat. Illud tamen animaduertendum est, quod in arte medicinali Galenus, quam paruum appellant, scribit, perpendendam esse materiam eorum, quæ refrigerant, & humectât, ac siccant, remediorum; ut enim hæc intus penetrent, tenuiori esse debent materia. Quærebant ibi Achachias & Montanus celeberrimi interpretes, cur nō in calidis etiam remedijs id perpendendū esse Galenus scripserit; Quoniam, inquit præclare Montanus, si obstructio nem ab humoribus genitâ, expedire animus est, id calidis facimus, quorū sit substantia crassior; quoniam si tenuis fuerit, perforabunt
uelut

uelut acus, nec aperient, neque ualidam diurnamq; actionem efficient, quod materia citò digeratur, neque toto exercitu irruptionem in hostes faciant: est enim perinde ac ignis paleæ, non lignorum aut ferri; quem paleæ ignem Virgilius sine uiribus appellat, cum ait 3. Georg.

*Vt quondam in stipulis, magnus sine uiribus ignis,
In cassum furit.*

Quamquam gradus etiam insunt in ipsa tenuitate; quæ enim recurua cucurbita destillat, ea crassiores materiam afferre possunt, tenuiorem, quæ recta: & quod longiori collo fuerit, eò tenuior euadet substantia, multo que id magis, si repetatur destillatio. Igitur si hæc destillatitia in materiam crassiores incurrerint, ut in coli doloribus, urinæ difficultate, cæterisq; huiusmodi affectionibus frequenter accidit, ægrotorum sæpe expectationem fallunt; atque hæc in ijs, quæ inferius dicemus remedijs, perpetuò intelligenda fuerint. Cum autem ex unoquoque tum stirpium, tum cæterorum uiuentium genere, substantiæ eliciantur planè uariæ, primum quidem aqua, eaq; uberior, si stirps uiret, parciore si arescit; deinde oleum, idq; duplex, unum tenue, & albicans, alterum ficius atque rubens; Auctor est lib. 2. de additis rerum causis, cap. 18. Fernellius, totius substantiæ proprietatem, infirmiorē in aqua esse, quæ præsertim è stirpe uiridi elicitur; in ea quippe

quippe humor exuberat alimentarius, nondū stirpis uim omnem, ac proprietatē adeptus: efficaciorē in oleo, multoq; in rubente, quā in albo. Verū hęc si absolutē intelligantur, nonnullas difficultates pati uidentur, cū uaria ac multiplex sit earū, quas quærimus, proprietatum affectionūq; natura. In aqua enim ardēte, in aqua rosacea, in cæteris aquis ē floribus, herbisq; magis in aqua, quæ primo stillat, seruatur proprietas rei; quę ualidiore igne periret. In metallicis ac mineralibus uocatis secus est; quòd eorum substantia densa est, & à materia maximè proprietas pender. Idcirco ad Crateuam scribens Hippocrates: Quæ, inquit, folia, aut flores, aut radices sunt medicamenta, in scitilibus nouis probè obturatis seruantur, ut ne uentis perflata, medicamenti uigorem, ueluti in animi deliquium collapsa, amittant: Quod nobis significat, in tenuiori parte sitam esse eorum proprietatem, quando etiam aëris ambientis exustione uires amittant; ut docet, cū de colligendis herbis loquitur, doctissimus Matthiol.

An ut calidissimum medicamentum destillatione fieri potest, ita & frigidissimum. Cap. XI.

LICET uideatur hęc ars, nihil circa frigida remedia posse, cū in igne tota, caloreq; uersetur, sunt tamen qui id constanter affirmēt; ipseq; in primis Raimundus cū Quina-

E Etiam

etiam essentiam suā, perinde ac materiā quandā primam constituit, quæ omnes possit formas recipere, & quasi Proteus ac Chamæleō in oēs colores, figurasq; mutari; posse etiam summè frigefacere nō negat: applicitis enim his, quæ nō solū primo alterōue, sed tertio ac quarto excessu frigida sunt, ipsi Quintæ essentiæ, maximè frigefacere nititur. Ad hæc re ipsa factum comperimus; nam apud Euonymum Philiatrum, Conradus Gesnerus, si is eius libri auctor est, ut affirmat Cardanus, legimus è florib. sambuci, nymphæe, sem. portulacæ, lactucæ, folijs solani, uirëribus, stillatitiā aquam, Quintam essentiam frigidā appellatam, quod aquæ uitæ aduersa constituatur, quæ adeo frigefacit, ut pannus ea madidus in igne non comburatur: atq; id fortè non iniuria; nam si destillatio, substantiam puriorem atq; efficaciorē reddit, cur si herba aut quidpiam aliud destillauerit, quod summè sit frigidū, non maximè frigefaciet? Id est profectò uerū, sed de calidis quod diximus, id non est in frigidis omittendum; nam quāquā Galenus in his crassas potissimū partes fugiat: quia stipent, sibiq; ipsis uia obstruant; tamen quæ tenuiora sunt, ob ipsius tenuitatē substantiæ penetrabūt qui dē, sed minus frigefacient, minusq; stuporis inferēt. Itaq; quod ad hanc rem attinet, audaciūsi uti aquis frigidis ex herbis destillatijs, quā earū dē succo, in quo crassio-

crassiores partes seruatur, licuerit; calida aut simul adhibita, temperant quidē ac minuunt frigiditatē, atq; idcirco maiori quātitate poterūt frigida preberi, sed uias aperiūt, & frigida quasi manu ducūt, quò eundū est; Quēadmodū in Philonio cōspicimus; ubi licet plura calida, quā frigida sint, si Syluio, & multis alijs doctissimis uiris credimus, q piper albū ponūt, aut certē nō multò pauciora, maximē tñ frigefacit, q, ubi calida uias aperuerint, & duxerint ad locū suū frigida, ob tenuitatē substantię euolēt, frigidaq; ut stupefaciāt, sinunt. Itaq; summo iudicio, qui somnū cōciliare uoluit Tarētini Principis medicus egregius, Salsadinus Asculanus, ē recēti opio, nudisq; alliij capitibus aquā uitreis organis stillatim excipiendā iubet; nam præterquam quòd allium abdita proprietate ab opio fœtorē remouet, aditū etiā in caput parat. Haud dissimiliter ij faciūt, q ad eundē usum, opij & metellę nucis pares portiones, cū nigri hyoscyami semine, aqua lactucæ dissoluunt, sub fimoq; ut nō nihil macerentur, obruunt, tandē destillatione aquā eliciunt. Idem sed minus efficaciter, mandragoræ, solanumq; aqua potest; nam aquam stillatitiam adeo frigidam efficacemq; fieri posse minimē putauerim, ut caliditatem extinguat, corq; ipsum cōglaciet, ceu opium & cicuta; aut uias obstruat, anhelitūq; intercipiat, quod plumbum ustum facere testantur;

Duobus enim his modis; ut lib. de Venenis Conciliator docet; frigidū uenenū interficere hominē potest. Tenuitas siquidē substantiæ, quā destillatitiæ aquæ seruant, poterit à calore naturali superari, & in halitus dissolui, quē admodū de calidis in substātia tenui, cū frigidis in Philonio mixtis diximus. Quamobrem neq; cum Quinta essentia quę miscentur, uel quarto excessu frigida, summē refrigerare, mea sententia, poterunt, quòd ab ipsa Quinta essentia caliditatem aliquā percipiāt: neq; quod in Philonio diximus, illis accider: quia tenuis etiam ipsorum frigidorum substantia, ac sola quasi uis, cū ipsa Quinta essentia miscetur; cū præsertim appellata ab ipsis Quinta essentia, nil aliud, ut opinor, sit, quàm aqua ardens omni prorsus phlegmate liberata. De Quinta essentia frigida Gesneri, seu Euonymi, quæ diximus, uera esse possunt, aliqua ex parte, nequaquā tamen omnia; refrigerare poterit aqua illa, quod ex frigidis eliciatur, non autem summē, tum ob substantiæ tenuitatem, tum ob repetitam, ipsius præscripto, septies destillationem. Fabula autem est planè anilis, proiectam in ardentem Solem aquę huius scutellam, nubem citò magnā, ac densam cōflare, ac calorem Solis rapidum, magno tempore, mitigare. Vnde enim tantas uires aqua hæc habeat, intelligi non potest; cū nubes fiat è uapore; & si hæc aqua in uapores exte-
nuerur,

nuetur, rarefcet: quod etiã in puerperio mulierum proficit, fi ad uuluam adhibeatur, atq; etiam in uterum proijciatur: id uerò quàm rectè scriptum fit, ij dicant, qui nouerint, frigida utero, præfertim à partu, quàm fint aduerfa, imò præter alias noxas poterit fterilitatē adducere. Idem dixerim cūm adhibetur ad ftipitationes iecoris, & lienis à calida caufa, quæ cūm ftipare, nifi craffior, aut copiofior non poffit, quo modo hæc aqua non magnopere lædat, non uideo, præfertim panno ea madēte, ad latus ipfum appofito: quis enim credat, quod fcribitur ibi, fanguinem maximè purgare? cūm nulla id ratio confirmet, & omnis, ut puto, contrarium perfuadeat?

An uacuantia pharmaca defillatione haberi poffint.

Cap. XII.

SVNT quibus fieri id nequaquam poffe uideatur: quia cum ea, quæ purgant, medicamenta, ueluti scammonium, fi nimis terantur, uim amittant fuam, corrumpaturq; omnium medicorum fententia, eorum operatio, ut urinam potiùs cieant, quàm aluum moueant, quòd tenues partes eò ducantur, ut 1. Probl. 44. Aristotel. fi is fuit eius libri auctor; docuit; In defillatione id maximè continget, ubi fuma tenuitas habetur: Præterea cūm attractio humorum à pharmaco, non

absoluta sit attractio ; hæc enim caloris est munus ; sed certa, certiꝑ; humoris attractio, fiatꝑ; ut egregiè docet 3. de simpl. med. facul. cap. 25. Galenus, ob similitudinem substantiæ, quæ inter id, quod attrahit, & attrahitur intercedit, dubium non est, dissolui hanc similitudinem, cum destillatione, pharmaci partes inuicem separentur. Idem dicendum est si Principis Auicennæ, cui plurimum Medicina debet, sententiam sequamur libello de uiribus cordis, cap. 10. quod à uirtute medicamenti trahuntur humores: uim enim illā asserit proprietatem esse ex elementorum mixtione, cœlestium influxu, resultantem; quam opinionem grauissimus Auctor Auerroës 5. Colliget c. 21. sequitur; dissoluitur autem ea mixtio destillatione; cum terreę partes, quæ in fundo manent, ab aqueis & aëreis separentur. Quamobrem 8. Physic. 35. idem Auer. inquit: Magnetis temperamentum, cum mutatur, non trahit ferrum, sicut dum cum allio fricatur, ut aiunt: Et profectò si rem ipsam intimè uelimus perscrutari, si non omninò tolli; infringi tamen & minui uacuant uires, destillatione, credendum est. Non est autem modò sermo de ijs medicamentis, quæ cōprimendo uacuant, aut lubricas uias reddēdo, leniendoue, aut aliquādo, sed quę trahunt: Nam de comprimētibꝫ satis constare ex ijs, quæ suprà diximus, potest;

test, uires admodū imbecillas ob destillationem referre, sic ut hac ratione euacuare quidquam uix posse putem; Idem de lenientibus dixerim, quòd caloris actio cū exiccet, ac attenuet, maximo impedimēto futura sit. Itaq; licet caliditas destillatione augeatur, quę caliditas; ut Galenus tertio illo de simpl. med. facult. cap. 25. docet, licet nō sit præcipua attractionis causa, maximo nihilominus adiumento est, tamen cū quod destillat maximè tenues habeat partes, quę facilè dissolui, atq; ob id parū morari in stomacho possint, aut nihil, aut omnino parū deiciet. Ad hæc accedit, quòd quę p aluū soluūt, terrea esse debēt, uti quę p urinas, aquea; quod luculēter Arist. 1. sect. Problem. 41. scribit, declarans cur ex medicamentis alia aluum soluant, uescicam autem minime; contrā alia uescicam soluant, cū aluum nihilo moueant. Respōdet enim id fieri, quòd quę naturā humida sunt, atq; aqua referta, si medendi obtinent facultatem, uescicam soluunt; subsident enim in ea humores, qui putredine immunes euaserunt; quippe uescica pro eius humoris conceptaculo habetur, qui minimè in uentre concoquitur, qui nō manet, nec prius quàm agat quicquā, aut patiat, excernitur. At quę terrenā sortiūtur naturam, si uires habeant medicas, aluum hæc fundere queunt; in hanc enim terrena quęque materia se prouoluit, itaque turbat,

si mouendi obtinet facultatem. Hæc Aristot. quibus facile, quod diximus, patet. Non iuerim tamen inficias, uti memorauimus, quin aliquid uacuare pharmacum destillatione exceptum possit, tùm quòd nò omninò terrenis partib; liberet; est enim qui destillat humor, ex quatuor elemētis concretus: tùm quòd satis compertū sit, decocta & diluta id facere; licet rosè dilutum soluat, stillatitius liquor non soluat; & lac, Dioscoridis & Galeni testimonio, ex animalibus emunctum, quæ scammonium, aut Veratrum, aut Tithymalum depascuntur, potum, mirificè uentrem deijcere; & nonnulli scribunt, oleo, quod ui ignis, ex mirrhæ uncia, & aloës libra destillauerit, curua cucurbita, si stomachus inungatur, stuppaque supponatur, aluum solui: animaduertendum tamen, cùm eliciantur destillatione aqua & oleum, ut oleum ab aqua, cui supereminet, separaretur: Quamquam autem neq; locus, neque consilium est disputare, quomodo medicamēta trahant, an ob similitudinem substantiæ, ut Galenus, an proprietate quadam, ut Auicennas in Galenum putauit, ea ratione ductus: quia si similitudine traheret, caro carnē, & aurum aurum traheret; opinor enim nihil, quod à Galeno dissentiat, ipsum dicere: nam & Galenus scribit similitudinem inesse substantijs, non identitatem; cōtrarium enim cernimus; nam neque ferrum attrahit ferrum,

rum, neq; caro carnem, sed lapis sideritis ferrum; caro sanguinem; differūt enim mea quidam sententia, idem & simile: Illud tamen nō omittam, quod ipsa probare facile potest experientia, Magnetem alium magnetem trahere, cū tamen non modò similis sit, sed eadem specie; quanquam aliqui id ferro, quo magnes tangi, & intingi solet, tribuāt, uelint-que eius intinctus ratione magnetem trahi. Sed hæc in aliud tempus reiicientes, cū præsertim Philosophus, ac medicus clarissimus Hieronymus Fracastorius probabiles admodum causas libro suo aureo de sympathia adduxerit, illud ad institutum nostrum reuocabo, quòd si pharmaca, quæ aluum solunt, ubi diu mixta permansere, debilia ob fermentationem redduntur, atque idcirco quæ uiolenter, ac quarto excessu trahunt, commodius catapotiorum forma exhibemus, quòd plus fermentata sint, & minus uolenter agant; quæ uerò primo, aut altero gradu solunt, præberi recentia debent, alioqui uis eorum ferè tota abiret; quid seruari in destillatione poterit, quod aluum deiciat, nisi admodum exiguum? atque idcirco, quæ è florum persicorum scammonij, turpetiq; æquis portionibus, balneo Mariæ, aqua, à quibusdam magno arcano, elicitur, modicè admodum soluit, quemadmodum, & Elebori nigri radices, purpureos flores habentis; has enim re-

centres, ardente aqua macerant, inde igne primum leui, mox auctiore, dum liquor ascēderit omnis, destillant. Aqua ardens deinde ab ellebori substantia separatur, igne leuissimo balnei; in eo quod remanet, dissoluit sacchari candi, quod satis esse uidebitur. Datur epilepticis ad grana tria cum aqua mulsa, uel cōmuni, in qua hippoglossum fuerit decoctum. Alij accipiunt ligni aloës, cinnamomi, turpenti, aloës epaticæ, colocynthidos cuiusque drach. .i. caryophyllorum, croci, singulorum scrup. .i. Moschi optimi drach. .i. Iulepi uilacei libram; quibus imponunt aquæ ardentis circulo actæ libras duas: & ubi macerata fuerint duodecim dierum spatio, percolant, tribuuntq; ad drachmas duas atq; etiam tres: & quanquam hoc pharmacum pleriq; miris laudibus efferant, ego parum aut nihil ei fido; quod nimis calefaciat & siccet, plurimum ingratum sit, & minimè aluum cieat, aut certè pusillum; Imminetq; periculum ne huiusmodi medicamenti agitati humores, & tenuiores reddiri, nobilioribus partibus imbibantur, aut in penitiores meat, illapsi, magis deinde obstruant; aqua etiam ardens sua siccitate, euacuentem uim infringere plurimum potest.

HIE-

75
HIERONYMI RV.
BEI RAVENN. DE
DESTILLATIONE,

Sectio secunda.

De Pane. Cap. I.

NE QVA QVA alienū ab hac tractatione nostra fore putamus, ad minus uniuersalia, ab his, quę hactenus in uniuersum dicta sunt, descendere; idcirco quędam sigillatim in medium adducemus destillatione elicitā, tamen paucula uideantur fortasse haud ita proprię, destillationis naturam subire. Primus autem nobis occurrer panis, ē quo aliquot stillatitij liquores eliciuntur ad medicum maximē negocium faciētes; nam panis recentis, atq; uti ē furno extrahitur, adhuc calentis, medullam, uitreis organis destillant, eiusq; aquę stillatitię uncias quatuor epilepticis magno usu prębent; pleriq; tamē pulueres addunt, quę illi affectui propriē aduersantur, cuiusmodi asserunt lupinum dentem esse, ad drachmam exhibitum. Alij panem ipsum in patina alueolouē ponunt, sic ut fundum ne attingat, lignę crati superponentes, alioq; alueolo aut catino contegunt, & panno lineo ne spiret, aut citō frigescat, inuol-

inuoluūt: nam destillat aqua, cuius est ad surditatem usus, & ad restituendas uires, cerebri præsertim & cordis, si nō nihil croci addatur. Potest, & panis calens, uti dictum est, generoso uino infundi, inde statim uitreis organis, repente balneo, rimis optimè glutine stipatis, destillari liquor; quem pleriq; denuò, eiusdem calore balnei destillant; asseruntq; opportunum huius aquæ usum, stomachum roborare, putredinem arcere, & sanitatem rueri, quod ob substantiæ familiaritatem non est absurdum; necesse autem est pauco fermento panem ad hos usus adferre.

De uino. Cap. 11.

QVI è uino destillatione elicif liquor, eum recentiores Græci (nam ueteres ignorarunt) *divosárux* appellarunt: Latini uerò Aquam uitæ, quod uitam putent eius usu seruari incolumem ac diurnam; quæ duo maximè optare humana mortalitas consuevit: Aquam etiam ardentem dixere, quod ardeat igne admoto, siq; ea madescat pannus lineus, cū flamma incenderis, uritur, si multiplici destillatione omni prorsus phlegmate fuerit liberata; alioqui cū ipsa ardeat, lineus pannus illæsus remanet, quod ioci materiam plurimis præbere consuevit: Itaque cū aqua dicatur, quod aquæ speciem humoremq; referat, diuersam tamen, ac potiùs aduersam naturam habet. Est autem pars uini tenuior,

ac

ac magis ignea quã uario organorum genere eliciunt: Pleriq; enim è plumbo, aëre, aut stãno uitem concuam ac multiplicibus gyris contortam, unde & aquam uitis appellarunt, adhibuere; quam ne uis ignis & organi caliditas halitus tenues cõburerent aut dissoluerent, ne uis ipsum liquesceret organum; in uase frigida pleno constituebant; quo nunc modo, qui magnam huius aquæ copiam eliciunt, utuntur; cùm tamen alij cucurbitam uitream rectam, cui sit pileus rostratus impositus, rimis optimè stipatis, accipiant, igne inferiùs leui, ex lignis dulcibus, aut carbonibus admo-
 moto: Qui certè maiori laude digni sunt, quã superiores, quòd metallica illa organa, uti memorauimus, nescio quid ualitudini aduersum afferant, longo potissimùm usu, maximè perniciosum. Quòd si uitem illam contortam uitream facerent, longè præstaret, cum multiplici illo gyro, maiorem tenuitatem acquirat: neq; enim cū ijs sentio, qui longa illa uia, & anfractu, hebescere, debilioreq; fieri uini spiritũ, densioreq; amittere substantiã suam putant, cùm potius aquea portione penitus destituatur: Quanquam si uitrea cucurbita recta, collo, cubitis saltem tribus, longo, aquam detraxerimus, is mihi optimus & compendarius etiam modus uisus semper fuit; nam purissima tantum, tenuissimaque pars, quæ alioqui repetitis quæritur destillationibus,

bus, unica habebitur: An uerò destillatio persequenda sit, dum guttarum quasi funiculus, qui in rostro conspicitur, sit continuus, tuncque desistendum cum uiderimus funiculos illos quasi interruptos, quod Cardanus de rerum uarietate lib. 10. cap. 50. scripsit, ego nequaquam putauerim, quando non adeo uehementem adhibere ignem oporteat, ut guttam tangat gutta, & idcirco multi candelæ unius flamma, quod temperato uniusq; modi calore sit, eam eliciunt, & quidem, mea sententia, non ineptè: sunt & qui duplici uase; nempe repētis aquæ balneo, aut fumo, quod præstat; nam neque aëreæ partes tenuiores dissoluuntur, neque fumum, quidquàm aliud retri odoris redolet. Vinum præfertur optimum, & ut inquit Hippocrates, uinosum, nequaquam corruptum; refert enim, ut diximus, forma, qualitates materiæ unde elicitur: Sic etiam odoratum, cum mirificè uires odor reficiat; non admodum nouum, & unius saltem anni, quod tamen decimū octauum mensem non excedat. Aetatem nunc uini, more nostro, quo passim loquimur, accipio, non ut Vereres dicebant; Dioscorides præsertim, qui septimo anno uinum dicebat esse in mediæ ætate, libro suo Quinto de materia medica; quemadmodum & Galenus, ipsum secutus 7. Method. cap. 6. Tamen si annorum numero uini ætatem nequaquam posse definiri putō,
sed

sed id accipiendum & à regione, in qua est uinum, & ab ipsa uini substantia, cùm ipse asserat Dioscorides Hadrianum, & Mamertinum in Sicilia ocissimè inueterari, & Digestis de tritico, uino, oleo legato, Hermogenianus ait, ex usu testatoris legatum æstimabitur: id est, quot annorum uino pro uetere utebatur, & infert Vlpianus, uetus accipi, quod non est nouum. Sed non est quod de ætate plura dicamus, quando; ut scribit clarissimus Fracastorius, ea de uini temperamento sententia, quam Paulus Rhamnusius, uir doctissimus, amicus meus, cætera Fracastorij, paterni amici, opera colligens, & in lucem proferens, illis adiecit, ætatum ratio apud nos iam exoleuerit. Ad colorem itaq; transeamus; nam Sauonarola nigrum albo præfert, quòd densiore, ualidioreque substantia sit, licet forsan non adeo penetret; Verùm ignis acuit omnia ac separat, itaque minus aquæ, mea sententia, elicietur ex nigro, quàm ex albo. Album itaque potiùs acciperem; aut rubrum; secus autem in chymicis, ubi fæcum usus est, ut plurimum salis extrahatur. Album autem nunc intelligo non aqueum, sed quod nigrum rufumue non sit, generosum tamen, & reliquis iam enumeratis qualitatibus præditum: Nam Dioscorides libro quinto, Falernum, quod inter Italica uina principem locum obtinet, album appellat, cùm
tamen

tamē si exactè loqui uelimus, ex Galeni sententia 6. Methodi, innumerisq; penè locis, sit flauum. Flaua igitur, & subflaua, & fulua uina, nunc alba uocata sint, de quibus Raimundus etiam intellexit, cū album uinum in distillanda ardente aqua laudauit, parte 2. lib. 1. de Quincta essentia. Dubitat etiam Sauonrola quo sapore uinum sit accipiendum, dulceq; eligendum consulit, quòd, Auicenna teste, stomachus nullum saporem dulci præferat, & si terrestre nimiū sit, ui tamen ignis ad spiritus naturam adducitur, eritq; aqua indeeducta suauior, & magis naturæ amica. Sed si uini sapes in aqua ardente seruarentur, id fortasse aliquid faceret, sed tenuiores partes ita separantur ui ignis, ut nihil inde seruetur, quod si seruetur, id phlegmatis, crassarumq; aliquid partium fuerit: ita enim crassum est uinum dulce, ut dicat Galenus de uictus ratione in morbis acutis com. 2. uinum nullum tenue exquisitè, esse dulce: Quid igitur crassum quæramus, si tenue haberi potest, unde faciliior trāsitus in aquam ardentem, & copiosior haberi potest? nā ex dulci, ob crassitudinem partium adeo pauci halitus efferri in sublime possunt, ut uix caput grauet; imo neque flatus, qui sunt ab ipso geniti, multum penetrant, sed diutius circa hypochondria morantur, ipsumq; oleo comparat Aristoteles 4. Meteor. t. 47. quamobrem non inebriat,

DE DESTILLAT. SECTIO II. Si
briar, non concrescit frigore, & uritur. Itaque
ego uinosum uinum, & meracum, quod, ut
Galenus ait, iure aquoso opponitur, & pluri-
mum aquæ in mistura sustinet, longè omni-
bus prætulerim. Nouum reiicimus, quod nō
dum perfectionem acceperit, & aquea pluri-
mum ac terrea substantia sit, & minus defæca-
tum. Quamobrem satis constare potest, quas
habeat uires aqua ardens seu Quinta essen-
tia è musti feruentis dolio, autumnī tempo-
re,educta, eo modo, quem Vlstadius docet;
nam & paucam, & aqueā elici necesse fuerit:
Veteris uini tenuiores partes abierūt, quan-
quam ipsius substātia tenuior efficiatur, ut 4.
Meteor. 48. Arist. & 11. de simpl. med. facult.
Galenus sentiunt; quamobrem & aptius est,
quā nouum, ut destilletur. Vas autem im-
pleri ad dimidium, uino debet, educiq; tertia
pars; quāquam non una est in hoc auctorum
sententia; nam decimam tantum partem ple-
riq; detrāhunt, quā repetitis destillationibus
omni prorsus phlegmate liberāt. Verū Sauo-
narola animaduertit in curādis morbis acri-
orē fieri debere; in tuenda ualeitudine, minus
acrem; ubiq; tamen humiditatem ipsius, qua
spiritibus nostris propior efficitur, seruantes;
nā ipsam plerumq; repetitis destillationibus
amittūt. Itaq; pro tuenda ualeitudine satis fo-
re putant, si primò quidem ad dimidias extra-
hatur, deinde uerò ad tertias. Curādis autem

F morbis

morbis tertio destillare oportet, tertiâq; ppe-
 tuò partē colligere, uinumq; semper scribit
 esse optimum debere, cuiusmodi Creticū il-
 lud est, quod Maluaticū uulgò appellamus.
 Cæterum, ut dicam quod sentio, nullus esset
 in secunda ualitudine usus huius aquæ, quā-
 do neq; uini ueteris; si Dioscoridi credimus,
 scribēti, uetere uino neruos lædi, & reliquos
 sensus, & in secunda ualitudine, si innoxie su-
 mendum est, paucum, idq; aqua dilutum bi-
 bendum: quanto igitur minus, aqua ardente,
 quæ est longè calidior, ac tenuior, utendum
 erit? Sed inferius hæc tractabimus. In aduer-
 sa aut ualitudine uel imminente, uel quæ iā
 adest, cū attenuandi, penetrādi, calefaciendi,
 siccandi; cōsiliū fuerit (neq; n. aliàs hac a-
 qua utimur) melius oīa hæc efficiet, quæ repe-
 titis destillationib. aqueā omnē partē depo-
 fuerit, pannumq; quod in ipsa maduerit, in-
 censa, comburet; aut in uitreo cyatho posita,
 accensa; nihil humoris relinquet: quæ eadē
 signa, cum Sauonarola in sua aqua postulet,
 quomodo cum paucis, quas requirit, destil-
 lationibus conueniant, planè ignoro. Eo igi-
 tur uterer destillādi modo ardentem aquam,
 ut omninò nihil, aut certè parū aqueæ par-
 tis secum habeat, si qđ pollice, efficere illā
 uelimus; nā p tuenda ualitudine, nulla aqua
 ardēs, uino ipsi puro, claro, odorato, & sapo-
 reiucūdo, moderatè sumpto, p̄stare uideat, qñ
 ipsum

ipsum lōgè familiarius sit, ac conuenientius, quā ardēs aqua, humido caloriq; nostro infuso; cū neq; caliditate, siccitateq; excellat, ut aqua ardens, in qua destillāda, humidiores partes aut in fundo remanēt, aut calore renuant, & siccātur: & sit uinū multo humido aëreo peditum atq; ob id uitales spiritus restituat, cerebrū expurget, excitet intellectū, innatū augeat calorē, cibi appetentiā pariat, stomachū iuuet, alimentum digerat in uniuersum corpus, roboret uiscera, ad tuendam tandē ualitudinem mirificè conferat; quod & Arist. 30. Sect. Probl. primo scribit, & Petrus Andreas Matth. luculentissimis suis in Dioscoridem Commentarijs, experientia in se ipso facta, testatur; uerumq; ob id reddit Plinij dictū scribentis lib. 14. ca. 6. Liuiam Augustam octuaginta duos annos uitæ, uino Pucino referre acceptos, nō alio usam; scribitq; Matthiolus, rusticos lapidię incolas, cū uinis Pucino cognatis utant, rarissimè ægrotare, & diuturnā admodum uitam, ad nonagesimum scilicet, & centesimum annum producere. Maxime autem defectus animi remedium, uino factū, uini uim ostendit, in uitali uirtute tuenda, firmandaq; Non negauerim tamen, quin adhuc sani, quibusdam tamen humoribus crassis, & obstructionibus læsi, ut impendens uitetur morbus ardente aqua uti possimus, quod inferius demonstrabimus.

Ipsam autē ardentem aquam, triplicem faciunt; nam alia simplex est; aliam appellant Quinctam essentiam; tertiæ, compositæ nomen imponunt, quod quædā addāt. De simplici uerba hactenus fecimus, facturiq; inferius sumus. Quinctam essentiā è uino, primo, quod sciam, Raimundus Lullius docuit, cum & primus aquam ardentem plurimum illustrauerit: nemo enim ante ipsum de huiusmodi aqua plura scripsit, nemo eam ad plura adhibuit. Sic aut Quinctam essentiam parat. Aquam ardentem in uase locat uitreo, uel caninis brachialib. appellatis composito, uel anfis cōcauis, & uacuis utrinq; dispositis, quod à figura quam Pellicani refert, pectus sibi rostro scindentis, Pellicanum uocāt. In eo aqua ardens optima clauditur, fimoq; obruta, temperato assiduoq; calore sursum, ac deorsum circulo agitur, dum Quincta essentia, colorē cœlestem referens, separatur à fæcibus, quæ turbido sunt colore; hancq; aiunt ferè incorruptibilem, nulliusq; qualitatis participem; quamobrem Quinctam essentiam appellant, quasi cœlo; cui, teste Aristotele, ueteres Philosophi id nominis indiderunt; similis esset. Odorem, scribit, suprā quā dici posset, suauem referre, sic ut ei nulla huius orbis fragrantia comparari, nihilque suauius percipi queat: ad angulumq; domus locato uase, trahi omnes, qui ingrediuntur, miraculo penè inuisi-

inuisibili; quòd si supra turrim uas constitua-
tur, aues omnes ad quas peruenerit odor, ita
allici, ut circa ipsum immobiles maneât. Hęc
signa docet Raimundus Quintæ essentiae iā
perfectæ; quæ si abfuerint signa, uas iterum
claudatur, loceturq; ad circulandum, dū ad-
sint. Atq; in his, Raimundus, posteriores ferè
omnes, asseclas habuit, ipsumq; in primis Sa-
uonarola, deinde Vlstadium, qui uarios ef-
ficiendæ illius modos, uti quoq; Raimūdu,
describit. Hieronymus etiam Cardanus eos
sequitur, qui lib. 2. de subtilitate: Cū ardens
aqua, ait, diuturno circulationis motu tenui-
tatem retinens, caliditatem, acumenq; sapo-
ris, ac odoris exuerit, æther est; ac tum primū
fragrat: est enim nihil aliud odor fragrans,
quàm acutus cū moderatus extiterit. Igitur
ardentem aquam, si ad temperamentū redie-
rit, tenuitate retenta, necesse est fragrantem
fieri, & si fragrans fiat, necesse est uicissim in
æthera esse conuersam. Hęc Cardanus; Quā-
obrem Sauonarola, omnibus eam morbis
profuturam scribit: Aethera autem Cardanus
intelligit substantiam tenuissimā mobilem,
quæ motu calorē temperatū retinet, & tū plu-
rimum; quæ uires omnes conseruare potest;
& uitam producere. Sed utinam uiueret nūc,
uir clarissimus, medicusq; præstantissimus,
Bartholomæus Eustachius Sācto Seuerinas,
magna mihi beneuolentia cōiunctus, qui in-

genti rei medicę damno, superioribus annis, dum arthritide totus contractus, Roma, Forumsempronij, curandę causā ualitudinis Iulij Ruuerei Cardinalis Vrbinatium amplissimi, Archiepiscopi nostri, cuius ipse gerebat medicū, cōtenderet, in itinere obiit. Is enim (ut de me taceam) experientia ipsa, quā fecerat diligentissimē, testari posset, aquam ardētem, si non mense solū integro, sed duobus, atq; etiam tribus mensibus, imò uel anno toto, circulo, ut Raimundus præscribit, agere, ad id odoris, suauitatisq; nunquā peruenturā; ac potius calidiore in dies, acrioremq; fieri, ut quisquis uelit, facile potest experiri, & ratio ipsa ab igne ac motu desumpta psuadet. Quanquam illud non absolutē de aqua ardēte, simplici ac pura, ut posteriores putarunt, Raimundus intellexit, sed de ea in qua dissolutū fuerit metallicū corp⁹. Canone. n. 2. par. 2. primi lib. sic scribit. Hęc uerò Quinta essentia sic circulo acta, & rectificata, non illa prædita odore fuerit, nisi corpus sit destillatū in ea. Hęc ibi: Quę quo modo fieri possint, & an uera sint, alterius est negocij disputare. Illud miror, uiros doctissimos hęc non animaduertisse. Itaq; hanc Quintam essentiam, non alio loco, quā aquam ardentem purissimā, ac sincerissimam, omni prorsus aquea parte liberatam duxerim; quod & uidetur Cardan. parum sibi forte constans asserere, cū ait: Aether

ther plurimum caloris retinere. Compositā uerò, q̄ tertiū genus erat, aromatib. quā plurimis additis, faciūt; qđ inferiūs docebimus.

Aqua ardens simplex & purissīma, calida, & sicca est, quarto ferè gradu, sed tenui adeò substātia, ut efficere ea nō possit, quę alia, tertio excessu calida & sicca solent. Id colligitur tū ex ijs, quę facit, tū ex ijs, quę patitur: celeriter enim accenditur, sed cū non ita celeriter cōburat̄, aēreę nō nihil humiditatis in ea inesse, Sauonar. optimè putat; qua humiditate cū careat aqua separationis auri ab argēto, licet calidissima, & siccissima, nō uritur. Aqua igitur ardēs ob aēream hāc humiditatē, nostro humido ac calori familiare qđpiā habet. Itaq; cū tenuissima sit, miscet se humido primo, solida penetrās, & excrementa separat, q̄ in illo cōtinent̄. Quia uerò calidi plurimū habet, eijcit impurū qcqd est, naturalēq; calorē, ubi est imbecillior, & frigidis opprimīt excremētis, instaurat. Dolori capitis antiquo, & quē frigidī succi pepererint, medet̄, si naribus trahat̄, aut ore nō nihil cōtineatur: qui ob nimīā frigiditatē, ac humiditatē memoria labant, si occiput abluerint, iuuātur; frigidis destillationibus, & paralyti prodest, si pāni hac aqua madētes, locis lēsis imponātur. Idē faciet cōuulsioni, p̄sertim si cū sanguine leporis mixta, mēbra maduerint, nisi tñ à siccitate aut inanitione conuulsio ortū duxerit. Omnibus tandem

frigidis cerebri affectibus profuerit, si rectè adhibeatur. Surdirati quoq; & aurium sonitui, narium quoq; grauedini, seu Corizæ, & obstructioni. Ad linguæ paralyſim, & dolorè dentium, quem frigiditas genuerit, optimè facit, ipſorūq; putredinem ac gingivarū coërcet. Morbis item oculorum frigidis, si extrinsecus abluantur, aut, cū à ſtomacho originem ducunt, si bibatur, prodeſt. Verū quod cōſpexi, non inuoluā ſilentio, nobilem uirum ſuffuſione laborantem, cui uſu ardentis aquæ in oculo impoſitæ, cū materia ipſa concreta decidiffet, ipſe etiam humor albugineus manauit, cornea quoque tunica, aquæ ui, non nihil exefa; cumq; aliqua eſſet in ſpe recuperandi uiſus, omnem amiſit. Admodum igitur ſobriè ac diligenter oculorum affectibus hac aqua medendū eſt, quā mirificè ad lachrymantes oculos efferunt, ſed nequaquam initio, nec dum lachrymæ calidæ fuerint, & interius ortum habuerint. Verū hac in re non eſt prætermittēdum Sauonarolæ conſilium, qui putat roſacea, aut ſtibio temperandam. Vocem frigiditate læſam, ablata mēte reſtituit; malè olentem halitū corrigit, ſi præſertim à ſtomacho ducat originem. Aſthmati, cordis tremori, cū eas frigiditas, flatusq; pariunt, ſuccurrit egregiè. Veſicas humoresq; qui è mammis mulierum exeūt, ſiccant. Stomacho frigidiori plurimū cōducit: flatus enim diſcutit, & qui

qui inde dolores gignuntur, soluit. Sauonarola testatur, Ioannem Franciscum Gonzagam, primum Mantuæ Marchionem, cum innumeris penè ad stomachi dolores, quos à flatibus patiebatur, remedijs usus fuisset, nullum huic ardenti aquæ par, aut simile inuenisse. Sed modus hac in re adhibendus est. Iecinoris, ac lienis infarctus expedit: Hydropi, quam pepererit frigiditas, conducit; quo casu multi ad dimidiam oui testam, præbent. Renibus & lateri calens imposita, dolores eorum frigidos, coli etiam, cæterorumq; intestinorum pora, & deorsum infusa, leuat. Idem de arthriticis, podagricisq; doloribus facit, testaturq; Sa-
uon. se Forliuij quendam uidisse hac aqua, tū interius sumpta, tum exterius adhibita, maddentibus pannis loco doloris impositis, coxendicis dolore, iam tamē inclinante, liberatum. Nervi quoque incisorum dolori remedio est; nec non & cauis uulneribus quæ occalluerint, & malignis ulceribus prodest. Febribus quartanis pituitosis (nam è crasso contumaciq; crudo humore in stomacho congesto febrē gigni posse, quæ quarto quoque die affligat, scribit Aristoteles) succurrit, si duabus, ante accessionem, horis exhibeatur, cum his, quæ melancholiæ aduersantur: haud dissimiliter cæteris à frigida materia febribus opitulatur. Illud tamen in omnibus est animaduertendum, ante huius aquæ ardentis u-

sum, ut euacuationem humorum, qui morbum faciunt, moliamur, & inclinante iam morbo, quartanis præsertim febribus, exhibeant: cumque breui temporis spatio opus expleat suum, si intra horam, ut monet optimè Sauonarola, quod quærimus, non efficiat, foris præsertim adhibita, repetendus usus est, aut cum defiori materia coniungenda. Pueris, & adolescentibus, sinceram, nulloque mixtam, aut uino, aut iuri, aut alteri huiusmodi rei ex medicorum præscripto, nequaquam dandam esse puto, quemadmodum de Theriaca scribebat Galenus, ad Pisonem; si is eius libri auctor fuit; nam eius caloris magnitudo, vires puerilis caloris superat; quamobrem & puerile corpus facile dissoluit, & complantatum spiritum celeriter extinguit, non aliter atque lucernæ flammam, plusquam cōueniat infusum oleum. Senibus tutius præbetur, ijs præsertim, qui frigidiore sunt stomacho, humidioresque; neque tamen quotidie, sed altero, aut tertio quoque die, ut doctissimi medici consulunt, habita ratione temporis, regionis, consuetudinis, atque huiusmodi reliquorum. Quoniam uerò Galenus refert 4. Methodi medendi, ex Hippocratis sententia: Ulcera madefacere: id autem est, abluere, quæcunque ea fuerint, nisi uino non oportere: nam siccum sano uicinius est, humidum uerò non sano: idcirco dicere Arnaldus consueuerat, cruda & recentia uulnera, aqua ardente abluta, ce-

ta, celerrimè ad sanitatē perducī, quippe quæ insigniter deficcer. Scribit Sauonarola aquā hanc ardentem, gemina caliditate præditam; Elementaria, qua corpora calefacit, exiccatq; & cœlesti ac uitali, à uino contracta, quam, uino, uis Solis dum generabatur, impressit; calor enim cœlestis, cum elementari coniunctus, generat, uitamq; largitur; quam obrem tradit Arist. à Sole atque homine hominem gigni; hincq; est, quòd uinum, uitalem roborat uirtutem, fœcundosq; homines reddit. Itaque ardens aqua, elemētaria caliditate excrementa absūmit, cœlesti, spiritus generat, uitamq; producit. Cæterum nunquam ego duplicem hunc calorem affirmavi, tametsi Conciliator, Diff. 48. Gentilis Fulginas in primam quarti, multiq; grauissimi uiri, & antiquiores, & recentiores, Ioannesq; præsertim Fernelius, uir doctissimus, lib. de abditis rerum causis, secundo, id grauissimè, longoq; uerborum ac argumētationum cursu astruere conentur, uerbis etiam ex Aristotele 2. de Generatione Animalium cap. 3. multisq; præterea locis adductis. Nam frustra multa ponimus in natura, cum paucioribus æquè fieri possit, præsertim cum ex 2. de Animal. 41. constare queat, eundem calorem, ut à corporib. cœlestib. temperat, est, eorumq; uirtute agit, esse cœlestem; cum autē propria ignis forma, nullaq; alia regitur, elementariū dici; quod

quod & lib. de respirationis causis affirmat, cū de nutritione, coctione, & huiusmodi loquēs, eaq; igne tribuēs, ait *πυρὶ γὰρ ἐργάζεται πάντα*; Sensus enim tactus, qui harum iudex qualitatum à natura constitutus est, nullam inter hos calores differentiam cōstituit. Et huius fuisse sententiæ uidetur Galenus lib. 5. Comment. in 6. epid. ubi explicaturus uerba Hippocratis cū ait: Hominis anima semper producitur usque ad mortem, sin autem igne excanduerit, simul cū morbo, & anima corpus depascitur; Nempe, inquit, quod insitum calidum, cui maxime corporea opera Hippocrates tribuit, igneum factum non solū prima munera obire non possit, sed neque corpus nostrum alere, quod ipsius erat primarium officium, imò cōtra perdat, atque ut ignis, liquefaciat, nobis ratione contemplantibus, & corporis eliquationes à perurentibus febribus factas euidenter cernentibus apertum est. Hæc Gal. quibus etiam patere potest, Hippocrat. duplicē hunc calorem, tāquam specie essentiali (nam de acidē tali non repugno, id enim Auer. 1. de substantia orbis dixit) inter se diuersum non cōstituisse, nec ab eius mente abhorreere cū Gal. dixit, Febrem esse calorem naturalē in igneū mutatum: ipseq; citatus ē 2. de gener. animal. Aristot. caliditatem uiuificam generationis, nequaquam dixit cōlestem, sed proportionē respondentem cōlesti: inquit enim esse

ἀναόρλω τῶν ἀσπῶν σιχηία. Sed hæc aliàs oppor-
 tuniore loco forsan disputabuntur. Tot autē
 dixi, ut pateret nulla alia caliditate aquam ar-
 dentem præditam esse, corporaq; nostra iu-
 uare, nisi elementaria; eaque caliditate effice-
 re opera omnia, de quibus diximus. Quam-
 obrem qui calidiore temperamento, ætateq;
 sunt, & calidis morbis laborant, nequaquam
 caliditati cœlesti nixi, hac aqua utantur; ad ie-
 cur enim & renes, ob tenuitatem, copiosior
 præsertim sumpta, pertingit, & pectore cali-
 diore præditis, suffocationem parit, ob refri-
 gerationis defectum; sunt qui æstate eam tē-
 perent aqua rosacea, in qua saccharum disso-
 lutum sit, morbisque calidis adhibeant, frigi-
 dis mixtam remedijs, quemadmodum in se-
 mitertiana, piper; sed hoc peritissimi fuerit
 medici opus. Maximo autem abusu &
 damno, qui hesternam adhuc crapulam ru-
 ctant, atque ob id grauari stomachum sentiūt,
 eam potant; hinc enim membrorum resolu-
 tiones, hinc tremores, plurimaq; huiusmodi
 incommoda ducūt originem: cū enim hæc a-
 qua tenui substantia sit, in humores ac crudi-
 tates merfa, quod ab ea expectatur, efficere
 non potest; sed superficie tenus agens, leui-
 ores partes secum in caput rapit, quæ facilè ob
 tenuitatem in principium neruorum imbi-
 buntur; unde paralyses ac tremores, forsanq;
 apoplexiæ: & si absinthij succus, capitis dolo-
 rem

rem ciere scribitur, quòd ob suam siccitatem, ac caliditatem mordentem, fumos efferat ad caput, quid de aqua ardente dicendum? Nequaquam igitur multa cruditate refectus stomachus sit, tribusq; saltem horis, huius aquæ potus, cibum præcedat: sic enim faciliè excrementa attenuat, expellitq; & putrefactionem coërcet. Paralyfi, tremori, cæterisque frigiditate humiditateq; prognatis morbis, ubi inclinare cœperint, aut augeri desierint, fueritq; minuta materia, plurimùm prodest. Vino pleriq; mixtâ eam accipiunt, alij aquis stillatitijs morbo, quem curare quærimus, proprijs, quæ tamè omnia prudentis medici cōsilio egent. Illâ cautè admodû & parcè bibât, qui sunt cerebro debiliori, & uini potu faciliè læduntur. Idem ijs faciendû est, qui stomachi calorem imbecillû habêt; maior enim flâma minorem destruit, non solû quòd, ut scribit Arist. 3. Probl. 5. pabulum eius citò cōsumat, sed ut idem asserit 1. Probl. 58. quòd eam distrahat, ac dissipet: Noui, quibus Ephemeram febrê, & quibus tertianâ, huius aquæ potus, etiâ parcus, pepererit; cû tamen media hyeme illa usi fuissent; erant autem calidioris epatis. Refert quoq; Sauonarola, Ioannem Franciscum Gonzagam, primum Mantuæ Marchionem, qui huius aquæ usu plurimùm delectabatur, uti diximus, ita edoctus à Ioan. Tolétinati; medico ipsi, clarissimo, ac
do-

doctiss. quâquâ id utilitatis perciperet, in humoribus, uaporibusq; frigidis è stomacho disturbandis, quod nullum aliud medicamentum attulerat; tamen cum sæpius maiore quam deceret copia ob stomachi imbecillitatem illa uteretur, in eâ imbecillitatē incurrisset, ut omne alimentum in uentum uerteret: ac nisi optima sex rerum non naturalium ratione fuisset usus, multò etiâ citius mortem obiisset; quæ tamē contigit anno ætatis quinquagesimo quarto.

De ardente aqua, quâ uocant compositam, satis compertum esse potest, magis calefacere ac siccare, quàm simplicem, quòd densior quodammodo fiat, & quasi crassior; quam obrem haud ita dissoluitur eius uirtus. Cumque simplex, generatim, calefaciat ac siccet, hæc appositis, quæ certum membrum ac morbum respiciant, medicamenti magis proderit. Nam si stœchadem infuderimus, caput respiciet; si sabinam, uterum; si eufragiam, oculos; Si thus, mirram, sarcocollam, & aloëm, uulneribus conducet; atque ita de cæteris. Hæc enim omnia in ardenti aqua simplici infusa, sic uim illi suam communicant, ipsa autem amittunt, ut omni prorsus sapore priuata sentiantur: nam si in uino id accidit, in quo si Rhabarbarum, Cinamomum, Gingiber, aut huiusmodi res odoratas, tritas infuderis, uires, odoremque ac saporem induit, quanto magis in ardente aqua, quæ est calidior,

calidior, atque ob id magis attrahit? Viginti
quatuor enim atque etiam minori, horarum
spatio, quod infunditur, uim amittit, & aquæ
eam largitur. Cùm autem multis modis para-
ri soleat hæc aqua ardens, seu uitæ compo-
sitæ: illa tamen cæteris præstare uidetur, cùm
medicamenta ipsa, non in aqua ardente, sed
uino generoso immergimus, aliquotq; hora-
rum spatio, nempe octo aut decem macerari
sinimus, deinde destillamus; sic enim uires &
liquor ex ipsis medicamentis unà cū ardente
aqua eliciuntur, maioresque uires liquor ille
stillatitius possidet. Hac ratione, magno ali-
qui arcano, ex radice gentianæ aquam elici-
unt; & suam aquam seu elixir uitæ compone-
bat Thadæus Florentinus, uir illustris, quem
Michaël Sauonarola, Principem eius ætatis
medicorum appellat: tantamque eius fuisse
doctrinam cū experientia cōiunctam, asserit,
ut Petrus Aponus, Conciliator uocatus; quē
docti omnes maximi faciunt; ex eius dictis li-
bros suos conflauerit; omnesque cū anti-
quiores; tū recentiores medicos eius ope-
ra, ac medicamenta quæ præscribit, perinde
ac Aesculapij, ueneratos fuisse, in manibusq;
assidue, magna reuerentia, habuisse, testatur;
Floruit autem tercentis ab hinc annis. Hic
igitur clarissimus uir, ita elixir suum, seu a-
quam uitæ compositam faciebat. Caryophyl-
lorum, nucis myristicæ, macis, zedoariæ, ga-
langæ,

langæ, piperis longi, piretri, corticum citri, sampsuchi, saluïæ, ammi, nardi Indici, xylaloes, cubebæ, cardamomi, cinamomi, menthæ, lauendulæ, costi, pulegij, origani, calaminthæ, calami odorati, stœchadis, chamædryos, chamæpityos, cuiusq; partes æquales, in pulueremq; redacta, uino optimo macerentur, inde leuissimò igne, uitreis organis, aqua excipiantur. Primus liquor perspicuus, optimusq; erit; quemadmodum & secundus; tertius abijcitur. Eas autem esse huius aquæ uires asserit, ut uel extrinsecus adhibita, morbos curet: potest & nonnihil moschi, lineo panno inuoluti, addi, eo, qui Medico uidebitur, & ferre ægrotus poterit, modo; assidue autem in ipsa aqua moschi nodulus appesus maneat: cochlearis mensura bibitur, ieiuno stomacho: confert autem tremori, paralyfi, colli dolori, quæ frigidus humor, aut spiritus genuerit: Tardat canitiem, iuuentutis robur conseruat, calculû in renibus minuit; Sed hæc ut efficiat, quarto quoq; die, portio huius aquæ commisceri debet uino, quod bibitur; & ad octo menses, ac potius ad annum hoc modo illa utendum est. Pleriq; referunt, in quibus est Gesnerus in Euonymo, M. Gallum, Caroli Imp. Medicum, annos centum uiginti quatuor uixisse usu aquæ, quæ constabat Cubebis, cinamomo; galanga, nuce myristica, caryophyllis, gingibere pari pondere; Saluïæ,

seu athanasiae, aut ambrosiae quadruplo, ardente aqua sexies è uino optimo destillata, quantum est pondus omnium reliquorum, exceptis, & destillatis. Alij Theriacam ardenti aquae, per mensem, infundunt, saepe agitant dum colorem croceum contrahat, eamq; prae cauendis uenenatis, pestilentibusq; morbis, magno successu, praebet, multoq; celerius penetrat, & uires suas exercet; quod & Matthiolum in sua praestantissima antidoto aduersus uenena, seruat. Ratiocinatur Sauonarola aquam ardentem simplicem, atq; etiam compositam, immune à putredine ac corruptione seruare, cor humanum, in multos dies, idq; se uidisse testatur: Quamobrem id multò magis facturà in eo corde, cui anima adhuc inerit. Sed Sauonarola uerè fuisset ratiocinatus, si sola putredine in sanis hominibus, & uix unquam in egrotantibus, non aliarum excessu qualitarum, uti nimia caliditate, ac siccitate, quod in hectice accidit, interire cor posset. Sunt qui in aqua uitae hyacintos, smaragdos, margaritas, & huiusmodi gemmas, ad haec aurum, argentumq; prius macerant, inde extillant, in quibus & ipse Sauonarola est, sed inani studio, ac labore, quando nihil ex ipsis elici hac simplici aqua possit. Alij aquam uitae compositam faciunt, uitrea cucurbita longissimo collo, deinde curuato, tandem uerò latiore facto, ubi aromata condunt; nempe in
A; de-

A; destillantes, uti ex subiecta uasis figura conspiciere possumus. Cardanus libro 2. de subtilitate, elixiris compositionem docet, qua pater suus odorata pleraq; ligna & herbas ardentem aqua excipiebat, & in fimo sepulta curabat ut semi putrescerent, inde destillabat. Sed cum aqua ardens putredini resistat, & putrefactio obsit, macerationem debemus intelligere. Canos autem ait tardasse, dentes firmasse, cōcoctionem, memoriam sensusq; iuuasse.

Mentiri nos aquam ardentem, imò elixir uocatum, posse, idem putat Cardanus lib. de rerum uarietate, cap. 50. quòd cum in Scotia esset, Zythum, seu Ceruisiam Hibernicam, aqua ardente non parùm præstantiorem, uiderit conflatam ex communi Zyrho, additis aromatibus, inde omnibus destillatis: Mentiri autem aquam ardentem nos posse scribit, solo gingibere, uel uini sæce, aut siliqua stro, iuniperiue semine, aut amaraco, uel serpillulo, cum auena. Cæterum ut uinum; id autem est uini saporem, fragrantiam, familiaritatem, quæ sibi cum nostro calore intercedit, sic mentiri non possumus, ut has uires habeamus; ita neque ardentem aquam, quæ inde elicitur. Caloris, & siccitatis opera, quæ

ex alijs etiam præstantiora habentur, colligi poterunt, reliqua minimè: ars enim assequi naturâ nō potest, nisi eius supposita materia.

E' uini fæce aridiore, si tamen propriè fæx est; nam quæ de fæce uini Dioscorides scribit, hanc aridam non uidentur respicere, tamen si uires non admodū dissimiles sint; multa fiunt, ad rem medicam, & ad mulierum ornatum plurimum conducibilia. Hæc autem fæx, doliorum lateribus adhærescens, in lapillos quandoq; perspicuos pulcherrimè cōcrescit, Tartarumq; appellatur à chymistis. Primū quidem moderato igne, ne oleum exeat, aqua elicitur, quæ ad stipationes iecoris, ac ceterorum locorum intestinorum, præpurcato præsertim corpore, efficacior est multo, quam aqua uitæ ardens, quod crassiori substantiæ innitatur; plurimumq; ictericos iuuat, putredinem humorum, & præcauet, & coërcet, atq; ut aliqui scribūt, initia lepræ tollit. Præterea nonnulli tartarum hoc in calcem albissimam redactum aqua ardente soluunt, septem dierum spatio, balneo tepentis aquæ, inde igne primū leui, mox uehementissimo, eliciunt cum aqua ardente, oleum, quæ postea balneo Mariæ possunt inuicem separari: Quod reliquū est in fundo, in calcem iterum redigunt, mox destillant, uti suprà: idq; repetūt, dum totum tartarum in oleum abierit: Hoc autem oleum calore Solis in puluerem

rem exiccari aiunt, quamobrem tunc spiritū ab eo, uti suprà factum est; eliciunt: & huius granum unum, cū drach.sem. Mithridati, & unc. 1. aque plātaginis, uel cichorij stillatitię, omnes funditus ulcerū radices tollere asseuerant; quod nequaquā abhorret ab ijs, quæ de uini fæce scribit lib. 5. Dioscorides. Sed quo labore tartarum aqua ardente dissoluatur, sentient, qui experientur. Nō desunt, qui ut idem efficiant, illud destillant chalchanthi modo. Alij huic destillatio oleo, aquā uitæ addunt, labore penè immenso, ne dicā inani, cūm facilius haberi res possit. Pleriq; sic faciunt; Tartarum crudum, aqua uitæ optima affusum, & per uiginti quatuor horas ibidem maceratum, destillant, uase recuruo, igne primū leui, mox uehementi, ut in oleo chalchanthi extrahendo fieri consuevit, separando tamen, quæ primò exit, aquam. Hoc pacto oleum habebitur, & copiosum, & pulcherri-
mo colore, phthisicis maximè probatū, si in iure ranarū optimè costarum, huius olei gutta exhibeatur. Curandis expurgandisq; ulceribus mirabile scribitur. Multum etiam facit, ut pestilentiam præcaueamus, si summæ nares eo inungantur. Sunt etiam, qui tartarum in calcem redactū aqua communi calida dissoluant, quod facillè fit; dissolutū igne lento exiccant, idq; quinquies repetūt, semper tamē, ubi dissolutū est, filtro colant; quodq;

stremò siccū remanet, affusa aqua ardēte opti-
ma, trib. dieb. equino fimo, aut repētis aquæ
balneo, macerant, inde aquam destillatione
excipiunt, manēte in fundo uasis, oleo quod
urinæ ciendæ maximè probatur, ad drachmā
exhibitum, cum duabus uncijis uini maluati-
ci acerbioris. Tabidos etiam præseruat. Alij
tartarum è uino albo perspicuum, accipiunt,
adduntq; resinæ terebinthinę, & herbæ aloës
æquas portiones; conterunt, conijciuntque
in matulam uitream; mox addito pileo ro-
strato, aquam extrahunt, quam fæcibus tritis
affundunt, inde destillant, igne semper uehe-
menter aucto in fine destillationis: repetunt
id uigesies ferè, dum totam fæces aquam com-
biberint, nullusque exeat humor, & ipsæ sint
fæces albissimæ; quæ loco humido supra
marmor positæ, in aquam abeunt, cuius in-
gentes uires prædicant; nam eius scrupulum
cum iulepi uiolati duabus uncijis, potum, ua-
letudinem, uiresque firmat, lumbricos ene-
cat, iecoris ac lienis infarctus expedit, urinā
ciet, destillationibus prodest. Illud etiam hoc
loco nequaquam prætereundum duxi, quod
Albertus re, & cognomento Magnus, cuius
doctrinam nunquam satis mirari possum, lib.
4. Meteor. scribit, text. explicans 48. & 49.
quod. s. ubi pars aquea è uino educta est, re-
manent partes terrestres uini, infusę humidi-
tati pingui oleagineæ, & si substātia illa, ultrā
subli-

sublimetur lento igne, egreditur oleum; qua in re multum inter se uina differunt; nam quò fortius uinum fuerit, eò minori copia aqueus manabit humor, oleaginus autē maiori; contrà, quò debilius, tenuiusq; aqueus maiori; oleaginus minori. In rubeo quoque uino plus oleagini humoris inest, quā in albo; in flauo, quàm in aqueo. Quanquam quod dicit Albertus, cū uinum sublimatur, ueluti aqua rosea; quod primò ex ipso emittitur, humiditatem esse aqueam & inspidam, uidetur secus se habere; est enim purior ac ardentior, ut ita dixerim, pars, quam deinde aqua sequitur; sed fortè Albertus omnem simul humorem, qui oleum antecedit, nulla facta phlegmatis separatione, accepit. Quæ autem hæc sit oleaginea pars, inferius, de auro loquētes, aliqua dicemus.

De Aqua. Cap. 111.

SCRIBIT grauisimus auctor Auicen. lib. 1. Fen. 2. Doct. 2. Sublimationem, & destillationem aquas malas, meliores facere, & si istud, inquit, non fuerit, decoctio faciet; quibus uerbis anteferre uidetur, decoctionem destillationi, cū decoctio faciat, quod nequit destillatio; cuius tamen oppositum uidetur affirmare Fen. 3. Doct. 5. cū docens, qua ratione iter agentes, ab aquarum uarietate

lædi non possint (aquæ enim diuersitas longè deterior est, quàm ciborum) aquam, inquit, coquere, eam quandoq; clariorem reddit, & inter puræ aquæ substantiam, & id quod ei admiscetur, separationem facit, & maius hoc toro est, ipsam sublimando destillare: quod confirmare etiam Rasis uidetur. T. 6. cap. 22. Putat enim Auicenna, decoctionem nulla alia ratione tenuiorem reddere aquam, nisi quia aut spissitudinem tollit, quæ à frigore nascitur, aut descendere crassiores partes faciat, quæ cum aqua mixtæ fuerant adeo parvæ, ut sponte nec descendere, nec separari ab ea possint: Quapropter coctione nūquam crassiorem fieri aquam, sed semper tenuiorem scribit; quæq; partes ob coctionem exhalant, nihilo tenuiores ijs esse, quæ remanent. Sed hæc Auicennæ sententia, nequaquam accipitur ut uera, cū potius ueritati aduersari, experiētia ostēdat, aquāq; nimia coctione crassescere uideamus; neque enim simplex aqua est, qua utimur, sed mixta, quod si mixta est, crassioribus necessario ac tenuioribus partibus constat; itaque tenuiores prius euolabunt, agente in aquam igne: Quod cū ita sit, affirmare iure possumus, aquam, destillatione fieri meliorem, quàm coctione, tūc quod destillando non imminet periculū, ne tenuiores partes euolarint, aut crassiores misceantur, tūc quod cū aqua fuerit

fuerit in halitus uersa, actione ignis, tenue quiddā & aëreum acquirere uideretur, quibus magnus ille, & ut inquit Galenus, undiquaq; admirabilis Hippocrates, præponere aquam pluuiam, cæteris omnibus satis cōstat; aquas enim illas laudat Hipp. lib. de aëre, aquis, & locis, quæ leuissimæ, & dulcissimæ, & tenuissimæ, & splendidissimæ sunt; quæ omnia in aqua destillatione excepta inesse, nemo est tā huius artis ignarus, quin intelligere facile possit. Imò ipsi aquæ cœlesti præstare etiam crediderim, quòd neq; malum odorem habeat, neque facile putrescat, ut aqua cœlestis: Quamquam enim pleriq; eam, quæ facile putrescit, aquam, plurimū probent, idq; bonitatis aquæ potissimum signum numerent, quòd scilicet facile uinci possit, minusq; ob id negotium afferre naturali calori, id tamen contra esse arbitror; nec id circò clam me est, ab Hipp. scriptum lib. 5. aph. 26. aquam, quæ citò calefit, ac refrigeratur, leuissimam esse; sed multum interest qualitatibus mutari, & substantia; non enim sequitur, ut quod illis facile alteratur, hac item facile mutetur; nam aër, cū maxime ob tenuitatē, facileq; alteretur in utramq; qualitatem, difficile tamē putrescit, ut sect. 25. probl. 20. luculenter docet Arist. Quæ aqua, tenui substantia est, citò labitur, ac penetrat, non innatat, neq; in præcordijs hæret, ut scribit idem Aristot. 3. sect. probl. 18. atq; ob id po-

tui, & coctioni aptissima; sed quæ facile putrescit, cum substantiam indicet ad malitiam aptam, minus quoque tuendæ ualerudini conducibilem puto; nam & humores in corpore ex eo geniti facile concipere putredinem poterunt. Itaque meritò scribebat Dioscorides, eam esse optimam aquam, quæ dulcis est, syn-
cera, nullius omnino qualitaris particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur; ad hæc quæ & facili uia ferrur, & citra molestiam, nec inflationes creat, & minimè computrescit: quæ omnes conditiones, insunt aquæ stillatitiæ, ui ignis, sincerissimæ iam ac purissimæ redditæ. Dulcem autem intelligo, quo modo dicit lib. de alimento Hippocrates, cum scribit; Dulce ad potentiam, ut aqua; Dulce ad gustum, ut mel. Iure igitur præferri aqua stillatitia, cœlesti seu pluuiæ poterit; non enim aqua pluuiæ facile putrescit: quia tenuis, ut malè, meo iudicio, Auicenna Hippocratem tacitè arguens, lib. 1. Fen. 2. Doct. 2. accepit; quod scilicet agere in eam ob tenuitatem facile possit corrumpens terreum, & aëreum; id autem est, ut aliqui interpretantur, aëris, terræ uel externa caliditas; nam quæ est tenuior, ut citius ob tenuitatem calefcit, ac frigescit, ita minus apta est, ut putrescat: quia maximè cocta sit, calor-
que ipsius ualidior: neque hanc adduxit causam Hippocrates; sed ideo putrescit citissimè,

mè, quòd, inquit, ex plurimis qualitatibus, ut explicat Oribasius, seu uti scribit Paulus, halitib. cōgregata est, atq; permixta, cuiusmodi non est aqua destillatione excepta: rapit. n. sol, non solùm ab aquis stagnātibus, sed etiā ex ipso mari, & ex omnibus; in quib. aliquid humoris inest: inest autem in omnib. rebus. Quamobrem opus habent aquę pluuię, quę admodum inquit ibidē Hippocrates, ut decoquantur, ac excolentur; alioqui raucedinē, & uocis grauitatem, plurimaque afferunt incōmoda; quę licet Oribasius ex Galeno, accidere ijs dicat, qui aquam pluuiam potant, dum putrescere incipit; id tamen non esse ad mentem Hippocratis, facilè, qui legerit diligenter, intelliget; neque usquam reperi dixisse Hippocratem, eam esse aquam optimam, quę facilè putrescit, tamen si id Oribasius ex Hippocratis quibusdam dictis coniecerit; antea enim quā aquę pluuię excoquātur, non eas simpliciter optimas scripsit Hippocrates, sed hæ quidem, inquit, aquę optimæ sunt secundum hanc rationem, uerum opus habent, ut decoquantur, & excolentur: Tuncque ubi coctæ sunt, uerum est, quod de Diacodion scribens, dicit Galenus 7. de compos. med. sec. loc. aquam pluuiam eo medicamento conficiendo, addi; quò minus sit obnoxium pharmacum putredini. Neq; uerò asserendum est, hoc de ijs tantum aquis

aquis dicere Hippocratem, quæ uentis inter se aduersis spirantibus decidunt; nam præter quàm quòd pleriq;, & præsertim 6. de morb. uulg. com. 4. 19. Galenus, has, dum tamẽ procellosæ nimis non sint, meliores putant, quâ quæ silente cœlo demittuntur, quòd motu magis attenuentur, & exhalationis calore, uapor quodammodo coquatur; quæ ratio multo magis in stillatitijs aquis ualere potest; satis patet, Hippocratem absolutè de aqua pluuiæ scribere, cùm easdem ubiq; malas odoris, ac facilitatis ad putrescendum qualitates, apponat: quod & Auicenna animaduertit. Efficitur itaq; ex his, aquam, destillatione, fieri ad potandum maximè commodam, & ualetudini conducibilem, omnibusq; alijs aquis præstare. Quòd uerò uideatur Auicenna præferre coctionem destillationi, id quidẽ ita non est, sed si id non fuerit, inquit, nempe si destillatio nõ affluerit, nec illam possimus ad corrigendam aquam adhibere, decoctione saltem utemur. Illud autem non est omitendum, quod ubi aquæ malæ sunt, palustres ac putridæ, multiplici nõnunquã opus erit destillatione, dum sapor malus omnis atq; odor abierit; quod indicabit sensus. Tametsi neq; omnis adsciticia qualitas destillatione tolli ab aqua potest, præsertim si sint partes penitùs, & diuturno tempore commixtæ, ac nisi sensim, & miti admodum igne destillatio fiat:

fiat: Faciliùs. n. ebulliunt, & agitâtur in ea, materię, ob halituum collectionem, qui in intima centrumq; adacti, caliditatem plus iusto augent: Atq; idcirco in quibusdam thermarũ aquis; ubi sulphur adesse, cùm aquæ sapor odorq; & spumæ, si comburatur flamma, tum uena sulphuris eodem in monte reperta, dubio procul testatur; si tamẽ eas quispiam destillauerit, nihil sulphuris inter fæces residere, uidebit, ob eam causam: quia sulphureæ illæ partes tenuiores, & optimè cum aqua mixtæ, in halitus facilè dissoluantur. Quemadmodum & aquas ex herbis, corticibusque stillatitias, certum est earum odores, ac uires perpetuò retinere, cùm tamen, uel decies repetitis destillationibus, earum rerum, unde detractæ fuerint, in fundo relinquant nihil: quod animaduertere ij debent, quibus destillatione uires nosse aquarum animus est. Verùm non solùm emendatur aqua destillatione, sed etiam ubi nulla est, haberi potest, hoc pacto; Vas in imo figulinum atq; rotundum, latũ cubitis tribus, tantundem in summo, in medio autem septem, plus minus; altitudine duodecim atq; ampliùs cubitorum, canalibus terreis totum refertũ, ita ut unus alium in emittendo aquam non impediat; ambo extrema nempe imum, ac summum aperta habeat, & quæ occludi, ac reserari possint; inferiùs quidem ferrea lamina, superiùs pileo

pileo figulino, totum uitro intus oblitum: impletur magna parte ab extremo superiore herbis, lignis etiam in frusta incisis, & aqua eloacarum, aut stagni, aut si hæc non adsint, terra, uel sub diuo ante Solis ortum derafa; tunc enim de magis humida est rore aut imbre; uel profundè effossa in domibus: cum enim aqua terræ sub sit, ut profundior est, eò humidior. Supponitur ignis lentus, & uasa in ambitu locantur: Vndique tantum aquæ profluit saluberrimæ, ut alendis pluribus hominibus sufficiat; nam ubi ampliùs non destillat, sublata lamina inferiori, detrahuntur terra, aliaq; imponitur: ita fit, ut modica lignorum iactura, plurimùm aquæ habeatur. Albucasis puram aquam reddebat, accipiens ollam magnam, aquæ plenam, cui ligna sese intersecantia imponebat, ipsisq; lignis, lanam mundam, optimè ablutâ, & supposito igne, quicquid halitus in lanam tollebatur, exprimebat; quanquam idem auctor & destillationē probat, de qua diximus.

De Aceto. Cap. 1111.

ACETVM contrario modo ac uinū destillatur: quod enim è uino primū exit, tenuius & meli⁹ est, at ex aceto, nequaquam. Itaq; priores duæ partes, quæ exeunt, reijciuntur, quòd minus habeant acrimoniæ, tertia pars colligitur, quæ ut acrior, ita minus frigida, quàm acerum est; quod acetum,

tum, tempore etiam fit acre, calidiusq; & tenuius uetustate, ut u. de simpl. med. facult. & 3. de compos. med. per gen. Galenus docet. Tertiā partem, quam collegerunt, quidam ter aut quater supra fæces reponunt, ac destillant, ut euadat acrior, tum ipsarum fæcum, tum ignis ratione; forsitan enim (inquit Gal. 1. de simpl. med. fac. c. 17.) qđ in aceto est ueluti fæx, ipsum est, qđ caloris est particeps; Quòd si adhuc ignē adhibeas, ex fæcib. illis oleum extrahitur, & seorsum colligitur, ulceribus malignis optimū. Alij campana seu pileo plúbeo, patinaq; ærea, ut communis officinarum destillandi usus inualuit, acetū, nulla reiecta parte destillant, & eius aquæ stillatitiæ, quę dulcem saporem præsefert, ad quatuor uncias exhibent, cū uomitum ciere animus est; mirificè enim, & nullo labore aut molestia id ciet: in pueris ac debiliorib. duæ unciae satis sunt; stomachum optimè purgat; sed ob qualitatem metallicam, quam secum affert, assiduò usu, & nisi foràs ipsum quoque reijciatur stillatitium acetum, uisceribus officeret. Vasa autem plumbea, quibus ad id operis utimur, acrimonia aceti corraduntur, & breui corrumpuntur; Sunt qui addant rosarum syluestrium germina; quod minimè probauerim; negociū enim stomacho nimis facessere cōperi. Acetū alij destillāt, ipsi calefacto ac feruenti, cyathū uitreū superponētes, in quo
aceti

aceti fumus, tráfit in guttas, guttæ in aquam: prodest ad oculorum maculas & suffusiones detergendas, maximè si albo aceto, ruta incoquatur. Destillatur, & acetũ cũ theriaca, addita aqua uitæ, exitq; aqua multarum uirtutũ, mirabilis ad ulcera faucium, & gutturis, cùm ex prauis destillationibus, in morbo Gallico, eroduntur; præcipuè autem ualens, ubi profundius deduci uis medicamenti debet. Hæc descripsit uir clarissimus Fracastorius lib. 3. de cõtagiosorum morborum cura; affirmatq; si bolum Armenium, aut sphragida in ea dissolueris, ac erosas partes tetigeris, fore ut seminaria eius cõtagonis absumantur, & faneetur omnis erosio; ualereq; optimè, si loca oblinantur, unde pili cadũt, barba præsertim, supercilia, & caput. Hoc doctissimi uiri inuentum, multi postea secuti sunt.

De Oleo. Cap. V.

OLEVM oliuarũ simplex, destillari solũ uix potest, quòd, uti diximus, non ascẽdat, separariq; à terreis partibus, aëreæ, quibus abundat, minimè possint, ut Aristotelem imitatus 4. Meteororũ, Fracastorius lib. de sympathia cap. 11. scribit: altera enim pars ad alteram, ob aërem, trahitur: & si uehementi igne oleum ferueat, aliquid è tenuioribus olei partibus dissoluetur quidem, ut magnus Alber-

Albertus testis est, cæterum reliquæ magis spissæ fiunt & constabunt, cum quod in oleo terreum est, tenuius factum ui ignis, magis humido aqueo misceatur, & hoc, aëreo, tenaciusq; ob id inuicem omnia adhæreant, neq; humidum olei extra partes suas terreas effluat. Si tamen uirga è ligno, rectè collocetur in cucurbita, à fundo ad os summum; ascendere tradunt per ipsam uirgam ob continuitatem partium, atq; ita destiliare; quod idem contingit, si elichnium è xylo, in uas recipiens è cucurbita pendeat. Non est autem dubium, huiusmodi oleum, & tenuius esse, & calidius, & magis discussorium, quàm oleum simplex, & celerius, intimiusq; penetrare. Si autem oleum cum alijs commisceatur, facilius diuidentur eius partes, & magnas uires cōtrahit, ut hoc est, quod accipit olei omphacini lib. 2. styracis calamiti, ladani, croci, thuris masculi, gummi arabici, rubeæ tinctorum, gummi hedere, aloës succotrini, mastiches, caryophyllorū, galangæ, cinamomi, nucis moscharæ, cubebarum, cuiusq; unc. 2. gummi elemi lib. myrrhæ, bdellij, singulorū unc. sagapeni, ammoniaci, opoponacis, singulorū drach. 10. terantur omnia & cū oleo misceantur, rostrato pileo cucurbitæ imposito, stipatisq; optimè rimis; initio ad horas duodecim ignis sit lētus; inde quibuslibet sex horis augēdo, totus humor destillet; quem humorem facibus tritis

H

denuò

denuò affundes, & destillabis, idq; tertia uice. Hoc oleum inquit Ioannes de Vico, balsami uires ac notas omnes habere, maximaq; illi tribuit; nam doloribus à morbo Gallico mirificè opitulatur, Epilepsiæ quoq; si futura coronalis ungatur, & triginta diebus cū modico uini, & pulueris pæoniæ, ad cochlearis mensuram sumatur: quæ fortè quantitas maior uideri potest, quàm deceat, tamen si eadē etiam mensura, quārtana laborantibus præbeat, quatuor uicibus imò ad dimidiam unciam, cum uino generoso, ijs, qui cor & pulmonem roborare ac exhilarare student: frigidis omnibus affectibus conducit, & pannus purpureus hoc liquore madefactus, si ad tempora adhibeatur, hemicraniæ, uertigini, stipationi uenarum cerebri plurimū conducit; uulneribus item recentibus, surditati, cōuulsioni, resolutioni, & huiusmodi frigidis morbis. De oleo è lateribus, quod Mesues oleum Philosophorum, & perfecti magisterij appellat, non est quod aliquid dicam, quando satis sit apud omnes notum; satisq; cōstet, oleum, lateribus infusum ascendere, & destillare: cū autem Mesues accipiat lateres antiquos, Albuchasis in lib. qui Seruitor dicitur, nouos, quos aqua non tetigerit, Manardus huius opinionem potius adhæret, quia oleum melius imbibent: Verū ego cum ijs sum, qui antiquos præferunt, in quib. uetustas nescio quid
salis

salis nitri, & acrimonię peperit, maiorisq; tenuitatis; quod enim ad imbibitionē spectat, dum ignitur antiquus, nihilo minus humidi aquei fit expers. Pariter oleum cum calce uiua misceri solet, & distillari, quod ossi corrupto idoneum maximè scribitur.

De Sale. Cap. VI.

ANDREAS à Glauuen, medicus Germanus, uti est in epistolis Matthioli, è sale, aceto stillatitio sæpius irrigato, oleum eliciebat, modo olei chalcanti, quo utebatur ad dissoluendum aurum, potabileque faciendum, multis morbis opportunum; neque id mirum est, cum testetur Aristoteles sect. 23. Probl. 13. ex sale depromi oleum, atq; idcirco mare deuri posse, aquam non posse, & mare minus ignem restinguere, quòd pinguius sit: Refertque Arrianus, apud Ichthyophagos, in Indica Historia, ex sale oleum illos excipere. Alij salem igne eliquant, laterumque fragmenta candentia in eum eijciunt, & cucurbita reposita oleum destillant. Pleriq; raphanum excauatum sale replent, qui loco humido in aquam abit, in qua fragmenta laterum candentia extinguunt, & simul destillant. Admiserunt nonnulli cum sale, æquis portionibus, salnitrum, hæcque exiccata, eliquataque simul destillantur. Alij cum rore miscent salem, quo stillatitio

aurum soluunt; uariaq; morborum genera curant; nec ab re, quando ros ipse magnas uires habet, & si ipse solus destilletur, multiplices emittit partes, nempe aquam, oleum triplex, & salem.

De Saccharo. Cap. VII.

OLEUM è saccharo aliquot grauissimi uiri quæsiuerunt, ut esset temperamentum oleo chalchanthi, huiusque uehementia retundi posset cum potatur, existimantes fore, ut hac ratione plurimum conduceret, nihil autem obesset; itaque putarunt non nulli se illud reperiisse, imponentes saccharum in aqua ardente optima, & ignem accendentes; ubi enim ardere desijt, totaq; absumpta aqua est, oleum sacchari apparet: sed hoc uerè oleum non est; nam si ad ignem adhibeatur, concrefcit, quo modo manus christi uocata. Mirari autem fortasse quispiam posset, cur cum saccharum, aqua, iure, & cæteris humidis rebus liquefcit, in aqua tamè uitæ aut nulla ratione, aut certè difficile soluat: sed ob siccitatem ardentis aquæ fieri id puto, quæ cõseruat, cogitq;, nõ destruit, ac dissipat; quàm ob tenuitatè penetrare in minima foramina possit. E saccharo & mercuriali herba oleum eliciunt, quod optimum colorem faciei conciliat, Epilepsiæ conducit, si quadraginta

draginta diebus, quotidie mane, drachma exhibeatur: quòd si cū castoreo sumatur, nervorum cōtractiones remouet cuiuscunq; loci; sanat quoque stuporem membrorum; uisus hebetudini confert, in oculis positum; sic autem efficitur; cum saccharo partes equales mercurialis conterunt, & in curua cucurbita octo diebus macerant, inde duplici uase destillant; manat enim oleum album. Quòd si saccharo, duplum aut etiam triplum fragorum maturorum addatur, & octo diebus, tepentis aquæ balneo macerentur hæc simul, inde eodē repente balneo aqua extillet, exibit aqua ad faciei ictus cum inflammatione, ad lachrymantes oculos, ad uisus imbecillitatem admodum utilis. Pari fermè ratione saccharum stibij qualitatem recipit, ac potius oleum ipsius, colore rubro, sanguinem referens, in uas recipiens deferret; Verū igne uehementiori hīc opus est, cucurbitæq; incuruæ, optimo luto incrustatæ, fundus, nullo cinere supposito defenditur, saccharumq; candum esse debet; Epilepticis hoc oleum, omnique cerebri affectui prodest, bibitum: accipiuntur autem sacchari & stibij equales portiones, & supra marmor optimè simul teruntur. Alij ad libras quatuor sacchari, addunt rhapontici libram, rhabarbari unciam, florū mercurialis libram, omnibusq; contusis, optimi, ac generosi uini tantum affundunt, ut

emineat parum, & ubi sex diebus tepentis aquæ balneo, uel fimo macerata fuerint, destillant uitreis organis, eodem balneo; inde fæces diligenter prælo exprimunt, illisq; aquæ stillatitiæ, scabiosæ, fumiterræ, borraginis, cuiusque uncias sex affundunt, inde prælo denudè exprimunt, stillatitiasque huiusmodi aquas filtro excolant, dum perspicue sint, cum priorique aqua coniungunt, ad multaq; morborum genera utuntur, stomachi præsertim & lienis imbecillitati, doloribusq; dentium & capitis: Hæc autem eò efficaciora redduntur, si ad huius aquæ libram, dimidium scrupulum olei uitrioli adieceris.

De Melle. Cap. Vlll.

EMELLE difficile aqua elicitur, quòd facile ignis ui ferueat, & torum ascendat, quamobrem alij uitrum commiscent, alij arenam, pleriq; oleo cucurbitam interiùs inungunt, sed melius sincerum destillatur, præsertim ubi etiam fæcibus uti còsiliu est; lineisq; pannis aqua madentibus, pileo & cucurbitæ assiduè circumpositis, exiguoque igne inferiùs admoto, tument, feruentiq; resistimus, multum uacui in ipsa cucurbita relinquentes, sic ut quinta solum parte impleatur, aut ad summum, quarta; Quoniam autem igne satis uehementi tandem opus est, idcir-

co optimè luto incrustari debet cucurbita, quam nonnulli etiam curuam accipiunt. Primò autem aqua exit alba, auctiore mox igne, flaua; & tandem rubra quæ seorsum colligitur, cum ignis odorem sapiat, & ad alia adhibeatur, quam duæ priores; nam ad ulcera profunda, serpentina, sordida, cum unguentis utiliter miscetur, & capillos tingit; superiores alba, & flaua, purgato iam corpore, suffusiones, & albugines oculorum sanant, lenior tamen ea putatur, quæ è melle rosaceo, deinde quæ ex melle communi, pòst etiã è scillitico: quod si oculares herbas infuderis, nempe fœli, euphragiam, chelidonium, rutam, summitates, atque etiam semen fœniculi, sagapenum, modicum sacchari candi, ammoniacũ, galbanum, multo efficacius medicamentum effeceris. Casui pilorum, ipsiq; producendis, ac ruffandis, optimè faciunt eadem aquæ, & earum, quas illis infuderis, rerum uires ad se trahunt, perinde ac aqua ardens. Sunt qui aquas omnes destillantes unico uase recipiãt, & ubi pars crassior ad fundum uasis, in quo seruantur, descenderit, perspicuaq; aqua euaserit, repentis aquæ balneo iterum destillant; idq; sexies aut septies repetunt; rufo enim colore amisso, aureum acquireret hic liquor, cuius in tuenda ualerudine, producendaq; uita admirabiles penè uires predicãt; catarrho, tussi, lieni prodest; imbecillas uires restituit, stipa-

iones referat putredinem arcet, uenenis resistit, ac urinam ciet.

De Cera. Cap. IX.

CV' M aliquid mellis adhuc Cera referat, idcirco, ut scribit Galenus, paulū quidam digerentis, calidæq; facultatis retinet; neq; uerò dubiū est, quin aliqua ex parte propolim sapiat, nempe suum fundamentum, ac quasi initium: quæ propolis, cerosæ, ut asserit Dioscorides, naturæ, imò cera uirginea, ut Scribonius uertit, magno ad medicamina usus à Plinio lib. 11. cap. 7. scribitur, & admodum ualenter attrahētis est facultatis, adeò ut magnoperè euocet, & aculeos, & omnia corpori infixæ extrahat: Non igitur fuerit mirum, si stillatitius ceræ liquor, magnas uires habeat; nam cum cera ipsa omnium ferè qualitarum medio temperata sit, nonnihilq; aquirere ob destillationē, tenuitatis possit, merito ad propolis uires, suis non amissis, accedet; quamobrem non iniuria in hoc multi elaborarunt; Itaque eliquatam ceram in aquam communem proijciunt, idq; ad octo, aut decem uices repetunt, manibus semper agitando, macerandoq; inde retorta cucurbita, absq; cineribus lento igne eliciūt oleū, quod cum primò exeat butyri modo, quinque, sexiesue est repetenda destillatio, dum

dum oleum exeat, quod non concrefcit, nec cogitur; atque id fignum perfecti olei, repetitis deftillationibus expectandum eft: confert hoc oleum doloribus ftomachi, & præcordiorum, tuffi, humoribus craffioribus è pectore expurgandis, uulneribus quoque cruentis, & partium neruofarum optimè conducit. Sunt qui, ubi mel, ac cera diligèter ex apibus expreffa funt, apes ficcant, & cū cera mifcent, oleumq; deftillatione eliciunt, podagricis utile. Vt tamen oleum è cera efficacius ad ulcera habeatur, plerique eliquatam ceram, uino albo generoso fepties, octiesue extinguunt; nam magis uinum extenuat, & ad partiū feparationem cōducit, eodemq; uti fuprà dictum eft, modo oleum deftillant; Ceram, alij, eadē ratione eliquatam, in urinam conijciunt, laterumq; puluerem addunt, ac recurua cucurbita, optimè ftipatis rimis, deftillant, moderato primū igne, mox auctiore, uulneribusq; magno fuccelfu imponunt, præfertim ubi ter repetita fuerit deftillatio, fingula deftillatione, quod manat oleum, feorfum afferuantes. Alij ad ceram adiungūt thus, myrrham, & aloēm æquis portionibus, & oleum eliciunt, ad ulcera ac uulnera optimum.

De Butyro. Cap. X.

Q V. Butyrum deftillant, ij uidentur parum utilitatis recipere, quòd, ut Auerroës inquit in Quartum Meteororū,

H 5 cras-

crassius fiat à calido, propter admixtionem partium aërearum cum aqueis, unde magna sequitur tenacitas, non negauerim tamē quin uti prima sect. dixim⁹, destillari aliquo modo possit, & acquirat maiorem tenuitatem ac penetrationem, qua expectorare humores, pulmonemq; expedire, & coquere etiam cruda possit. Destillatur autem cucurbita retorta, cū parū possit ascendere; faciliusq; ascendit, cum alijs rebus iungitur, ut ij faciunt, qui nimia macie extenuati pinguescere student; accipiunt enim butyri recentis lib. duas, anatis & capi carnem, quæ in lib. 18. aquæ ad dimidias decocta fuerit, unā cum ipso iure, in quo albissimi panis medulla infunditur, modicoq; sacchari adiecto, uitreis organis aquā eliciunt: plerique plura addunt, ut res magis, min⁹ sue postulat. Ipsæ etiam mulieres stillatio butyro, faciem, manus, pectusq; inungunt, ut ne rugas contrahant, cutemq; emolliant: tamen si ipsæ quoq; oryzam in pedum uirulinorum iure decoctam, panisque micam lacti infusam, ouorumq; candida cum corticib⁹, & huiusce generis nonnulla adiungunt, simulq; destillant, ut iuuetutis speciem mentiantur. Plurimum autem stillatitius butyri liquor, uenenis, præsertim erodentibus, aduersari creditur, quod ob tenuitatem penetraret, facileq; cum ueneno misceatur, & eius acrimoniā ac malignitatem, motumq; ob pinguedi-

DE DESTILLAT. SECTIO II. 123
guedinem, atque ut ita dixerim, unctuosita-
tem, compescere possit. Ad neruorum ulce-
ra, & uulnera utiliter etiam adhibetur.

De Sanguine. Cap. XI.

SANGVINIS uires eiusmodi sunt, ut no-
bilibioribus antidotis misceatur, multisq;
alijs remedijs, Dioscoride teste, lib. 2. cap.
72. quanquam Galen. libro decimo de simpl.
de med. facult. frustra se expertum asserat a-
liquorum sanguinum uires, scribatque absti-
nuisse eorum usu, metuens ne curiosus aut
stolidus uideretur: libro tamen secundo de
antidotis cap. 8. Antidotum de sanguinibus,
magnum medicamentum ad uenena, uene-
natorumq; morsum, appellat; conficitur au-
tem ex sanguine anatis maris, & fœminæ,
sicco; hœdino item & anserino; quod & po-
steriores medici perpetuò in pestilentia plu-
rimùm probarunt. Videtur autem sanguinis
usus, à magno illo Mithridate Rege, origi-
nem habuisse: qui tamen Rex non omnem
sanguinem antidotis miscuit, sed tantùm a-
natum Ponticarum: quoniam ueneno uiue-
rent. Quòd ad destillationem sanguinis atti-
net, non unus est eius destillandi modus; ple-
rique enim accipiunt sanguinem humanum,
ex homine boni temperamenti & carnosius
αρετον υν ευερρον appellant ad annum trigesimū
sextum,

sextum, ex eoq; aquam, lēto igne, & organis vitreis eliciunt; idq; nonnulli ter repetunt. Alij sanguinem ipsum recentem, cū aqua ardente commiscunt, indeq; aquam extrahunt, & hunc modū alijs pręferūt. Aliqui loco mūdo ac pendentī sanguinē locant, ut ab eo serum omne percoletur ac separetur, postea optimē conterunt, & lento igne destillant aquā, inde aucto nōnihil igne, nō tamē admodum, destillare sinūt id omne, quod destillare potest; mox frigefacto uase, quod reliquū est in fundo, siccum, ponunt in furno reuerberationis appellato, igneque non multum uiolento, in calcem redigunt, cui calci aquā superiūs extractam infundunt, duabusq; horis feruere supra cineres sinunt, & quod dissolutum fuerit, in aliud uas demittunt; nouaque iterum superfusa aqua idem efficiunt ac reperunt, dum totum sal detractum fuerit; tuncq; extracta, tepente balneo Marię, aqua, in fundo sal candidissimum remanet, cuius mirabiles prędicant uires; quas non omnino à ueritate abhorrire, naturę proprietates ac cōsensus suadet. Sanguinē alij exicatum, ac in puluerem redactum in cucurbita cuius sit collū longum, ponunt, appositoq; rostrato pileo, cū recipiente uase, igne lento destillant, dum omnis exhalet humiditas; aucto mox igne, sal in sublime effertur, albissimum, cuius nequaquam minores esse uires asserunt,

afferunt, in pestilentia præsertim, malignisq;
 febribus, & uiribus restituendis. Sunt qui cū
 sanguine miscēt, medullam Tauri, & sperma
 ceti, cuiusq; libram, moschi unciam, cineris
 oliuarum, unc. 2. aquæ uitæ optimæ lib. 2. &
 cucurbita retorta aquam eliciunt, dum sub-
 stantia omnis manauerit: quā denuò ter de-
 stillant calētis aquæ balneo, ut fœtorem om-
 nem amittat, seruantq; uitreo uase optimè
 clauso, utunturq; intus atq; extrā, guttam
 unam aut alteram cum iure, aut uino exhi-
 bentes. Sed rerum adeo diuersarum, ac differr-
 tientium, coniunctionem, nunquam proba-
 ui, præter quam quod destillationem susti-
 nere moschum uix puto: Melius fieret si in a-
 qua ardente diambrium Mesue infundere-
 mus, & Sanguinis sal dissolueremus, de quo
 dictum est. Gordonius sperma ceti tantum,
 & medullam bubulam addebat, & quatuor
 eliciebat liquores, album, pallidum, flauum,
 postremò rubrum, crassiusculū, cuius ad tu-
 endas uires, restituendosq; ægrotos penè
 desperatos, & ad alia complura, incredibiles
 uires prædicat; est tamen incredibilius quod
 ait, cum Luna crescere, & decrescere. His au-
 tem stillatitijs è sanguine medicamentis re-
 ctè confectis, & interiùs exteriusq; adhibi-
 tis, melius iuuari elephantiasi, & huiusmodi
 morbis laborantes crediderim, quàm eo bal-
 neo, quod Galenus libro decimo de simpl.
 medic.

medic. facult. deridet; quod tamen si purgato diligenter corpore, superataq; interna uiscerum malignitate, fiat, fortasse ob sympathiā, qua tolli uenenata qualitas partium posset externarum, non omninò inutile uideretur. Scribit autē egregius Medicus Guainerius, de febre hectica loquens, in restituendis, alienisq; ægrotis huiusmodi è sanguine liquores plurimū facere; Bartholomæumque Montagnanam, Patauij, eo, perinde ac maximo arcano, uti maximè solitum; cū tamen, inquit Guainerius, parandi illius rationem ignoraret; quam sic ipse docet Guainerius: sanguinem, è sanguineis iuuenibus, optima uictus ratione utentibus, nuper detractum, ubi quiescere permiseris, sic ut enatans aqua abijciatur, cum modico sale trito, agitabis; post ubi 40. dies fimo obrutus fuerit, uase accuratè clauso, destilla; aliquot uicibus aquam fæcibus superfundens: aquam sic tandem habueris, è qua, adiecto saccharo, zulapium confici potest, maximo auxilio, his qui hectica febre laborant. Quod si stillatitia eadem aqua, iterum fimo 40. diebus maceretur, melior adhuc esset, fæcibus, si quæ in fundo remaserint, reiectis. Fiat igitur in humo fouea, & triticea pasta circumliniatur; in ea fimum, in fimo uas locetur, sic tamen ut uasis dimidium in aëre extet. Vel loco fimi, uinaceæ adhibeantur; aut ad solem appone, diebus canicularibus:

cularibus: Cæterùm hoc loco nequaquã obliuioni tradenda fuerint, quæ nos suprâ, de putrefactione diximus; præsertim cū Guainerius, Montagnanam arguens, nihil interesse inter calorem humidum, & siccum putet; cū tamen plurimùm intersit. Itaque, mea sententia, putrefactione abstine, cæteris utilior. Quodd si dictamnium, scordium, tormentillam, citria mala, cū radice borraginis, oxalydis, endiuiei et huiusmodi, iungeremus, mirabiles haberet, quas diximus, in pestilentia uires. Capitis etiam morbis auxiliari tradūt, & uirtutem uitalem roborare.

De Stercore. Cap. XII.

POSSIMVS iure forsan repræhendi, quod stercore, nostrum hunc librum conspurcare non uereremur, nisi nos grauisimorum uirorum auctoritas detenderet: Dioscorides enim & Galenus suis libris de illo latissimè tractarunt, ut alios taceam antiquiores, ac recentiores: Ipseq; luculentissimus materię medicę restitutor, Petrus Andreas Matthiölus, de oleo, & aqua ex humano stercore extracta sic scribit; Cæterū fit ex humano stercore uitreis organis aqua, præsertimq; ex eo, quod homo rufus excreuerit, quæ cuniculosis, exedentibus, sinuosis, & cõtumacibus ulceribus mirificè opem præstat; delet & oculorum argemas, ac nubes;

culas; quin etiam carcinomata sanat exterius adhibita. Inrùs uerò sumpta, comitiales iuuat, lapidem in renibus ac uesica comminuit, aqua intercute laborantibus prodest, item & ijs auxiliatur, qui nò modò à cane rabido demorsi sunt, sed etiam ab omnibus alijs animalibus icti, quæ uenenum eiaculantur. Porrò oleum, quod post eius stillatitiam aquam ab organo emanare solet, carcinomata, sinus, aliaq; ulcera, quæ à Græcis cacoëthæ dicuntur, etiam ualentius sanat. Hæc Matthiolus. Non desunt qui hanc aquam, in pestilentia maxime probent; sed cùm illam ego, mihi dono datam, quibusdam ulceribus admoueri iussissem, non ea reperi quæ scribit Matthiolus: erat autem antiquior, & nequaquam multis uicibus illa usi fuerunt: quæ forsàn fuerunt in causa, ut ostendere uires suas non potuerit.

De floribus, ac herbis. Cap. X 111.

NEQUA QUAM immeritò flores hoc loco succedunt, ut suo odore, stercoreis foetorem tollant, atque abigant; ut autem ex ipsis oleum eliciatur, sic faciendū est: Contusas frondes aut flores, simul, seorsum uē, ut libuerit, ponimus in matula, cucurbitaue recta, aut curua; quòdcunq; enim illud sit, nihil refert, ad singulas florum libras, addimus olei amygdalarum dulcium recentis, parum, nempe ut causa exempli dicā, unciam unam cum

cum dimidia, aquæ etiam ardentis quantum uidebitur; poterit autem apponi uncia, clausoq; optimè uase macerentur omnia decem, quindecimue horarum spatio, fimo equino, aut balneo repentis aquæ: inde imposito pileo, uaseq; ad cineres admoto, destillet lento igne; nam aqua manabit, quæ ubi cœperit rubescere, uase, quod recipit, mutato, augebitur ignis; aqua enim & oleum simul destillabunt; auctiore autem facto adhuc igne, alio uase recipies solum oleum; Quod autem cū aqua simul destillauit, separari facile potest. Oleo hac arte ex absinthio, aut mentha, collecto, mirificè congenitus hepatis & uentriculi calor, atque aliarum partium iuuatur; mirum enim in modum penetrat. Possemus etiam alio modo operari; maceratis enim calentis aque balneo floribus uti suprâ dictū est, prius eodem balneo aquam solā elicere, inde quod remanet ad cineres admouere, auctoque sensim igne, elicere aquam, & oleum. Quāquam autem absque aqua ardente elici huiusmodi è floribus ac herbis oleum posset, tamē si addatur, magis odorem retinet: licet in floribus frigidis, cuiusmodi sunt uiolæ, nymphææ, papauerisq; melius aqua ardente abstinere-mus, ob qualitatem aduersam naturam, qua efficitur, ut aqua ipsa ardēs aut nihil, aut certè parū excipere ac retinere earum uirium, odorisq; possit. Cæterū illud non est ignorandum,

randum, qui flores, quæq; herbæ acuto odore sunt, nucibus associari; quæ suavi, amygdalis, exprimiq; inde oleum, cuius modus ad nostrum non spectat institutum. Sunt qui omnia, quæ expressione eliciuntur, sabulo prius macerent, nō in sole; quæ uerò destillatione oleū reddūt, in sabulo ad solē; quæ reddunt aquā, in fimo: sed non est hoc perpetuū. Non desunt etiam, qui floribus ardentem aquam tantum imponunt, tribusq; diebus macerant, inde aquam rosaceam stillaticiam addunt, iterumq; uno die macerant, mox aquā repentis aquæ balneo eliciunt, quod & seruandum iubent in oleo è nuce myristica detrahēdo, aucto tamē posteriore igne; qui modus nequaquā contēnendus uidetur. Aquarum autem è floribus eliciendarum, non una ratio est, de qua abundè Euonymus, Andreasque Furnerius. Alij flores ac frondes in cucurbita uitrea optimè clausa, subere præferunt ac papyro, ne respirare aliqua ratione possit, Soli feruentissimo exponūt; collocatur autē cucurbita in uase sabuli pleno, & ad dimidium sabulo contegitur, asserūtq; intra paucas horas aquā clarissimam ascendere ac descendere; quā extrahunt & seruant; iterūq; cucurbitā claudūt, & ubi aquā denuò uident, extrahunt; hacq; ratione omnē paulatim colligunt, dum nihil ampliùs aquæ ascēdāt: è floribus rorismarini quæ ita elicitur aqua, maxime odo-

mè odorata est, si ad ignem in cubiculo ferueat, ut in ceteris odoribus fieri cōsuevit, plurimumq; prodest frigidis affectibus capitis; oculis quoq; nebula ac huiusmodi impedimentis perturbatis, mirificè cōducit: succurrit foetido oris halitui, si tertio quoq; die uncia bibatur. Sunt qui hos flores, uino optimo infusos, diebus aliquot in fimo macerāt, inde uitreis organis, modico igne, aquā eliciunt, quā denuò repentis aquæ balneo destillant, eaq; utuntur ad stomachi imbecillitatem, ad Epilepsiam, paralysem, memoriamq; labantē. Plerique ex herba, cuius accipere uires student, succum expressum, decem diebus equino fimo macerant, postea eliciunt aquam igne cinerum, quam balneo Mariæ iterum destillant, inde macerant, uti suprā, mox sabulo circa uas posito denuò ui ignis aquam eliciunt; aiuntq; haberi tūc aquam & aërem, quæ igne primi & secundi gradus extrahi nō poterāt; ut autem aquā ab aëre separent, balneo destillant, sic enim aqua exit; in fundo autem uasis aër & ignis remanent, atq; ita elementa extraxisse putant; de quibus quid sentiam, superiùs significauī. Hæc autem quæ suprā dicta sunt, de floribus potissimū intelligere debemus, quorum est substantia tenuior; in herbis ac folijs nō semper tanta diligentia opus est, si quidē ex ipsis in matula aut cucurbita positis aqua elicitur, ut passim offici-

næ faciunt. Nec desunt, qui, ne comburantur, in fundo marulæ sabulum ponant, crassitudine medij digiti, & supra ipsum, herbas, ac flores. Mali arantij folia sic aquam odoratam destillant, sic & trifolium odoratum. Hieronymus Brunsvicensis, ex aridis herbis, rore ter destillato, maceratis, aquam eliciebat; sed in colligendo rore, diligentia adhibenda est, ne è uenenatis, aut ueneno infectis herbis habeatur; quamobrè nonnulli, linteo ad hastæ prælongæ caput alligato, & per lini uirentis summa deducto, mane eum colligere consueuerunt, expresso sæpiùs madente linteo.

De Rosa. Cap. XL.

STILLATITIVM rosarum liquorem, Actuarius, Græcus scriptor, Ioanne Ruellio interprete, uiro doctissimo, ῥοδοσάρμα nominat; non possum autè non mirari, Gesnerum, Medicum alioqui eruditissimum, in Euonymi sui Præfatione asserentem per ῥοδοσάρμα non aquam stillatitiam, Actuarium intelligere, sed sirupum è rosis; nam in zulapio contra tussim, cū iubet feruere appositū ῥοδοσάρμα, dum totum euanescat, quomodo poterit id de sirupo accipi? quod etiam pater in antidoro Diamelon, & in alijs pluribus locis. Idem dixerim, de intybo stagmate, quod ut idè inquit clarissimus Medicus Ruellius, stilla-

stillatitium intybi liquorem, penes ipsum Actuarium, nobis refert. Idē sentit, & Syluius: neque id mirum fuerit, quando satis constet, Actuarium fuisse Arabes secutum, qui huiusmodi stillatitijs liquoribus zulapia sua conficiebant; ut cognosci ex Auicenna, & Mesue potest; Varijs autem modis, quos non modò Albuchasis, sed recentiores complures descripserunt, è rosis stillatitia aqua, cū simplex, tum odoramentis commixta elicitur; qui quoniam notissimi sunt, non est cur describam; Affirmat Auicenna, aquam hanc, syn copi conferre, optimāq; esse epaci si bibatur: quod si cū melle iungatur, stomachum iuuare, & coctionem. Quaquam autem restatur doctissimus Matthiolus vitreis organis odoratiorem longè elici, per balneum calentis aquæ; tamen quibusdam contrā accidit, ut scilicet minore fragraret odore, citiusque putresceret; neque forsan iniuria, quòd, uti diximus, quandoq; moderatiore calore non omnes eæ partes eliciantur, quas querimus, & satis constet, è carbonibus odoratiorem aquam elici, uel ea ratione, quòd siccius quidpiam educat; Ceterum duo nobis potissimū stillatitijs hic liquor patefacit: Primū, uti memorauimus, in deijcienda aluo, minores esse stillatitiorū liquorū uires, quàm diluti cū rosarū dilutū aluū soluat, non aut stillatitijs earū humor. Alterum cū aqua hæc, ubi

statim destillauit, parùm oleat, ac ferè nihil; multum autem ac suauissimè, ubi Solis radijs ac calore, cocta, ut ita dicam, fuerit; & omni prorsus fumo, qui est, ut dicit Aristot. sect. 12. probl. 4. uapor aqueus, purgata, significat nō omnem statim humiditatē aqueā, unica destillatione exhauriri; odor enim à siccitate propriè efficit. Neq; uerò nobis repugnat, quòd rosa ipsa cū est adhuc in roseto, maximè odorata percipitur, cū tamen nihil ab ipsa humoris eductum sit, cuius tamen aliquid, etiam in prima destillatione, amisisse, necessariò fatendum est; quin matutino tempore, cū multum adhuc humiditatis in rosa est, suauiorè ipsa, ac magis acutum odorem spirat; sic ut humiditas acuere odorem, non extinguere uideatur. Non hæc inquam, uobis repugnāt; quòd enim ad postremum hoc spectat, per antiperistasin fit; ipseq; Plinius lib. 21. cap. 4. scribit, rosam locis siccis, quàm humidis, omnē esse odoratiorem. Primū aut ex eo tollitur, quòd terreæ partes ac sicciore, quæ, stillante humore, in fundo uasis remanent, in rosa ipsa uirente, ac florente habentur; gignitur autem odor, ut Philosophi asserunt, ex sapido sicco, existente in aqua uel aëre, quatenus ab humiditate, quæ in illis corporibus inest, siccitas sapida, quam aliqui terream appellant, abluitur, & quasi inundatur: Quòd fit, ut etiam in stillatio hoc humore seruetur; qui ueluti materia

teria omnium odorum è floribus eliciendorum, est : macerantur enim flores, uti laundulæ, Gelsomini, seu Iasmini, & aliarum herbarum, in aqua rosacea stillatitia, inde aqua destillatione elicitur; cuius hoc poterit esse exemplum, quod habet, Aquæ rosacæ stillatitiæ, è rosis præsertim Damascenis uocatis, lib. sex, earundem rosarum recentium lib. 3. florum laundulæ, Ipicæ, seu nardi Italianæ singulorum recentium unc. 4. florum periclymeni, gelsomini, ligustri, cuiusque lib. 1. s. florum mali aurantij, siccatorum, unc. 3. corticum citri exiccat. drach. 4. caryophyllorum drach. 1. s. cinamomi, ireos optimi, stiracis calamiti, benzuini cuiusq; scrup. 2. nucis myristicæ scrup. 1. uini Cretici cyathum. Quæ in puluerem redigi possunt, in pollinem adducantur omnia, aliquotque dierum, nempe unius, aut alterius, sunt & qui plurium, spacio macerentur, inde calentis aquæ balneo educatur aqua, cui addunt moschi & ambrae cuiusq; scrup. 1. s. seruâtq; in sole plerosq; dies, inde utitur. Cordi & cerebro prodest, exterius, interiusq; adhibita, nec non & stomacho. Sunt qui santalos addant, & alia huiusmodi, quæ usus ipse & scopus utentiû suadet: Est autem simplex stillatitius rosarû liquor, frigidus potestate; quanquam enim Galenus lib. de simpl. med. facult. 8. de rosa scribēs, asserit aqueâ eius partem calidam esse; libro ta-

men 6. de attriplice dixerat, frigiditatem primi gradus, cuiusmodi rosis inest, tepidam ab ipso caliditatem poni: itaque lib. 4. cap. ultimo aperte scripsit frigidam esse. Horum si meminisset Auicenna, nequaquam fortè reprehendisset Galenum de coriandro scribentem, partem eius aqueam, esse tepidam, quasi uoluerit coriandrū esse ex omni parte calidum: nam tepidum intellexit primo gradu frigidū, quod & insignis ille Archigenes, & Rufus, & ipse etiā Auicenna sentiunt; atq; hoc est quod dicebat Galenus, ex contrarijs facultatibus coriandrum componi, licet calidior superet; Quanquam autem odorata omnia uidentur esse calida; docet tamen eodem 4. de simpl. medicamen. faculta. Galenus, acerrimus harum facultatum indagator, ex odore nihil definiri de rerum temperamento posse.

Oleum è rosis, magno in precio à plerisq; habitum, ita cōficitur. Rosarum folia, in umbra aliquandiu asseruata, in matula uierea magna ponuntur, cuius sit fundus latus, & ad dimidium uas impletur; inde affunditur ipsis rosarum folijs tantum aquæ rosaceæ stillatitiæ, quantum sat fuerit ut optimè mædeant: appositoque pileo uitreo cæco, stipatisque optimè rimis cera gummata, quindecim diebus equino fimo macerantur; sic tamē, ut mutato, cum frigescere cœperit, fimo, calor

caloræqualis seruetur. Apposito mox matulæ rostrato pileo, igne moderato cinerum, aqua omnis elicitur, quæ rursus in eadē matula, optimè priùs à fæcibus mundata, ablutaq; ponitur, & calentis aquæ balneo lentissimo igne, elicitur, dum tota in uas recipiens abeat; nam in fundo matulæ remanebit oleū rosarum, colore rubrum, perspicuum, & moschi odore suauiter fragrans; uiribus cordis, ac cerebri roborandis apprimè utile.

De Absinthio. Cap. XV.

EXijs, quæ superiùs à nobis dicta sunt, cū pateat, crassiores, terreasq; rerum partes, in quibus uis posita est, adstringens, unde roborantur corpora, aut omninò non elici, aut certè parùm, sed in fundo remanere, idcirco qui Absinthij aquam destillatione exceptam roborando stomacho, præbent, ij cū egregium putent medicamentum exhibere, nullo aut certè exiguo utuntur. Constat Absinthium, ut ex Gal. Meth. lib. 11. cap. 16. Mesues scribit, substantia duplici, altera calida, amara, nitrosa, purgante, obstrueta liberante; altera terrea, styptica, partes cogente, roborante, præsertim siccatum. Cùm autem substantia eius calida in superficie sita sit, ubi sumptum est absinthium, ab ea prior fit actio à terrea styptica, posterior, per quam comprimendo uentrem soluere, nonnulli sunt malè opinati.

nati. Ventriculum igitur & iecur hac parte roborat; succo tamen, uti Dioscorides testat, stomachum malè habet, & capitis ciet dolorè. Afferit autem Plinius, eius decoctum stomacho saluberrimum esse, quod à Dioscoride accepit, qui decoctum absinthij, præcordijs, iecinori, stomachoq; longa ualitudine laboranti subuenire tradit; & quidem nò iniuria, quando decoctio, quo ad adstrictionem paradà, longè efficacior destillatione sit. Scribit enim secundo de alimen. facul. ca. 32. Galenus, corpus ipsum solidū, quod in aqua elixatur, qualitates, quæ initio sibi inerant, in ea deponere, ita ut tandem ἀποιοῦν, quod uocant, & aquosum euadat, neq; quidquam falsedinis, aut amaritudinis, aut acrimoniæ, aut adstrictionis habeat. Idem etiam infusio, seu maceratio, ac dilutum, licet aliquatò minus, potest. Auctor enim libri de Theriaca ad Pisonē, siue Galenus fuerit, ut putant, siue alius, qui tamen antiquus est, cap. 3. scribit; Arriam ab ipsis Imp. Antonino &c. commendatam eximie, quod Philosophiæ diligenter operam daret, & præcipuè lectione Platonis delectaretur, non leuiter olim egrotantem, medicos sanasse; nam laborabat languore stomachi, atq; ideo ita supinè decumbebat, ut ne cibū quidem accipere ualeret; unde periculū ipsi imminebat, ne defectu nutrimenti periret: Tunc itaq; sicut expertissimi solent medici,
ipsam

ipsam sanarūt, uinum absinthio medicatum, Galeno commonstrante, propinantes: mox enim ut tale uinum bibit, & stomachū roborauit, & celeriter cibi appetentiam recepit. Itaq; si Galenus absinthio Pontico utens, undecimo Methodi cap. 16. reliqua fugienda dicit absinthij genera, idem de aqua stillatitia absinthij dici fortasse posset, nisi ob tenuitatem substantiæ penetrans, expediret infartos meatus, & cum nitrosa plurimū qualitate careat, ijs etiam careat incommodis, quæ lædere stomachum consueuerunt; præsterq; ob id succo; quia neq; capiti nocet, ut succus, neq; lædere ipsum stomachum possit: succus enim absinthij, abrotono similis uidetur, qđ cū paucissimæ acerbitalis sit particeps, teste Galeno 6. de simpl. med. facult. inimicum stomacho est. Solet autem dubitari, cur absinthij aqua plumbeis organis destillata, subdulcis sit; In qua re Hieronymi Cardani, uiri alioqui doctissimi, responsio satisfacere non uidetur, cū ait lib. de uarietate rerum 10. id fieri, qđ crassior substantia amaritudini iuncta, nō ascendat, ob grauitatem; quæ uerò in medulla & reliqua, humidior, subdulcis & leuis ascēdit. Etenim cortex amarus; qđ sub cortice, i caule, aut ramulis, dulce. Sed nō ob hoc, uerū quia humidius, ac tenuius: portio. n. ex herba ascēdens, si loco solū distincta esset, aut maximè amarā redderet aliquo modo aquā:

At

At nulla ex parte amara est, non tota autem loco separatur amaritas; necesse igitur hoc, ob substantiæ uarietatem accidere. Hęc Cardanus cap. 50. qui si sciuiſſet aquam, uitreis organis, ex absinthio, amaram elici, non fuisset in hac responsione imitatus Monachos illos, qui in Mesuem scribentes, idem responderunt. Videturq; Cardanus, Galeno; & cæteris aduersari, qui amaritudinem in absinthij tenuiori parte locant. Itaque eam potius esse causam putauerim, quòd cum amara, sint calidiora dulcibus, sic ut mel, si uim ignis uehementius patiatur, amarum fiat, ut Galenus lib. de oculis docet, si caliditatem moderabimur, moderari quoq; sapor amarus poterit: Non est autem dubium frigiditatem plumbi, id efficere in destillando absinthio posse, cū uapores, qui ex absinthio in sublime efferuntur, per ipsum plumbū iam calefactum, pererrent: cuius rei argumento id esse potest, qd ipsius dulcedinis sapor, non tantum in absinthij stillatitia aqua percipitur, sed in quauis alia, quæ ex herbis temperamento calidis educitur, ut doctissimè animaduertit suis in Dioscoridem pulcherrimis comment. Matthiol. qui tamē paulò secus huius rei causam uidetur adscribere, asserens, plumbeum instrumentum, huiusmodi herbarum uaporibus actu, tum potentia excalfaciētib; terrena quadam substantia superficie tenus infici, quæ

ci, quæ actutum in dulcissimam ueluti cerus-
sam conuertitur: quam obrem non mirum ui-
deri, si aquæ inde manantes adsciticia dulce-
dine imbutæ, gustu dulces percipiantur. Huc
accedit, quòd cùm aquæ repentis balneo e-
ducitur aqua, nequaquam in auras euanescunt
partes tenuiores, in quibus amaror inest, quod
contingit, ubi carbonum ac lignorum uiolē-
to igne utimur. Quanquam dulcedo, quæ in
aqua absinthij prædicatur, plumbeis organis
educta, aut breui durat, aut ea est, quam Ga-
len. 4. de simpl. med. facult. cap. 4. scribit, a-
quei scilicet saporis; & dum aquam dulcem
Dioscor. appellat, quæ nullius omninò sit
qualitatis particeps. Aqua igitur ex absin-
thio uitreis organis, & repente balneo elici-
ta, stomachi & iecinoris infarctus mediocri-
ter expedit, quod in uenis biliosum est, per
urinas expurgat; iuuat arquatos, menses mo-
rantes ciet: stomacho negocium non facit,
neq; capiti nocet succus, qui idcirco nocet,
quòd, ut ait Mesues, nitroso sit sapore, & mor-
deat, fumosque in caput efferat, quibus aqua
destillatione excepta caret. Ex huiusmodi
herbis ac floribus aquas, præsertim quæ uase
duplici, aut uapore aquæ feruentis destillan-
tur, quotannis mutandas scribit Syluius li. 2.
de med. simpl. præpar. humidiores enim sunt,
quàm quæ ignis flamma, & carbone, etiam
per cinerem, scorix ferri puluerem sabulum
destilla-

destillatur; optimum quidem uiri clariss. cō-
 filium; tametsi ultra annū etiam seruari quan-
 doq; possint, opportuno loco positæ.

De Lignis, & Baccis. Cap. XVI.

ELIGNIS odoratis, ac resinosis, necnō
 ex eorum baccis, elici oleum potest, ip-
 sis nonnihil contusis, affuso uini albi
 modico, aut etiam aqua; inde per noctem in
 cineribus calentibus, uitrea cucurbita, ma-
 neant; augeatur mane ignis, quo destillabit
 oleū. Hac ratione ex Guaiacano ligno aqua,
 & oleum educitur: Aqua potui commoda, mi-
 nus tamen diluto ac decocto efficax; oleum
 ulceribus malignis, doloribusq; probatur.
 Pleriq; guaiacum, aqua ardente, in qua sal tar-
 tari dissolurum fuerit, macerant tam diu, dum
 colorem aqua contrahat; tunc enim ipsa in a-
 liud uas transfusa, nouam adiiciunt, & mace-
 rant, ut colorem contrahat, idq; reperunt, dū
 nō ampliū coloreꝝ aqua; Has omnes aquas
 coniunctas simul destillatione excipiūt, & in
 fundo cucurbitę remanet oleū. E' iunipero,
 eiusq; baccis simili modo educitur, ad eadē
 utile, & ad faciei uulnera, ac maculas, ex ip-
 sisq; fæcibus 15. diebus maceratis, aliqui ar-
 dentem aquam eliciunt. E' corno arbore qui
 educitur, pari ratione, liquor, per se solus stru-
 mas discutit, si fieri poterit, ut discutiatur; sin-
 minus,

minus, maturat, aperit, purgat, glutinatq; nulla alterius medicamenti ope: si pili barbæ, capitisq; cani, eo liquore calido madescât, præsertim si adiungatur secunda aqua, qua utuntur mulieres ad flauos reddendos capillos eos tingit rubro colore, in obscurum uergête, duratq; color hic sex menses; segmentis pini latifoliæ uas impletum, aqua rosarum affusa, si uase duplici destillas, succus emanâs oleosus, est odoratissimus, qui caphurę aqua uulgo dicitur. Quæ aut olea, ui ignis expressa, in subiectum uas descendunt, quod per descensum destillare appellant, facilius efficiuntur, sed, uti diximus, non sunt nostri instituti.

De Seminibus, & Corticibus. Cap. XVII.

SEMINA fœniculi, anisorû, atq; huiusmodi, cucurbita curua locantur, ad eorumq; libram, adduntur aquæ fontis purissimæ unc. 3. & repentis balnei calore macerantur, inde educitur oleum odoratum, quod stomacho roborando, flatibus discutiendis, orisq; halitui commendando, plurimum præstat: Huius, sed anisorû præsertim, si guttę aliquot cum ijs pharmacis misceâtur, quę ad coli dolores, pro deiicienda aluo, adhibemus, multum profunt. Quod si loco aquę in destillâdo uinû addideris, calidis oleû euader, sed minus suaue, minusq; odoratû: è semine lactucę, & hyo-

hyoscyami ita quoq; oleum elicitor, sed aque
fontis loco, adhibetur stillatitia rosarū. Pro-
dest autem lactucæ oleum, potum ad duas,
uel tres drachmas, cum iure aut uino, mane,
sex aut septem diebus, gonorrhæ; hyoscy-
aminum idem facit, si eo inungantur renes, &
si mulier est, pessi modo subdatur. Pari ferè
modo è corticibus odoratis oleum destillat:
nā matula fictilis, uitro interiùs oblinita, im-
pletur ad dimidium, aqua fontis stillatitia,
inde cortex odoratus imponitur, rimisq; op-
timè stipatis, igne uehementi, sic ut aqua bul-
liat, fumiq; in sublime tollantur, oleum edu-
citur; nam aquæ quæ destillauerit, innabit
oleum album ut lac, dulceq; & admodum o-
doratum, & nonnihil acre. Ita oleum è cina-
momo habemus, cordi, cerebro, ac stomacho
maximè salubre, halitumq; oris commen-
dat. Fieri etiam alia uia potest, ut sacchari
candi, & cinamomi æquas portiones acci-
piamus, teramusq; & in recurua cucurbita
breui ponamus, inde ipsis affundamus aquæ
rosaceæ stillatitiæ unc. 6. si sacchari, & cina-
momi cuiusque libram acceperimus: mace-
rentur per noctem, mane, moderato igne ci-
nerum habebitur oleum triplex. Primum al-
bum est; secundum, colore flauum, sapore a-
cerbum, pars est sacchari tenuior, cum aqua
rosacea mixta; Tertium quod est rubrum, a-
cre, odore cinamomi, licet exiguo, partes i-
gneæ

gneæ sunt sacchari, & cinamomi. Sūt qui accipiāt cinamomi optimi libram, eāq; leuiter cōtusam tribus libris uini Cretensis odorati, totidēq; libris aquæ rosaceæ stillatitiæ macerant: addunt postea radices angelicę, & dictamni albi, uino ablutas, & stipatis optimè rimis, aquam balneo Mariæ, uitreis organis eliciunt: Hanc aquam pestilentie præcauendæ, aduersus item uenena, ac uenenatorum ictus, & stomachi cruditates maximè laudant. Alij cinamomum in aqua boraginis, buglossæ, melissophylli, & centaurij minoris macerant, inde stillatitium liquorem extrahunt: neque uerò perspicui liquores abijciendi sunt; nam primum gradum obtinent. Quæ item è solo cinamomo, aqua rosacea, & uino cretico, macerato, manat repente balneo, aqua, frigidis omnibus affectibus prodest, si ad duas, tresue uncias; pro ætatis, temperamenti, ac morbi ratione exhibeatur. Stomachum, iecur, lienem, pulmonem, cor, cerebrum, neruosq; roborat, uisum acuit, cordis affectibus opitulatur, uenenis, uenenatisq; ictibus, ac morsibus prodest, halitus gratiam commendat; menstrua ac lotium educit; nau-seam sedat, & si cū succo citri bibatur, fastidiētem stomachum iuuat: omnibus tandē morbis auxiliatur, ubi calefacere, referare, attenuare, digerere, roborare uelimus, quemadmodum uir grauissimus Matthiolus, suis in

Dioscoridem luculentissimis Commentarijs testatur. Neq; uerò miretur quispiam, me, cinamomum inter cortices, non inter ligna, ut facit Matthiolus, recensere, quando hac in re Amathi Lusitani opinionem sequar, Garziæ ab horto, medici de re medica optimè meriti, testimonio adductus, qui in Historia aromatum apud Indos nascentium, scribit cannellam nostram nihil aliud esse nisi secundum & interiorem corticem, arboris Darchin à Persis uocati; tamen si Carolus Clusius, in nostra cannella inueniri interdum fragmenta asserat, quæ non uidentur interior ille cortex, sed omninò exterior, cinerea quodammodò pellicula obductus.

De Gummis, Cap. XVIII.

VT è gummi oleum eliciatur, accipito ad gummi libram, aquæ ardētis fescunciam, & in uitrea cucurbita, macerentur sub fimo diebus quatuor aut quinque; inde lento igne, pileo cucurbitæ imposito, stiller oleum. Fieri etiam faciliùs posset cucurbita recurua. Alij ad libram gummi, addunt aquæ rosaceæ stillatitiæ lib. 2. inde lutatis optimè rimis, destillât; primò enim exit aqua, aucto mox igne, oleum, quod alio uase excipitur. Sunt qui oleum Tartari, cum aqua rosacea, pari pondere, miscent. Hacq; ratione ladanum, belzoini, seu benzuini, styracis & cæterorum

rorum huiusmodi olea eliciuntur. In styrace tamen calamito, nō clauduntur uasorū rimę, cū in destillando respiratione indigeat: Quādoq; etiam plura simul commiscuntur, & oleū optimè emanat, cuius hoc fuerit exemplum, quod accipit benzuini contusi unc. 6. styracis calamiti uncia, ladani unc. sem. nucis myristicę unc. 2. moschi gr. 4. aquę ardentis unc. 2. fimo maceretur, & inde eliciatur, igne primū moderatissimo, mox auctiore, oleū, quod odoratiss. est, cerebrūq; & cor, ac stomachū plurimū roborat, & ignauā excitat Venerem. Nec desunt qui gummi tuso, aquam ardentem addāt, siue aquā mellis, ac erumē stillatitiū, aut aquā cōmunem sexies destillatā (in ijs. n. omnib. uis inest tenuiores ac aëreas rei partes extrahēdi) sic ut quatuor digitis pulueres superet; Duobus diebus aquę tepentis balneo macerant, inde aquā, in clinato uasis ore, excolant, aliamq; superfundunt, id toties repetentes, dum aqua nullum ampli colorē contrahat. Omnes hæ aquę coloratę, simul commiscuntur in uitrea matula, pileoque rostrato imposito, eodem balneo destillat aqua, & in fundo uasis oleū remanet; qđ si fortē tenacius esset, quā uelles, superfusa denuō illi aqua, quam extraxisti, destillet; euadet enim fluidum ceu oleum oliuarum. Cū gūmi quouis, miscent alij sal tartari, & quis portionib. inde fimo aut balneo, ad tres

K 1 dies,

dies, macerant, mox igne cinerum, uase recuruo oleum elicitur. His modis extractum, oleum thuris, uulneribus conducit partium neruosarum, ac membranarum, ligamentorumq; . Quod uerò ex aloë, uulneribus capitibus, & pectoris optimū est: ex succino (quod tamen nō gummi esse, sed bituminis speciē, Georgius Agricola, optimè, meo iudicio, cōtendit) doloribus colicis, atque uteri, cæterisque frigidis affectibus conducit; est enim ut perspicuum, aureoq; colore, ita calidissimum, & cum tetro odore sit, ad excitandos epilepticos & soporosos utiliter adhibetur. Qui è sagapeno, & chalbano destillat, liquorem, cicatricem extenuare, ut uix appareat, si in uulnere ponatur, scribunt. Qui omnium simul oleum cuperet, curandis uulneribus aptissimum, idq; citò, ea contundat, agitetq; cū quarta parte ceræ uirginæ, retortaq; parua cucurbita, igne cinerum destillet; mirificū enim oleum manabit ad omnia ulcera ferè ac uulnera: è myrrha quod elicitur oleum, opobalsami uices supplet in conficienda theriaca Andromachi Senioris; de quo inferiùs dicemus.

De Resinis.

Cap. XIX.

RESINAE, ut aliquod etiam gummi, difficile aquam stillant, propterea quod ubi ignem sentiunt, maximè tument, & è uase

uase egrediuntur. Itaq; consilium est, ut cum duabus partibus resinarum, & huiusmodi cæterorum, tertia misceatur fistilium uasorum optimè in puluerem redactorum, uel salis communis, qui eorum etiam uires nonnihil auget; aut cucurbita oleo interiùs illinatur; hinc enim fit, ut ascendere ipsa nequeant, præsertim si uasis in quo sunt, duæ partes inanes relinquantur. Primùm autem exire consuevit aqua, admodum perspicua, inde non nihil colorata, tandem oleum nitidum, optimoq; colore. Vbi autem obscuriore colore egredi cœperit, seorsum accipiendum ac seruandum est; nam non ita celebre habetur, ut primum. Ad uitrum agglutinandum, nonnulli oleo terebinthinæ egregiè utuntur.

De Auro, & Argento. Cap. XX.

PLERIQUE scribunt, metalla credita fuisse ab antiquis uenena; & Aristoteles 1. sect. probl. 43. ait Aes, argētum, cæteraq; generis eiusdem concoqui à calore animantis non posse, neque à uentribus resolui; quamobrem Antonius Musa Brasauolus, Gabriel Falloppius, Thomas Erastus, nouissimeque Andreas Baccius medici clarissimi, quæ de auro potabili traduntur, fabulas esse & impostorum nugas putent. Contrà tamen multi, eis, auroque præsertim, ita utun-

tur, in cordis potissimùm affectibus, ut modò redigant in puluerem, modò igne candētia, sæpiùs extinguant aqua, aut uino, aut iure. Alij in iure cum pullis coquunt, uel in eorum uentre insuunt, uel in folia redacta, eodem modo adhibent; sunt, & qui in ipsa pullo-
rum carne, ubi maior est eius copia, in pectore coxis, & sub alis inferant, & triginta sex horis tepente loco macerent; nonnulli cum electaris miscent, multisque præterea haud dissimilibus rationibus parant, quòd putent mirabiles uires aurum præ cæteris habere ad reficiendas, restituendas, ac cõseruandas cordis, uniuerſiq; corporis facultates, & animi mœrores pellendos. Id Arabes, quibus multa, eademque præclara, non medicina tantum, sed hominum uita debet, tradiderunt, Auicennaq; præsertim, qui & de argento scribens, asserit, cordis tremori eius elimatã scobem conferre, atque etiam fœtori oris; imò Dioscorid. lib. 6. cap. 7. aduersus aconiti uenenum, quod potissimùm grauitatē pectori, & præcordijs adfert, corpusque uniuerſum intumescere facit, sic ut fiant ægri hydropicis similes, uinum probat, in quo aurum, ferrum, argentumue candens restinguantur, potum, quod idem uetustissimus auctor Græcus Nicander, de aqua asserit; Plinius quoque aurum scribit infantibus applicari, ut minus noceant, quæ inferantur ueneficia. Quamobrē
non

DE DESTILLAT. SECTIO II. 151
non modò cordi, sed uisceribus omnib. pro-
desse, uel hinc conijcere possumus.

De metallorum autem temperamento, nō
una uidetur scriptorum sententia; nam non
desunt, qui putent, aurum temperamento es-
se æquali, ac potius calidiusculo; quod Aui-
cenna scribit lib. de med. cord. cap. 3. quan-
quam id frigidum, & siccum Galenus putet
10. Meth. cap. 17. licet eo loco, nequaquam
de temperamēto uerba facere uideatur, alio-
qui omnia, quę ex terra sunt corpora, frigida,
& sicca essent, cū tamen pleraque calidissi-
ma esse pateat. Argentum frigidum, & humi-
dum passim scribitur; Auicenna tamen exic-
care illud affirmat, quod sumpsit forsan è Ga-
leno, qui sentire idem, non de argēto solūm,
sed de auro, & aëre uidetur lib. 3. in tertiu-
m Hippocratis de morbis uulg. com. 2. Aēs
etiam calidum, & siccum putatur, ut Conci-
liator Diff. 151. innuit, & colligi potest ex ijs,
quæ Albertus Magnus doctissimo suo de
rebus metallicis lib. 3. cap. 5. & alibi, lucu-
lenter explicat; cui tamen non assentitur A-
ristoteles, qui nona Problematum sect. 10. ui-
bices æneis cyathis tolli ob frigiditatem tra-
dit: tamen si cū uideant aliqui æs, modi-
co sale ac sulphure adiecto, tantum calidita-
tis contrahere, ut penè summa sit, uix fieri
posse putant, quin natura sit calidiore, quod
& Rasis lib. luminis luminum, si tamen fuit

Rasis eius libri auctor, testari aperte uidetur, præsertim cum argentum, aut ferrum exustum, cuius est densior substantia, huiusmodi non existat; facereque aliqua ex parte possit Problem. 6. sectio. 9. Aristotelis, ut adductum decimum Problema; non ea forsan secunda ferat suffragia, quæ purantur; licet palam Galenus lib. 10. Meth. capite 17. id frigidum & siccum asserat. Sed multa sunt, quæ exterius adhibita, contra faciunt, quàm ubi in corpus mittuntur. Lithargyrus exterius adhibitus, refrigerat, si Galeno credimus 5. de compos. med. per genera cap. 2. id scribenti, cum tamen affirmet 4. de simpl. med. facult. cap. 18. haud secus quàm lapis, ferrumue ignitum, ventrem exulcerare, atque exurere, nempe cum interiùs sumitur. Aloës per os sumptum abrasit, referatque uenarum oscula, uti memoriæ tradidit Mesues, à Iacobo Syluio optimè defensus, sic ut qui pilulis ex aloë sæpe utuntur, id magnopere animaduertere debeant; cum tamen exterius appositum, hæmorrhoidum abundantiam, & sanguinis eruptiones sistat: stibium astringere meatus obstruere, refrigerare, sistereque sanguinem è cerebri membranis profluentem, prodidit Dioscorides, & Galenus confirmat, qui ad desiccantem uim, adstrictoriam habere adiunctam testatur; Id tamen facultatē deiectoriā sortitū fuisse præstantissimā posteritas reperit;

reperit; quod tamen insinuasſe Dioscorides quoque uidetur, cū ſcribat de elaterio, optimā eſſe ſuſpirioſis purgationem: quod ſi inquit, in animo ſit deiectionem moliri, adiecto ſalis duplo, & ſtibij quod colorare ſufficiat, ex aqua, erui magnitudine, catapotia dato; quæ addita ſunt à Dioscoride, ut uis deiectionis augeatur: nam, ut ait Meſues, roboratur elaterij uis, addito foſſitij ſalis momento. Non eſt igitur mirum, ut eò redeam unde diuerſi, ſi quæ metalla foris impoſita refrigerare ac ſiccare uidentur, eorum aliquot interiorius aſſumpta aduerſari uenenis, calorem innatum roborare, conſeruareque humidum ingenitum, propria quadam ui, poſſint. Refrigerare uidetur extrinſecus adhibitum & tractatum, piper, at interiorius ſumptum calefacit; multaq; huiusmodi alia uidemus, de quibus luculenter magnus Galen. lib. 1. de med. ſimpl. fac. diſputat.

Verum ut ad auri, & metallorum uires reuertar, ſi quæ plumbeis & æreis instrumentis eliciuntur ſtillatitiæ aquæ, metallicum illud uirtus ac quaſi nidorem contrahunt; thermarum etiam aquæ, multis morbis proſunt, ob uires à metallis, per quæ tranſeunt contractas, & quæ per plumbeos canales deſertur aqua, fugienda eſt, quod, teſte Galeno 7. de compoſ. med. ſecundum loc. cap. 2. limus quidam ex plumbo in ea contineatur, quamobrè qui

eius fecē combibunt, fiunt dysenterici, quanto id efficacius poterit ipsa metalli substantia potabilis reddita? In Petri And. Matth. medici iudicio & doctrina clarissimi, epistolarum lib. 4. legim⁹ de auro potabili, quod Andreas Glaunen, Germanus medicus, oleo salis, ui ignis maxima expresso, fecerat, ad multosque morbos adhibitum mirum in modum profuisse testatur; cui & uidetur assentiri Matth. nouiq; ipse inter alios, sacerdotem è Monteueri; quod est non incelebre Piceni, seu Vmbrię oppidū, qui cū iuuenis, infirma admodum esset ualitudine, & assiduus penē morbis tētaretur, innumeris generibus remediorum expertis, auri cuiusdam potabilis usu ita conualuit, ut septuagenarius, iuuenibus uix cederet, cumq; Veneris desideria insurgerēt, eius usum intermittere coactus fuit: cū tamen acutis, quæque corroderent, aquis, id factum fuisset: quem quidem elaborandi huius auri modum, omnes iure ac meritò detestantur. Non est autem dubium, quin in puluerem redacta aurum, argentumque & interiūs sumpta multum possint, non quòd à calore uinci, & in nutrimentum uerti possint; nam medicamentorum omnium proprium est, teste Galen⁹ 3. de temperamentis, ut à calore nostro non transmutentur; sed quod cum ui quadam à natura sibi indita, uenenis aduersentur, & corroborent, id eò melius efficient, quò

quò propiùs cordi, & stomacho admouebū-
 tur; nam & propiùs admotus magnes, ferro,
 illud faciliùs trahit. Neq; absurdum est multa
 in nos agere, tamen à calore nostro non solū
 non uincantur, sed neq; etiam quicquā patiā-
 tur; ut satis constare arbitror ijs, qui sint in A-
 ristotelis, & Galeni libris uersati; quod & do-
 ctissimus Fernelius de abditis rerū causis scri-
 bens, & eruditissimus Fracastorius libro de
 sympathia luculenter docent. Gabriel quoq;
 Frascarus medicus ætatis nostræ clarissimus,
 lib. 2. de aquis returbij doctissimè animaduer-
 tit. Iaspis uirēs, solo adhæsu, stomachū iuuat,
 uentrisq; os, si Galeno credimus 9. de simpl.
 med. facult. quod alij etiā de corallo tradunt.
 Ophites etiā suspensus, à uipera demorsos sa-
 nitati restituit. Hieracites, & Indicus profluē-
 tem ex hæmorroidibus uenis sanguiné cohi-
 bent; nostraq; ætate lapis, ex Indijs occiden-
 talibus affert, quē brachio alligarū, renū dolo-
 res mulcere, & arenulas eiicere, stomachoq;
 pdesse scribit Nicolofus Monardes, Hispalē-
 sis medicus, lib. de materia medica, ex ipsis In-
 dijs aduecta. Scribit etiā lib. 6. de simpl. med.
 facult. Galen. Pēonię radicē collo pueris ap-
 pēsam, comitialē morbū pfligare: Quin etiā,
 inquit, si cōpluribus linis, & maximè marinæ
 purpuræ, collo uiperæ iniectis, illis uiperā p-
 foces, eaq; postea cuiuspiam collo deuincias,
 mirificè pfuerit, tum tōsillis, tum omnib. ijs,
 quæ

quæ in collo expullulant. Coquuntur ne hæc à calore naturali, cū intus non fumantur? minimè quidem, sed efficitur, quod ait Galenus. nempe aut partes quaspiam à radice defluentes, ac proinde per inspirationem attractas; ita affectos locos curare, aut aërem à radice assiduè mutari & alterari. Cur autem hic lapsus, tacto uulnere unde sanguis prorumpit, cursum eius reprimat, haud nouimus, inquit eodem 9. de simpl. med. facult. Galenus, qui primo de sem. cap. 16. de his quæ in corpus assumuntur, sicut, inquit, minima portio ueneni per totum corpus diffunditur, ipsum inficiens, ita & alexipharmaca faciunt; non quòd substantia ipsorum per totum penetret corpus, sed qualitatis diffusionem, qualis, & extra nos à Solis fulgore in ambientem aëre, & in nobis tum à corde in arterias, tum à cerebro in neruos fieri cōspicitur. Quæ Galeni uerba occasionem fortasse Fracastorio dederunt, ut, uir doctissimus, antipathia, sympathiaque causas subtilissimè indagauerit. Quemadmodum etiam animalium quædā, odorem cibi sentiunt longissimè, non quòd per halitum fiat odoratus, ut propè contingit; sed quia, ut Auerroës in 2. de anima. 97. docet, medium spiritualiter immuteretur, cur id ab auro & argento, in tuendo ac roborando corde, uenenisq; pellendis fieri non poterit, etiamsi nihil ab eis detraharur, nihil agat
in

in ea calor? quid autem si ager, si coquet, si superabit? Neque etiam iuerim inficias, quin calor naturalis interiùs aliquid possit: nam ignita huiusmodi metalla, si in aqua aut iure extincta, quandam inducere in eos liquores qualitatem, experientia nos ipsa docet, cur non in humoribus nostri corporis, actione caloris, aliquid faciant? cū præsertim uideamus calorem innatum, non unius esse rationis in omnibus speciebus. Facit in columbis, quod non in struthiocamelis; In struthiocamelis ferrum coquit, quod nō in coturnicibus, quæ tamen ueratrum, ceu sturni cicutam, optimè in alimētum uertunt, ut 2. de aliment. facult. & alibi, Galenus affirmat. Satisq; compertū est, anates, quæ in paludibus, & stagnis uiuunt, bufones aquaticos deuorare, & iisdem nutriri, ut ciconiæ uenenosis, & mortiferis serpentibus, & gallinæ interdum scorpionibus, serpentibus, araneis, & huiusmodi animalibus, quæ cū non possit calor humanus uincere; superatur, ut quasi uenenum fiant, uniuersaq; corporis nostri membra in uenentam naturam uerrantur, id docente non solū Galeno, lib. 3. de simplic. medicamen. facult. sed Conciliatore, libro quem de uenenis edidit. Stella quoque piscis marinus, cochleas integras deuorat, & comminuit; refert enim Rondeletius, dissecuisse unam apud Magalonam, in cuius uentre quinque cochleas inuenit,

uenit, tres integras, duas iam cum testis suis confectas, nec tamen pede maior erat. Plinius etiam auctor est, si auro liqueſcēti gallinarum membra misceantur, consumi; & tamen earum nos carne uesci & nutriri poterimus. Ad hæc Auer. 5. colliger cap. 24. asserit, aurum si struthionibus esui præbeatur, statimque è stomacho extrahatur, diminutum admodum reperiri, cum tamen ab igne difficile patiatur. Id autem dici non potest fieri, quod sit ualidior struthionis caliditas, ea quæ in igne est, uerum ab ipsa caliditatis natura, & tota calidi substantia. Quamobrem id quod diximus, satis patet: calorem innatum, nõ unius rationis in omnibus speciebus esse, posseque fieri uti aurum, quod igne non absumitur, neque elixatur, naturali tamen hominum caliditati cedat, præsertim in tenuissimas partes dissolutum, ut in auro potabili facto uideamus.

Summa autem ope niti decet, ut in elaborando potabili hoc auro, aut argento, optimè ipsa dissoluantur, nec illorum substantia corrumpatur, nèue sit tantum superficie tenus dissolutio, quasiq; eliquatio; quod aquis solet acutis potissimum cōtingere; præterquã quod imminet quandoq; periculum, ne stomachus auro oblinatur, uisque appetitrix, aut concoctrix intereat. Multa in hoc genere Philippus Vlstadius, ex uariorum auctorum lectione,

lectione, atque item alij tradiderunt; sed plurimum semper præstare mihi uisus est, methodus, quam inferius, exemplo adiecto, describam; huius enim ope, aurum, nullo adhibito, quod naturæ humanæ aduersetur, ad eò tenue redditur, ac liquabile, ut in capillares facilè uenas permeare possit. Nihil autem ualentius puto ad diuturnam incolumemque uitam seruandam, iusto horum metallorum usu, quòd substantia sint nequaquam facilè corruptibili, & quæ plurimum duret; quo nomine Romani Tiberis aquam, quæ diu seruatur, ad producendam uitam; si alijs nocumentis careret, quibus eam liberare medicus doctissimus, clarissimisque Alexander Petronius, & Andreas Baccius, medicus item ingenio, & eruditione præstans contendunt; maximè facere plerisque uisum est: quemadmodum etiam Hippocrates dicebat sexto de morbis uulg. Imbecilliora cibaria breuem uitam habere: non enim solùm imbecilla ea intellexerim, quæ parum alimenti corpori exhibent, ut còment. 5. text. 21. Galenus accipit, sed etiam quæ nequaquam solidum, & minimè durabile; licet alioqui plurimi alimèti cibus essent. Hunc autem auri potabilis facièdi modum, si nouissent ueteres, forsan non scripssissent metalla esse uenena, & còcoq à calore animatis nò posse, neq; putasset Sauonarola, auro potabili aquam ardentem

ardentem prestare ob eam causam, quod magis familiaris sit humanæ naturæ, eiusq; calori, cum ex uino eliciatur, quod est corporis nostri alimentum, cuiusmodi non est aurum: nam auro, uires sunt maiores, quam uino, ad roborandum cor, cæteraq; egregiè facienda, de quibus Auicenna scribit. Potabilis autem auri faciendi modus hic unus fuerit.

E' melle, cucurbita uitrea, pileoq; rostrato, aquam elicias, ut moris est; fæces uero in calcem redigas, mox in puluerem; inde aquam ardētem optimam, acrioremq; redditam solutis in ea fæcibus uini in sublime elatis, ut inferiùs docebo, affundas ipsi pulueri, sic ut quatuor digitorum spatio superet; positaque in repentis aquæ balneo cucurbita, totū dissoluetur; quater aquam destilla, semper aquā denuò fæcibus, si in fundo remanserint, affundens; habebisq; aquā optimam, quā cū aqua prima mellis coniunge & denuò destillet. In hac destillatitia aqua solues aurū in calcē cū hydrargiro adductū, ut dicemus, & cucurbitam locabis in repēte balneo, aut fimo, quatuor dierum spatio, inde eodem balnei calore bis destillet, totidemq; uicibus igne cinerum uocato; nam cū aqua, destillabit aurum, quod cogi amplius nullo ingenio naturali poterit; quod summum hac in re queritur; nam si aqua cinamomi, & endiuia stillatitia, cinamomum ac endiuia partes. s. illorum tenuiores

nuiores secum deuehit; idemq; contingit de ea in qua ferrum aut aurum sæpius fuerit extinctum, quæ destillata, postea nunquam fæces aliquas derelinquit, & tamen eorum metallorum uires retinet, cur id in auro fieri nō poterit, hac arte ad maximam tenuitatē adducto? Fæces autem uini magno artificio in sublime tolluntur; ipse enim, siue aquæ etiam uite, sæpius destillantur, inde ignis adhibetur uehemens, ut quasi in calcem adducantur; illis superfunditur aqua ardens, ut soluantur; atq; id ter repetitur; Destillata deinde aqua uitæ, augetur ignis, & fæces ipsæ in sublime euolant ad collum cucurbitæ, albæ ut nix: è quibus parū ponas in aqua ardere & maiores uires acquirit, poteritq; cum fæcibus mellis coniungi, & illæ dissoluentur; indeque accipiat quod perfectius est. Sunt etiam, qui è tartaro salem hunc albissimū educant, dum tartarum in calcem redactum, aqua uitæ primæ destillationis soluūt, repetita sæpius destillatione; oleoq; quod tandem in matulæ fundo remanserit, aquam ardētem superfundunt, ac ter destillant, sic ut purissima tantū pars accipiat seorsum, quā deinde fēcī ipsi, ac potius calci albissimæ paulatim, combibendam, infundunt, ut è siccata tandem fæces ad collum ac latera matulæ ascendat uignis uehementioris. Sed de his tot dixisse satis sit. Aurum in calcem adducitur, malagma-

te ex ipsius folijs & hydrargiro, conflato, diu agitando in uase ligneo, aut uitreo, modico mellis addito; mox uase uitreo, luto incrustato, ui ignis moderata, euolet hydrargiron, & in fundo remanebit calx auri. Hunc modum auri potabilis conficiendi, omnibus præstare crediderim, sed optimo artifice indiget, quiq; plura, quàm hîc scripserimus, cognoscat; cùm tamen omnia innuerimus.

Alij aurum in calcem redactum, uti docuimus, addito tamen sulphure, uti Ioannes è Rupefciffa, Vlstadius & reliqui còplures docent, in aqua ardente optima ponunt, & fimo, aut repente balneo macerant per mensem; aiunt enim aurum descendere in fundum, uti butyrum: Tuncque destillatione aquam eliciunt, & aurum ipsum aqua communistillatitia quinquies abluunt. Mox illi imponunt aquam è melle stillatitiam, ea ratione paratam, quam docet cap. 22. Vlstadius, in balneoq; per mensem denuò locant; huicq; addunt, aquam è floribus folijsque ac radicibus borraginis, buglossæ, chelidonij, ac mellissophylli stillatitiam, in qua posita fuerit, ligni aloës, Rhapontici, Ambari, Moschi, cuiusque drach. 1. s. omniaq; simul, quindecim dierum spacio, in balneo aut fimo repente morari sinūt, postea inuicem separantur. Sed huiusmodi aurū multo inferius est, eo, quod suprà demonstraui.

Pari

Pari ferè gradu haberi potest illud; quod aceto stillatitio conficitur; ipsum autem acetum antequam destillet, bulliat dum eius medietas absumatur; postea bis térie destillet, mox addatur euphorbij in puluerem redacti, octaua pars, ac iterum destilletur. In hoc aceto extinguunt calcem auri, igne reuerberatorio cadentem, statimque uas, in quo acetum est, diligenter operculo contegunt, ne quid exhalet: Vbi autem refrixerit, acetum detrahunt, mox auri calcem candentem, denuò in eodem aceto extinguunt, idque toties repetunt; dum acetum optimè redditum sit ipso auro pregnas, tum nouum acetum accipiunt, in eoque candentem calcem auri extinguunt, donec eam auri partem solutam uiderint, quam postulant. Acetum hoc omne in unum collectum, ac perspicuum; si quid enim crassioris facis in fundum demitteretur, nequaquam accipiendum est; tepente balneo destillant, & in fundo cucurbitæ, remanet aurum, instar mellis: cui communem aquam stillatitiam affundunt, aut rorem destillatione exceptum, qui melior habetur, ea quantitate, ut totum aurum in ipso dissoluatur, quod nouerint, cum nihil petit fundum; tunc destillant aquam, balnei calore, & in fundo cucurbitæ reliquus est, sal auri, quod in quocumque liquore facile dissoluetur, æquè ac sal communis: atque eadem ratione ex omnibus metallis, ac uitro fieri sal poterit, cuius est in medicina usus. Quod si sal hunc

in oleum conuertere uelimus, ipsi denuò acetū suū affunditur, mox detrahitur destillatione; qua peracta, aqua cōmunis stillatitia affunditur, mox detrahitur: Inde ad acetum reuertimur, mox ad aquā; hac ratione progredientes, nunc acetū alternis uicibus affundēdo, ac destillatione detrahendo, dum in fundo oleū maneat, quod uerè oleū sit: cuius fuerit signū, si argenteæ lamellæ cādenti impositum, non concreseat, ac potius fluat: nam si cōcreuerit, reperendū est aceri, & aque negotium: quod idē in argento atq; in cēteris metallis cōtingit. Aurū autē in calcem redigunt pleriq; huius rei artifices, sola aqua ardente, qua ubi folia auri maduerint, ignē admouēt, idq; reperunt, dum optimè calcem referat. Quod quidē cū nonnulli essent experti, adeo ut sexagies madefecerint, & incēderint, nihil effecerunt: nimis enim tenuis ardentis aquæ substātia est; quam obrē alij conati sunt folijs auri miscere Mastichen candidā, & Chiā, simulq; terere, & postquā aqua ardēte optimè maduerint, incendere, sæpius id reperentes: hac enim ratione subijci quodammodo crassior igni substātia uidetur. Nōnulli cū saccharo cādido terunt, parū aquæ mellis addētes; diuturna trituratione, tepentiq; aqua saccharum ac mel abluunt; inde exiccant, postea aqua ardente madefaciūt ac accendūt. Quod uerò ad oleū auri attinet, potest & alio ingenio

uio haberi nam in aqua ardente, quã acriore
 efficaciorẽq; reddiderit sal è fœcibꝫ uini, seu
 aquæ uitæ in sublime elatus, dissoluitur aurũ
 in calcem redactum, sic ut aqua uideatur per-
 spicua; hanc repentis aquæ balneo, aut fimo
 per mensem coquunt, & circulo agunt, dum
 aurum in fundum descenderit perinde ac
 calx, quam, detracta aqua, fimo equino dis-
 soluunt, mox ad ignem cogunt, inde fimo
 dissoluunt, id toties repetentes, dum nõ am-
 pliũs cogatur, cuius non est dubium uires
 esse plurimas in tuenda ualitudine, roborã-
 doq; corde, & aduersus uenena, si rectè adhi-
 beatur, aiuntq; his qui elephantiasin laborant,
 plurimũ prodesse.

Sunt & qui succum limonum perspicuum,
 cum melle ac sale miscentes, tamdiu feruere
 sinunt, dum spuma omnis è melle abierit, id-
 quẽ destillant, aucto ad extremum igne; Fæ-
 ces, uitrariorum igne, aut huiusmodi forna-
 cum, tribus diebus in calcem redigunt, mox
 conterunt, illisq; tertiam partem mannæ &
 sacchari candi addunt, superfusaq; quam ex-
 traxerant aqua, & aquæ ardentis optimẽ du-
 plo, stipatis optimẽ rimis, moderato igne
 destillant, mox auctiore igne, quicquid elici
 potest, detrahunt. Huius aquæ destillatitiæ
 partem, auro in calcem redacto, affundunt,
 mox destillant. denuò partem aliam aquę su-
 perfundentes, & detrahentes, dum tota aqua

destillatione excepta sit; quo tempore tota simul ipsi auro imponitur, maceraturq; tepēte balneo ad uiginti dies, mox destillat, & in fundo liquor auri uidebitur: Qui si fortē crassior fuerit, aqua eadem denuō superfusa ac destillata, tenuior euadet, pręsertim si id pluribus uicibus reperatur. Quod autem de auro dictum est, idem de argento dictum puta. Videndum est tamen, ne quod calidioribus aquis mixtum fuit, aut calidiorem naturam contraxit, id calidis morbis, calidioreq; temperamento, & anni constitutione exhibeatur, qua in re prudentis medici consilio opus est. Atq; hæc de auro potabili dixisse sufficiat, quod si rectē conficiatur, mirabiles utilitates affert, ut Arnaldus Villanouanus, egregius sua ætate, medicus, testatur; nam tenuitate substantiæ solidas fibrarum partes altius penetrare potest, & per omnes expandi; sinceritate uerō temperamenti, calorē innatum excitare, ac tueri; densitate, ac tenacitate, humidum radicale ac primigenium solidius, & fortius reddere, ne citō absumatur. Cū enim longitudinis uitæ causa sit calor multus, idemq; temperatus, nec non & primigenium ipsum humidum, solidum, ac copiosum, nulla ratione ijs consuli melius potest, quàm ipsis auri qualitatibus: Neq; enim intelligo qua ratione Thomas Erastus, medicinæ professor clarissim⁹, lib. 4. aduersus Paracelsum, scriptum

scriptum reliquerit, aurum non esse humidū potestare, cū id non modò omnibus repugnare uideatur philosophis, Aristoreli præsertim 4. meteororum; sed ipsæ quoq; experientiæ, qua uidemus liquari aurum, & fluere, & ipsum sit temperamento humidum; scribit autem eo lib. Aristoteles cap. 51. aurū, argentum, & stannum, & plumbum, aquæ esse, cū liquecant calido; aqua autem non actu solū, sed potestare humida est. At inquit Erasius, nulla intercedit familiaritas, qua conueniant, corpus humanum, & aurum; tantum enim distat metallorum, præsertim auri, temperamentum, à nostrorum corporum temperamento, ut in hæc illa transire, ueritque nulla ratione possint. Verū hoc Erasii dictum esset probandum, nisi multa etiam ralia uideremus dissentientia, quæ tamen postea conueniunt. Quis inter itruthi camelū & ferrū, inter stellam piscē, & cochleas, inter gallinas & serpentes conuenire quidquā putaret? res tamen ipsa secus probat; uti & de auro, cuius magna habemus experimenta; quāquam negligentia ac temeritas sycophātārū, qui cū omnia ferè ignorēt ad omnia temerè manus admouēt, multa cōtrā accidere fecerit. Aurum temperamento, si quid aliud, humano simile est, uti suprà diximus; eamq; ob causam, caloreq; suo ferè cœlesti, uires nostri corporis, uitalē potissimū, earūq; sedes,

nempe cor, cerebrum, iecur roborat, sanguinisq; ac spirituum substantiam puriorem, illustrioremq; reddit; qua de re haud omnino iniuria, mihi dixisse uisus est clarissimus Marsilius Ficinus, si perspicuitatem haberet aurum, iam cœli substantiam fore. Neque uerò putandum est, aurum huiusmodi præparationibus, ac destillationibus, non uiolentis illis, sed arte optimè factis, naturā ac uirtutes amittere, quando herbæ ipsæ, ac flores, q̄ multò debiliore substātia sunt, & facilè dissolubili, eā seruent, uti suprà memorauimus. Quamobrem Guainerius, de pestilētia egregiè tractans, & stillatitiam quandam aquam describens, de qua inferiùs dicemus; cū ad aurum hoc potabile peruenisset, licet, inquit, de auro potabili mihi uideatur absurdum, ut ex dictis Auicennæ, & Alberti Magni in suis de mineralibus elici potest, cū aurum sit materia ita perfectè cocta, sine quasi contrario mixta, ut uis ignis, absque alio auxilio, nihil aut parū agere in eam possit; habui tamen à duobus chymistis fided ignis, quòd ipsum facere proculdubio, absque salis ammoniaci, alteriùsue erodentis, aut uenenati mixtione norunt; imò cum quinta essentia aquæ uitæ, ipsum, ueluti ceram, fluere faciunt: Quod si fieri potest, cum hac aqua coniunctum, nihil dici efficacius potest. Hæc Guainerius.

FERRVM multi in medicina usus, quamobrem non iniuria thermarum aquæ ferum, aut chalybem referentes, imò uinum aquaue, in qua candens ferrum firrefinctum, poru, coeliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho, teste Dioscoride, auxiliatur; maximè autem uiscerum, iecoris præsertim, calidius temperamentum remouet, dissolutam uim confirmat: neque profectò iniuria; nam metallica ob densitatem substantiæ magis, altiusque imprimunt; & satis compertum est, ad lienem, laudatissimam esse aquam de spuratam, quæ è cotibus defluit, cum acuntur enses, aut thoracum ferreorum loriciæ circumaguntur. Quanquam autem ferrum, teste Aristotele 4. Meteor. 39. difficilè admodum lique scat, cum ipsius humidum nimia frigiditate coactum fuerit, sic ut omnino non liquabile uideatur; fatetur tamen ipsemet Philosophorum princeps ingenti igne liquari posse, propterea quod huiusmodi ignis dissoluat humidum, & crassiores ac siccas partes adurat; quamobrem quæ iuuare possunt ignem, ut separet terreas partes crassas, à tenui aqueo, ea citò liquare ferrum possunt, cuiusmodi sulphuris, & auripigmenti pulueres ab Alberto Magno, maximo Philosopho, scribuntur. Affir

mat autem Hieron. Card. multæ lectionis & eruditionis uir, libro de Varietate rerum 10. cap. 50. uidisse se oleum & aquam ferri admodum ponderosa: oleum autem nigricare. Celeriter utrūq; defluit, aqua intra duas horas effluere incipit, oleum intra duodecim, si rectè peragas. Ferrum tamen aliqui, igne primū uitrariorum, uiginti dierum spacio, in calcem redigunt. Soluunt aliqui eius elimatam scorbé, aqua separationis, seu quam fortem appellant, è chalcantio potissimū educta, qua abstracta, calcem illam ferri, aqua communī toties abluūt, dum omni prorsus acrimonia destituatur. Exiccatae calci; quam etiam aliqui faciunt, solo adhibito sale; affundunt acetum stillaticium, & repente balneo macerat, inde destillant; iterum affundunt, macerāt, destillant, idq; toties repetunt, dum ferrum in fundo instar olei resideat: ad ulcera manātia, & pleraque alia præstantissimum, & si rectè temperetur, multò quam ferrum ipsum, efficacius, ad ea omnia, quæ à Dioscoride, Galeno, & Aëtio de ferro scribuntur, præsertim languēti stomacho. Alij ferro in calcem redactō salis addūt, p pondere destillandi ferri, partē duodecimam. Ammoniaco adhibito melius, & facilius plerique oleum eliciunt; sunt & qui acetum adiungant. Nonnulli acetum stillaticium, ferro impositum, ubi colorem omnem contraxit, denuò destillant, abijciuntque

que acetum, quod primò purum ascendit, leuiore igne; quo aucto, humidior pars metalli, instar olei ascendit, remanentibus in fundo sæcibus; quod omnibus metallis, præter aurum, & argentum, hac ratione, pleriq; adhibent. Sunt qui à ferro in crocum, ope stillatitij aceri, adducto, salem ammoniacum, nouem, decemue uicibus, in sublime, ui ignis, tollunt: nam ferrum tunc in oleum abit, quod aqua stillatitia sæpius abluunt; chimicis magis, mea sententia, quàm Medicis in usu, præterquam ad ulcera; quemadmodum & illud, quod elicitur è stanno in calcem redacto, & aqua, forti uocata, soluto, ea ratione ut lapilli gignantur; quos aceto stillatio macerant in aquæ tepentis balneo, inde acetum destillant, aliudq; superfundunt, mox macerant, inde derrahunt, dum in fundo maneat, ceu oleum; ad uulnera recentia, & ulcera citò sananda efficacissimum. Idem in plumbi calce effici potest, sed acui acetum debet. Cæterū hæc omnia, ut extrinsecus adhibita à perito medico, iuuare possunt, ita interiùs præbere uix auderem, quod ab aquis acutis, & ignis ui, inimicam uisceribus qualitatem, & admodum perniciosam adipiscant. Quo nomine Theophrasti Paracelsi remedia cōplura, mihi admodū suspecta sunt; & pleriq; scribunt, Basileæ ad unum oēs, licet initio præclare adiuti uideretur, tamē intra anni spaciū mortuos esse,

esse quicunq; chemica eius pharmaca ex metalicis confecta in corpus assumpserunt: Maiore forsan laude dignus, si medicis quibusdā remedijs à se, ut aiunt, inuētis, cōtentus, perniciosiora nō quæsiuisset. Qui uerò putant è metallis, sola infusione, uires elicere, ij mea sententia falluntur, & aduersus eos faciunt, q̄ de metallis disputantur, non posse elixari, aut à calore nostro uinci; nam longè maiori opere, quàm infusio sit, attenuāda sunt priùs, & ad dissolutionem paranda. Itaq; semp parui feci eā aquā, quæ ad Trotulæ libellum, de mulierū affectionib. adscribi solet, cuius Eponymus ex libro quodā Germanico meminit, qua aiunt medicū res effecturū admirabiles, & quasi uatem fore. Accipit autem scobē argenti, æris, ferri, plumbi, chalybis, auri, spumæ argenteæ, & aureæ, ac styracē; hæc q; oīa primo die in urina pueri infunduntur; altero die in uino albo calido; tertio, in succo fœniculi; quarto, in cādido oui; quinto, in lacte mulieris, marem lactantis; sexto, in uino rubro; septimo, in septem candidis ouorum. Hosq; omnes liquores simul deinde lento igne destillant: nihil enim hīc uideo, quod superbos facere eos possit, qui huiusmodi remedio utantur; meliùs faciunt, qui metalla in calcem redacta, aceto stillatitio, sale tartari, aut huiusmodi quopiam acriore reddito, macerant ac soluunt, inde acerum destillant. Verū nisi
sal tar-

DE DESTILLAT. SECTIO II. 173

sal tartari ita elaboratum sit, ut eodem igne cum aceto ascendat; uix quippiam conducibile, ut interiùs sumatur, fieri poterit. Alij tenuè elimaram chalybis scobem candentem, ad sex, uel octo uices aceto acerrimo extinguunt, inde ter ab ea salem ammoniacum in sublime tollunt; sic enim facilè, uti suprà memorauimus, in oleum chalybis abit. Nonnulli calcem ferri, seu rubiginem anchorę, aceto stillatitio, quod quatuor digitis emineat, immergunt, & repentis aquę balneo macerāt, dum acerū colorē contrahat, quo tūc detractō, aliud imponunt, mox ubi coloratum fuerit, detrahunt, idq; repetunt, dum acerum nō ampliùs rubescat. Hoc acerum destillant, ferreęq; materię, quę in fundo remansit, optimè tritę, tantum aquę communis stillatitię affundunt, ut emineat, optimeq; mixta, duobus diebus macerantur, inde filtro percolantur; quodq; percolatum est, in uase reponitur, dum in salem degeneret: quem diligenter tritum, cucurbita uitrea incurua, luto incrustata, ui ualidi ignis destillant; nam oleum admodum rubrum educetur difficillimis iecoris, & lienis infarctibus laudatissimum, purgato priùs corpore, & tenuata humorum crassitie; sed non nisi parcè admodum, ac à peritissimo medico, qui corrigere medicamentum nouerit, exhibendū; ut enim maximè prodesse possunt rectè parata,

ra, ita si intēpestiuē, & non castigata præbeā-
tur, infinitum in modum obesse; Hæc autem,
qui cum superioribus coniunxerit, facile u-
niuersam dissoluendorū metallorum ratio-
nem, quantum ad usum medicum spectare
potest, cognoscer; quorum exhibendorum
modus, ut & stibij & præcipitati, de quo
mox dicemus, ex Dioscoridis methodo li. 5.
originem duxit.

De Argento uiuo. Cap. XXII.

Nihil ferè est, quod maiora à chymistis
tormenta passum sit, hoc argento uiuo,
quod Græci *ὁδὸς ὀρυγνῶν* uocant, quasi ar-
gentum aqueum, ac fluens; chymistæ uerò
mercurium; tamen si uideatur Plinius argen-
tum uiuum appellare, quod spontè nascitur,
hydrargiron uerò, quod ex minio factum, ar-
genti uiui uices implet. Neque tamen his
frustra tormentis subiectum fuit, quando ma-
gnus inde ad rem medicam, morbosq; diffi-
ciles pellendos usus manauit. Primum au-
tem quod ex eo conficitur, puluis est, angeli-
cus à Nicolao Massa Veneto, medico clariss.
appellatus, uulgo præcipitatum appellant;
exiccat enim corroditq; nullo dolore mollē
carnem, ac superfluum, & occultam remouet
ex ulceribus qualitatem, quæ malignum ac
quasi uenenatum quiddam sapit: ad hæc sistit
ulcera ne serpent, cancerenis aptissimus; in to-
phaceis

phaceis quoque tumoribus, ubi aperti sunt, durum, ac crudū, crassumq; pus dissoluit, sic ut uix par inueniri remediū possit: quo si toto curationis cursu utare, ad cicatricē ulcus adducit, quemadmodum se sepius expertum asserit Nicolaus Massa; præsertim uerò in ulceribus uirgæ, in quibus omnia superare remedia compertum est. Eligatur argentum uiuum purum, albicans, splēdens, optimē plūbo, unde etiam elicitor, depuratū. Huius accipe libram, cui in cucurbita parua uitrea superfundas aquæ, qua ab argento separatur aurum; separationis seu partitionis uocant; libram; cucurbitam in olla collocabis, cineribus inter cucurbitam, & ollæ parietem positis. Igne deinde primū leui, mox auctiore, nequaquam tamen uehementissimo, tota absumatur aqua; cuius rei signum fuerit, cū nihil fumi exit è cucurbita: in fundo, mercurius in calcem ac potius puluerem rubrum redactus uidebitur; Quod si puluis nō fuerit, tere ipsam calcem, & si quid uiui argenti adhuc commixtum reperiēs, æneo uase ad ignē admoueto, misceto q; dum quicquid in calcem redactum non est, euolet. Atq; hic puluis ille fuerit, de quo diximus, quiq; olim magno arcano, & magno certē usu habebatur, in ijs ulceribus de quib. meminimus, ubi pus, putredoq; ob malignam qualitatem impedimento sunt, ne ulcus sanescat. In callosis etiā sinibus

sinibus, & fistulis uocatis, uino eliquatus, atque etiam, iuxta Ioannem de Vigo, lixiuio, & iniectus, optimè conducit. Aquam autem separationis eliciunt ex chalchanti Rom. lib. 2. aluminis rupei, seu roche unc. 16. salis nitri libra; uitrea cucurbita retorta, luto optimè incrustata, his omnibus conclusis, adhibitoq; igne primùm modico, mox auctiore, eo potissimum tempore, quo crocea uasis facies uidebitur. Sunt qui cum hanc aquam acriorem postulant aluminis, salnitri, & chalchanthi quantitatem equent. Sunt & qui in recipiente uase, aquæ fontis purissimæ duas uncias, in singulas libras ipsarum rerum ponant Alij salnitrum non apponunt; & cum uolunt hunc puluerem conficere, in libram huius aquæ, mercurij unc. quatuor immergunt. Hæc autem aqua separationis, magno ipsa quoq; usu in medicina adhibetur: nam uerrucis tollendis optima est, in ano præsertim, ac muliebri pudendo efficax quoque cauterium in ulceribus malignis, crustosisque & prohibet ne serpant, in ore potissimum ac gutture; summoperè tamen cauendum ne deglutiat, & cum rosacea stillatitia miscenda; tantumque bis die tangendus est locus: quod & in ulceribus uirgæ, ac pudendorum seruandum est. Quamuis autem Ioannes de Vigo Genuensis, chyrurgus Iulij II. Pont. max. clarissimus, hunc angelicum, de quo diximus, puluerem,

rem, ut suum inuentum, doceat, rubrumque appellet, & secretum secretorum inter medicamenta corrodentia uocer, nihil tamen hac in re ei se debere Massa scribit, cum antea quam Ioannes ederet librum suum, ipse hunc conficeret puluerem, ita edoctus à sene Chemico, qui multa egregia experimento didicerat, ipsumque Massam plura alia docuerat. Non desunt etiam aliqui longè audaciores, qui luem Veneream; inueteratam, hoc puluere præcipitato per os exhibito, sanare tentant, & ut ægros decipiant, inficere ipsum aut carbonum puluere, aut medicamēto quodam cui angelico nomen est, consuescunt: quæ catapotia exhibita; catapotiorum enim forma exhibent; molestissimè aluum solunt, atque etiam uomitum magna perturbatione cient; cognoscitur autem ex hoc puluere esse catapotia composita, si frustulum auri, aut argenti fricueris; adhæret enim illi, & rubro colore tingit; coacti tamen plerique sunt has molestias mitiores reddere, aut omnino auferre, abluentes puluerem hunc aqua ardente optima, ter, quaterue; & qualibet uice ignem admoventes, ut ardeat; inde macerantes quatuor dierum spatio, aquis cordi conferentibus; prioribus percolatis, alias aquas affundentes, idque ter aut quater: Huiusque ita parati pulueris ad grana quinque præbent, mixta cum speciebus Diamoschi dulcis, &

Diarhodonis Abbatis, & Theriaca magna Andromachi: Datur doloribus coli affectis, & quartanis febribus, ac melancholicis optimo successu, si opportunè exhibeatur, admittis etiam, si ita res ferre uidebitur, margaritis, & alijs, quæ stomacho & cordi opitulantur. Huncq; præcipitatum puluerem, uti, & argentum uiuum, Antonius Musa Brasauolus, P. An. Matthiolus, & Gabriel Falloppius medici clarissimi multis se exhibuisse scribunt. Alij eum conficiunt ex mercurio, prius aceto, ac sale diligenter abluto, & cum auri purissimi sexta parte mixto, sicut malagma fiat, cui tantum aquæ imponunt, ut aurum eliquet, inde uti suprà diximus, præcipitatum puluerem elaborant, & abluunt. Quod uerò colicis, & quartanarijs præbetur, diuturno labore nonnulli conficiunt, id abradètes; quod ui ignis ascendit. Alij sic parant. Argenti sublimati unc. sex optimè terunt, inde cum pasta triticea fermentata miscent ac subigunt, digitis butyro inunctis, ne erodantur: Catapotia formant, è quibus in cucurbita uitrea positis, igne ualido, elicitor aqua, in cuius uncij sex, semuncia auri purissimi infunditur, in cucurbitula uitrea, luto incrustata; ubi incipit aqua incallescere, abraditur aurum, & tela quædam, aranearum instar, natat quæ cochleari ligneo uel corneo colligitur, totiesque id repetunt, dum tota aqua absumatur.

Has

Hastelas simul collectas, in eadē cucurbitula ad prunas cādentes adhibent, dū rubescāt; mox aqua ardēte macerāt, & exiccant; idēq; ter, aut bis efficiēt aqua rosacea stillatitia. Huius pulueris granū unū aut alterū, cū myrrha, mastiche, ammoniaco, & huiusmodi, miscēt, catapotiuq; efformāt, quod per os exhibitum; purgato prius corpore, lōgè tutius quā superiora, uidet. Parāt alij præcipitatū hūc puluerē albū, oleo sulphuris, quā aquā appellam, cū argento uiuo æquis portionib. mixto; nā uiginti quatuor horis in cucurbita simul macerant, inde deinde admoto, tota humiditas absumitur, dū albescat: alij oleū sulphuris destillāt, quod multò acrius redditur, quā prius fuisse; Hoc præcipitato puluere, utimur tantū exterius, ad ulcera contumacia; egregiè enim carnem putridā corrodit, sed maiore dolore. Sunt qui mercuriū stanno cogant, inde in scutella aurea, quę innatet in aceto optimo, impositum, aqua ardente obruūt, postea admota flāma accēdunt; id toties repetentes, dū omnia in oleagineam substantiam abeāt. Granum huius exhibent cū generoso uino, ut sudorē proliciat, contesto multis stragulis corpore. Alij cogūt mercuriū, non quidē stanno, sed aqua ex ouorū candidis, & eorum testis in calcē reductis, stillatitia: quemadmodū, & alij puluerē præcipitatū ter igniūt, & aceto acerrimo extinguiūt. Pleriq; etiā oleū mercurij;

ulceribus optimum, conficiunt, ipso posito in uase recipiente, ut in eum aqua è salnitro, & alumine rupeo usto, ui ignis, stillatim cadat; idq; bis reperunt; quæ autem prima uice in eum aqua cecidit, elicitur, ac per horam, in uase optimè contesto, reuerberatorio igne, exiccatur; inde rursus in recipiente uase ponitur, ut in eum, denuo aqua cadat. Quidam mercurium, unà cum chalchantho ac sale cōmuni in sublime elatum, aqua dissolunt è chalcantho & salnitro stillatitia, mox destillant; nam primò exit ipsa aqua, deinde albedo mercurij, cuius fæces in fundo ustæ uidebuntur. Hanc destillationem reperunt, dū nihil fæcum remaneat: Cancro id ac sinuosis ulceribus conducere plurimùm, affirmant.

De Stibio. Cap. XXIII.

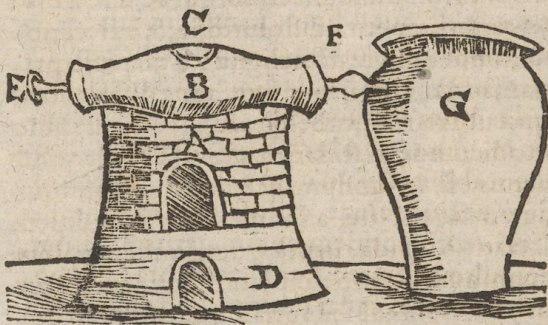
STIBIVM, quod uulgo Antimoniū uocant, uim habere deiectionem, etiā ueteres nouisse uidetur, licet multi contrà putent. Nam, uti suprà memorauimus, Dioscorides capite de cucumere syluestri lib. 4. ita de elaterio scribit. Bilem ac pituitam utrauis parte extrahit; optima suspiciosus est purgatio. Quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo, & stibij quod colorare sufficiat, ex aqua, erui magnitudine, catapotia dato. Non desunt, qui huius usum in uacuando im-

do improbet, sed si ratione fiat ac tempesti-
 uè, & in morbis, qui, ut materia fixa, tenax-
 que detrahatur ualentes uacuantium medi-
 camentorum uires postulant, curadeò im-
 probetur, planè nescio: eius laudes satis egre-
 giè Petrus Andreas Matthiolus, luculentis-
 simis suis in Dioscoridem commentarijs,
 scripsit, quamobrem non est, ut nos meliora,
 aut maiora addere frustra conemur; præfer-
 tim cùm nemo non in medicina exercitatus,
 admirabiles, si tempestiue sit datum, effectus
 potuerit pepercisse. Neque mea sententia, li-
 cer plumbo sit proximum, sic ut facile in il-
 lud degeneret, timendum est, quod de plum-
 bo diximus in aquis stillatitijs, cùm in cor-
 pus stibium non ita digeratur, & excoctum
 sit uehementi ignis ui, & admodum pauca
 quantitate sumatur. Nam cætera quæ dici
 possunt, de modo deiiciendi: quia si aduerse-
 tur nature corporis, & uiolenter agat, & hu-
 iusmodi, dici etiam possent in elateriũ, scam-
 monium, colocynthim lapidem armenũ, tur-
 petum, & similia, quæ cùm cordi, iecori, & uē-
 triculo totius proprietate substantiæ noceāt,
 eorum tamen in officinis frequēs usus nunc
 est, & frequentior apud ueteres fuit, neque
 tamen reijciuntur, aut damnantur, imò inter
 cordi opportuna medicamenta ab Auicēna
 recensentur; nam si corrigi hæc dicunt, idem
 etiam stibio multis præparationib. cōtingit;

illisq; stibium præstat; quòd cū, teste Arist. 1. sect. Probl. 43. acerbitas, acor, malusq; odor medicamenta comitentur, quæ aluum sol-
uunt, eò quod genus medicamentorum, ci-
bo contrarium est, id tamen stibio non acci-
dit, quod omnis est penitus saporis expers.
Et si Dioscorides lib. 5. cap. 49. squammam
aëris præbet, ut pota ex aqua mulsa, aquā tra-
hat, & quosdam ait, quos non reprehendit,
eam farina subactam dare in catapotio, quā-
to id libentius concessisset stibio tot modis
purgato ac correcto? Itaque stibij optimè pa-
rati abusus potius, quàm usus poterit impro-
bari, cum plerique reperiantur Empirici, imò
longè empiricis peiores, qui passim nulla ha-
bita ratione, & incipientibus morbis, crudis
quæ & optima ualitudine præditis illud ex-
hibeant. Quod uerò ad eius parandi ratio-
nem attinet, sunt quidam qui è stibio aquam
eliciunt; quinctam ab ipsis uocatam essentia-
m; cuius uires admodum mirabiles prædi-
cant, arcanumque arcanorum appellant. Sic
autem scribunt. In puluerem tenuissimum
redigas stibium, ut è minera detractū est, po-
nasque in aceto destillatione excepto, dum
acerum, moderatis prutis candentibus ap-
positum, colorem contrahat; tum enim detra-
hitur acerum, nouumque reponitur, hoc re-
petes, donec nullus amplius color inde cō-
trahatur. Vniuersum hoc coloratum acerum,
uitreis

uitreis uasibus destillet; in fine per rostrum uitrei alembici, uidebis quasi mille uenulas descendere, guttis, sanguinis instar, rubentibus. Hanc aquam parem habere in rebus naturalibus negant, superareque aiunt mellis dulcedinem longo interuallo, & tandem mirabiliter extollunt; asseruntque omnium uulnerum dolorem auferre, eaque sanare: quadraginta autem diebus fimo obruta, uasi uitreo diligentissimè clauso, macerant, ac ut ipsorum uerbo utar, putrefaciunt; tuncque maximarum rerum auctor habetur. Sed uel isti falsa scribunt, uel acetum stillatitium ammoniacale, aut huiusmodi alijs acrius reddere necesse est, aut stibium parare, in calcemque reducere, alioqui nihil acetum stillatitium efficiet; neque etiam hac ratione ascendet stibiū, sed tantum acetum; calx autem stibij in fundo manebit, quæ loco humenti posita, in oleum abibit. Quam uerò parandi stibij rationem, ut aluū soluat, doctissimus Matthiolus suis in Dioscoridem commentarijs adscribit, consulto prætereo, quod satis nota sit, & nostri instituti excedat limites; illud tamen non inuoluam silentio, esse quosdam, qui, ubi in calcem stibium optimè redactum est, sicut fumum non emittat, salem fossitium, & ammoniacum addant, cum Matthiolus chrysocolle factitia utatur: quanquam melius, mea sententia, fieret, si stibiū crudū nō apponeret.

Alij ut laborem assiduè uersandi fugerent, uas fictile extruunt, ea forma, cuius est uas B. in cuius summo latere foramen C. apponunt. Hoc autem uas, stibij crudi in puluerem redacti, semiplenum, locant transuersim summo furno, quemadmodum conspici potest in figura subscripta A. B. C. D. uasculum deinde E. forma cyathi, uitreum alteriusue materiae ad os uasis B. adhibet, rimis optimè stipatis, ne quid fumi exire inde possit, quemadmodum ad eiusdem B. uasis fundum aliud est canale, oblongum, fictile, ea figura, cuius est F. in medio enim latior conspici tur: hoc desi-

nit in uas G. quod magnū est, & fictile, ad eorū instar, quas uulgo Verrinans appellamus, seruadis è flumine aquis; ad assiduum usum; aptissimas. Igitur ignis adhibet è lignis aut carbonibus in ipso furno, per ostiū A. in uas attem

autem E. assidue follibus insufflamus : nam id stibij, quod in calcem uersum est, protruditur in uas G. colore albissimo ; fumus autē per foramen C. exit: quapropter sub dio fieri hæc debent, aut sublato in fumibulo. Eo stibio, ita uti primo fit, albissimo, uti possumus, sed melius fuerit, si eliquetur, & in lamellas, quæ modò chrysopatios, modò granatos referunt, cōcrescat. Idem, alij, tribus ollis fictilibus quarum unius fundus perforatus in alterius ore collocetur, peragunt, ferreo stylo, assidue stibium, quod in postrema olla inferius est, in puluerē redactum, agitant: ascendit enim album. Sunt etiam qui ad unc. 4. salis tartari, repetita, dissolutione, & exiccatione, omni acriore ui maligna, si qua fuit, priuati, addunt stibij unc. sem. aqua dissoluētes, quæ ubi refrixit, rubescit, & cogi aiunt ; huic modicum aceti stillatitij affunditur, ut quod acrius est, in fundum secernatur : effunditur autem liquor iste, affunditurque aqua dulcis stillatitia tepida, sæpius, dum nulla amplius acrimonia gustu percipiatur. Tunc exiccatur in puluerem rubicundissimum, cuius est dosis ad granū unum, uel dimidium; sed certa aliqua temperatione indiget : de qua non est quod modò scribamus, cū nimium forsan in his, quæ destillatione non efficiuntur morati simus: neque enim desunt, qui alia uia, at maiore labore, stibium in sublime efferentes, ui

ignis in calcē uertunt. E' stibio oleum destil-
lat saccharo adiecto, de quo diximus cū de
saccharo scribebamus. Aquam nonnulli è sti-
bio sic eliciunt: stibio, in sublime uti docui-
mus, uel alio modo, ui ignis, elato, tantum a-
quæ ardentis, ut tribus digitis superet, affun-
dunt, balneoque aquæ tepentis, duobus die-
bus, macerant. Alij stibium cum æqua salni-
tri portione in calcem redigunt, ad ignem
deinde reuerberationis, seu uitreariarum
fornacum, diebus quindecim, tritum in pul-
uerem, sinunt: huic tantum aquæ ardentis
superfundunt, quantum tribus digitis emi-
nere possit, mox octo diebus, uase optimè
clauso, circulo agi permittunt. Huius aquæ
drachma, si cum iure aut uino sumatur, infra,
supraque corpus, omnibus humoribus, mi-
nima molestia, liberat. Febris tertianis,
simplicibus ac nothis; assiduis, malignis, si
tribus diebus, drachma quotidie sumatur,
opportunè plurimum conducit. Accipiunt
alij stibij libram, argenti uiui sublimati unc.
2. igne uehementi, recurua cucurbita, destil-
labit oleum uulneribus malignis admodum
salubre, & ἰσχυροτάτου optimum est, quod si a-
crius uolueris, argenti sublimati pondus au-
geas: Illud tamen perpetuò animaduerten-
dū, ut totū uas recuruū, cineribus calētibus,
inter destillandū, operiatur, alioqui oleū seu
aqua gelascit, neq; manare potest. Ad fæces
affun-

affundunt nonnulli aquā ardentē, quam post 24. horas eliciūt per arenā, exit primò uinū, deinde oleū, lucidū, flauū, rubrum in fundo manens. Albus liquor qui primò educitur, ad ulcera, serpigines, clauos, callos, uerrucas, atq; huiusmodi, ualet: item ad fistulas, cancerum, podagricos rophos, & uicia cutis. Flauus liquor qui secundo loco emanat, magna cautione, per os adhiberi potest, sed ad granum unum aut duo, desperatis casibus, in sputo sanguinis, spirādi difficultate, coli doloribus, paralyti, frigidisq; omnibus affectibus: quod etiam facit, sed multo efficacius, oleum quod postremò rubrū fluit, cuius usus exterius tutior, interiùs admodum mihi suspectus est. Vinū quod primò exijt, coli doloribus prodest, & asthmatis, & sputo sanguinis, modica copia atq; id cū aqua ardēre. Vbi em̄ argentum sublimatum ingreditur, aut parcè admodum, aut nulla ratione, nisi mixtū, castigarumq; optimè per os exhibendum est: ego autem libentiùs abstinerem. Addunt alij salis fossitij, seu gemmæ præparati, æris usti, cuiusq; unc. 2. salis ammoniaci, mercurij crudi, singulorū unciam; quiq; liquor ante alios manat, ad sistendū sanguinē ē uenis fluentē, & carnem ulceribus supercreſcentem erodēdam, aliaq; huius generis multa optimus scribitur. Nec desunt, qui mercurium sublimatū, repetita septē aut octo uicibus sublimatione, ante

ne, ante puriorem reddant; ipsumq; stibium, tartaro ac salnitro additis, ui ignis è fæcibus eximant, regulumq; uocatum, râtum sumât: què regulum, alij, aqua separationis, in quam sal ammoniacus iniectus fuerit, irrigant, sex uicibus, totidemq; desiccant, & eadem tandem aqua dissoluunt, quam deinde commiscunt cū alia eiusdè generis aqua, in qua fuerint auri folia dissoluta; postea uitrea cucurbita recurua, optimè luto incrustata, sexies, septiesue destillant, qualibet uice, quod destillauit, quodq; in sublime ualis euolauit, ad suas iterum fæces, affundentes. Postrema destillatione, quod in fundo manserit, eximitur, teritur, figulinoq; uase super prunas accensas, ferreo stylo, perpetuò agitâdo, ac uersando, incalescit, dum rubrum colorem concipiat, uniuersumq; aquæ separationis uirus, abeat; abluitur deinde diligenter calente aqua dum omnem prorsus falsedinem exuat, affusaq; mox optima aqua ardēte, sic ut quatuor digitis emineat, uase clauso, cineribus calidis, maceratur ad sex dies, ter quolibet die agitando: destillat inde aqua ardens, calentis aquæ balneo, exiccataq; ac tritæ materiei, aqua rosacea stillaritia, mosco imbuta, affunditur, idemq; seruat, quod in aqua ardente dictum est. Huius pulueris ad tria, quatuor atque etiam quinque grana, ut morbi, uirium, ac temperamenti ratio postulauerit, exhibe-

DE DESTILLAT. SECTIO II. 189
exhiberi potest, additis aquis, quæ morbo cōducant, & cordi conferant. Sunt, & qui in portione eiusdem aquæ separationis, argentum uiuum, optimè purgatum, dissoluant, & cū duabus, de quibus diximus, aquis Reguli, & auri, misceant, cæteraq; uti dictum est, efficiant, uerùm prudens medicus addet detrahétue, ut oportunū magis uidebitur, nequaquam præterita mercurij, stibij, & aquæ separationis natura, humanæ aduersa. Nonnulli ex libra stibij & selibra tartari albi crudi, ubi macerata fuerint aceto stillatitio, acerrimo facto, oleum eliciunt; ad multa commodum, p̃soræ præsertim & lepræ.

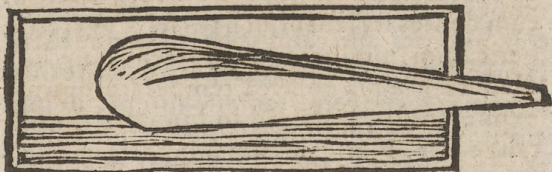
De Sulphure. Cap. XXXIII.

SULPHUR aquam & oleum præber; aquā, à Iacobo Syluio, oleum, uulgari appellatione, dictam, passim omnes ferè parant, sulphur ipsum igne incédentes, locato superius uase uitreo aut uitro oblinito, ad æris cāpani formā, quo uase colligit sulphureus uapor crassus, qui primò crustā circa uas ipsum gignit, mox in aquā cogitur, q̃ in uas subiectū, planū, & satis amplū, in cuius medio, sulphur, uasculo locatum, uritur; destillat. Sunt & qui rostrum ipsi uasi superiori addant. Hoc autem oleo, ac potius aqua, utimur egregiè ad dentes cū dolent, præsertim ubi foramen habent, in quo putrescunt humores, & quæ extrin-

extrinsecus accidunt; exiccat enim hæc aqua egregiè; confert etiam ulceribus pulmonis, cum minus lædere uideatur, ac potius magis iuuare, quam oleum Chalcanthi, quod acerbi nonnihil habet. Itaque tabidis, qui pulmonis laborant ulcere, ad guttas decem, cum zupij uiolacei unc. 2. aut alterius poculentæ rei, quæ pectori amica sit, frigidiore cœlo præbetur, admirabili successu; quod & plerique uetustiores tradiderunt, & nuper Horatius Augenius, medicus ætatis nostræ eruditissimus, libro suo, sanè quàm docto, de modo præcauendæ pestilentie, testatur, quem mihi librum, Vincentius Carrarius Rauennas, Iurisconsultus Tolentinatium Prætor, dono dedit. Ego quoque ut nouissima referam, uidi anno 1579. mense Martio Rauennæ in nobili iuvene, qui iam copiosa destillatione, & empyemate laboras, deploratus habebatur, ipsiusque pulmonis substantiæ nonnihil sputo reiecerat, cuius testes adhuc multi supersunt; usu autem huius aquæ, ope Diuina, conualuit, & nunc uiuit incolumis, & ualida iuuentute. Pestilentie etiam tum curandæ, tum præcauendæ optimū hæc aqua remedium est, si cum iure pulli, alteriusue boni succi, in quo decocta fuerint ex ijs quæ corroborant, aliqua, ad uncias quatuor, guttæ sex aquæ huius sumantur: ad hæc lumbricis, colica laborantibus, obliuiosis, resolutis,

solutis, conuulsis, apoplecticis, si cum aquis proprijs detur; ad stomachi frigiditatem, si guttulæ duæ, cum uino cretico præbeantur, prodest: ad top hos etiam auferēdos, qui circa dentes nascuntur, optimè facit, præsertim cū dentes ita labant, ut si res ferro ageretur, periculum immineret, ne caderent. Itaq; hoc oleo cū aqua rosacea temperato optimè expurgantur, gossipio in sumitate specilli tangentes. Pleriq; oleum sulphuris ita eliciunt, accipientes urinę puerorum lib. 16. antea despumata, calcis uiuæ recentis lib. 3. simul ferueant ad tertias; mox per filtrum excolentur; tum addentes sulphuris uiui, optimè in puluerem redacti libram, simul ferueant, dum medietas absumatur, in uase uitreo, aut uitro oblinito, inde per filtrum percolatur, postea uase uitreo, pilæoque rostrato imposito destillat liquor, primò perspicuus, deinde oleum aureo colore, quo ad neruos cōtractos, ad cancrum, malignaq; & antiqua ulcera, & ad frigidos affectus, exterius utūtur. Alijs sic paratur hoc oleum, ut Gabriel Falloppius Mutinēsis, medicus ætatis nostrę, iure ac meritò celeberrimus, docet; non quidē eo libro, quē de arcanis remedijs, Italica lingua, illi falso adscriptū, & typis Veneris excusum, legimus, indignū eo clarissimo uiro; sed in tabula cauteriorū, quā in auditorū suorū, è quibus erā ego unus, gratiā, ipsemet imprimēda curauit.

rauit. Sulphur ignem non expertum, cū urina pueri octo diebus in fimo equino calido macerato: habeas deinde catinum magnū huius figurę ualde cauū in quo hoc modo colloce-

tur cucurbita luto incrustata, quę sulphur cōtinet, prius tamen instrato fundo catini, cinere calidissimo, & prunę addantur, dum tota humiditas egressa sit, quod eadē ratione cognoscitur, qua in oleo uitrioli dicemus; addatur deinde recipiens uas, & rimę stipentur glutine ex farina & candido oui, linteo circumducto. Postea carbones flagrantissimi assiduē, ac assiduē supra cinerem illum calidum aggregentur, donec spiritus atque oleū egrediatur, quod colligendum est: ut oleum chalchanti, & similis est usus. Sunt etiam qui uitella oui assa, & resinam teribinthinam æquis portionibus cū sulphure miscēt, oleūq; inde, igne cinerum paulatim aucto, eliciunt, malignis ulceribus, dolorificis, ac uirulentis admodum conducens. Qui uerō ad librum Troculę adscribunt aquam, è sulphuris & salis

salis usti, cuiusq; lib. 2. tartari albi, & carbonum ligni auellanarū singul.unc. 4. salis petræ unc. 3. & aquę ardētis lib. quatuor, huicq; aquæ sæpiùs destillatæ, incredibiles tribuunt uires, ij, meo iudicio, falluntur; neque enim omnes morbos depellere, calidos præsertim, poterit, cū calidissima sit; neque tueri iecur calidius, imò nec temperatū, ac potius uehementer nocere, tametsi aurum, ut ipsi aiunt, in ea sit dissolutum; nimis enim ardēs, nimis naturæ aduersa est. Melior est eorum methodus, qui sulphur aqua ardente imbuunt, mox incendunt, ut portio omnis aquea absumatur, reliquum deinde, iam exiccatum, destillant uti oleum philosophorum. Quod uerò è sulphure, oleo tartari ad duplum sui pōderis, repetitis exiccationibus, imbibito, & loco humido posito, fit oleum, fistulis appellatis, cancris, huiusmodiq; ulceribus optimū, prætermitto; quòd ad nostrum institutum minimè faciat; quemadmodum & cū sulphur in aqua ardente feruet, dum enatet lentor quidam, oleum uocatū, quem concha excipi iubent, aliquoties mutata aqua, dum satis olei collectum sit, quo demersum corporibus argētum uiuū; quod in illitionibus pro lue Venerea, & huiusmodi morbis

contingere quandoque solet; elici foràs

putant, si statim à balneo quis

inungatur.

N

De

De Chalcanto. Cap. XXV.

EX Atramento sutorio, quod Græci ^{χαλκας}
^{κανθος}, Itali Vitriolum dicunt, oleum cō-
 fititur pari ferè modo : Romanum mi-
 tius est, Germanicum acrius. In olla exuri-
 tur igne fornacum, uel inter carbones, dum
 omnis exierit humiditas, & colore rubro e-
 uadat : inde ubi refrixit, in mortario optimè
 tunditur, moxque in cucurbita, uel pomo ui-
 treo, seu leuto appellato, luto sapientum in-
 crustato, in reuerberatoria fornace, sic ut col-
 lum deorsum parùm uergat, ponitur : adhi-
 betur ignis primò lentus, uel ex carbonibus,
 uel ex lignis siccissimis, primùm tenuiori-
 bus, mox solidioribus, crassioribusque, dum
 omnis siccetur humiditas, si qua fuerit, aut
 nisi antea fortè fuerit siccata; cuius illud fue-
 rit signum, si detersum, siccaturumque gladio-
 lum ori cucurbitæ appones; nam si adhuc
 quidquam fuerit humiditatis, reddetur gla-
 dioli superficies humida; sin uerò sicca per-
 maneat, nihil humiditatis inerit. Tunc ap-
 ponatur uas recipiens, satis magnum, ne uis
 uaporū, quæ uehemens esse solet, illud fran-
 gat, optimeq; stipatis rimis, ignis augeatur,
 ut fumus ac spiritus ex chalcanto in recipi-
 ens uas transmittantur. Cumque egredi hali-
 tus cœperit, statim est recipiens uas, linteo,
 aqua frigidissima madente, contegendum,
 &

& cū siccatum fuerit, reperendum, donec egredi spiritus desierit. Potest etiam lintei huius madentis usus omitti, si metus sit, ne fortè ob tenuitatē uas recipiens frangatur: Quāobrem qui oleum hoc cōficiunt, furnum exigunt loco humido, & sub diuo, ut ambiens aēr, illud, absque fractionis periculo, agat, quod linteū faceret, halitusq; denset ac colligat. Vbi nullus ampliūs halitus, seu spiritus egredietur, quod aliquibus biduo contingit, subtrahendus ignis, dimittēdaq; ut frigescāt, omnia; summaq; diligentia disiungenda uasa, & colligendū oleum: quo inciduntur abscessus, & quæuis durissima caro. Vsus est, ut conficiamus gladiolum ex ligno oleę, ut docet loco memorato Falloppius, & cū illo, tacto uix oleo, secando, perforandoq; reliqua opportuna agamus. In pestilentia, pestilentibusq; febribus, ephemera excepta, egregium certē remediū habetur, atq; ubi opus est corpora, phlegmate, malisq; referta succis, *κακός* *χυμός* appellāt, à morbis tueri, idq; cū purgata prius fuerint, sic ut uix quidquā possit efficacius reperiri ac ualētius. Sed liquore indiget, quo cū misceatur, quiq; eius acrimoniā ac uehementiā corrigat: canicularib. dieb. eo abstinendū, nisi ingens urgeat necessitas; stomachū roborat, appetentiā excitat, infarctus expedit, putredini resistit, & renū affectib; prodest, qui ex stipitatione ortū ducāt. Pueris duę,

trésue guttæ cū aqua acetosæ præberi consueuerunt grandioribus natu, ad quinque, & sex guttas exhibent. Sunt qui in ætate consistentiæ ad unciam ascendunt, cum unc. i. & sem. sirupi ex acore citri, & uncijs quatuor iuris pulli, in quo opportunæ morbis herbæ efferbuerint: habenda tamen ubique temperamenti ratio; nam humidioribus, sæpius, ac maiori copia; siccioribus parcius exhibendū; atq; ego uix unquam drachmam superarem. His qui sese à morbo reficiunt, mirificè conuenit, caloremq; instaurat. Plerique octo horis oleum hoc extrahunt, in furno superius contecto, quibusdam foraminibus ad latera factis, ut expirare possit; ibi retortam cucurbitam, luto diligenter munitam, ponunt, ignemque leuem primi gradus succendunt, post aliquod temporis spacium, uti hora tertia augent ad secundum gradum; rursus tempore medio, ad tertium gradum ascendendum, ut prunæ cucurbitam attingant, ad eiusque partem mediam ascendant. Hora septima, ad quartum ignis reuerberatorij gradum ueniendū est, ut prunæ superius cucurbitam, & ad latera totam circumdent: hic autem ignis adhibendus erit, dum uas recipiens, non amplius sit coloribus eius materiæ infectum. Sunt qui oleum hoc aqua ardente sæpius perfundant, & aquam abstrahant, ut efficiatur minus acre, ac magis tenue; Sed
ut de

ut de tenuitate uerum puto, ita de acredine, contrà accidere, ob ignis caliditatem, ac tenuitatem ipsius, crediderim. Pleriq; ad chalcanti iam igne rubentis libram, aquæ uitæ optimæ libras quatuor addūt, & per tres dies balneo tepente macerāt; ignē mox cinerum molli, aquam eliciunt; deinde auctiore, oleū, quod quinque, aut sex horarum spatio, nisi erraueris, prodibit; ad chalcantum nonnulli mel addunt, & aquam detrahunt, sinuosis, malignisque ulceribus, si rectè adhibeatur, maximè commodam.

Balsamum. Cap. XXVI.

MULTI de balsamo conficiendo, Matthioliq; præsertim, ac Fumanellus tractarūt, multaq; ac penè innumerabilia in manuscriptis legūtur, sed hoc ego potissimū probare cōsueui, quod recipit myrrhæ, aloës hepaticæ, nardi indicæ, thuris albi, lachrymæ sanguinis draconis, croci, mumix, opopanax, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, mastiches, styracis calamiti pinguis, gummi arabici, singulorum drachmas duas. Ladani, castorei, cuiusque drachmas duas & semis: moschi drach. semis. resinæ terebinthinæ ad pondus omnium: destillet oleum, ut ars postulat: est autem descriptio hæc Petri Aponensis, medici sua tempestate clarissimi, capite de cordis affectibus: hoc uno dif-

ferens, quod cū ipse ponat gummi styracis liquidum, nos calamitum apposuerimus; ea ratione, quod & difficilè hoc æuo fortasse sincerum liquidum inuenias, & iam scripta fuerit myrrha, cuius pinguitudo recentis, styrax liquidus est; & fortasse cū Aponensis, gummi styracis dicat, uoluit calamitum intelligere, cuius lachrymę ea uis est, ut nequaquam nos hīc illam inseruisse pœnitere debeat. Appellat autem liquorem hunc Aponensis, medicamentum omnium medicamētorum in celerī cordis roboratione, ipsiusq; uirium restitutione; quo si cadauera perungantur, nequaquā putrescere ait. Cū uero hoc remedio, extenuata corpora restituere ac roborare cōsiliū fuerit, temperandum erit aqua rosea, eo inungens, à ceruicis initio ad renes. Febrium rigores pellit, si ante accessionem; eo repente, ungatur spina; pari ratione in syncope adhibetur, eiusq; parū sub lingua, in auribus, naribusq; si res urgeat. In uteri strangulatu, epilepsia, & huiusmodi alijs morborum generibus cū uino odorato prębetur: melancholicis quoque, & ijs, qui absq; causa tristantur, languidisq; sunt uiribus, & bello debilitati, ac lassitudine laborant, maximè prodesse auctor est Aponensis. Cæterū cū alij pauciora, alij plura apponant, aut detrahant, infinita propè horum liquorum diuersitas orta est; nam aliqui uehementer laudāt, quod

quod habet resinæ terebinthinę libram, thuris, mastiches, myrrhæ, cuiusq; unc. sem. ladanii, nucis moschatę, caryophyllorum, galægæ, zedoariæ, carpesij, sing. unc. semis. foliorum daphnoidis pugillum, succi ebuli, & cucumeris agrestis, cuiusque unc. tres: rediguntur in puluerem, quæ redigi apta sunt, omnibus deinde mixtis, destillatione excipitur aqua, apum, uesparum, canum rabidorum, & reptilium uenenosorum ictibus, si inungantur, plurimum conducens; magna autem utilitate Hydropicorum uentres inungi tradunt. Alij accipiunt, resinæ terebinthiux lib. duas, olei laurini unc. tres, cinamomi, spicæ, cuiusque unc. 2. caryophyllos quinquaginta, folij unc. duas. Euphorbij, baccarum lauri, gummi hederæ, singulorum unc. semis. chalbani, castorei, cyperi, cuiusque unc. sex, regularum bis coctarum, & recenter à fornace extractarum, statimque in oleo communi extinctarum, inde in tenuissimum puluerem redactarum, lib. sem. ponatur hic regularum puluis in fundo cucurbitæ, reliqua misceantur, & superponantur illi pulueri, apppositoq; rostrato pileo, ac rimis accuratè stipatis, igne leui adhibito, primò exhibet aqua, quam seorsum seruare debemus; aucto mox igne, habebitur oleum, quod balsami uires æquare creditur; calidum enim & siccum est & mirificè penetrat, frigidisq; omnib; morbis, neruorū

præsertim, apprimè conducens; nam linguæ paralyfim, & oris, ac uirgæ, ad hæc epilepsiam, membrorum tremorem frigida ortum causa, dolorem dorsi, renum, artuumque potum & illitum, plurimùm iuuare scribunt; aduersus morsum scorpionum, serpentum, canis rabidi, & uenenatorum, quæ uirus eiacularitur, utiliter adhibetur: eadem ratione si quis hyoscyamum, opium, cicutam, & uenena huiusmodi sumpserit, hoc oleum, uino tepido, haustum, & illitum conducet; uocem amissam restituit, strumis, & carni in ulceribus supercrescenti resistit; memoriam auget, occipite opportunè inuncto; ad surditatem facit, ad uteri dolores ac dentium, quos frigiditas, aut flatus crassiores pepererint. Quæ primo loco manauit aqua, melior censetur potu, sed sola nõ exhibenda est, quemadmodum neque oleũ, sed cū aliquo liquore, morbis, quorum quærimus curationem, proprio. Arnaldus Villanouanus, sua tempestate, medicorum facile princeps, eadem ferè ratione balsamũ suum, arte parat; non tamen apponit lateres antiquos, non spicam, non folium, non euforbiũ, neque chalbanum, castoreum, aut cyperum, sed horũ loco ponit euphragiam, ladanũ, thus, & mastichem, easdemque illi uires tribuit, illitaque ter frõte, cohibere lachrymas scribit. Sunt qui aquã ardentẽ, uinũue odoratũ addant, & chelidonium, semẽ hypericonis,

riconis, rubiam, lumbricos terrestres, tormē-
 tillam, dictamnium album, gummi elemi, sar-
 cocollam, saluiam, nucleos pineos, benzui-
 num, succum chamepithyos, herbæ paraly-
 sis, coccum infectorium, & pleraq; alia, quæ
 facilè prudens medicus conficere nouerit,
 morbo curando opportuna; quamobrem nō
 est, ut in re non necessaria, uerba conteram
 præsertim cū Ioannes de Vigo, atq; itē alij,
 multa ac magna de his scripserint. Hæc autē
 inuenta sunt omnia, & excogitata, postquam
 uerus balsami liquor, aut haberi omnino de-
 sijt, aut saltem parcissimè habetur; illius e-
 nim uices implere hac ratione conati sunt,
 nec irritō quidem, mea sententia, euentu;
 nam liquores hi, strenuè calefaciunt, siccant,
 attenuant, aperiunt, digerunt, putrediniq;ue
 maximè resistunt, & olea, uulneribus, etiam
 capitis uel fracto cranio, malisq;ue ulceribus,
 & punctiōibus neruorum egregiè condu-
 cunt, eademq;ue ratione occidunt uermes
 ac serpentes: Quamobrem aliquo ex his stil-
 latitijs liquoribus, supplerem ego potiùs ui-
 ces opobalsami, quàm, quod plerique fa-
 ciunt, oleo è nuce myristica, aut myrrhæ sta-
 tē; nam hæc, non scribuntur eam habere, to-
 ta substantia, uim aduersus uenena, quam ha-
 bebat opobalsamum, quamq; Theriaca po-
 stular, & quam stillatitij hi, de quib. dicimus,
 liquores, si rectè parentur, habent: atq; huius

etiam sententię, Syluium, medicum ingenio, & eruditione clarissimum, fuisse reperio, dñ de oleo philosophorum Mesue scribit, putatq; huiusmodi oleum loco ueri opobalsami, Theriacę, Mithridato, diacurcumę, aureę Alexandrinę, miscendum. Qui uerò in theriaca & cæteris antidotis uice opobalsami, oleo myrrhæ, utuntur, ij sic illud conficiunt, Myrrham optimè tufam, in massam cum succo rosarum cogunt, & loco calido, duobus diebus, totidemq; noctibus, macerant; inde uase uitreo, stipatis diligenter rimis, sabulo optimè circundato, destillant, igne satis ualido; exit primò aqua, colore flauo, odore myrrhæ, & ubi interior siccari humiditas incipit, minuitur ignis, ne tetro odore inficiatur: ubi refrixerint uasa, iterum repentis aquę balneo destillatur, & oleum elicitor, quoad ulcera colli uesicę, derugandamque faciem utuntur.

Aqua in tenebris lucens. Cap. XXVII.

CICENDVLAS, seu nitedulas doctissimi quidam uiri putant præstare aquam posse, quæ in tenebris luceat; cùm enim hæc animalia, muscæ magnitudine, æstiuis noctibus uolantes, micare ac splêdere uiderint, facilè ex his liquorẽ posse fieri collegerũt, q in tenebris fulgeat. Sic aut faciunt.

faciunt. Eorum caudā à corpore recisam porphyrite lapide conterunt, & diebus quindecim, uel plusculis, sub fimo, uase uitreo, condunt; fueritque præstantius ne latera contingant, sed pendeant: elapsis aut diebus, fimo, uel calētis aquæ balneo uase imposito; & cōmodato; paulatim luculentum & stillatitiū liquorē subiecto uase recipiunt, ac perlucido crystallino orbi includunt; sic conclauis medio aqua pendeat lucida: aëre enim, qui circa illam est, ab ipsa illustrato, literæ maiusculæ noctu poterunt conspici, quando Cardanus, qui libro de subtilitate 9. his uideretur assentiri, scribat, se in tenebris hac uiuente nitedula apposita, literas nonnunquam, uelut candela ardente, adiutum, legisse. Idem fieri posse asserunt è squammis piscium, uti recentis Tinchiae, & uulgo Harengi dicti, quæ noctu splendent, quemadmodum & spondili, & pleraque ostracodermorum genera, uel super ea insidente musco. Sed miror grauissimos id uiros scripsisse, cū satis pateat, putrefactionem, quam præmittendam destillationi iubent, eam lucis, ac partium, superficiēi præsertim, proportionem auferre, unde manare splendor queat, quæque apta sint lucem recipere, ac reflectere. Sed dixerit quispiam, nōne putridi quercuum caudices noctu lucent? imò magis lucent, quam cū putridi nō sunt? Id quidem, fateor,

fateor, uerum est, sed dum putrescunt, non splendent, tunc enim humore circumfusi, lucem amittunt, ac potius, ut alijs uideretur, non accipiunt, at ubi ad certum terminum putrefactio peruenit, & calor ad superficiem egres-
sus, ibi partes incenderit, tunc; uti doctissi-
mè Albertus Magnus in secundum de anima
auctor est; perspicuum ignis, aliquid retinēs
luminis, eis adhæret, & per illud micant; id
autem est ob partes igneas, quas habent in su-
perficie. Quod autem quercubus ex putrefa-
ctione accidit, id multis alijs, non quod; ut
Sofigenes Alexandri præceptor, tertio uolu-
mine de uisu, asserit; hæc quadantenus natu-
ram ætheris, & quinti elementi participant,
sed ab ipso ortu naturaliter contingit, cum
ex partibus ignitis componantur; quæ par-
tes, excessu caliditatis urentis, ob mixtio-
nem, amisso, quæ est illarum tenuitas, lucem
retinent: atque hinc est, quod felium, & lu-
porum, ac ælurorum oculi, noctu lucent, &
quidam galli, & cicadæ, & aliquot etiam gal-
linacea oua; aiuntque in saltu Germaniæ
Hercinio reperiri uolucrem, cuius luceant
pennæ, igniam modo, earumque splendore
uiatores, per immensas illas solitudines, iti-
nerum dubios euentus moderentur: ad hæc
accedit, postulari in hac luce, partium spissi-
tudinem; nam ea, quæ de natura lucis esse cõ-
pertum est, ubi sunt rara, nequaquam lucent;
uti

uti nec cœlum, nisi ubi in stellam densatur;
 nec ignis, nisi ubi in materia inferiori, cras-
 siore, flammam concipit: hincq; est, quod a-
 qua, tamen si minus sit, quàm aër, perspicua,
 cùm tamē spissior sit, plus habeat luminis, i-
 psūmq; ualidius retineat: ex his itaque
 constare poterit, quod si nitedulas, & huius-
 modi reliqua quæ lucent, destillatione eli-
 ciemus, uel hac ratione lucere non poterunt,
 quod spissitudo tollitur, & rariora efficien-
 tur; atque liceat hæc prius non putrescant,
 quam destillentur, elici tamen inde liquo-
 rem, qui in tenebris luceat, posse, nequaquā
 putauerim, cùm neque liquorem ullum, si-
 ue natura, siue arte genitum, huiusmodi esse,
 hætenus legerim. Sunt qui ad partem nire-
 dularum lucentem, argentum uiuum ad-
 dant, & ubi in fimo simul putruerint, destil-
 lent; qui haud dissimili ratione falluntur,
 præterquam quod in aquam destillari argen-
 tum uiuum hoc pacto non poterit. Cogor
 igitur splendido hoc liquore, extremam hæc
 secundæ huius Sectionis partem priuare:
 quæ tamen ne sit omninò lucis expers, mo-
 dum apponam, quo plerique ignem perpe-
 tuum seruari aiunt: capit autem æquas par-
 tes calcis uiuæ, sulphuris ignem non exper-
 ti, & ammoniaci; hæc cum oleo miscentur,
 & ui ignis, stillatitius emanat liquor, quo
 lampadem ardere perpetuò, si credere fas
 est,

206 HIERONYMI RVBEI
est, asserunt. Quemadmodum in plerisque
uerustissimis sepulchris repertum est,
lucernas fictiles ultra mille annos ardere;
tamen ubi sepulchrum aëringressus est, re-
pentè extinctæ fuerunt; eiusque ignis ma-
teria, fortasse non omninò ab hac dissimi-
lis fuit.

HIERONYMI RV-
BEI RAVENN. DE
DESTILLATIONE,

Sectio tertia.

PATERE quidem ex his, quæ ha-
ctenus à nobis scripta sunt, pu-
to, quid, quantūq; utilitatis affe-
rant ad rem medicam, liquores
stillatitij, atq; adeo ipsa Destilla-
tio: facturum tamen me opere precium cē sui,
si præter ea quæ ex superscriptis cognosci
possunt, Galenum, Aëtium, Auicennam, Me-
sueum imitatus, nonnulla adscriberem, à cla-
rissimis medicinæ scriptoribus inuenta, &
longa experientia comprobata; præsertim,
quod index quidam fuerint, ijs, qui organa
stillatitia in promptu habent, eorum, quæ
possint huiusmodi arte confici. Illa autem se
habent in hunc modum:

Ad

*Ad capitis dolorem ex frigiditate genitum atque
item antiquum.*

IOANNES Herculaneus medicus, centum iam & quadraginta annis, in Ferrariensi Gymnasio celeberrimus, cuius adhuc opera cum laude uiuunt, ubi sola intemperies est, nihil melius aqua ardente putat. Quod si adfuerit materia, purgato corpore, proderit aqua è floribus dictamni albi, naribus infusa, atque item uerbasci, fronti imposita; Hoc etiam oleum iuuabit; quod habet resinæ terebinthinæ libram, mastiches, cinamomi, nucis myristicæ, cuiusque drachmam; caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, ladani, singulorum sescunciam, succi ebuli, succi cucumeris syluestris, cuiusque unciam: terantur quæ terenda sunt, & destillet oleum iuxta artem uitreis organis, quo pars dolens inungi, & foueri potest. Capitis morbos frigiditate obortos hæc omnia propellunt.

Ad Capitis dolores à calida causa exortos.

AQUÆ plantaginis, rosarum, lactucæ, solani, sedi, adhibitæ uel etiam panni linei ipsis madentes: uidendum tamen ne humores intrò repellantur ad cerebrum.

Cerebro

Cerebro frigidiori, & ad expurgandum caput.

AQUAE samplici unc. 3. si mixtis gr. 5. moschi, tepidæ naribus manè in caput trahantur, ore aqua pleno, plurimū cōducer: afferitq; præstantissimus medicus Bartholomæus Mōtagnana, melius se remediū, aut celerius, aut efficacius, cerebro, ac nervis roborandis nunquam inuenisse: caput etiam purgat, & dolori capitis à materia melancholica cōfert aqua è beræ radicibus, si eius unc. 3. cum duabus unc. samplicinæ, & modico sacchari albi, uesperī ante cœnam, per utramque narem, purgato corpore, atq; repleto ore aqua, quatuor, uel quinq; uicibus trahantur.

Ad Somnum conciliandum.

SUNT qui è floribus croci, demptis staminibus, aquam eliciant; eiusq; præbent ad uncias 4. hora somni. Alij ex opio recēti, nudisq; alijs capitibus idem faciūt, detractāque aquam, alijs permiscēt, ac dormituro præbent, quantum capit nucis testa. Idem efficiet aqua è mandragora, calentis aque balneo elicita, ne qui potat nidore offendať. Antonius Guainerius Ticinēsis, clarissimus medicus, sic aquam parat; accipit. n. musci arborēi, florum nymphæe, papaueris albi, & nigri, lactuca-

lactucarum, cuiuslibet quantum manu capi potest: corticum mandragoræ, sem. lactucæ, papaveris nigri, singulorū unciam sem. lolij unc. 2. sem. Papaveris albi unc. 3. seminū quatuor frigidorum unc. 2. s. cinamomi, nucis myristicæ, gingiberis, caryophyllorum unc. s. ligni aloës, macis, cuiusq; drachm. 2. myrrhæ, thuris, singul. drachm. 2. s. croci drachm. 3. opij drachm. 1. s. aqua ex omnibus eliciatur, cuius usus fuerit à dimidia uncia, ad unciam, uti vires ac uigiliæ ægrotantis tulerint; estq; sapore non ingrato. Alia etiam ratione parari potest, si acceperimus lolij, sem. hyoscyami, sem. portulacæ, cuiusque lib. s. mandragoræ unc. 3. s. papaveris nigri, semin. grassulæ maioris, semin. cicutæ, sem. papaveris rubri, semin. halicacabi, singulorum unc. 3. unumquodque seorsum in pollinem redigatur, inde in cucurbita, diebus quinque, aut sex macerentur, postea adde succi grassulæ maioris, succi foliorum, seu radicum hyoscyami, succi foliorum papaveris rubri lib. s. opij, unciam: omnia simul misce, & destillet aqua, cuius est, ut superioris, usus. Pari ferè modo, alij accipiunt, opij, semin. hyoscyami utriusque drachm. s. nucis myristicæ, galliæ moschataæ, agallochi, singulorū, scrupulum: succi coriandri uirentis, unc. 4. simul omnia quindecim diebus macerētur, postea addantur, nucis metellæ, drach. s. lactucæ per
O diem

diem ac noctem uino albo generoso infusæ,
quantum manu ter capi potest, corticum mā
dragoræ recentis, sem. lactucæ, cuiusq; scrup.
s. uitreis organis aqua eliciatur. Aliud: nucis
metellæ drach. sem. papaueris drach. s. hyo-
scyami albi tantundem, opij gr. 1. sacchari o-
ptimi drach. 4. sem. lactucæ, papaueris nigri,
cuiusq; drachm. 2. sem. lolij drach. s. fiat aqua.
Parcè illa utendum, nec nisi medici consilio;
alij crocum, & spicam addunt ad tria grana;
potestq; rerum quantitas proportionè auge-
ri; Sunt & qui uino generoso omnia infun-
dant, mox destillēt. Aceto autem ebibito, uis
omnis euanescit somniferi medicamenti, cu-
ius drachma dimidia, aut ad summum, inte-
gra, sex horis somnum conciliare dicit; quan-
quam non est temperamenti ac ætatis negli-
genda ratio. Aliud. Succu fabariæ, seu fabæ in-
uersæ, lolij, solani, singul. unc. 6. sem. hyoscy-
ami, sem. fabariæ, sem. endiuia, lactucæ, uiola-
rum, rosarum, cuiusque unc. s. opij Thebaici
drachm. 2. s. quæ teri possunt terantur, infun-
danturq; in unc. 8. aquæ ardentis, mox tepen-
tis aquæ balneo pluribus uicibus liquor de-
stillat, cuius exhibent ad drachmas duas.
Neque uerò mirum est tot inuenta fuisse, at-
que item multa alia, ad somnum concilian-
dum, quando uigilia non minus uirtutē exol-
uat, quā sensibiles euacuationes, uti nos do-
cet Galenus primo in Porphet. comment. 8.

Ad

Ad Apoplexiam.

AQUAM è spica & lauendula, bibitam,
laudat Matthiol.

Ad Comitiales.

BARTHOLOMAEVS Montagnana,
centum iam & quadraginta annis, ma-
gni nominis medicus, quem Patavij com-
morantem Reges, & uiri Principes non mo-
dò Itali, sed exteri, de morbis difficillimis cō-
sulebant, aquam maximè probat è Pæoniæ
radicibus atq; item radicibus graminis ad un-
cias tres cum saccharo manè per plures dies
sumptam. Cranij etiam humani oleū per re-
tortam, igne primū mediocri, mox uehe-
mèti extractum, plurimis maximè probatur;
elimantur autem primò tria, aut quatuor ossa
cranij, aut conteruntur ferreo pistillo, cū diffi-
cile admodum terantur, & in recurua cucur-
bita ponuntur, sexq; diebus fimo equino, aut
balneo calentis aquę obruūtur. Olenm post
aquā exit, colore quidem aureo, sed tetro o-
dore, quod doloribus etiam uētris, coli præ-
sertim, maximè laudatur. Sunt qui salem è fœ-
cibus aqua dissolutis conficiunt. Aquæ item
è stercore humano, nec non & è folijs ac flo-
ribus hyperici potatæ iuuant; è cerasijs quo-
que præsertim ad excitandos qui corruerint.
Alij capiunt foliorū, & florū saluię minoris li-
bram;

bram, rutæ unciam, florum lauendulæ unc. 2. nucis myristicæ, caryophyllorū, zingiberis, cinamomi, cuiusque unciam; spicæ nardi, castorei, singulorum drachmam: granorum paradisi, quæ meleghetras pleriq; uocant, olei laurini cuiusque unciam, corticum malorum citriorum drach. 3. contundantur optimè omnia, uinoq; albo generoso macerentur aliquot diebus, cucurbita accuratè clausa, inde igne lento stillatitius liquor excipiat. Plerique pullos hirundinum circiter sexaginta, unā cum castorei unc. 2. granorū pæoniæ unc. s. in aqua ardētis libra, dieb. quindecim macerant, occlusa optimè cucurbita, deinde addunt liquoris primi è chalcantho extracti, & aceti albi acerrimi, cuiusque libram; deum quindecim diebus macerant omnia, mox igne cinerum moderato destillant, dum liquor perspicuus manauerit, cuius manè ac uesperis cochlear exhibent dum torum sumatur; qđ si castorei odor, ac sapor ingratus sit, grana duodecim moschi adiungunt, & totidē caphurę, & sacchari candi lib. s. Guainerius, hirundinū partes 6. castorei partem unā simul cum aceto optimo miscet diligēter, ad cataplasmatidis formam, inde aquam elicit, cuius cochlear manè sumptū plurimū prodesse affirmat. Thomas Erastus quarta parte disputationum suarum in Paracelsum, aquas duas describit, multorum usu comprobatas, efficacesq;

cesq; compertas; alteram ipse honestissimæ
 cuidam matronæ (quæ & antea laborauerat,
 & quo die ad eā uocatus fuit, tres paroxyf-
 mos perpeſſa fuerat) ante multos annos cō-
 posuit; qua usos postmodum fuisse, mul-
 tos, non absq; euidenti fructu scribit: alte-
 ram in usu habuit Ioannes Lāgius Illustris.
 Palat. Principum medicus clarissimus, & ex-
 perientia celebris. Vſus earum est, ut in paro-
 xyſmo diducto ore, cochlear plenum infun-
 datur, fauces, tempora, & nares ea confricen-
 tur. Deinde, ut quo tempore insultus timeſ-
 ſue dum post breuia interualla acceſſiones
 reperunt, uesperī, & manē tantundem ægro-
 to offeratur, unā cū duobus trochiscis, quorū
 mentio fiet; Si mandere ægrotus nequeat, in
 aqua dissoluti exhibentur. Postremò ut tem-
 pore præſeruationis singulis septimanis,
 cum luna uel quadrata, uel plena, uel noua
 efficitur, cochlear unum ſumatur, cum duo-
 bus trochiscis manē, & uesperī, & morbo re-
 mittente, manē tantū; deinceps metu
 plenē ſublato, bis in Mense, plenilunij
 & nouilunij temporibus accepiſſe ſufficit.
 Prior igitur Eraſti aqua ſic habet. Florum li-
 lij conuallium lib. 1. s. Florum pæoniæ, la-
 uendulæ, Betonicæ, cuiuſq; libram. Florum
 Tiliæ, Verbaſci odorati ſingul. unc. 2. s. radi-
 cis ariſtolochiæ longæ unc. 1. s. uiſci quercini
 drach. 14. uiſci corylorum drach. 3. cubebarū,

unciam. Piperis nigri, castorei Pontici, cuiusque unc. s. incidantur incidenda, misceantur, infundatur in uini uel maluatici, uel alterius generosissimi mensuris duabus germanis, p tres hebdomadas, maneantq; loco calido, uel Soli exposito, & quotidie agitentur, demum balneo Mariæ destillentur. Quoniam autem herbæ, & flores omnes uno tempore nō colliguntur, infundēda sunt in uino, quæ primò apparent, ac post tres hebdomadas exprimēda, & destillanda; quod effluxerit, cū expresso prius uino miscendum, donec haberi omnes queant. Possunt etiam siccæ accipi omnes, modò in umbra sint siccatae, præter flores lilij cōuallium. Trochiscorum aut descriptio capit, Cinamomi drachmā. rad. pæoniæ, semin. eiusdē cuiusq; scrup. 2. Zingiberis, Cubebarū, Caryophyllorū, macis, sing. scrupulum; specierū cordialiū, spec. arom. caryophyl. cuiusq; scrup. s. spec. Diābræ, Diamoschi sin. gr. 5. nucis myristicæ cōditæ drachmam; sem. citri excorticat; scrup. 2. sacchari albissimi unc. 8. in aqua suprascripta dissoluti: ex his fiant iuxta artem trochisci, instar eorum quæ manus Christi uocantur. Pro ditioribus inaurari, & oleo stillatitio uel anisorum, uel macis, uel alio simili aspergi poterūt, cū fundunt supra lapidem. Altera langij sic paratur. Florum lilij conuallium manip. 8. superfundatur mensura uini Cretici, aut moscatelli, aut aliās

aliàs generosi, in eoq; per dies quinq; infusi
 maneant, mox uitreis organis repentis aquæ
 balneo destillet. Mox accipe Cinamomi
 drach. 6. nucis myristicæ drach. 4. piperis lō-
 gi, drach. 2. florum lauendulæ unciam; Florū
 roris marini, stœchadis, cuiusq; unc. s. cubeba-
 rū drach. 2. uisci quercini, rad pæoniæ, rad.
 Dictamni nostratis cuiusq; unc. s. omnia cras-
 siculè contrita, rursus in superiore uino per
 dies octo macerentur, loco aprico, postmo-
 dum destillētur, uti suprā. Trochiscorū hæc
 forma est, sem. pæoniæ excort. unc. s. marga-
 rit præparat. drach. s. macis scrupulum, folia
 sex auri, sacchari albisimi in unc. 5. aquæ iam
 dictæ soluti, & decocti ad perfecti, unc. 9. fiāt
 trochisci. Hæc aut cōpositionē Langius rāto
 studio abscondit, ut, ipso uiuo, communica-
 tam scribant nemini. Ceterū ut hæc iucun-
 dior ita quæ Erasti est, mihi longè efficacior
 uideretur. Hæc autem medicamenta, ubi aqua
 uitæ, & huiusmodi calidiora ingrediuntur, in
 ea epilepsia potissimū adhiberi debēt quā
 aut pituita, aut melancholia naturalis effece-
 rit, minus autem in ea, quæ pender à sangui-
 ne, de qua Galenus in 4. de ratione uict. in
 morb. ac 23. scribit: quæq; ab exustis humori-
 bus efficitur; quam Hippocrates 3. Aph. 29. iu-
 uenibus accidere affirmat, mirorq; Galenum
 eo loco mirari, quo modo Hippocrates Epi-
 lepsiam iuuenibus adscripserit, cū alibi

non modò pueris plurimùm accidere, sed inde etiam puerilem morbū appellatum fuisse, & uerò ætatis mutatione sanari dixerit. Fit ergo, inquit Galenus, epilepsia in quibusdā iuuenibus, quibus antea pueris nō acciderat, propter ipsorum uitiosam, & inordinatā uitus rationem, & peccata, in cibo, & potu, & alijs actibus admissa. Verùm nec sic quidem multæ hac ætate epilepsiæ; Alij q; his nō minus quidam morbi fieri possunt eadē ratione. Verùm hanc mihi rem explicatiùs tradidisse uidetur Petrus Aponēsis cū de stomachi cruditate scribens, ait, eam esse caloris uehementiā in quibusdā iuuenib. ut cibos renues, & coctū faciles, non coquāt, sed adurāt, quod idem in humoribus faciunt, & eos quasi uenenum uerrunt, inde sublime, halitus ad cerebrum tolluntur, cerebrumque læsum, contrahit sese, uiresque suas colligit, ut expellat quod nocet, qua etiam ratione, initio somni repentina quadam corporis cōcussione nō nunquam iactamur; nam dum spiritus ad cerebri uentres cogitur, & unā illabitur fumus acris, & biliosus; qualem per diem laborib. & curis uerisimile est colligi; cerebrum irritās, uis insurgit expultrix, & eum ualido conatu extrudere nititur, quem conatum totius corporis iactatio & cōcussio plerunq; cōsequitur; quod si humor huiusmodi in caput repat aut ibidem gignatur affluentior, nō epilepsiā solum,

solum, sed & apoplexiā gignet, uti 6. Aphor. 55. 57. Hippocrates, & Galenus asserunt; calore enim & laboribus ætatis illius, facile in quibusdam humores uruntur, sic ut malignū quidpiam acquirant: tamen si contrā Ferneli- us senserit, dum putat, nescio qua ratione du- ctus, neque à sanguine, neque à melancholia apoplexiam gigni; cū tamen oppositum sæ- pe experientia testetur, & dicter ratio.

Ad phrenesim.

AQUA boraginis, & buglossę capiti ad-
mota. Item ē floribus nymphę; aqua
etiam rosacea, initio morbi; neq; enim ualde
est adstringens; licet secus quidam non ince-
lebris, medicus nuper scribat; quod suprà
memorauimus: quoniam autem non unus in
phrenitide celebri locus afficitur, ut docet
Galenus 1. Prorheticorum 27. ideo locum
diligens medicus animaduertit.

Ad Melancholiam.

ACCIPIVNTVR zedoarię, doronico-
rum, corticum citri, macis, nucis myri-
sticę, cuiusque drach. 2. coral. rub. succini, li-
maturę eboris singul. scrup. 2. behen albi &
rubri, caryophyllorum, zingiberis, piperis lō-
gi, spicę, folij, croci, heil, cuiusq; drachmam.
Trochischorum diarhodonis, agallochi sin-
gulorum drach. 5. cinamomi, galagę zurum-
bet, cuiusq; drach. 1. s. fol. auri, & argenti cō-

O 5 rus. cu-

rus.cuiusque aureum, margaritarum splēdi-
darum drachm. 3. fragmentorum saphy-
ri, hyacinthi, smaragdi, singulor. drachm.
s.moschi drach.s.Ambraē drach. 2. myrobol.
emplic.unc. 5. rosarum uncia. Hæc omnia
optimo uino macerata octo horarum spatio,
destillatione excipiuntur. Sauonarola huius
descriptionis auctor, hanc aquā maximè pro-
bat, ijs qui absque causa manifesta tristantur,
qui capite tremunt, aut corde; quibus solitu-
do expetitur, uitatur amicorum societas. Sed
uti dixi, nec gemmarum, nec metallorum ul-
lum hīc usum agnosco, quando eorum sub-
stantia non dissoluatur. Quanquam autē Do-
ronicos aliqui abhorrent, quòd uenenū esse
brutis uideantur, atque ob id sint hominibus
perniciosi, responderi tamen potest, non esse
perpetuò uerum, quæ sunt brutis uenena, ea
hominibus item esse: nam cicuta, elleborus,
nux uomica, duo priora, sunt hominibus ue-
nena, non sturnis; posterius, cæteris brutis,
nō homini: licet multa sciamus suapte natu-
ra uenenosa, in usum medicum uenire, earū
moderata quantitate, uti crocus, scammo-
nium, elaterium, colocynthis, & plura huius-
modi. De Behen albo, & rubro doctissimus
Matthiolum contendit non reperiri legitima,
in Italia, alij tamē carotas, quas uulgo uoca-
mus, esse putant, quòd pastinacæ radicibus
similes sint: Quia tamen hīc, non in Oriente
nascan-

nascentur, idcirco nec odoratas esse, neq; tortuosas, quòd illis ob siccitatem accidit; plerique etiam aiunt, carotas, ab ipsis Arabibus, behen, hoc quoq; tempore appellari. De zurumber, seu zerumber, quod dicam nihil est, quâquam enim Matthiolus idem esse cū Arnabo Pauli Æginetæ scribat, si tamē Garziæ ab Horto de aromatibus, quæ apud Indos nascuntur, scribēti assentimur, Auicenna uidetur propiùs accessisse, cū illud faciat cypēri simile: nam Garzias scribit, zurumber graminaceam plantam esse, cū Arnabo sit arbor procera, ut Serapionis auctoritate memoriæ prodidit Isach: an uerò à zedoaria differat, alibi nos forsan differemus, & luculētissimè insignis, & clariss. medicus de omni medica materia, egregiè meritis, Vlysses Aldrouandus, patricius Bononiensis, diuinis penè suis commentarijs propediem explicabit. Heil Cardamomum est, cuius meminit Mesues in celestario Indo, & Gabriel in aromatico rosato. Sunt qui uelint, ut cū Heil solū scribatur, Cardamomū maius intelligamus, cū uerò & cardamomū, & heil simul leguntur, pro heil accipiamus minus. Alia aqua ad melancholiam; habet fol. rosarū, drach. 15. dulcis radicis mundæ drachm. 7. agallochi, santalorum, cuiusq; drachm. 3. cinamomi drachm. 5. macis, caryophyll. singul. drach. 2. s. gummi Arabici, tragacanthæ, cuiusque drachm. 2. scrup.

2. nucis

2. nucis myristicæ, cardamomi, galangæ, singul. drachmam, spicæ scrup. 2. ambre scrup. 2. moschi scrupulum, aquæ rosacæ stillatitiæ, uini optimi, cuiusque quantum sat fuerit, ut maceretur hæc omnia, deinde lento igne excipiat ut vitreis uasis aqua: Quæ stomacho ieiuno, ob frigiditatem, ac humiditatem languenti, egregie succurrit, & coctionem iuuat, appetentiam excitat, cordiq; mirifice opitulatur. Qui tamen calidiori sunt temperamento, cordis præsertim, aut aliquarum in mesenterio, cæterisue locis partium inflammatione laborant, ea temere non utantur. Aqua etiam est folijs, & floribus croci plurimum conducit, & caput roborat,

Ad capitis defluxiones.

AQUA est radicibus ireos, pituitosas ualide materias digerit, & à capite ad uias urinæ distrahit, ad unc. 5. manè sumpta; idem facit aqua est calamanto, nec non est lapathum minore.

Ad resolutionem neruorum.

BALSAMVM, & aquam ardentem, de quibus suo loco diximus, conferre mirifice affirmant. Aqua item est floribus ac folijs hyperici, bibita. Alij hoc laudant, quod recipit, terebinthinæ lib. 2. laterum antiquorum in oleo iasmino extrinctorum, macis, styracis, singul. unciam. benzuini unc. s. fiat destillatio in alembico uitreo: tres fluent liquores,

quores, quorum tertius erit optimus. Montagnana scribit sibi expertum ad difficilem brachij, & manus motū, inungere uertebras quatuor priores colli, oleo spicæ stillatitio; laudat & aquas eupatorij, ireos, & abrotani ad unc. 5. cū saccharo, manè sumptas. Refert Guainerius, Eremitam, magnum alchemicū, multos paralyti laborantes, sanitati restituisse; cū enim multos annos uir ille, in arte chemica laborasset, & omnia uana cōperisset: aquas tñ & olea, & huiusmodi plurima didicisse; à quo, cū multa se habuisse scribit, cum hoc quod sequitur. Olei è costo, è nucib⁹, cuiusq; unc. 3. s. pinguedinis uulpis lib. s. pinguedinis uiperarum unc. 3. primulæ ueris uirentis, saluæ item uirentis, singul. lib. s. herbas contusas cū pinguedinibus, cū oleis misce, addendo castorei unc. s. resinæ terebinthinæ librā, piperis, pyrethri, euphorbij cuiusq; drach. 3. hæc q; simul omnia in uini optimi lib. 2. s. macerentur, inde destillentur; cumq; tres liquores emanent, postremus omnium efficacissimus habetur. Facilius etiam fieri potest, & melius si chalbani, gummi hederæ cuiusque lib. s. olei laurini unc. 2. terebinthinæ lib. 2. destillaueris, & liquores uti suprà, detraxeris, tertioq; qui exit, utare. Cū etiam è lateribus oleum ipse Eremita destillabat, uiperā perpetuò apponebat in cucurbita, cū in uiperis, magnam ille sanitatis partem constitueret.

rueret. Alij sic faciunt, in quibus est Benedi-
ctus Victorius Fauentinus, medicus insignis.
Aquæ ardentis libra, radicū chamæpityos, ra-
dicū acori, rad. hyssopi cuiusq; drach. 2. pipe-
ris nigri, caryophyllorū, nucis unguentariæ,
quā myristicā nomināt, sing. drach. fol. drach.
s. omnia simul benè cōrundantur, & in linteo
tenui ligentur, infundanturq; in aqua ardēte
per duos dies naturales, deinde percoletur
aqua, ad cuius unc. s. adde aquę chamæpity-
os, aquę endiuie, cuiusq; drach. 3. deturq; ma-
nè, sex horis ante cibū, ægroto, cuius etiam
mēbra malè affecta, si aqua ipsa diluātur, opti-
mè proderit. Multa alia, infinita propemodū,
ab auctoribus medicinæ traduntur, quæ aut
cū his conueniunt, aut parū absunt. Melis-
sophylli, & saluæ aquam, ad unc. 4. plerosq;
multos dies potasse scribitur, magno succes-
su, in hac neruorum resolutione.

Ad tremorem.

AQUA handachochæ, quam lotum æ-
gyptiā pleriq; putant, alij trifoliū, cum
aqua betonicæ, & roris marini ad unc.
3. cū saccharo, manè bibita, per multos dies.

Ad oculorum nebulas, & suffusiones.

LAPIDEM pyritē, ubi prunis incandue-
rit, in oleum uetus proijciunt, idq; quin-
que aut sex uicibus repetunt, inde lapi-
dem optimè tritum, uitreo uase destillant, &
ubi manare liquor cessauerit, fæces conterūt,
illisq;

illisq; eductum liquorem superfundūt, mox destillant; & quò sæpiùs id effecerint, eò effiacior reddetur, qui elicitur humor, ad offusam oculis caliginem, & suffusionem admodum laudatus: sed non imprudenter adhibendus est, cùm sit uehemens, & oleum oculis inimicum habeatur. Alij Pilosellæ partes decem, chelidonij tres, fœniculi duas, mēse Maio, dum rore adhuc madent, collectas, calore cinerum destillant; sunt qui aloēm addant: plerique sola aqua pilosellæ stillatitia utuntur. Mesues ualde probat abstergendis oculis, & uisui roborando collyrium, quod Saboris Regis Medorum, Girgis filij, fuisse scribit, & preciosum appellat, sitq; uere, & habet foliorum rosarum completarum, rutæ, fœniculi, chelidonij, herbæ adhil, partes æquales, destillet aqua, & seruetur uase æneo. Alij uino albo per diem, & noctem macerant rosas rubras, adiantum, fœniculum, rutam, uerbenam, eufragiam, betonicam, seseli, inde aquā lento igne, uitreis organis eliciunt, ad solēq; ponunt, per decē dies, inde guttatim manē & uesperī in oculis stillant. Alij accipiunt zingiberis, cinamomi, caryophyllorū, nucis myristicę granorū Paradisi, cuiusq; unc. s. foliorū saluię librā; cardamomi, cubebarum, mastiches, galangæ, rosmarini, sampsuchi, lauentulæ, melissæ, betonicæ, sing. drach. 2. omnia benè cōtusa in lib. 9. uini optimi, aut aquæ

quæ uitæ per decem dies macerentur, mox destillet aqua, cuius duæ, trësue guttæ oculis suffusione laborantibus instillentur. Sed ea nequaquam prætermittenda sunt, quæ capite de uino diximus. Prodest autem aqua hæceadem multis alijs morbis, perinde ac elixir uitæ. Addunt nonnulli ad ea quæ superius scripta sunt, aquam rosaceâ stillaticiam, tutiam præparatam, aloëm, caphuram, magnetem, plantaginem, semina iuniperi, & omnibus simul maceratis, aquâ extillant: sunt & qui mel apponant ut sit ualentior: aqua enim è melle stillaticia, suffusionibus, & nebulis conducit; quæ item destillat è melle rosaceo, ualeat, sed est lenior: quemadmodû ea acrior uidetur, quæ elicitor è resinâ terebinthinæ lib. s. sulphuris ignem nô experti unc. 2. mellis rosacei unc. 4. plantaginis, arnoglossæ, sing. quârum capi manu bis potest. Alij accipiunt succi fœniculi, chelidonij, cuiusq; unc. 2. mellis rosacei unc. 10. rutæ, pugillû, euphrasiæ, quârum bis capi manu potest, fellis ueruecis unc. 4. sarcocollæ drach. 2. s. sagapeni unciam, caphuræ scrup. 2. miscent, ac destillant. Qui Iacobi Hollerij Strempani lib. de morborum internorû curatione, scholia addidit, uir spectatæ, in re medica, eruditionis, refert, quâdam mulierẽ Lutetiæ, aqua è phœnicea anagallide destillata, multos suffusione laborantes, curasse; quod efficit aqua etiam hiran-

hirundinū & picarū stillatitia. Donatus quoque Antonius ab Altomari, med. Neapol. ætatis nostræ clarissimus ea se uti aqua cōsueuisse scribit, quā Neapoli pharmacopolæ parare solēt, socialemq; appellāt; cuius habetur descriptio eo lib. cui Rosæ angelicæ titulus est, asseritq; feliciter successisse: habet aut, fœniculi, rutę, eufragię, uerbenę, tormētille, betonice, rosarū, syluestris endiuie, callitrichi, anagallidis, pimpinellæ, chelidonij, papyri, pæoniæ, foliorū uitis, apij, agrimonie, & caprifolij, sing. partes æquas terātur, & prima die ponātur in uino albo; secūda in urina pueri, uenerē nō experti; tertia, in lacte mulieris; quarta in melle optimo, quo tempore destillētur, & quod elicitur, usui seruetur. Hæc aut omnia, purgato corpore, exhibere oportet.

Ad oculorum inflammationes.

AQVA è lenticula palustri fronti apposita, & palpebris; Item aqua borraginis, & buglossæ intus, & extrā adhibita: doloribus etiam à calida causa profunt hę aque.

Ad oculorum defluxiones.

AQVA è floribus ligustri in oculos instillata. Itē è floribus uerbasci; quæ & erysipelati conducit, & igni ambustis.

Ad oculorum ulcera.

IOANNES de Vigo, hanc, ad ulcera & uulnera oculorū, aquam describit, ubi materia calida est, nequaquam aut insignis dolor.

P Recip.

Recip. aquæ rosaceæ stillatitiæ, florum myr-
 tillorum, equiseti, cuiusq; unc. s. sacchari cã-
 di è sirupo rosaceo drach. 2. sief albi absq; o-
 pio, sief è plumbo sing. drachmã, sief è thure,
 drach. s. aloës epat. scrup. s. myrobalanorum
 citrin. drach. i. s. candida trium ouorũ. Tritis
 terendis, quassentur, & misceãtur omnia, in-
 de uitreis uasibus, stipatis accuratè rimis, a-
 qua destillet, quæ ulcera purgat, & ad cicatri-
 cẽ perducit. Quod si à frigidis humoribus or-
 tum ulcera habuerint, hanc instillabis oculis,
 q̃ capit, sief è thure drachmã, è plumbo drach.
 i. s. myrobalanorum citrin. drach. 2. cadmiæ,
 stibij, cuiusq; drach. i. s. myrrhæ scrup. s. sarco
 collæ, aloës epaticæ, cuiusq; drachmã, aquæ
 plâtaginis rosaceæ, sing. unc. i. s. terãt, quę te-
 renda sunt, omnibusq; mixtis, eliciatur aqua
 uase uitreo, qua perinde, ac collyrio, utare.
 Mesues auctoritate Gabrielis, ad oculorum
 abscessum, & ulcera, probat aquam altarasaf-
 cum, cum myrrha, aloë, & cortice thuris: est
 autem altarasacon, endiuia syluestris, seris,
 seu intibi species.

Ad aurium dolores.

SVNT qui aquam è fraxino stillatitiam ue-
 hementer probent, auri infusam; præferũt
 alij succum, ui ignis expressum. Itẽ aqua
 ex opio, & theriaca.

Ad

Ad aurium surditatem, & tinnitum.

AQUA uitæ optima, in qua trium dierum naturalium spatio infusa permanferit radix cyclamini, nuclei persicum, & amygdalæ amaræ; ijs enim ueheméter expressis, gutta huius aquæ in aurem instillatur, alternis diebus, cum itur uel peri cubitum; purgato tamen prius corpore.

Ad sanguinis narium fluxiones.

AQUA cyclamini stillatitia, si qd præsertim caphuræ additum sit, per nares tracta mirificè prodesse scribitur; si præsertim reuulsio aut deriuatio ad uicina præcesserit, ut 5. Meth. 6. Galen. docet. Aqua item plantaginis, cum pari portione aceti uolis manuum, ac pedum, & iecinori, apposita linteis madentibus. Aqua etiam menthæ cum floribus, balneo Mariæ destillata, si ad unc. 4. bibatur. Item aqua è nucamentis salicis. Non est modò nostri instituti, docere, non semper sanguinem è naribus sistendum, nempe cum criticus est, aut inter criticum & symptomaticum medius: licet enim grauissimus auctor, Fernelius, lib. 1. de uenæ sectione cap. 7. putet, è naribus, qui excurrit, sanguinem, aliquot symptomata febrium mulcere, uix tamen propriam morbi essentiam atque radicem euellere, nisi fortè immoderatio succedat profusio, summa uirium dissolutione, quæ tamen nusquam uidetur optanda;

p 2

quam.

quamobrè in ijs febribus, tamen si nares multo stillent sanguine: uenâ tamē cubiti secandâ iuber; Hippocrates tamē i. de morbi uulg. secus uidetur fecisse in Metone, qui cū grauiſsimè ægrotaret, ac è dextra nare cœpiſſet, parcè tamē, ſanguis fluere, nō ſecuit uenam, ſed ut abundantiùs flueret, caput lauit: poſtea uerò, & frequenti fluxu ſanguinis, nō tamen immoderatiore, nec ſumma uirium diſſolutione integrè iudicatus eſt, cū etiam ſudaſſet, & Galenus eum locū explicans, hinc nos habere ait: Quę ducēda ſunt, eo ducere oportere, quo natura uergit; ut habetur i. aph. 21.

Ad firmandos dentes, & fluidas gingiuas.

PRIORES aquæ è melle ſtillatitiæ libra, ſalis communis albi uncia, aluminis rupei crudi unc. s. ſalis nitri uncia, aquæ è frondibus lentis ſci, & è rubo ſtillatitiæ cuiuſque unc. s. maſtiches unc. 2. rotidemq; acetū albi, atq; itē uini albi, omnia balneo repentis aquę deſtillent; & in ea quę deſtillaue rit aqua, ponas (ſi, quod multi expetūt, rubrū colorē in aqua deſideraueris) cinamomi, boli armeni, ligni aloës, ac mellis parū; quod ſi color ruber nō placet, hæc apponas ante quā deſtilles, cuiuſq; unc. 2. uſus eſt huius aquæ, ut abluto priùs ore, & exiccato, dētes ligno, linteoloūe ipſa madente, perfrices; adſtringuntur enim, & confirman tur, ac albescunt.

Ad

Ad oris halitum commendandum, atq; item narium.

RECIP. aquæ rosaceæ lib. i. s. aquæ uiolac. libram, aquæ sampfuci lib. s. nucis myristicæ, agallochi. cinamomi, galangæ, zedoariæ, cuiusq; drach. 2. in puluerē redigantur, quæ possunt redigi, & cū aquis misceantur, destilletq; aqua, cui addito moschi gr. 8. nā purgato capite, si ipsa aqua quotidie, stomacho ieiuno, emunctisq; naribus, trahatur, mirificè confert, dum à cerebro, ortum, malum habuerit.

Ad dentes cariosos et ac putridos.

AQUA è radice pyrethri uino infusa, si dentes sæpè colluantur.

Ad anginam.

INITIO morbi, aqua glycyrrhizæ, cū modico succo myrtillorum; inclinante, aqua altheæ, gargarizata: huic autem si addideris nonnihil sirupi è betonica, melius fuerit. Sunt qui desperatis casibus, sanguinisq; detractatione, ac cæteris ex arte adhibitis, duas trësue guttas olei è chalcantho, cū aqua plantaginis præbeant; alij ex uino, quod minus probatur. Sunt & qui aquā scabiosæ mirificè extollant: addunt alij ad huius libram, aquæ ardentis unciam, sed indiget prudente medico, ne inflammatio augeatur, aut intempestiuè apponatur.

Ad Columellam laxatam.

AQUA è phyllitide, gargarizata.

Ad uocem impeditam.

AQV A è lauendula, aut è spica nardi, ore retenta; idem facit è cinamomo, cū à causa frigidiore, humidioresq; originem ducit; quod fere semper contingit.

Ad cruenta sputa, & sanguinis reiectiones.

AQV A è floribus ligustri, item è folijs quercus, nec non è cyclamini radicibus, & ex herba ac radicibus equi seti, pota ad unc. 6. cū saccharo: alij accipiunt carnium limacum coctarum in uini austeri & aque plātaginis lib. 2. cōseruæ cōsolidæ maio. & rosarum, cuiusq; libram cū decoctione limacum destillationem in alembico faciunt; cuius destillatitij liquoris libram, per manicam Hippocratis colatam, cū sacchari dissoluti in aquæ stillatitiæ plantaginis unc. 2. santali, spicæ, singul. scrup. s. exhibent. Aquam sulphuris, quam uulgo oleum appellant, modica quantitate cum aqua plantaginis, seu bursæ pastoris, ad uenam in pectore reseratam, ruptamue, mirificè conducere, comperitum est. Vbi autem uiribus meruitur ita faciunt. Conseruæ ros. cornorum, symphiti, cuiusque unc. 2. elect. diarhod. abb. Diamargarit. frig. triasantal. aromatici ros. sing. drach. 2. spicæ, cornu cerui, coralli rubri, in pollinē redactorum, cuiusque drach. 1. s. trochisc. è terra lemnia, è succino, è spodio, sing. scrup. 4. sem. acetosæ, portulacæ, plantaginis, uini grana-

granatorum, cuiusq; unc. 4. decoctionis duarum turturum, & unius perdicis quarum uētres adstringente materia infracti sint lib. 4. cum mica panis albisimi infusi in uino granatorum, & cū carne unius capi, fiat destillatio; quæ coletur per manicam Hippocratis, si quid fortè crassius ascenderit. Hic autem stillatitius liquor non eo præfertur cæteris, quòd magis adstringat, sed quia ob tenuitatem celerius ac ulterius penetret; nam adstringentia in materia crassiore uiam sibi præcludunt. Ex cornu autem, margaritis, corallis: & huiusmodi, cū nihil elici, aut certè parūm putem absq; illis, mea sententia, fieri destillatio non incommodè posset.

Ad phthisim seu tabem.

AD febres ipsi morbo perpetuas comites, & defluxiones sistendas, Montagnana utebatur, aqua uiolacea, & portulacæ ad unc. 4. addito præsertim sirupo uiolaceo aut uino granatorū dulcium; non negligenda tamē est stomachi imbecillitas: ad restituendos aut tabidos accipiunt aquæ stillatitiæ è cācris fluuiatilib. unc. 2. aquæ stillatitiæ è carnibus capi, qui octo dieb. nutritus fuerit pastillis è farina ordeï, cū puluere foliorū symphyti minōris, unciā; exhibentq; duabus tribusue ante cibum horis. Probant itē aquam stillatitiam è testibus hœdorū seu ueruecū, ac uitulorum, qua in omni cibo ac potu u-

tantur tabidi. Alijs sic paratur. Conseruē borraginis, uiolarum, rosarum, cuiusq; unc. i. s. conseruē ireos, helenij, singul. unc. s. elect. de gemmis sine speciebus diarhodon abb. triasantali absq; caphura, diamarg. frigidi, cuiusq; drach. 2. margaritarum perforatarum, corallorum, succini, singulorū drachma, pasfularum, ficuum, myxorum, glycyrrhizæ, cuiusq; drach. 6. nucleorum pinus, amygd. sing. unc. s. gummi tragacanthi, gummi arabici, cuiusq; drachm. 2. sem. anisi, fœniculi, urticæ, quatuor sem. communium frigid. semin, papaueris albi, singul. drachma; sigilli lemnij, boli armeni, rosarum siccarum, cuiusq; drach. 3. aquarum stillatitiarum Pimpinellæ, ruscilaginis, singul. unc. 4. decoctionis limacū, cæcrorum, duarum iuuenum gallinarum, cuiusque libram, cū carnibus unius capi, iuuenis, pinguis, unius item perdicis, mica panis in uino odorato infusi, & libra sacchari albissimi, fiat destillatio. Aqua item ex petroselini, helenij, & altheæ radicibus, si cuiusque libræ accipientes cū saccharo zulapium conficiatur, plurimum confert; modus est, ut quolibet die, tribus ante cibum horis, quatuor unciz sumantur. Valentior redditur, si antea in ipsis ebullierint, gummi arabici, tragacathæ, cuiusq; drach. 3. amyli unc. s. glycyrrhizæ uncia, deinde fiat zulapium.

Ad tussim.

AQUA è radicibus altheæ cum aqua anguriæ, ad unc. 3. manè exhibita: erit autem efficacior si portio sirupì uiolacei, aut è glycyrrhiza addatur, facit & ad anhelitus difficultatem.

Ad pleuritim.

AQUA stillatitia è carduo benedicto; item ex herba & radice pimpinellæ, acetosæ, prunellarum cū radicibus destillatarum, ad unc. 4. manè; quoniam autem est in his, Galeno teste, una salus, uirium robur, idcirco uiribus tuēdis stillatitios liquores exhibent, uti suprà in tabidis diximus; calidioribus tamen & ijs quæ adstringunt, reiectis, additaq; scabiosa, uiolis, buglossa, borragine, calendula, & modico hyssopi.

Ad pulmonis inflammationes.

AQUA lenticulæ palustris, bibita.

Ad purulentas excreationes.

AQUA hederæ ad unc. 4. calens bibita, quater, singulis diebus, optimè facit.

Ad Asthmaticos.

AQUA radicum helenij, & rufsilaginis, ad unc. 5. cū saccharo. Item aqua è sampuco ad unc. 3. cum uncia aqua è brassica, adiecto saccharo, manè pota, quibusdā probatur.

IN actu syncopis, aqua stillaritia è pullis, cū modico uini odorati, & puluere è margaritis, zedoaria, moscho & ambra. Aqua melissophylli, buglossæ, foliorum ozimi, quæ maximè probatur. Foliorum & florum croci, si præsertim ad eius unc. 2. addantur moschi gr. 4. à quacūq; enim causa ortum habeat, plurimū iuuare, & experientia, & grauissimorum auctorum testimonio constat, Montagnanæ potissimū; qui tamen ea de moscho odorato scribit, quæ essent de musco arboreo scribenda; non enim moschum Dioscorides nouit. Aqua è spica, uel lauendula pota & odorata. Idem phyllitidis pota.

Ad calidius cordis temperamentum.

A VCTO rest in arte parua Galenus, ca. 29. si in corde plurimum calor exuperet hominem efficere præcipitè, acerbum & iracundum, parereq; insanam temeritatem; atq; id eò magis, quò uehementior caliditas fuerit, & cum siccitate coniuncta, cerebrumq; calidius accesserit: Neq; tamen id mirum, quando ipse, libro ad id scripto, doceat, animi propensiones, sequi temperamentum corporis: Hinc peruicacia, iracundia, ferocitas, temeritas, & cætera id genus, quæ in filijs & uxoribus nonnunquam mirū in modum plerosque excruciant. Itaq; post detractum

atque admodum copiosum sanguinem, & uacuatis, uel elleboro, humoribus, ac perforato, quandoque ex Alberti Magni sententia, ossis cranij, sanguinem asini destilla, & in potu exhibe. Item cape plures turtures, & decollato; sanguinem, iecur, caput, & cor destilla, & præbe ad potandum unà cum ossibus capitum tritis. Aliud; Palmæ, maris, & fœminæ, radices simul destilla, & bibatur aqua. Rursus sanguinem tuum destilla, & in potu dato; Conciliare enim præterea amorem dicitur: quod ob sympathiam fortè non erit omnino impossibile: tamen si uideas multos, cum sanguine matris geniti aliq; fuerint, eas tamen non amare, plerosq; odio habere. Sunt qui elisas medullas, & destillatas conciliare itidè in hominibus amorem tradant.

Caliditatem adscititiam cordis, remouere possunt stillaritiæ aquæ, quibus in epitematibus passim utimur, acetosæ, endiuia, rosarum, & huiusmodi.

Ad mammarum inflammationes.

AQUA lenticulæ palustris pota, & foris, linteis madentibus, adhibita, quæ & omnibus prodest inflammationibus.

Ad mammas cohibendas ne nimis augeantur, & ad laxas, procidentesq; contrahendas.

AQUA è pineis nucib. imaturis, linteis, foris apposita; idem aqua stellaris, cū hypo-

hypocystide : eadem hæc locos muliebres adstringunt; sic ut earum diutina iniectione corruptæ ab incorruptis dignosci uix possint.

• *Ad uentriculi dolores.*

ALBUCA SIS in dolore stomachi, calidiore præsertim, narcoticon præscribit, adeoq; celebrat, ut appeller remediũ nulli aperiendum; habet autem opij unciam; cũ duobus alliorum capitibus; quassantur, & sic destillatio ex alembico, cuius aquæ modicũ bibitur. Afferit lib. 3. institutionum chirurg. medicus insignis Iacobus Hollerius, dari omnibus internis doloribus, per se, demenso cochleari, aut cum uino. Alij opio, quadruplam theriacam permiscent & dant alembico; eadem ratione poterimus opio commiscere res stomacho conducibiles, qualia sunt absinthium, mentha, mastiche, & huiusmodi, atq; inde aquam elicere. Plurimus autem fuit in his doloribus narcoticorum usus, ueteribus medicis, uti ex Galeno 8. de compos. med. sec. locos, cognosci potest. In frigido dolore, qui uno in loco nequaquam figatur, Guainerius ardentem aquam adhibitam linteis madentibus mirificè prodesse, expertus testatur; ego & bibitam uidi prodesse, cũ à flatibus aut tenuiore, modicaq; materia ducit originem. Aqua etiã chamæmeli ad unc. 5. cum nucis myristicæ unc. s. egregiè iunari

in

DE DESTILLAT. SECTIO III. 137
in mulieribus aut aqua matricariæ ad unc. 2.
in qua nonnihil spicæ & iunci odorati efferbuerit, optima habetur.

Ad stomachi abscessus.

EXPERIENTIA comprobatum scribit
Benedictus Victorius aquæ chamæmeli
stillaticæ unc. 6. cœptū stomachi absces-
sum curare, si quolibet mane, stomacho ieiuno bibantur.

Ad concoctionem adiuuandam.

DESTILLATIO mali medici optimè
stomachum roborat, illiq; conducit, &
uires restituit, cum sit suauissima; de-
stillatur balneo Mariæ, uitreis uasis, prius ty-
rocnesti comminutum, ueluti caseus, semi-
nibus etiam confractis. Aquam è floribus
rosmarini maximè probat Petrus Aponésis.
Sunt qui è cochleis aquam, cum aqua cina-
momi mixtam plurimū laudent.

Ad singultum.

AQUA è phyllitide pota. Item è men-
tha.

Ad lac, & sanguinem in stomacho concretum.

AQUA è cyclamino, cum saccharo, po-
ta. Item oleum è chalcantho cum ea-
dem aqua.

Ad iecinoris obstructions.

AQUA Gentianæ, pota. Item è folijs
raphani, & è cassutha. Humores autem
è gibbo epatis detrahit aqua altheæ, ut gra-
uissimus

uissimus medicus Franciscus è pedemon-
tium de iecinoris affectibus scribens, affir-
mat. Aqua item è chelidonio, cū aqua è mel-
le, in potu exhibita uehementer probatur,
neque iniuria, quando lib. 9. de comp. med.
sec. loc. ab Archigene componatur chelido-
nij succus cum malsa ad auriginem ex obstru-
ctione hepatis. Sed hi stillatij liquores ob
tenuitatem magis penetrāt, ut sæpè dixim⁹,
affirmatq; Galenus de castorio loquens lib.
10. de simplic. med. facult. quoniam enim (in-
quit) castorium tenuium est partium, ob id
plus ualeat, quàm alia, quæ similiter ut ipsum,
& calfaciunt, & desiccant. Nam quæ tenuium
sunt partium medicamenta, ijs, quæ sunt cras-
sarum, plus sunt efficacia, etiam si parem for-
tita fuerint facultatem, nimirum quia pene-
rent, & in alium subeant ad motorum cor-
porum, potissimum si ea densa fuerint, uelut
neruacea.

Ad iecinoris imbecillitatem.

MARCUS Gatinaria præpurgato cor-
pore plurimum laudat aquam è lima-
cibus, ad unc. 6. in aurora ebibitam. I-
dem facit oleum ferri, si eius drachma, cum
aqua agrimonie uel cichorij bibatur; quod &
ad infarctus adhibetur magna utilitate.

Ad hydropem.

AQUA è stercore humano maximè qui-
busdam probatur. Item aqua è radicib.
sambu-

DE DESTILLAT. SECTIO II. 239

sambuci ad quatuor unc. unà cum duabus uncijs aquæ è radicibus ebulorum potata per quadraginta perpetuos dies. Idem facit aqua è medio cortice sambuci; uacuat enim & digerit; laudatur quoque aqua extillata è purpureis floribus ireos, exhibita ad drach. 6. uel 8. cum scrup. elect. triasantal. & gr. 8. cinnamomi; educit enim aquam uehementer. Proband item aquam ex halicacabo, floribus ebulli & sambuci, similace horrensi, iunipero, raphano; cassuta, sic tamen ut illis aliquid iecinori conducens misceatur, cuius modi sunt triasantal; iuncus odoratus, & huiusmodi; ne iecur medicamento lædatur. Mirificè alij extollunt aquam è uirentibus nucibus iuglandibus stillaritiā, si ad unc. 2. manè, cū modico uini albi; & tartari crudi drachma bibatur per mensem.

Ad calefactum iecur.

AQV A endiuia, quæ, teste Francisco, è Pedemontium, respicit inflammationem iecinoris, ut iecur est; sicut contrà lactuca respicit eiusdem inflammationem, non ut iecinoris, sed ut inflammatio. Idem facit aqua rosacea; à tota enim substantia prodest.

Ad lienis infarctus & imbecillitatem.

AQV A gèrianæ bibita: Itē Quinta uocata essentia ferri ad drachmam, cū aqua aspleni, uel adianti, seu myricæ. Idem aqua è phyl-

è phyllitide ad uncias quatuor cum uncia aquæ tusilaginis, quoridie, manè. Idem castuthæ, ad unc. 4. cum unc. s. aceri scillitici; in aurora, per mensem. Aqua etiam saluiæ & apij, stipationes ueteres lienis expedire creditur. Hæc aut omnia purgato corpore exhibenda, sectaq; si opus fuerit, in sinistro cubito, basilica: licet enim, si ad rationē anatomicā respiciamus, nihil sit, ad quā possit referri, cur potius uena in sinistro cubito plus lieni cōferat, quàm iecinori, uel potius contrā, tamen id uidetur fieri forsan posse, præter rectitudinem, ob halitus malos, qui à liene per meatus cæcos, in partem sinistram efferuntur, & cum sanguine miscentur, illumque inficiunt; quod melancholia quoque præsertim hypochondriaca iuuat: in qua obseruaui, flatus ea parte à mesenterio & liene, in caput irrepere, & brachium sinistrum eiusque uenas ingredi, sic ut aura per uenas excurrere manifestè perciperetur. Atque hæc etiam fortasse fuerit causa, cur in pleuritide uenam secare eiusdem lateris, præstet, cum alioqui, ut disputat Vesalius, nihil intersit, cuiusnam cubiti uena aperiatur, aut si quid modò intersit, dextero cubito uena sit incidenda, quodcunque latus inflammatio occupauerit.

Ad intestinorum dolores.

AQUA è floribus genistæ, & è lappulis uirentibus, quę in frumentis reperiuntur, cuiusq; ad unc. 2. cum sacchari uncia, hora doloris hausta, maximè iuuat; idem aqua è folijs lauri; & olea ex seminibus, flatum discutere ualentibus, aromatisque per distillationem extracta: potissimùm ubi à flatibus originem dolores duxerint, & frigida adfuerit, uentriculi, aut intestinorum temperies: idem aqua è cinamomo, præsertim si modicum theriacæ ueteris adijciatur, facit,

Ad dysentericos.

AQUA è floribus ligustri, in potu; item è folijs quercus, & ex aparine, pota.

Ad cohibendam Alium.

AQUA plantaginis, acetosæ, tormentil-
le, uerbasci, præsertim si extinctus sit in ea chalybs; è nucibus cupressi recentib. frondium quercus teneriorū, symphyti maioris, arnoglossę, ad unc. 5. cum sacchari candi unc. s. manè per dies decem.

Ad teretes intestinorum tinea.

AQUA è radicibus gentianæ, è floribus prunellarum, potui data. Item, thus, myrrha, aloës, æquis portionibus, uitreis uasis destillet, oleoque quod elicitur, corporum pulsus, aures, stomachus, & mammæ illinatur

Q tur

tur, fricenturque per quartam horæ partem. Sunt qui aqua è folijs perfici, præclaro euentu, utantur.

Ad renum calculos, & arenulas.

AVICENNA laudat aquam leporis, quã stillatitiam interpretatur Gentilis Fulginas; asseritq; Auicenna esse eam uehementis iuuamenti, & resolutionis; quod & Antonius Guainerius probat; licet Andreas Alpagus Bellunensis correxerit locum non de lepore, sed de cicendula, quæ noctu lucet, intelligens, nullo de aqua uerbo facto. Sauonarola de aqua ardente scribens, calculo è renibus deturbando, hanc putauit aquam plurimum conducere, si acceperimus, radicem asparagorum, rusci, fœniculi, petroselini, raphani, eryngij, milij solis, semen genistæ, endiuia, seridis, seu seriolæ, adiantumq; & minutim incisa ac confusa, octo horis, in aqua ardente, bis destillata, macerentur, mox leui igne extillentur; maiorem autem uim adscribit, illi quam Thadæus Florentinus præscripsit, cuius, cū de uino loqueremur, suprâ meminimus. Hanc alij destillationem laudant; Rhodomellis, resinæ terebinthinæ, cuiusque libra; zizyphorum, myxorum, nucleorum pineorum, cuiusq; unc. 4. granorum halicacabi, sem. cucumeris, apij, melanthij, singul. unc. 2. succi raphani defæcati li. 2. semina, & reliqua solidior materia teratur, omnibusque mixtis
in

DE DESTILLAT. SECTIO III. 243
in cucurbita uitrea, destillet liquor; qui ut efficacius agat, in eius unc. 3. dissoluatur eorum aliquid, quæ à tota substantia calculum excludunt, uti pulvis scorpionum, scarabeorum, lapillorum astacinorum, hirudinum, & huiusmodi. Probatum nonnullis aqua è caryophyllis sylvestribus, qui in summis montium iugis nascuntur; item aqua è polygono, cum modica portione lapidis inuenti in renibus. Sunt qui è sambuci floribus, cerasorum ossibus, nucleis persicorum, & amygdalis amaris leuiter contusis, & uino albo optimo, per noctem maceratis, aquam eliciant, cuius quatuor unciae, maximo successu, exhibentur: alij ad ea quæ dicta sunt, addunt, flores lambruscae, gramen, & quinquefolium. Aqua item è tenellis folijs quercus, è genista, è stercore humano, è radice anonidis, pota; hæc autem sic elicitor: cortices radicum anonidis recentium ad quatuor libras, minutim concisi, macerantur in lib. 8. uini cretici, inde repente balneo aqua destillat; neque uerò solum efficax est, bibita, ad frangendos deturbandosque calculos renum, & lotium ciendum, sed uesicæ stomachi lentis, crassisque humoribus expedit. Petrus Bembus cardinalis, uir eloquentia clarissimus, ad arenulas nihil se reperisse melius testatur, assiduo usu aque stillatitiæ ex eupatorio Græco

rum, quod satis constat uulgarem esse agrimoniam. Olei è chalcantho drachma, cum uncia uini cretici maximè laudatur, suppresso præsertim lotio: idem facit: oleum tartari, de quo diximus. Sunt tamè qui scrupulum olei chalcanthi non transcendūt, quos magis probo; neque enim temerè audax, primo statim ingressu, in huiusmodi medicamentis fuerim.

Ad uesicæ calculos frangendos.

VT uesicæ calculus frangatur, multi, uaria liquorum stillatitiorum genera descripserunt, in quibus Thadæus Florentinus, eam aquam docuit, quam suprà, de uino uerba facientes, scripsimus. Nonnulli è cepis albis aquam nouem diebus bibitam miris efferunt laudibus. Alij è filipendulæ unc. 6. radicū acori unc. 3. saxifragiæ cum radicibus lib. 4. igne leui, aquam eliciunt, & magno arcano utūtur; nec desunt, qui è succi saxifragæ lib. 2. succi millefolij, & petroselini, cuiusque libra, aceti modico, aquam destillent, terque die sumendam iubeant; pleriq; loco millefolij ponunt ricinum. Sunt & qui aquam è bubulo stercore, mense Maio, destillent, eamque cum uino præbeāt, in quo infusa raphani radix fuerit. Sed in ijs, dicebat, præstantissimus eruditione, & praxi medicus, Victor Trincauellius, se per quadraginta annos medicinam fecisse Venerijs, urbe

urbe numerosissima, nunquam tamen uidisse, aut ab intelligente, & probatæ fidei uiro audiuisse, fuisse unquam lapidem in uesica, ui medicamentorum, attritum, aut comminutum, quando iam induruit, & ad aliquam alicuius momēti magnitudinem deuenerit: legi quidem, inquit, in libris medicorum tum antiquorum, tum recentiorum multa descripta medicamenta, tam simplicia, quàm composita, quæ tanquam potentia lapidem frangere uesicæ, laudantur, sed nihil, uel exiguum admodum, eorum quæ pollicentur, præstant. Itaque propiùs accessisse uidetur Cardanus, qui libro de subtilitate 2. per catheteram, seu fistulam immitti in uesicam, aquam, quæ debet frangere lapidem, iuber; sic enim longa uia, medicamenti uis non refrangitur. Sed si Cardanus ita ipsam descripsisset aquam; ut eius conditiones nouit, ut scilicet uesicæ sit innoxia, & lapidem cōminuat nihil præterea desideraremus; quanquam enim extremos uapores destillatione colligemus ex scorpionum cinere, uel Macedonici petroselini, uel recolitho, aut lapidibus cancerorum; uix tamē fieri posse puto, ut lapis attratur; quod uidetur, & ipse postea Cardanus asserere, cū scribit, metallicum esse opporrere id, quod lapidem comminuit, aut ad metalli naturam mutatum; licet neq; id omnino necessariū putē. Quòd si ea aqua stillari-

tia lapis fortè atteratur, cùm id admodũ acre futurum ipsa doceat ratio, calidissimumq; ac siccissimum ut penetret, ac secet, uesicæ etiã nocebit. Scribit ramen idem Card. se audiuisse, inuentam à quodam Genuense, sed denudò amissam morte illius, qui eam notã nemini facere uoluit.

Ad ciendam remorantem urinam.

VRtica & formicarum oua simul destillantur: alij oleum ex ouis formicarum cum urtica destillant, & renũ uesicæq; regionem illinunt. Aliqui accipiũt grana halicabi circiter duodecim; se. papaueris albi, cucumeris, melonum, cuiusq; unc. s. saccharũ ad pondus omnium; molli pruna destillat aquam, quæ prodest, potissimũ cũ adest ardor: quod si materiæ crassiores sint, aquã exhibent, quæ destillauerit è radice, folijs, floribusq; ac fructu personatæ; qua etiam utuntur flatibus discutiendis. Sunt qui semine personatæ, ad læuorem tuso, & cribrato, remorantẽ urinã, magno apud ipsos arcano, cieant.

Ad uesicæ ulcera.

AQV A symphiti minoris, aut foliorum cupressi ad unc. 4. pora; expurgat autẽ uehementer uias urinæ, ubi sint ulcera, aqua è radicibus ireos; tuetur ne ulcus in uijs illis gignatur, aqua tragacanthæ, & myxorũ. Aqua item apij, & longè efficacius aqua ex adianto, & alparagis, è folijsq; hyperici.

Ad

Ad urinæ ardores.

AQUA è lactuca, nymphaea, papauere
 receti, portulaca, uiolis, anguria, acres
 remittit qualitates humorum, aqua ex
 halicacabo, & radicibus, & folijs altheæ, uias
 expurgat lotij; laudantur à multis, aquæ stilla
 ritiae ex floribus & scaphis fabarum uirenti-
 bus, ad balneum Mariæ eductis, quæ simul &
 ardorem demulcent, & urinas prouocant.
 Aqua pariter rosacea quocunque modo
 sumpta, aut in obsonijs, aut in potu. Item
 aqua foliorum querni si ardor à potu can-
 tharidarum oriatur; aqua ex equisetis pro-
 dest: item è radicibus altheæ, maluæ, & radi-
 cis, pota.

Ad seminis profluuium.

ACETVM stillatitium cum acore citri.

Ad uteri strangulatus.

BALSAMVM Petri Aponensis, de quo suo
 loco diximus: aqua è radicibus dauci ad
 unciam 5. pastinacæ syluestris, & modi-
 co mellis rosacei; prodest hic potus, & curan-
 do, & præcauendo.

Ad partus difficultatem.

AQUA è lilijs albis, pota, quæ & secun-
 das pellit, præsertim cum croco, & ci-
 namomo.

Q 4 Ad

Ad menses ducendos.

AQUA è rubia infectorum, ex adianto, & infinita prope id genus, bibita.

Ad menses albos cohibendos.

AQUA è folijs tenerioribus quercus, sepe bibita, uti Matthiolus tradit. Item ex stellaria, ex parthenio, ex vchuen, ad unc. 4. per triginta, aut quadraginta perpetuos dies; emundat enim & abluendo educit, dertergitque vias iecinoris, renum, vesicæ, & uteri, uti grauiſſimus auctor Môragnana testatur. Aqua item è potentilla, cum eiusdem præferrim herbæ & eboris, & corallorû puluere bibita.

Ad prohibendum abortum.

AQUA è nucibus cupressi recentib. cū aqua menthæ, & symphiti minoris, si cuiusque uncia, cum saccharo bibatur, manè, sub auroram.

Ad podagram.

IN calidiore materia, è ranis uiuentibus centum, ducentūmve, uitrea cucurbita, & rostrato pileo, destillet aqua, qua lintei madentes, loco affecto superponuntur, nō absq; medici consilio, ne nimis repellat. Idem facere creditur aqua ex hirudinibus stillaticia; eas tamen hirudines plerique antea simo equino diebus aliquot macerant, quod frigiditatem liquoris. In tophaceis autem frigidisq; tumoribus podagræ, & arthritidis,

dis, pleriq; utuntur aqua è stibio, & argento uiuo sublimato stillatitia, qua tumores tangunt, exulcerant, attenuant, & dissoluunt; quod remedij genus, ut in nonnullis egregie successit, ita alijs nihil attulit, præter dolores atque ulcera. Melius faciet ad mulcendos dolores, iuuandumq; morbum, liquor ex assis ouorum luteis, & pyrethro stillatitius: cui etiam nonnulli addentes oleum è castoreo, ladanum parum, & thuris, iterum omnia destillant: mox sæcibus affundunt, & destillant; atq; id quater aut quinquies: quò enim sæpius, eò efficacius, tenuiusq; oleum redditur.

Ad articulorum dolores.

IN arthritide diurna, plerique miris laudibus extollunt aquam stillatitiam chamædryos, seu humilis quercus, eiusq; cyathum, purgatione tamen præmissa, tribus ante prandium horis, manè præbendum iubent, licet interea eò magis à medicamento sperandum esse addatur, quò eius potus prandium diutius antecefferit. In ratione uictus à salsis, acidisq; abstinendum censent; & hic potus ad sexaginta dies præscribitur. Quanquam Andreas Vesalius, summus anatomicus, epistola ad Ioachinum Roelants, magis probet decoctum eiusdem herbæ in uino albo, pari ut dictum est, ratione propinatum: riderq; eorū opinionem, qui putant idem posse liquorem stillatitium, quod decoctum in uino, ad eò im-

becillas reddi vires destillatione, putat. Hoc remediū instar numinis cuiusdā à Genuensiu primatibus missum, scribit idem Vesalius, & non sine maximis promissis, ad perpetuum morbi articularis exiliū, ante menses aliquot commendatum, Marsilio Collæ, Cæsarianis equis Præfecto, deinde etiam Carolo V. Cæsari Augusto. Melius faciet opportunè adhibitum Balsamum, & oleum quod destillat ex resinæ terebintinæ libra, opopanacis, chabanes, sagapeni, cuiusq; unc. s. granorum iuniperi quantum bis capi manu potest, thymiamatis libra: igne primū leui, mox auctiore, tandem uehementi; laudant etiam pleriq; aquam è centaurio minore, & cucumere syluestri, manè ad unc 5. potam.

Ad tertianas febres, & quotidianas, & compositas.

AQV A è radicibus Gentianæ, bibita, inclinante morbo. Item è pimpinella.

Ad quartanas.

AQV A è flammula, è folijs eringij, cum sunt teneræ, è gentianæ radicibus.

Ad assiduas.

AQV A è trifolio acetoso, hausta: atque hæc omnia suis loco, & tempore, non abique medici consilio.

Ad

Ad ethicam.

PROSUNT ea quæ restitunt substantiam,
 & alunt, cuiusmodi est, si acceperimus
 gallos nondum coeuntes, aut pullos, per-
 dicæ sue, capos, phasianos, aues rurales, uel
 carnes testudinum nemoralium, & uisceri-
 bus detractis, cum aqua, ex ijs quæ frigefaciunt,
 & humectant, aliqua, optimè abluantur, inde
 destillet aqua, è qua, saccharo addito, zupium
 poteris conficere; melius tamè fuerit ad has
 è carnibus stillatitias aquas, tertià partè ad-
 dere aquarum superius scriptarum; uel unà
 cum carnibus, ponere rosas, uiolas, nymphæa,
 endiuia, poma, & herbas morbo ipsi pro-
 prias, & quatuor etiam semina frigida, noni-
 hil caphuræ adiecto si libuerit; aut sic fiat: Ac-
 cipe glycyrrhizæ rasæ unc. s. sem. frigidorum,
 unciam; trium santalorum, cuiusque drach-
 mam; sem. citoniorum, gummi arabici, traga-
 canthæ, singul. drachm. 2. coriandrorum
 scrup. 2. caryophyllorum, cinnamomi, cuius-
 que scrup. 4. caphuræ scrup. s. accipe deinde
 è superscriptis carnibus quam uelis, eamque
 ubi uiscera ex animali detracta fuerint, cum
 fructibus optimè terito, mox pulueribus com-
 mixtis atque agitatiss, destillet aqua, è qua con-
 ficiatur zupium, ut lubet. Fieri idem quo-
 que potest, è ranis uiridibus, quæ locis siccis,
 inquit Guainerius, & in arboribus habitant,
 quarumque uenter lacteo colore albescet, &
 cum

cū rore collectæ sint: extremis enim partibus
abscisis, & ablutæ, destillantur: cæterū illud
ignorandum non est, ranas terrestres, quæ in
fruteris & rubetis plerūq; uiſitant, unde ru-
beræ appellantur, quæq; quòd in arundine-
tis uitam agant, calamitæ uocantur, uenena-
tas, & læthales haberi; neque scio an destilla-
tio, & extremarum partium detruncatio, ue-
neni uim tollere possit: eadem destillatio re-
ficiendis ethica febre laborantibus, fieri po-
test, ex anguillis; pelle, & uisceribus detra-
ctis. Pisces etiam fluuiatiles, nec non & lima-
ces cū rore collectæ, & surfure expurgatæ, &
aqua hordeacea à lutæ adhiberi ad hæc pos-
sunt, quemadmodum & cancri loti, è quibus
omnibus stillatitijs aquis, zulapia confici
possunt. Donatus Antonius ab Altomari,
medicus insignis, de heſticarum, cū tabe, fe-
briū curatione præclarè scribēs, parte 3. cap.
9. Quidam uerò, inquit, nostræ tempestatis
medici, nescio qua ratione, seu auctoritate
freti, stillatitium cochlearum liquorem eis-
dem ægrotantibus præbent, putantes eos cū
refrigeratione quadam ualenter reficere: Ve-
rū cū hoc à ratione alienū sit, & Galeno pu-
gnet, omninò ab eo abstinendum esse consu-
lo; nam licet aceruatim reficere possint, ma-
ximeq; nutrant cochleæ, si conficiantur; in
corporibus tamen, quæ refici magis egent,
talìa nutrimenta, quæ cōcoctu difficilia sunt,
non

non comperunt, utpotè quibus concoquendi facilitas non adsit, ut liquet ex Galeno 7. Met. 6. Ad hæc si nutrire debent cochleæ, non crudæ, nec semel aut bis elixæ, sed ter, & ueluti in aqua tabefactæ, exhiberi debēt, ut 3. de alim. facul. 3. scriptū est; præter id quod crasum, ac lērum generant succū, ex quo promptè obstructio, & pūtredo fit, ac præter naturam calor augetur, potissimūm hætica febre laborantibus, in quibus nedum concoctio, uerūm etiam distributio imbecilla est. At si dixerint, non totā cochlearum substantiam, sed earum tenuiorem succum, ignis artificio extractum, conducere, dicimus nos, & hunc quoque difficilem concoctu esse, quod ex earum substantia trahatur, quæ talis est naturæ; tum uel maximè, quod ab eis crudis, quæ esculenta non sunt, extrahatur; quamobrem promptiùs aluum soluere, quàm eos nutrire poterit. Hæc Altomarus, qui deinde probat stillatitium liquorem ex pullorū, gallinarū, caponum, seu phasianorum carnibus contusis, adiectis etiam testudinibus nemoralibus, buglossi, oxalidis, & lactucæ folijs, seu endiuizæ, minutim incisis, nec non & pomis dulcibus quibusdam. Multi tamē doctissimi uiri, succum cochlearum ignis uicōctū, quodque maius est, in halitus extenuatum, tamen si à crudis ipsis trahatur, probant, cū tolli uideantur coctione, extenuationeq; omnia, de quibus

quibus disputat, incommoda; & satis pateat, stomacho imbecillo roborando, cochleas præberi; scribitq; Dioscorides stomacho illas utiles esse; marinasq; quas ego potissimū acciperim, & stomacho idoneas, & facile aluo excerni: uiuarumq; corpora, cum aceto deuorata, stomachi dolores mitigare; & pleriq; grauissimi Medici in stomachi imbecillitate, eas, saccharo, cū testudinum carne, & stomachis auium, condita magno successu, præbent; recentioribus tamen, quod & pleriq; omnes faciunt, abstinere. Huius socium sententiæ habeo clarissimum, uariaq; & insigni eruditione præditum Hieronymum Mercurialem Foroliuiensem, qui iam diu summo loco, summamq; laude, Medicinæ praxim in Gymnasio Patauino profiteretur.

Ad pestilentes febres, & uenenâ.

AQUA è folijs quercus tenerioribus, è floribus arantiorum, è lenticula palustris, pota. Item è floribus lini, si modico saccharo condiatur; sudores enim mouet, & in superficiem corporis materiam adigit, in pestichijs, uariolis, ac morbillis admodum conducens. Alijs aqua è papauere rhæde, seu erratico destillata, bibi. Verum ea mihi semper placuit, quâ Guainerius, spiritus gignere scripsit, eosq; clariores reddere, roborare uiscera, adeoq; firmare, ut nullo unquâ tempore pestilentiae uirus recipiant; mirandum enim

enim in modum uenenis resistit; ea autē capit radicum tormētillæ recentis, libram, radicum herbæ tunicæ, & dictamni, cuiusq; lib. s. helenij campani unc. 4. oxalidis cum seminibus lib. 2. foliorum ac florum borraginis, buglossæ, rosarum rubearum syluestrium, cuiusque libram, theriacæ optimæ lib. s. pim-pinellæ, scabiosæ, sing. lib. s. succi limonum libram, aquæ ardentis ex optimo uino, & sæpius destillatæ unc. 2. uel ut alij legunt, lib. 2. sigilli Lemnij, boli armeni, cuiusque unc. 2. santalorum alborum, rubeorum, spodij, ben hen albi, rubei, margaritarum splendorum, singulorum unc. 1. s. ofsis è corde cerui unciam, rasuræ eboris unc. s. croci drach. 3. caphuræ drach. 2. foliorū auri unc. s. Folia auri minutim forfice incisa, uel melle in porphyrite lapide, diligēter, & diu agitata; nā in tenuissimum puluerem redigētur, in aqua ardente, cucurbita optimè clausa per dies quindecim macerentur. Margaritæ tenuiter tritæ in alia cucurbita ponantur, cū succo limonum, totidē diebus, optimè item clausa. Radices generoso uino abluātur, inde siccatae in umbra, in mortario terātur, & similiter herbæ, flores, & semina; omnia tamē in uase terreo uitro oblinito, sed, mea sentētia, meli, fuerit, uitreo, cū theriaca, misceas, addasq; ardentem aquā cū auri folijs, & succum limonū cum margaritis; Mox fossa tribus pedibus profunda facta;

in cuius

in cuius sit fundo, ad dimidium pedem, calx uiua, in cuius medio uas optimè clausum ne respiret, equino fimo circumdatum & coniectum locato, affunditoq; duas aquæ situlas: maneat ibidem per duodecim dies, singulis tribus quatuorue diebus, mutato fimo. Postea omnibus in uitream cucurbitā transfusis, apposito rostrato pileo, stipatisq; accuratè rimis, igne leui, aquam elicias, quam denudè fœcibus affundas, & destilles; tertio uerò absque fœcibus in cucurbita colloces, & rursus repente balneo destillato, seruatōque uitreo uase optimè clausam. Huius cochlear satis paruum exhibetur. Horatius Augenius, doctissimo suo, de pestilentia præcauenda; libro, auctor est, Sebastianum Paparellam, medicum eloquentia, & ingenio clarum, dicere consueſſe, in pestilentia, quæ anno 1527. uiguit, admirabiles uidisse huius aquæ effectiones, non in sanis tantum, sed & in ægrotis: & plerosq; eam magno arcano habuisse, professosq; fuisse se omnes ipsa sanatuſ, cū auro præsertim potabili, ut Guainerius, & Augenius aiunt, mixta. Præstantissima etiam habetur, Matthioli aqua Theriacalis, præstantissima, ab eo descripta initio lib. 6. Dioscoridis, qua multos à uipera & alijs uenenatis animalibus demorsos, morti propinquos, sanasse scribit. Sunt qui aquam è nucibus uirentibus stillatitiam, atq; item è folijs perfi-

ci, nec

ci, nec nō è uincetoxico, & è cortice interiore
 fraxini cū tribus uncijis uini albi, potam tri-
 bus quibusq; horis, uehementer laudent: alij
 uerò hoc modo conficiunt. Nuces recentes
 35. radicum helenij, tormentillæ, chamæ leo-
 nis albi, zedoariæ, cuiusque unc. 2. foliorum,
 seminis, & radicum cardui benedicti lib. s.
 scabiosæ, hyperici, rutæ, sing. pug. s. cinamo-
 mi, caryophyllorum, macis, cuiusque unc. s.
 calthæ seu calendulæ, dictamni, sing. pug. 2.
 radicum borraginis, buglossæ, oxalidis, cu-
 iusque unc. 1. s. terantur, quæ terenda sunt, o-
 mnibusq; affundantur aquæ ardentis opti-
 mę lib. 8. uini cretici lib. 7. atq; ubi macerata
 fuerint, ore diligēter clauso, per decem dies,
 inde aqua igne leui extillet, repetita ter destil-
 latione, sæcibus semper extillatam aquam,
 affundendo; quarta uice, reiectis sæcibus, ea-
 rum loco ponantur, Theriacæ optimæ lib. s.
 mithridati optimi unc. 3. sacchari è rosis, è bo-
 ragine, è nymphæa, è uiolis, cuiusq; unciam:
 inde destillet liquor, cuius, æstate, unc. 2. cū
 unc. 4. aquæ oxalidis; hyeme uerò unc. 3. cū
 unc. 4. iuris pulli, præberi possunt, sic tamen
 ut ne ætatis, temperamenti, ac cæterarum
 huiusmodi rerum, ratio prætermittatur; lau-
 dant aliqui aquam è floribus arantiorum.
 Hæc autem omnia uenenis quoque optimè
 aduersantur. Plures huius generis stillaticię
 aquæ in libris quibusdam uulgaris empiri-

corum leguntur, qui in hac causa, nequaquā, meo iudicio, omnino negligendi sunt; nam si qua in re, in hac potissimum, uerum illud esse uidetur, quod scribitur, nullum esse librum tam malum, quin aliqua ex parte proficit, experientia enim plurimum in re medica ualens, magnas sibi uendicat uires in pestilentibus morbis, quorum cum abditæ sint causæ, nobisque non satis explicatæ, eorum quoque curandorum ratio ab occultis rerum facultatibus, quas sola attingit experientia, petitur. Ad hæc accedit, medicos præstantiores haud facile pestilentia correptos inuifere, at quò sunt doctiores, eò cautiore uidentur, ne perniciosæ contagionis sese periculo exponant: quamobrem efficitur, ut ægroti, chyrurgorum, & barbitonorum, empiricorumq; quorundam, qui in his audaciores sunt, auxilio relinquantur: & fuere ægrotantes; q̄ omni humana ope destituti, quicquid casus obrulerit, per os assumentes, aut ad affectum locum adhibentes, eam, quam assecuti sunt, sanitatem, alios, ut assequi eadem ratione possunt, docuerint. Itaq; nihil est contemnendum, sed quando ita & magnitudo morbi, & symptomatum diuersitas postulat, discutienda, tentandaq; omnia, ipsorumq; medicamentorum, quæ in usu sunt, discussio, patefacere ad alia, uiam potest, alioqui uerū est, quod scribit in 6. Lucretius, mussare in his morbis

morbis tacito medicinā metu, quodq; in sua pestilentia ait Thucidides, Medicos omniū primos obiisse. Ad erodentia uenena hæc descriptio facit, quæ habet, theriacæ unc. 2. condit. helenij, ireos, cuiusq; unciam, succi baccarum lauri, iuniperi, succi beronicæ, centaury minoris, uerbasci, marrubij, cuiusq; unc. 3. florum nymphææ, uiolarum, corticum rad. mandragoræ, sem. alterci albi, sing. unciam, opij unc. 2. excepta alembico, artificio resoluuntur, sed melius in diplomatibus; neque solū prodest, ueneno læsis, quæ urant corpus, sed & internis doloribus, qui cū febre cruciant; sunt qui addant butyri stillatitij parū. Ad uenenum autem quod exitialem longo molitur tempore morbum, & è cerussa, cerugine, lithargyro, minio, succo scillæ, & hominis sudore malefici conficiunt, facit egregiè aqua stillatitia è columbaceo stercore, corticibus ouorum, pipere ac thure, cum lixiuio è sarmentitio cinere, commixtis; macies autem pellitur aqua stillatitia ex herba personata; & nucleis pineis.

Ad ulcera maligna.

EX thuris masculi, sarcocollæ, singulorū uncia, aloës epaticæ drach. 6. succi plantaginis, mellis optimi, resinæ pinus alb. cuiusq; drachm. 3. optimè confusis ac mixtis, uitreo uase destillet aqua, igne leui, ne materia ascēdat, qua liquor stillatitius turbaretur;

R 2

quod

quòd si tumescat, linteis frigida madentibus cucurbita inuoluitur, ut descendat. Hac aqua ingens fuit putredo, in humero adolescētis, coërcita, quem plerique medici amputare decreuerant: cū ad finem est destillatio, aque color mutatur, quamobrem & uas recipiens mutandum; nam aqua colorata medicus ille non utebatur. Fæces in puluerem redactæ, & ulceribus impositæ plurimum prosunt. Item aqua è stercore humano, prodest: Ioannes Tagaultius, lib. 3. Instituit. chirurgic. ita scribit; Aqua fortis Alchymistarum, saltē prima, in tortuosis, atque labyrinthi modo flexuosis fistulis, mirifice prodest. Hoc enim (inquit Guido è sententia Arnaldi à Villanoua) omnes fistulas mortificat & disrumpit. Quidam etiam fuere empirici, qui aqua è sacchari optimi uncia, terebinthinæ drach. 6. resinæ pinus unc. sem. aquæ ardentis unc. 2. stillatitia, ulcera abluentes, ubi nō adesset inflammationis periculum, mirabili successu curabant.

Ad carcinomata.

E' PLANTAGINE maiore, chelidonio, & uirga pastoris, aquam plerique eliciunt, admixtoque cochlearum puluere, morbum madefaciunt. Item ex urtica, cum eiusdem puluere, & galiopsis. Item aqua è stercore humano.

Ad

Ad recentia uulnera.

AQVA è barbula hirci, si ea splenijs, & attritis lintheolis superponatur. Idem aqua ex eupatorio, seu agrimonia uocato, sed longè efficacior puluis, cùm in ulceribus inueteratis.

Ad uulnera intestinorum.

AQVA è radicibus cyclamini cum saccharo hausta.

Ad morbum Gallicum.

ACCIPE caryophyllorum, cinamomi, cuiusq; unc. 2. colocynthidos, unciam; nucem unam myristicam, eaq; omnia in puluerem redacta, raroq; lintheo inuoluta, bulliât in uini albi optimi unc. 8. aquæ fontis purissimæ unc. 4. ad consumptionem medietatis, clausis optimè rimis, foramine in summo operculi recluso, quo respirare possit. Vbi refrixit, expresso in uinum lintheo, adde ligni guaiaci, incisi, lib. s. macereturq; horis 24. mox destillet, igne leui, aqua, qua tumores à Gallica lue, madescant, purgato prius corpore: & si robore uirium ualido egrotos fuerit, sumat manè ad duas uncias, si infirmus, unam. Hoc eodem modo utere ad hydrophem, & ad uenena; sudorem enim ciert, neque admodum exquisitam postulat uictus rationem. Pari methodo huius, quæ sequitur, aquæ usus est; sem. ebuli in pulu. redac. olei sulph. uel chalcanti, sing. unc. aquæ

R 3 ardentis

ardentis unc. 3. fœniculi, petroselini, amborum cum radicibus æquas partes; asparagorum recentium cum radicibus, duplum, uitreis organis lentissimo igne destillet aqua in cuius libra dissolue unc. 3. sacchari candi; manè, quantum capere cortex nucis potest, ex hac aqua, & tantundem superioris, ardentis, sumitur, & per horam in horam in lecto quiescendum: idque octo diebus: admirabiles celebrant huius remedij laudes; quod si ad uiginti dies accipiat, lapidem in uesica & renibus frangere asserunt: lieni item prodest, & induratis gallici morbi tumoribus, si dolentia aut tumentia loca madescant. Multa alia parari solent; nam plerique epitymū, mirobalanos, cassutham, fumariam, polipodium, turpetum, colocynthim, stœchadem, agaricum, tamarindos, passulas, pruna, mastichē, macim, fœniculum, rosas, glycyrrhizam, buglossam, & eiusmodi complura, in uino infundunt, mox ad medietatem decoquant, tandem destillant balneo Mariæ. Cæterum his omisis, quæ sunt pænè innumera, illud non omittendum censui, quod doctissimus Fracastorius in sua Syphilide, his carminibus, quæ Vergiliana æquare creduntur, descripsit; quibus etiam & destillandi modus, & uasa, elegantissimè explicantur:

Quorundam inuentum est, uitrei intra concaua uasis,
Cui collum oblongum est, uenter turgescit in orbem,

Aut

DE DESTILLAT. SECTIO III. 263

*Aut hederae folia, aut, Ida mitente, maniplos
 Dictamni, Illyricamue irim, Rhamniue nigram
 Radicem, aut inulas coquere; in sublime solutus
 Effertur uapor, & tenuis uacua omnia complet.
 Ast ubi frigenti occurſauit ab aëre uitro,
 Cogitur, & rorem liquidus densatur in udum,
 Decurritq; uagis per aperta canalìa riuis.
 Destillantis aquae cyathum, sub lumina prima
 Luciferi, potare iubent, stratisq; parare
 Sudorem; nec certè ab re, uis utilis olli est
 Reliquias morbi tenues diſpergere in auras.*

Ad caſum capillorum.

MELLIS purioris, uini cretici, lotij puerorum, lactis, cuiusque libra; destillet aqua; abluantur loca unde pili decidunt: efficacior hæc habetur, quæ habet hyssopi hortensis, montani, calaminthæ montanæ, foliorum abrotoni, singulorum, quantum bis capi manu potest; uini generosi cretici, lotij, mellis, lactis, cuiusque lib. 2. sem. sinapi lib. s. contritis, quæ teri possunt, misceantur omnia, & per tres dies macerentur, mox destillet aqua, cuius usus, iuuenibus barbam citò educit ac producit, & pilos qui ceciderunt, restituit, uti Falloppius, harum auctor aquarum, testis est.

Ad strumas.

OLEI laurini lib. s. olibani, mastiches, gumi arabici, terebinthinæ, singul. unc. 3. destillet uitreis organis aqua, in qua

R 4 cineres

cineres quercus ponas, denuoque omnibus rectè commixtis, destillatione liquor eliciatur, quo utere, prodest etià acrochordonib⁹, & huiusmodi morbis, si ex arte adhibeatur.

Ad delenda uariolarum uestigia.

MASTICHES, myrrhæ, aloës epaticæ, nardi, sanguinis draconis, olibani, opopanax, bdellij, carpobalsami, croci, gummi arabici, styracis liquidi, seu stactes myrrhæ, cuiusq; drachm. 2.s. terantur omnia, & cū terebinthina ad pondus omnium, destillet uitreis organis liquor. Idem facit, aqua è fabis, è pedibus uituli, arietis, porcellorum è melle, radice serpentariæ, limonibus, arâtijs, floribus fabarum, corticibus ouorū. Hæc autem curatio fucata est, præterquam forte in pueris; non enim regenerari cutis potest, & fouea expleri; eademq; in extenuandis cicatricibus ualent, cui usui Rasis 3. ad Almanso-rem se ab experto nouisse ait, aquam è melle stillatitiam plurimum prodesse.

Ad decoloratam faciem.

AQUAM è citrijs ac limonibus stillatitiam, si abluatur cutis, optimè prodesse scribit Ioannes Baptista Montanus in secundam Fen. primī Auicennæ, purgato prius corpore; intelligimusq; non de naturali decoloratione, sed quæ præter naturam accidit. Abstergit autem hæc aqua cutim, & expurgat. Idem faciet aqua è floribus, uel etiam si-
liquis

liquis recentibus fabarum, & ex lupinis; quæ acrior & ualidior est. Item accip. filiquarum immaturarum lib. 3. mellis optimi lib. 2. Terebinthinæ lib. 5. croci unciam; macerentur omnia in uase diligenter clauso sub fimo, uel ad solem, per octo dies, mox addantur lactis asinini lib. 4. & statim antequam lac putrescat; nam foereret aqua, destilletur; exibat enim aqua & oleum; oleo illinenda nocte cutis; aqua die abluenda; quod si non nihil moschi, aut ambraë apponatur, fuerit iucundior. Magis autem efficax hæc habetur, quæ loco filiquarum fabarum immaturarum, accipit orobū recens, & lupinos, & amygdalas amaras, cuiusq; lib. 2. cnici unc. 3. nitri rubei unc. 4. limonum seu citriorum incisorum, terebinthinæ, sing. lib. 2. commisceantur omnia, & uase diligenter clausa, uti superius dictum est, in sole, uel fimo, ad octo dies macerentur, inde stillet oleum & aqua; neq; uerò hæc solum colorem faciei conciliant, sed splendorem, & rugas prohibent: cum uerò infinita prope modum in uulgaris libris habeantur, hæc satis fuerint à uiro doctissimo, Montano, descripta.

HIERONYMI RV, BEI RAVENN. DE DESTILLATIONE,

Sectio quarta.

A est destillationis, & chemicæ artis quam Arabes, Alchymiâ, & detracto articulo, chymiam, Græci χυμια, uocant, coniunctio, ut una ex altera ortum duxisse uideatur; & qui ad destillationem, metallorum præsertim incumbit, is statim ab omnibus ferè, chemicæ arti operam nauare credatur; quàm obrem nequaquam ab instituto meo abhorreere putavi, si cùm de rei medicæ destillatione hætenus uerba fecerim, nõ nulla adijciam, quæ ad chemiam pertinent, potissimùm quòd pietatis munus fore arbitrer, eos monere, qui magno dispendio, & tēporis, quod esset in meliores usus distribuendum, & rei, qua familiam, & egētes alere deberent, huic uanitati, uano, & ridiculo exitu, inter fumum & carbones defudant. Sic autē rem aggrediamur.

Chemici quid possint. Cap. 1.

PLVRIMVM semper disputatum est, chemica ars, è qua præclara multa prodijisse, negare nemo planè potest, an uera sit; cuius

ius rei difficultas uel eò est aucta, quòd quotidie multos auri & diuitiarum cupidos oleum & operam perdere, uti diximus, uideamus, magno ipsorum damno, & ingenti huius artis infamia, quæ certè, si nulla alia de causa, ob multas tamè, quas diximus, res inuentas, summa laude digna esset. Egidius Romanus, uir doctissimus, summusq; Theologus, ex Eremitarum Augustinianorum familia, quæstione 8. Quolibeti, falsam eam putat, quòd neget fieri arte aliqua aurum posse; ea adductus potissimùm ratione, quòd natura determinatis, certisque principijs progrediatur, eoq; magis, quòd res naturales perfectiores sunt. In his autem principijs, maxime numerat effectricem causam, materiam, & locum generationis: non enim equus nisi ab equo fit, & ex equæ menstruo sanguine, inque ipsius utero. Quin ea etiam, quæ ex putredine, gignuntur animalia, certam sibi materiam deposcunt, uti Auer. 12. Metaphysic. 18. ipsaque experientia testantur; pleraque etiam locum; non enim alibi quàm in uicinis uentre fit uinum, cuius similem quidem potum multi facere possunt, id tamen uinū nō esset. Ita ignis purus in sphaera tantū ignis habetur; Quamobrem credendum esse ait, metallis, quæ in terra gignuntur, cum res sint pfectæ, eū locū ita à natura assignatū fuisse, ut extra ipsum fieri nullo modo possint; coloris

coloris quidem, & nonnullorum huiusmodi
accidentium mutationem, sed non naturæ,
non formæ ac speciei fieri posse arte aliqua,
concludit. Quod affirmat etiam auctor eius
libri, qui Aristotelis secreta secretorum in-
scribitur. Nouissimè quoq; Thomas Erastus
medicus doctissimus, libro suo de metallis,
multa adducit, ut idem probet; nō enim (in-
quit ille) una species in aliam eiusdem gene-
ris proximi, mutari, neq; à natura, neq; ab ar-
te potest; neque ars formam facit. Cæterum
ut quid nos sentiamus, in apertum prodeat,
Erastum primò conuenientes, dicimus ea ue-
ra esse quæ scribit, ab arte fieri formam non
posse, si de sola arte intelligamus; non autem
cū ars naturæ nititur. Itaq; cū magis, &
in materia, & in forma conueniant duæ spe-
cies sub eodem genere proximo, quàm quæ
sub diuersis locantur, cū has inuicem mu-
tari nō neget Erastus, cur illas negabit? Cū
uideamus lignum, cochleas, pelles, & huius-
modi in lapides à natura uersas, etiam si in
sua principia dissoluta non fuerint, uti Alber-
tus Magnus, Georgius Agricola, Petrus An-
dreas Matthiolus, Gabriel Fallopius, qui
de lapidibus, metallis, ac fossilibus egregiè
scripserunt, & alij etiam fide dignissimi au-
ctores tradidère, quid mirū si metallorū inui-
cè species, uel nulla in sua principia facta dis-
solutione, mutant, quæ & imperfectæ sunt, &
parum

DE DESTILLAT. SECTIO IIII. 269
parū inter se distāt? Iosephus li. 2. de bello Iudaico, scribit, Arenam prope Belum amnem, duobus à Ptolomaide stadijs distantem, in rorunda ualle, uim habere, in uitrum mutandi, quæ attigerit, metalla; gignendo enim uitro, litus illud tantum fuisse per multa sæcula, auctor est Plinius lib. 36. Nōne etiam in stirpibus, quæ tamen uiuunt, ubi hæc est naturæ propinquitas, conuersionem mutuam uidemus? ita enim lolium, & triticum; hordeum, & egyllops, se habent, teste Galeo, 1. de alimen. facult. cap. 37. ubi & patris sui exemplum adducit. Ozimi semen, si frequentius feratur, ut ait Martialis, modò in serpyllum, modò in sisymbrium degenerat: imo cū soli expositum est, transit in serpyllum, tamen si non omnino hac ratione speciem referat alienam, ut docet lib. 5. de plantarum causis Theophrastus, qui etiam asseuerat sisymbrium in mentham uerti cū propinquam naturam habeant: Vt interim omittam, quod pleriq; scribunt, Ficedulam, & atricapillam mutuo commeare, ut quæ fuerit ficedula Autūno, uindemiarum calce in atricapillam uertatur; sed quæ mutatio pulchriori à natura spectaculo, sit, quàm papilionum & bombycum? primò enim uermis gignitur; omne autem hoc uermiculi genus, ut ait lib. 3. de generat. animal. cap. 9. Aristoteles, ubi suæ magnitudinis finem receperit, quasi ouum efficitur,

citur, indurefcit enim putamen eorum: mox rupto putamine exit, uelut ex ouo, animal, tertia perfectum generatione, idque pennarum magna ex parte. Ita bombyces cum oua æstate pariant, quæ in panno ad uer usque feruantur, ex illis uermes generantur, mox bombyx, tandem necydaus. Sed satis hac de re cum Erasto differuimus; ad Egidium ueniamus, qui non uidetur probare, quod necessarius sit locus, terræ scilicet & montium uiscera, gignendis arte metallis, qua tamen maximè de causa urget ipse, & cum eo etiam Erastus: nam si apes, mulcæ, ranæ, nullum sibi certum locum postulant, uerum ubi materia apta est, ibi gignuntur, quid phibebit idè in metallis fieri, quæ sunt multo imperfectiora, & ui sentiente ac mouente carent? cur enim metalla locum sibi certum magis poscant, quàm animalia huiusmodi, ubi fuerit materia, & calor coquens, & frigiditas cogens? quod & uidetur 4. Meteororum Aristoteles insinuare, cum de elixatione loquens, nihil referre ait, an huiusmodi coctiones fiant in uasibus naturalibus, an in artificialibus, dum eadem adsit causa uerba hæc sunt Aristotelis; καὶ οὐδὲν διαφέρει ἐν ὁρμῶν τεχνικοῖς ἢ φυσικοῖς ἔαν γίνηται; ἀλλὰ τὸ αὐτὸν γὰρ αἰτία πάντα ἐστὶν: neque enim qui hæc uerba conantur interpretari, aliquid afferunt, quod faciat contra nostram sententiam. Quoniam ue-

rò tota hæc res à doctissimis uiris prolixo sermone disputata est, Petro præsertim Bono, medico Ferrariensi, cuius multæ rationes uidentur hætenus inconcussæ; non est quod aliorum dicta repetamus. Illud solum addiderim, quod licet magnus ille Philosophus Auerroës: primo de generat. animal. cap. 1. asserat, Alchymistas, qui putant idem fieri posse ab arte, & natura, decipi, quod causæ artis & naturæ sint diuersæ, quamobrem dicebat Erastus, non sequi, si quod natura faceret, idem facere artem posse, tamen cùm tertium librum Aristotel. de Anima. cap. 36. idem Auerroës interpretatur, ait; uideri multas artes addisci, ac reperiri posse, cùm tamen adhuc lateant, quòd eorum ignorentur causæ, & ex his artibus, chemicam tantùm numerat. Algazel quoque nequaquam minoris in philosophia nominis, ipso Auerroë, chemicam intentionem esse ait, mutare substantiam metallorum, ut ad auri & argenti puritatem perueniat, aut in aliqua specie apparentiæ; cui contradicens Auerroës disputatione priore physica, chemicam artem dicit eam esse, in qua dubium est an reperiatur; & si reperitur, impossibile est, ut quod in ea sit, sit ipsummet naturale; nam ars cum assimilari uult naturæ, deficit; nec uerè ad eā peruenit, & si quicquam

quam fecerit, quod natura factum sensui appareat, non est tamen nobis aliquid, quo affirmare cogamur, eam aut falsam, aut impossibilem. Veritatem docere diuturna experientia; temporisq; longitudo poterit. Hæc ibi Auer. cuius postrema uerba indicant, non tãti esse rationes contra adductas, ut certo affirmet fieri non posse. Maximè autem possibilem esse, suadere nobis possunt, quæ Aristoteles scribit 7. Metaph. 29. cùm ait, eorũ quæ arte fiunt, nonnullorum materiam, initium in se continere naturale, quo possint per se moueri ad finem, quem ars intendit, ut medicina, & agricultura, in quibus ars naturæ opitulatur; quorundam materiam huiusmodi carere principio, nec nisi arte moueri ad finem posse; alia solùm arte fieri, ut domus; Sed priora, utroq; , & natura scilicet & arte, ut sanitas. Hactenus Aristoteles. Nõ fuerit igitur mirum, idem aurum, argentũue fieri natura, & arte, tametsi causæ sint diuersæ, si ab utroq; eadem sanitas fit; neq; dicta Aristotelis, quod ad rem hanc attinet, ullum inter accidentia, & substantiam discrimen facere uidentur. Ad hæc accedit, fieri posse, ut causæ, quarum est diuersa species, idem tamen specie efficiant, ut motus, lumen, & ignis: quæ cum natura ac specie differant, ignem tamen gignunt, qui eiusdem est speciei. Item ignis idem specie, elicitur è rebus specie diuersis,
nempe

nempè è lapidibus, lignis, multisq; præterea alijs; neq; in huiusmodi quæ sunt imperfecta, ea ratio ualeat, quæ in plantis & animalib. plurimum potest. Possunt itaq; Chemicis argentum uiuum mutare, cæteraque, quæ ad id requiruntur, sic ut quæ diuersæ initio causæ fortassis erāt, una tandem materia fiant; quemadmodum effici potest arte cinnabaris, quæ etiam à natura cõflatur; neq; impossibile ut gignantur scorpiones, huiusmodiq; animalia, arte, & quæ & natura procreantur, & lōgè perfectiora sunt, quàm metalla: licet autem Theophrastus, auctore Plin. lib. 33. cap. 17. nonaginta annos ante Praxibulum Atheniensium Magistrum, quod tempus exit, in urbis Romæ 249. annum, tradat, inuentum Minium à Callia Atheniense, initio sperante, aurū posse excoqui arena rubente in metallis argenti; Aurum tamen ex auripigmento facere Caius princeps, teste eodē Plinio lib. 36. cœpit, uerū adeò modicum, ut detrimentum sentiret. Suidas quoq; scribit, ut suprā memorauimus, Diocletianum Imperatorem libros ab antiquis conscriptos, *περὶ χημείας ἀργυροῦ καὶ χρυσῶς* conquisitos exulsisse, propter illa, quæ aduersus eum Aegyptij innouarant; ne Aegyptij arte illa diuitias compararent, atque opum abundantia freti, arma in Romanos mouere in posterum auderent. Ioannes quoq; Fernellius Ambianus, Philosophia, ac Medicina clari-
S
rissimus,

rissimus, altero de abditis rerum causis libro, aurum se fecisse arte testatur, modumq; insinuat. Sed cum duo sint, quæ potissimum in hac arte quæri cōsueuere, alterum, uerane sit mutatio, fieriq; arte, ea, in metallis possit; alterū, an multiplici ui fieri; sic ut uncia, libram in aurum uertat, de hoc cum multa scribantur, nihil tamen adhuc comperti penes me est; præsertim cum uim uegetatricem in metallis inesse nequaquam cōpererim. Alterum est uerissimum, quod experientia optimè testatur, quæ; ut nunc silentio plura alia inuoluam; hydrargirum in argentum optimum, argentum autem in aurum uerti perspexi; ea autem sic fuit. Confracti cinnabaris; quod ex hydrargiro & sulphure, ignis ui in sublime elato, cōficitur; partes tessellarum magnitudine, eliminato argento, oui adiecto candido, ut adhærent, inuolutæ, & in uas coniectæ fuerunt, qđ igni moderato resisteret; uas illud optimè cōtectum, ac luto munitum, molli pruna, sub cineribus, ad horas duodecim, decoctum est; Inde reclusum; tuncq; argēti puluis, nigrior, ob sulphur, factus, è tesseris deterfus, & seruatus: Tesserae ad examen argenti adhibitæ, cupellam uocant, argentum optimum reddiderunt. Quoniam autem puluis ater argenteus difficile igni liquatur, quod ferè uim omnem exhalauit, remedio quodam, facile eliquatū est, & in separationis aquam demersum, auri non

DE DESTILLAT. SECTIO IIII. 275
non minimam partem demisit. Neq; uerò dis-
cendum est, quod pleriq; affirmant, idcirco
ex argento aurum colligi, quòd in eo auri se-
mina quædam contineantur; nam totum ip-
sum argentum, tandem, si rem repetere rectè
noris, in aurum uertetur. Sunt qui, ut minori
dispendio rem conficiant, partes illas cinna-
baris, antea quam puluere ex argento insper-
gât, in acerrimo lixiuio, aut certis oleis ebul-
liant; sunt & qui æs apponant uarioq; utan-
tur artificio, de quo nostri instituti nō est, plu-
ra scribere.

Chemicorum errores. Cap. 11.

QUANTUM autē uerissima est hæc
ars, eo quo memorauimus, modo;
desistendum tamen ab ea uiderur, q̃
in perscrutandis huiusmodi mirandis sanè
naturæ mutationibus arte comparatis, mul-
ta dispendia incurrant, ij potissimùm, qui lu-
cri auidiores, leui opere, maximas opes adi-
pisci quærunt, & licet semel atque iterum
frustra laborauerint, nihilo tamen minus
obstinati, eam in se mutationem ac μεταμόρφω-
σιν experiuntur, quam in metallis non effici-
unt, dum è diuitibus pauperes, pertinaciæ
suæ ingentes pœnas dantes, euadunt, &
ut rectè Demetrius Phalereus asserit, quod
capiendum illis erat, minimè ceperunt; ami-
serunt, quod possidebant: libris assiduè stu-
dent receptarum, ut aiunt, plenīs, eamq̃ue è

multis feligunt, quam uetustissimo aliquo libro, Græcè, aut Hebraicè, uel occultis notis, scriptam animaduerrunt, quasi aut externæ literæ, aut diuturnitas tēporis, non ratio, adferre illi ueritatē possit. Hāc aut ubi falsam euentus probauerit, ad aliam feruntur, longè à ueritate remotiorem; atq; ubi hac etiam se delusos sentiunt, falsa adhuc spe illecti, nouisq; in dies & falsis operibus magis addicti, in miserabilem egestatem incurrunt. Illud autem ridiculūne an miserabile dixerim, nescio, cū uideas quosdam pannosos, & planè mendicos, polliceri hac arte orbē aurum, Cræsiq; ac Luculli opes: quodq; admirabili est, eorum pollicitationes, apud plerosque prudentissimos alioqui uiros, locū inuenire.

Sunt igitur, qui argentum uiuum, Mercurium ab ipsis, & quidem non immeritò, uocatū, miris, uti diximus, torquent modis, ut cogant; nam alij herbarum succis id factum testantur, gummi deinde, & rebus, quas etiā ignis absomit, in argētum optimum uersum. Plerique solis herbarum succis fieri id posse contendunt; easq; reperire herbas magnopere student, lunariam præsertim maiorem, cū quæ lunaria sit, de qua Philosophi loquuntur, ignorent. Alij solis gummis, quidam aquis acerrimis, nonnulli salibus, atq; etiam comuni, paratis suo modo, aliqui oleandrum, quod est Græcis *νέριον*, & *ῥόδον*, huic maxime

mè rei aptum prædicant; cicutam alij, quidâ napellum efferunt; nec desunt, qui Bufonis puluere utantur; pleriq; student ut hydrargiri-
 rum ipsum bufo ebibat, quem deinde bufo-
 nem exurunt, ut è Mercurio, Lunam, id au-
 tem est argentum optimum reddant: multa-
 que quotidie huiusmodi, nulla ratione ad-
 ducti experiuntur: neq; enim solo argento ui-
 uo metallum constat, uel ipsis testibus qui ar-
 gentum uiuum materiam metallorû faciunt,
 in quibus est Angelico Doctoringenio, Di-
 uus Thomas, in tertium Meteororum præ-
 clare, ut omnia, scribens; sulphur enim neces-
 sariò adhibetur. Cogi quidem ijs medicamén-
 tis, ut ne fluat, non negauerim; in argentum
 uerò mutari posse, nequaquâ arbitror. Quòd
 si nonnulli scribant, argento uiuo sulphur cò-
 tineri, quo uerti in argètum queat, id de qui-
 busdam calidissimis partibus uti suprâ dixi-
 mus, uerum est; de proprio sulphure, non est
 uerum. Vir tamen fuit sanè probus atq; hone-
 stus, qui cū totam ferè ætatem mēdacij huius-
 modi consumpsisset, sanctè affirmauit, se
 argentum uiuum semel in argentum optimū
 quibusdam gummis, uertisse; uerū cū idē
 sepius deinde magno studio tentasset, effice-
 re nūquam potuisse. Itaq; uel in Mercurio il-
 lo inerat argètum, quod ui ignis coactū fuit,
 aut illud cacodæmones in uas iniecêre, ut il-
 lis mendacijs uitam miserè traduceret, neq;

aliter unquam ueritatem peruestigare tentaret, uti euenit; nam illis addictus totus, obiit, & profectò si natura id contigisset, perpetuò id fuisset consecutus.

Arbitrantur alij corpora metallorum, quæ ab auri præstantia ablunt perfecta fieri posse solis uestionibus, calcinationibus uocatis, sæpè reperitis, si tamen semper in corpus redigantur. Pleriq; Venerem, ita enim æs appellant, cum spiritu stanni, cui Iouis nomen imponuere, duodecim horarū spatio, si ui ignis eliquata persistet in optimum argentum ueriti affirmant. Arsenico alij & auripigmento uulgaribus ignis ui in sublime sæpius elatis, asserunt id fieri, addito tamè Mercurio sublimato, & Luna. Quidam una sola re fieri tradunt; res ipsas alij in sublime elatas, conantur, adiecta Luna, in aquas perspicuas soluere, & demum cogere; idq; reperunt, dum uelut cera, temperato liquecant igni; si enim in æs fusum, huius medicinæ parum conijciatur, Lunam fieri optimam affirmant. Miscent alij cum eliminata Lunæ scobe, Mercurium sublimatū, totiesq; in sublime, ui ignis, efferūt, dum optimè mixta, in igne simul perdurent, & molli liquecāt pruna; sunt qui eadem humido loco, ut in aquam abeant, ponunt, mox cogunt; idq; sæpe repetunt; esse enim optimum medicamentum aiunt, ut in argentum æs uertatur. Tormentis etiam nequaquam

quaquam minoribus alia metalla excruciat; nam de Saturno, quo nomine appellant plumbum, plurima tradunt; putant enim nonnulli Saturnum, Iouem aut cerussam aceto stillatio dissoluta, & linteis excolata linguis, & in corpus redacta, cum fermento auri aut argenti, ad metallorum perfectorum naturam adduci posse; cum tamen quid fermentum huiusmodi sit, ignorent, quantæque sint huius fermenti vires: præterquam quod nulla harum præparationum potest tantum perfectionis inducere in imperfecta metalla, quantum pollicentur: densitate quandam & pondus, & ualidiorem cum alijs mixtionem potest, substantiam non potest.

Quosdam scio, qui se maxima iurisiurandi religione acceperint dicerent, plumbum eliminatum, unaqueque sulphur, & auripigmentum, certis, quæ adscribunt, ponderibus, in uase terreo, quod igni resistat, uitro nequam oblinito, ad cucurbitæ formam, locatum, si optimè clausum, carbonibus ad collum usque circumdetur, adhibeaturque ignis, initio lentus, mox uehemens, per duodecim horas, plumbum in argentum conuertere, in quo auri plurimum contineatur. Sed caueant, qui id tentant, ne illis eveniat, quod ex his uni, effracto uase, magni moris discrimen subijt, manu combusta, ab ignitis rebus, quæ in uase inerant; hacque ratione argentum inuenit, quod quærebat. Possunt enim sulphur & ignis plumbum exurere, non perficere;

cere; nisi fortè maiori artificio quis utatur.

Fuère etiam nonnulli, qui cùm facere ex argento aurum quærerent, aurum in calcem redactum, æs ustum, & crocū ferri, certis mīscēbant ponderibus, & aqua salis ammoniaci imbibebant, fimoq; equino, aut loco humido locabant, ut abirent hæc in oleum omnia, quo oleo argentum in aurum uerterent. Sed euērus rei fallaciā ostēdit, quando neq; aurū neq; ferri crocum in oleum abire, adeo leui artificio, potuerunt; tamen si æs ustum, aceto stil latitio solutum, aliquot pōst diebus, in grana uiridia descenderit, quæ Smaragdos egregiè æmulabantur. Hac de re, idē ut efficiat, plerique aurum cum argento uiuo sublimato, & sale communi, in sublime efferunt, terq; id reperunt, atq; etiam ampliùs, dum in oleum abeat. Pari ratione æs nouum, aqua sua acerrima solutum, & deinde exiccatum, aceto stil latitio dissoluunt, colorato semper aceto detractō, tandemq; in halitus emissō: adiecto enim sale urinæ, quod pulcherrimo naturæ atq; artis opere, in uas recipiens abit, liquefcit, & destillat. Hæc coniungunt, coguntq; & unam partem, in duodecim argenti proijciunt, uano euentu: neq; enim ea est hæc auri præparatio, ut tantum possit.

Qui uerò magis putantur hac in re sapere, ij peruulgato illo, multisq; decantato philosophorum lapide, fieri tantum hæc posse asserunt,

runt, & quidē fortasse uerē, sed lapidē ipsum
 conficere alij quærunt è salibus, aluminibus,
 chalcāthis; alij ex puerorum lotio, aut iuue-
 num, ex oleo è stercore humano : pleriq; ex
 bile, aut pituita, sunt qui plātas ad id deligāt,
 animalia, oua, lac, atq; ipsum etiam humanū
 semen, tantum potest auri fames. Nec desunt
 qui membranam illam humani foetus, quam
 uulgò appellant secundinam, medici pleriq;
 ἡρίον uocant; quamuis aliquibus chorium
 nihil aliud sit, quàm uasorum umbilicalium
 ramificatio, & contextus; laudent, cū tamē
 ignorent, quæ secundæ sint, de quibus Che-
 mici meminerint. Conflare quidam lapidem
 illum ex solo Mercurio miris modis agitato
 frustra tentant; nonnulli è solo sulphure uul-
 gari ui ignis in sublime sepius elato, & deor-
 sum tandē fixo; magnumq; hoc sulphure cō-
 cludi arcanum asserunt; cū tamen non in-
 telligant de quo sulphure tot scribāt doctio-
 res Chemici cū partum terrę illud uocent, &
 è metallis magno, eruditoq; artificio extra-
 hant. E' plumbo alij, aut è stanno atq; etiam è
 ferri spuma, & recremēto, alij è pyrite lapide,
 conficere lapidem hunc student, cū nesci-
 ant; si de lapide philosophorum quę scribun-
 tur uera sunt; ex auro solo id semen, quod la-
 pidem uocamus, elici posse, ut uir doctissi-
 mus Fernelius scribit; Cū enim (inquit) ma-
 xima uis seminis in oleo quodā inhærescat,

id quidē in cæteris metallis inflammari, cremariq; igne solet: in auro autē nō potest; quæ de causa id nullius ignis ardore torreri, absumiue potest, & omnē artis uim tollerat. Quæ obrem constare etiam satis arbitror, eos falli, qui lapidem hunc, seu, ut Arabes uocant, elixir, è sulphure cū Mercurio uulgarī coniuncto, conflare student, ea permiscientes ac coquentes, cinnabarimq; facientes: uel sulphuris ipsius parati uirtute, Mercurium cogētes: nam in principijs falluntur, siquidem ut ille inquit satis eruditus poëta:

*Hordea cui cordi, demum serit hordea, ne tu
Nunc aliunde pares auri primordia; in auro
Semina sunt auri.*

Aquam alij ponderosam quærunť, & ex chalcantho ui maxima eliciunt, sæpiusq; repetunt, sudantq; ut chalcāthum optimū habeant, præsertim cyprium; aut quod in æris fodinis reperitur; neq; ex alio lapidem philosophorum fieri posse affirmant, ea sententia decepti, quod qui sapientiores huius artis scriptores habētur, asserant, aquā è qua lapis gignitur, ponderosam esse, sic ut alias pōdere superet, cū tamē aliā aquā intelligāt, quam ignis non absumit. Idem de ijs dixerim qui eundem conficere è stibio, aceto dissoluto, aut eius oleo putant, quod semina in ijs auri non insint, neq; ullius perfecti metalli.

Non minori in errore uersātur, qui μάλαγμα, amalg-

amalgamam dicunt, ex argento, aut auro, cū Mercurio uulgari, cōponunt, fieriq; lapidē sic posse affirmāt, cū fieri nō possit, ut hac ratione, uel in sua redigātur principia, uel semē ex ipsis eliciatur. Tria illā pleriq; seorsum in aqua acerrima, suo modo, cōposita, dissoluūt, inde eas aquas quę diuersis nitent coloribus, simul iungunt, in cucurbita ponunt, & aquā inde eliciunt; refunduntq; aquā toties, & detrahūt, dum in oleū metalla uertantur. Vnde fieri Philosophorū lapidē dubio procul affirmant. Sunt & qui cū audierint eorū Philosophos asserere, ē tribus lapidē cōstitui, corpore, anima & spiritu; loco animę, aurū, argentū uel accipiunt; spiritū dicunt Mercurium uulgare esse; salia autem quędam unā cū caphura corpus putant. Et primò quidē, uulgaris Mercurij ope in calcē redigunt aurum, & argentum, aut cū sale, ui ignis, multorū dierum spatio; inde abluunt aqua dulci, magno mox labore, ac temporis diuturnitate, aceto stillatitio dissoluere tentant, putantes animā ex ipsis corporibus ita elici: quādamq; tenuē substantiam, crySTALLI specie, seorsum diligēter seruant. Mercurij uerò aquā, uti prima Sectione diximus, efficiunt, eāq; pro spiritu reponūt. Salia autē, & caphurā, aceto stillatitio, dissoluunt, præparāt, redduntq; puriora. Tria hæc tandē miscēt certis pōderib. optimeq; in porphyrite lapide trita, ui ignis, uitreaque cucur-

cucurbita, in sublime agunt; quodq; in fundo remanet, cū eo miscentes, quod euolauit, sæpius id repetunt, noua semper affusa Mercurij aqua. Humido dein loco posita liquecūt, inde coguntur: hoc iterantes opus, dū libuerit; huncq; lapidē philosophorū esse, mentiuntur. Quid de his dixerim qui chalcanti, & salis nitri fumos, ui ignis, primò moderati; mox acerrimi, in Mercurium affundūt, locatum in uase quod recipit? Sic enim Mercurius in orbē actus, lactis speciem refert; abluunt postea aqua communi, quā mox repente balneo detrahūt, appellantq; lac uirginis, de quo philosophos locutos asserunt, in eoq; aurum aut argentū; ut lapidē albū rubrūque constare, est animus, ponūt; ipsamq; optimē clausam cucurbitam fimo obruūt ad multos dies, dū soluatur metallū; tunc enim alio in uase, igne adhibito, materiā ipsam in sublime agunt: id reperentes, donec non possit in sublime amplius efferri; hūcq; lapidē esse à philosophis quēsitū, nugant. Cōplures faciendū malagma, ex Luna & Mercurio ad albū dicūt, ex Sole, & Mercurio ad rubrū; optimeq; mixta, uase uitreo, luto incrustato, cuius sit collū breue, appositoq; rostrato pileo, uehementissimo igne, seiungere à corpore Mercuriū quærunt; sint aut rimæ optimē stipatæ, & uas ad summum collum cineribus contextum, oportet. Separatum Mercurium, rursus coniungunt,

iungunt, inde separant, dum non ampliùs separatur, seu destillet, at cū corpore figatur: lapillis nōnulli ex auro aut argēto, acetō stillatitio, aquisue suis, dissoluto, conflant: aquas alij acutas illas sēpiùs refundunt, miscent, cogunt, putantq; lapidem philosophorum inuenisse; Qui quidem falluntur omnes, & cū multa sint, quæ eos latent, tribus maximè decipiuntur; nam cū aurum atq; argentum reddere pulchriora, nobilioraq; debuissent, contrā faciunt; cōspurant enim illis adiectis rebus. Huc accedit non adduci ea metalla hoc pacto in eorum primā materiam generi metallico proximam, neq; ex illis semē educi, quod tertium est.

Qui uerò ex omnibus rebus fieri lapidem hunc affirmant, tametsi ex una quam alia faciliùs, educereq; elementa, destillatione, ab ea putant oportere, reddereq; seorsum singula puriora, ac tandem coniungere, eam uidentur nouare opinionē, qua asseritur, quodlibet ex quolibet fieri, præterquam quòd separata eorum elementa ignis absumeret, remaneretq; cinis nequaquam fluens. Adde lapidem illum, cū ex alijs, quàm auro, & argēto, ab ipsis eliciatur, non posse auri, & argenti naturam ac formam, neque induere, neq; inducere. Quod si Chemicī ex omni re lapidē suum confici posse tradiderunt, elementa intellexēre, remota omnium rerum, quæ generantur,

rantur, ac intereūt, principia; hincq; est quod eorum quidā scribit, inueniri in omnibus hominib; lapidē, à quo si abstraheret, interirer.

Sunt alij, qui se maiori ingenio putātes, cer-
tò affirmant, si Mercurius ē corporibus per-
fectis, argento, & auro, extraheretur, fieri ex
ipso lapidem posse, neq; aliam ad hunc lapi-
dem uiam patere, cū id sit in proximam ma-
teriam metalla adducere. Id autē facere qui-
dam nituntur aquis suis, metalli substan-
tiam non corrumpentibus, pleriq; oleo ē tar-
taro arte elaborato, quidā sale ammoniaco,
ac Mercurio sublimato, simul ad ignem fufis,
si in ea metallum elimatū proijciatur, aquis
alij acerrimis, ex cinnabari, chalcantio, salni-
tro, atq; huiusmodi destillatis, in quibus Mer-
curius sublimatus sit dissolutus. Qui quidē; si
ijs qui hac de re accuratiùs uidētur scripsisse,
credimus; propius accedunt ad ueritatem,
quid tamen faciant, nō satis assequuntur. Est
enim, & nō est argentū uiuū metallorū prin-
cipiū; quod quidē sit, uel ex eo conijcio, quod
dictū est, ex cinnabari factitio, argentū opti-
mū cōfici, neq; enim dubitādū de hoc fuerit,
cū omnib; perftet argenti examinibus omni-
busq; eius qualitatibus sit præditū; uidemus
etiam metalla in argentū uiuū cōuerti, quod
& docet experiētia, & de auro, Erasius qui id
negat, cōcedit, cū illud sibi ostenderit Petrus
Stahelin, Friderici Marchionis Brandenburg.
Medicus;

Medicū; Quis enim negaret esse illud, argē-
tū uiuū, cū fluat, omniaq; præferat erat, quę
uulgare hydrargirū? Quāquā enim quę perfe-
cta mixta sunt, ut animantia, in sua dissolui
principia nequeāt, ob multiplicē, ualidamq;
mixtionē id tñ imperfectis, q̄ parū ab elemē-
tis absunt, & sola ferē cōcretione cōstant, nō
erit perpetuū impossibile. Fateor quidē, cer-
tos halitus, ut ait 4. Meteo. Arist. esse materiā
propinquā metallorū, dū frigiditate loci co-
gūtur, sed neq; etiā negauerim, eosdē halitus
potuisse in argentū uiuū, nūc purius, nūc im-
purius, ut eorū tulisset origo, cōverti, nisi loci
frigiditas, aut siccitas anteuertisset; qđ insi-
nuare ibidē Arist. uidetur, exēplo roris, & pru-
inę; nā halitus ē qb. ipsa gignūtur, fuissent a-
qua, nisi præoccupasset frigiditas, et in pruina
uertisset; quamobrē dum pruina, atq; etiā nix
in aquam dissoluuntur, dici possunt uersa in
suā primā materiā: quoniā uapores illi, ē qui-
bus sunt genita, fuerūt quidē, Arist. docente,
ut aqua, fuerūt aut ut non: neq; profecto no-
rim, quo modo cū argētum ex argento uiuo
conficiatur, & in argentum uiuum uertatur,
negare possim, ex argēto uiuo cōstare, aut ex
halitu, qui potētia proxima argentū uiuū sit;
Fortassisq; facilius potest ars ex argēto uiuo
metalla cōficere, q̄ natura cū ars sicciora, qb,
hydrargyrū exiccet, & cogat; cogit em̄ & ex-
iccat arte, uti diximus; apponat quā natura,
ubi

ubi uapores in argentum uiuum cōuertit, & hæc forsan causa est, cur in fœdinis, nunquam reperitur argentum uiuum aut totum, aut dimidio conuersum in metallum. Hæc autem coniectura mea, eò magis firmari forsan potest: quia Plumbago, *μορίθδαννα* Græcis dicta, liquidum aliquando sulphur exsudat, & argentum uiuū destillat; neq; tamen ob id sentio, solo hydrargyro metalla fieri. Noui senē, qui cū urinæ stillatitiæ fœcibus, argentū uiuū sublimatum, sal urinæ, ipsamq; stillatitiam urinam, miscebat, destillabatq; tertio, & quarto affundens destillatam aquam fœcibus; postremò stipato diligenter uase, molli igni apponebat; ut trium mensium spatio figeretur materia: cui fixæ, & fluenti, addebat aurum, trigintaq; diebus, lento igne, fermentabat, pauco salis addito. Cæterum, quo modo hæc, quæ partim ab igne, euolant, partim in eo ueruntur, possint aurum, quod in igne, illæsum permanet, conflare non uideo; quod uel ex eo potest colligi: quoniā senex ille inani hac spe deceptus, omnem ætatem, inops, cōfecit.

Cæterum quid de ijs dixerim, qui puriorē auri partem extrahere conantur, crassiore, impurioreq; abiecta? sic ut duæ, aut tres ad summum uncix ex libra habeantur, Mercuriumq; uulgarem suis paratum modis, cū auro coniungunt, ut puriores partes illas fecernant. Hac ratione fecisse putant, Siculū quēdam

dam proximè superioribus annis, Romæ, qui coram uiris principibus aliquor, proiecta pila parua, quæ uix scrupulū penderet, in Mercurij ad ignem iam feruentis uncias duas, totum in aurum optimum uertit. Fuit enim eorum, qui hac in arte plurimum operæ posuerunt, sententia, esse illud semen auri, ex duabus auri uncijs detractum, sic ut tantū Mercurij in aurum uerteret, quātum fuerat aurū, à quo illud detraxerat. Sed qua ratione id fieri possit, satis difficile uidetur cognitu; nam in auro, ob perfectam coctionem, mixtionēque partium exactum, nulla pars est alia purior, ex omnium philosophorum sententia; quamobrem igni, & cuius examini adhibetur, nihil minuitur; neque Mercurio solo ea uis inest, ut eo puritatis aurum adducat, semenq; extrahat.

Haud dissimili ferè mēdacio, sub idem tēpus, nempe quinto ab hinc anno, aurum quidam facere profitebatur, ex ære usto, Ferretum uocāt; Primò autem auro in calcem, sale cōmuni, redactō, affundebatur acris aqua è chalcantio, salnitro, & alumine rupeo, mox ammoniaco sale, in sublime actō, atq; itē cōmuni, adiectis, acriore reddita; detrahebatur postea destillatione ex auro hæc aqua, & aurum, quod in fundo uasis remanebat, bis acetō stillatitio, totidemq; stillatitia cōmuni aqua, eluebatur, his perpetuò liquoribus de-

T stillatione,

290 HIER. RVB. DE DESTIL. SEC. IIII.
stillatione, deinde ex auro deductis. Auro sic
parato imponebatur aqua ardens, quæ tuique
primò; siue cadmia ea fuerit, siue pòpholix;
mox hydrargyri sublimati, uim, eleganti sanè
artificio, combiberat: eadem deinceps aqua,
destillatione, detrahebatur, hoc ter ordine
repetito: seruabaturq; ita paratum aurũ, lo-
co sicco. Ferretum sæpius aceto stillatitio
ablutum, eadem ardente aqua affundebatur,
quam ex auro deduxerant, bis id repetentes:
mox dissoluebatur, aurũ, aqua acri superius
dicta, eademq; Ferretum, simul; detraheba-
turq; ex illis destillatione aqua, iterũ ac ter-
tiò affusionem, detractionemque hanc re-
petentes: siccatis, oleum è tartaro ter, qua-
tèrue infundebatur, & siccabatur, adiecta-
que tandem chrysocolla factitia, in quadru-
plum auri, ad ignem eliquati, hic ex auro &
Ferretto puluis proijciebatur, fiebatq; totũ
aurum. Hoc autem artificium, penes Princi-
pes aliquot Italos fidem inuenerat, cũ tamen
non tanta sit corporum dissolutio ac depu-
ratio, ut æs in aurum conuerti possit; Mixtio
quidem certè exactissima, & ferè per minima
est, quæ dedit mendacio locum, non est au-
tem formæ mutatio; quod & experientia
uerum deinde docuit. Atq; hæc pauca
de innumeris sat fuerit
dixisse.

F I N I S.

INDEX EORVM QVÆ

IN HOC LIBRO CON-

TINENTVR,

A

A Bortui prohibendo pag. 248	sita 96
Absinthij aqua 137.	Aqua quæ facîle putrescit, ma- la 61. an decoquenda 103.
vires, cur dulcis 139	104. quæ optima 105. quo mo- do dicatur dulcis 106. ut ha- beat ubi non est 109. 110
Aceti stillatij vires 110. 111	Aquæ stillatiæ quamdiu du- rent 142
Actuarij locus declaratus 132	Arena uertens in nitrum, quæ tangit 268
Aegyptij chimiam ueram scie- bant 273. 274	Argenti temperamētū 150. 151
Aëris temperamētum 150. 151	Argenti uini aqua 13. eius qua- litates 56. destillatio 175. o- leum 179. coagulatio ibid. in argentum mutatio 274. quo modo ex metallis extrahatur 185. 186. est materia metal- lorum 188
Albertus Magnus 53. locus eius declaratus 102	Articulorum doloribus 250
Alexander Petronius, medicus 159	Asthmati 233
Alfonsus Estensis Dux Ferrari- ensium 29	Avicēne locus declaratus 103. sententia improbata 136
Algazelis sententia 271	Aurum dolori, surditati, & tinnitui 226. 227
Aluo cohibende 241	Aurum, & reliqua metalla an destillari possint 8. 9. 10. 11. 12. eius destillatio seu aurum potabile 250. eius vires 160. 165. temperamētū 151. 152. eius argentum uinum 286
Amori conciliando 235	B
Andreas Baccius, medicus 159	Accarum oleum 142
Andreas Glauc. medicus 153	Balnei destillatio præstan- tior
Angine 229	
Anisorum oleum 150	
Antimonium. l. sibiium.	
Antonius e Scarperia, med. 32	
Antonij Guaineri medici lapsus 51. laus 54	
Apoplexia 210. 211	
Aqua ardens cur elici ex aceto non potest, ex uino putrefacto potest 49. cur ita dicatur, & quomodo fiat 76. quomo- do illa utendum 82. 88. 93. eius vires 83. 84. 87. compo-	

I N D E X.

tior	20	Corni oleum	143
Balsamum arte paratum	197	Corticum oleum	143
Barthol. Eustach. medicus	86	D	
Barthol. Montag. medicus	211	Dentibus firmadis	228. p. tridis
Behen albu. & rubru. quid	217	Destillatio quid sit, & cur hoc	potissimu nomine uocetur 1.
Benedictus Victorius, medicus	222	quot fiat modis 15. per lignu,	per patinas, per descensum 21.
Bombycum mutatio	270	eius antiquitas 22. 34. digni-	tas, & utilitas 28. 29.
Butyri destillatio, & vires	122	Destillari que possint	7
C		Destillata an present decoctis,	ac dilutis 33
CAius Imp. auru ex auripig-	273	Destillationibus laborantes quo	modo dormire debeant 2
Caliditas celestis an detur	91. 92	Diuinum in morbis quid ab	Hipp. intelligatur 23
Cera destillatio, & vires	120	Dominicanorum monachorum	ordo 54
Capitis dolori 297. defluxioni-	220	Donati Ant. ab Altomari locus	225. sententia no probata ibid.
bus	220	Doronici an uenenum	218
Carcinomati	260	Dysenteria	241
Cerebro frigidiori	208	E	
Chalcanthi oleum	194	EGidy Romani sententia non	probata 267
Chemia 266. est uera 272. 273		Elementa an separentur destil-	latione 56. 57
Chemici quid possint 267. co-	275	Empiricorum utilitas	258
rum errores	275	Epilepsia. l. comitalibus.	
Cinamomi aqua, & oleu 144.		Erysipelati	225
quid ipsum sit 144. 145		Ethice febri	126. 251
Cochlea stomacho utiles, & e-	253	Euonymus. l. Conrad. Gesnerus.	
thicis	253	F	
Columella laxata	229	FAcie decolorata	264
Comitalibus 147. 211. quo-	215	Febribus tertianis, quotidia-	nis, quartanis, asiduis 250.
modo fiant inuenes	215	pestilentibus	254. 255
Coptoria ars ad medicum an	37	Fermen-	
spectet	37		
Cociliatoris locus 68. 215. un-			
de ab eo coflati libri 96. Bal-	198		
samum	198		
Concoctio quid sit	6		
Conradi Gesneri lapsus 55.	55.		
66. 68. 132			
Cordi calidiori	234		

I N D E X.

Fermentatio quid sit 53.54

Ferri oleum, & aqua 170

Flores quo modo destillētur 128

Foeniculi oleum 143

Fornaces ut extruendæ 43

Franciscus Valeſius, Dux Alen-
zonum 29

Frigidiſſimū medicamentū an
deſtillatione fieri poſſit 66

G

Gabriel Fallop. med. 191. li-
ber illi falſo deſcriptus
ibidem

Gabriel Fraſcatuſ med. 155

Galenī locuſ declaratuſ 42
136. lapſuſ 42. 215

Gallico morbo 261

Gentiliſ Fulginatiſ ſententia de
deſtillatione 7

Gingiuſ fluidiſ 228

Guaiaci ligni oleum 142

Gummi oleum 146

H

Heil quid ſit 219

Herba quomodo deſtillātur
228

Herculeſ Eſten. Dux Fer. 29

Hermolauſ Barbaruſ 23

Hieron. Brunſuic. lapſuſ 56

Hieron. Fracaſt. med. 12. 262

Hieronimi Cardani lapſuſ

59. 78. 85. 139. 203.

Hieronymuſ Mercur. med. 254

Hippocratiſ locuſ declaratuſ

23. 105. 106. 107. 216.

Horatiuſ Augeniuſ, medicuſ

190. 256.

Hydrargyruſ. l. argentū uinū.

Hydropi 239. 261

I

Iacobi Antoni Cortuſi ſenten-
tia non probata 25

Iecinoriſ ſtipationi 238. imbe-
cillitati ibid. caliditati 239

Igniſ ppetuſ arte paratuſ 205

Imbecilla cibaria cur breuem
uitam faciant 159

Infuſionē Galen. nouit 33. 34

Inteſtinorum doloribuſ 241

Io. Baptiſte Mont. loca de deſtil-
latione 45. de mixtione, &
fermētatione 53. de liquorib.

ſtillatitūſ 63. aqua 264

Io. Ferneti ſentētia nō probata

64. 217. 227. chemia 273.

281

Io. Franciſcuſ Gonzaga, Mar-
chio Mantua 89. 94

Io. Herculanuſ, medicuſ 207

Io. Langiuſ, medicuſ 215

Io. Manardi locuſ 19. 62

Io. Ruelli ſenſio 132

Io. e Rupeſciſſa lapſuſ 51

Io. de Vigo, chyrurguſ 176

Iuniperi oleum 142

L

Lacti concreto in ſtomacho
237

Lateruſ oleum 114

Lienis imbecillitati 112. 239

Lignorum oleum 142

Lintei frigida madēteſ an uafi-
buſ in deſtillatione apponen-
di 42

Lithargyruſ qualiſ 152

Luceant quæ noctū, & cur

203. 204. 205

Luculentuſ liquor an deſtillari

T

3

poſ-

INDEX.

<i>possit</i>	202	Paulus Ramnusius	79
Lumbricis M	241	Paralyſi	221
M Ammarū inflammationi		Partus difficultati	247
235. augmento ibid.		Pernicacibus	234
Marcus Oddus, medicus	59	Pestilentia	195
Marſilius Colla	250	Petrus Aponus. l. Conciliator	
Medicamēta deieſtoria cur decoquantur	34	Petrus Bembus Card.	243
Melancholia	217. 218	Petrus Pomponatius	8
Mellis deſtillatio, & uires	118	Petrus Stahelin, medicus	286
Menſibus ducendus 248. cohibendis	ibid.	Philip. Vſtadij lapſus	52. 81.
Mefues cur appoſuit aquā roſacea in ſirupo de liquiritia	35	Phreneſi	217 (85)
Metallorū materia, quæ ſit	28	Phtiſici	190. 231
Michaëlis Sauonarolæ locus	32.	Pij Quincti P. M. uiri ſanctiſ. decretum	24
ſentētia non probata	18. 40.	Pleuritidi 233. quæ ſecunda vena	240
159		Plumbago	288
Muliebrib. locis adſtrigēdis	236	Plumbea uafa deteſtanda	38
Morſibus uenenatis	199. 200	Podagræ	248 (174. 175)
Myrrhæ oleum 202. ſtaſte an pro opobalſamo	201	Præcipitatum, & eius modus	
N		Pulmonis inflammationi	233
N Eruorum reſolutioni	220	Purulētis excreationibus	ibid.
Nicol. Maſſa, med.	56. 175	Putrefactio an præcedere deſtillationem debeat	46. quid ſit
Nicolofus Monardes, med.	155	ibid.	Q
O		Q Vincta eſſentia quid ſit	84. 85 R
O Etavianus Lăguſcus, Comes	29	R Aimundi Lulli lapſus	24. 51. 66. 67. 85
Oculis 21. 117. eorū nebulis		Reges Abarach	28
222. inſlāmationi, deſluxioni, ulceribus	225	Remū arenulis & calculo	242
Odoardus Rex Angliæ	29	Reſinarum deſtillatio	148
Odor quid indicare poſſit	136	Rhabarbarū quo modo decoquatur	34
Oleū quo modo deſtilletur	112	Robertus Rex Apul. et Neap.	28
Oribasij lapſus	106	Ros, quomodo colligatur, & deſtilletur	132
Oris halitui cōmendando	229	Rosarum aqua ſillatitia	133.
P		Oleum	136
P Anis deſtillatio, & uires	75.	Sacchari	
76			

N D E X.

S

Sacchari oleum 116 (67
 Saladinus Asculanus med.
 Salis oleum 115
 Sanguinis destillatio, sal. usus
 in uenenatis morbis, & unde
 123. eius è narib fluxui 227.
 quando prouocandus 228. è
 pectore 230. cõcreto in stoma
 cho 237
 Sebast. Paparella, medicus 256
 Seminum oleum 143. 144
 Seminis profluuio 247
 Singultui 237
 Somno cõciliando 67. 208. eius
 initio cur corp9 cõcutiat 216
 Stercoris oleum 227. 228.
 Sternutare cur soleat homo, om
 nium maxime animatium 3
 Stibij deiectio an prohibenda
 180. in paradi modus 183.
 aqua 186
 Stillatitorum liquorum, gene
 ratim, uires 59. 60. 61
 Stomachi abscessibus 237. im
 becillitati ibid.
 Strumis 263
 Splenis. l. lienis.
 Sulphuris aqua, & oleum 189
 Syncope T 234
Tartari aqua & oleum
 100. 101.
 Thadæus Florëtin. med. 52. 96
 Theoph. Paracelsi remedia, qua
 lia 171

D. Thomæ Aquinatis locus

10. 277

Thomæ Erasti locus 33. aqua
 ad comitiales 213. 214. sentē
 tia nõ probata 166. 167. 268

Tremori 222

Tussi V 233

Vacuãtia pharmaca, an de
 stillatione haberi possint
 69. quæ sint 73. 74

Variolarum uestigijs 264

Vena secta in sinistro brachio,
 cur lienosos iuuat 240. quæ in
 pleuritide secanda ibid.

Venenis 254. 259. 261. frigida
 quomodo interficiant 67

Veneri ignauæ excitandæ 147

Ventriculi dolorib. 236 (246

Vesicæ calculo 244. ulceribus

Victor Trincauell. med. 35. 244

Vincētius Carrar. Iurisc. 190

Vini pro aqua ardēte quale ac
 cipiēdū 76. 77. 78. Vetus quo
 modo antiqui accipiebāt ibi.

Vite producendæ aqua 96. 97

Vitriolum. l. chalcanthum.

Vitro agglutinando 149 (259

Vlceribus fauciu 112. malignis

Vinctuosū, & pingue differūt 8

Voci impedita 230

Vomitioni ciende 111

Vrina ciende 246. ardori 247

Vteri strangulati 247

Vulneribus recentibus 261,

intestinatorum ibid.

F I N I S.

B A S I L E A E.

PER SEBASTIANVM HENRIC-

PETRI, ANNO A' CHRISTO NATO

CIO. IO. XXXV. mense Septembri.

20
41 6
a

